

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI**

**YENİ MEDYA VE BELLEK: KENT GENÇLİĞİ ÜZERİNE
BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

Doktora Tezi

Persude Erdem

Ankara-2018

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI**

**YENİ MEDYA VE BELLEK: KENT GENÇLİĞİ ÜZERİNE
BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

Doktora Tezi

Persude Erdem

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Çiler Dursun

Ankara-2018

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK
ANABİLİM DALI

Persude Erdem

YENİ MEDYA VE BELLEK: KENT GENÇLİĞİ ÜZERİNE BİR
ALAN ARAŞTIRMASI

Doktora Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Çiler Dursun

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

Prof. Dr. Çiler Dursun (Danışman)
Prof. Dr. Haluk Geray
Prof. Dr. Mehmet Tekir
Prof. Dr. Cem Yasin
Prof. Dr. Ömer Özer

Tez Sınavı Tarihi 18 Haziran 2018

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

PROF. DR. ÇİLER DURSUN danışmanlığında hazırladığım “**YENİ MEDYA VE BELLEK: KENT GENÇLİĞİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI (Ankara.2018)**” adlı doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih:
Adı-Soyadı ve İmza
PERSUDE ERDEM

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, yeni medya ve yeni medya teknolojilerinin bilgi kayıt ve depolama imkânları; yeni medya bellek olanaklarının kent gençliğinin bellek, hatırlama ve unutma dinamikleri bakımından getirdiği sonuçlar; var ise bellek ve hatırlama yetilerini kullanmaları bakımından yarattığı sorun veya kısıtlamalar saptanmaya çalışılmaktadır. Böylece, yeni medya, bellek, yeni medya ve bellek ilişkisi ve yeni medya belleklerini kullanan yirmi kent genci üzerine yapılmış alan araştırması bu çalışmanın ana eksenlerini oluşturmaktadır.

Çalışmanın konusunun saptanmasından tamamlanmasına kadar geçen süre içinde her an ve hep yanımda olan, fikirleriyle beni yönlendiren, destekleyen, ilgisini, yardımlarını ve anlayışını benden esirgemeyen doktora tez danışmanım PROF. DR. ÇİLER DURSUN'a, doktora tez izleme komitemde yer almayı kabul ederek düşüncelerini, yönlendirmelerini, yardımlarını ve desteğini hep gösteren hocam PROF. DR. MEHMET YETİŞ'e, doktora tez izleme komitemde bulunmayı kabul ederek fikirlerini ve yardımlarını esirgemeyen hocam PROF. DR. BEDRİYE POYRAZ'a, Prof. Dr. Bedriye Poyraz'ın görev gereği yurt dışında olup tez jürisinde yer alamayacak olmasından ötürü tez izleme komitesi üyesi olup tez jürisinde yer alarak sağladığı kolaylık ve katkılarından dolayı hocam PROF. DR. HALUK GERAY'a ve yaşamımın her noktasında ve eğitim sürecimin her anında ve basamağında her zaman yanımda olup beni maddi ve manevi olarak destekleyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
İÇİNDEKİLER.....	6
GİRİŞ	8
I. BÖLÜM: YENİ MEDYA BİLGİ SİSTEMLERİ	17
I. Yeni Medya Ve Özellikleri	17
II. Yeni Medya Depolaması	27
III. Dijitalleştirme Durumu	41
IV. Bilgisayar Sistem Mimarisi: Yazılım (Software) - Donanım (Hardware)	48
IV. I. Yazılım (Software) Ögesi	50
IV. II. Donanım (Hardware) Ögesi	55
II. BÖLÜM: BELLEK VE MEKANİZMALARI	61
I. Bellek Ve Nitelikleri	61
II. Belleğin İşleyiş Seyri: Hatırlama Ve Unutma	72
II. I. Hatırlama İşleyişi	73
II. II. Unutma İşleyişi	77
III. BÖLÜM: YENİ MEDYA YENİ BELLEK	81
IV. BÖLÜM: YENİ MEDYA BELLEK PLATFORMLARI	103
I. Facebook Ve Bellek İşleyişi	103
II. Twitter Ve Bellek İşleyişi	107
III. Instagram Ve Bellek İşleyişi	110
IV. Google Ve Bellek İşleyişi	113
V. Youtube Ve Bellek İşleyişi	117
VI. Wikipedia Ve Bellek İşleyişi	119
V. BÖLÜM: DİJİTAL KÜLTÜR VE BELLEK İŞLEYİŞİ	123
I. Sözlü Kültür’de Belleğin İşleyişi	124
II. Yazılı Kültür’de Belleğin İşleyişi	127
III. Dijital Kültür’de Belleğin İşleyişi	130
VI. BÖLÜM: YENİ MEDYA VE BELLEK: KENT GENÇLİĞİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI	135
I. Demografik Özelliklerine Göre Gençlerin Durumu.....	140
II. Yeni Medyanın Çağrıştırdığı Araçlar Ve Kullanımı	152
II.I. Yeni Medyanın Çağrıştırdığı Araçlar	153
II.II. Yeni Medyanın Kullanım Durumu	155
II.III. Kullanılan Yeni Medya Aygıtları	156
III. Yeni Medya Satın Alma Davranışı Ve Markalar.....	158
III.I. Yeni Medya Aygıtı Satın Alma Davranışı	158
III.II. Yeni Medya Aygıtlarında Tercih Edilen Markalar	163
IV. Yeni Medyanın Çağrıştırdıkları Ve Kullanım Amaçları	166
IV.I. Yeni Medya Kavramının Çağrıştırdıkları	166
IV. II. Yeni Medyayı Kullanma Amaçları.....	170
IV.III. Yeni Medyadan Faydalanmanın Nedenleri	175
V. Sosyal Medya Kullanımı Ve Amaçları	180
V.I. Sosyal Medya Hesabı Kullanım Durumu	181
V.II. Sosyal Medyayı Kullanma Amaçları	183
VI. Gençlerin Arşive Yaklaşımları Ve Pratikleri.....	188
VI.I. Gençlerin Arşivlemeye Yönelik Pratikleri	188

VI.II. Gençlerin Yeni Bilgi Edinme Pratikleri	194
VII. Hatırlama, Biriktirme Ve Saklama Pratikleri	198
VII.I. Kolay Hatırlanabilen Veriler	198
VII.II. Telefon Numaralarının Hatırlanması	202
VII.III. Adreslerin Hatırlanması	208
VII.IV. Fotoğrafların Saklanması.....	213
VII.V. Önemli Gün Ve Tarihlerin Hatırlanması	217
VII.VI. Önemli An Ve Olayların Hatırlanması	223
VII.VII. Gerekli Bilgilerin Hatırlanması	227
VIII. Bilgiyi Arama, Üretme Ve Saklama Pratikleri	233
VIII.I. Araştırma Yapmada Yararlanılan Kaynaklar	233
VIII.II. Kişisel Bilgi Üretme Ve Saklama Kanalları	240
VIII.III. Yeni Medya Aygıtlarından Bilgi Kayıt Ve Depolama İçin Yararlanma..	246
VIII.IV. Bilgi İşlemlerinde Yeni Medya Aygıtlarından Yararlanma Nedenleri...	252
IX. Hatırlamada, Unutmada, Veri Kaybında Ve Arşivlemeye Güvende Yeni Medya.....	258
IX.I. Yeni Medya Aygıtlarının Hatırlama Ve Unutma Bakımından Önemi	259
IX.II. Bilgi Ve Veri Kaybı Veya Çökme Deneyimi	265
IX.III. İnternette Depolanmış Verilere Ve Arşivleme Ortamlarına Güven	273
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	280
KAYNAKÇA	305
ÖZET	318
ABSTRACT	320
EKLER	322

GİRİŞ

Birey, yaşam içerisinde karşılaştığı, öğrendiği ve kendince bir önem atfettiği her ne varsa ona dair içeriği depolamayı, bunu gerek duyduğu yer ve zamanda geri çağırmayı veya hatırlama ediminde bulunmayı, bu işlevleri görmeye muktedir belleği sayesinde gerçekleştirmektedir. Ondandır ki kişi, bir bakıma, kendini de belleği vasıtasıyla gerçekleştirip, öz hakikatine onunla tutunmaktadır. Buna ek olarak birey, kendini kuran ve tanımlayan kimliğini de belleğinde yer eden öğrenmeleri üzerinden yapılandırmaktadır. Çünkü kendilik duygusu, kişilik ve kimlikle ifade edilmektedir ve olayların uzun süreli belleklerine¹ dayanmaktadır (Sá, 2009 : 51).

Geçmiş zamanlarda bilgiyi kaydetme, depolama ve böylece onu unutulmaktan alıkoyma adına sınırlı sayıda mecranın söz konusu olduğu ve bu ereğin başarılmasında tek dayanağın kişinin kendi bellek yetisi olduğu görülmektedir. Yazının icadından sonra oluşan okuryazar toplumun bireyleri, kâğıt ve yazı dolayısıyla bir bellek yardımcısına kavuşmuş olsalar dahi kâğıdın güvenli bir materyal olmamasından mütevellit bireysel belleklerin işleyişlerini yürütmeye devam ettiğini tahmin etmek güç değildir.

Günümüz toplumunda, yeni medya teknolojilerinin hüküm sürdükleri ortamda bellek ve hatırlama işleyişi bakımından sundukları yeni olanaklarla her tür bilgiyi kayıt altına almak, depolamak için yeni alanların oluştuğu görülmektedir. Ama ne yazık ki bu dijital bellekleri kullanma şansına sahip olmakla bireyin, kendi biyolojik bellek mekanizmalarının işleyişi açısından bir handikapın içine düşeceği tasavvur edilmektedir. Çünkü yeni medya menşeli iletişim teknolojileri, bireyler arasında iletişim kurulmasında bir dayanak haline gelmekle birlikte, her türlü haber, fotoğraf, video, enformasyon ve

¹ Uzun süreli bellek, kendisine gelen bilgiyi birkaç dakikadan başlayan ve günlere, haftalara, yıllara, hatta bir ömür boyuna uzanan sürelerde saklayabilmektedir (Cüceloğlu, 1997: 179).

verinin elde edilmesi, işlenip kayıt edilmesi, depolanarak biriktirilmesi ve saklanması suretiyle birey için bir bellek nosyonu, işleyişi ve davranışı göstermektedir.

Her birimizin bir biçimde kullandığı yeni medya iletişim teknolojilerinin, özellikle kent gençlerinin hayatlarının adeta ayrılmaz ve vazgeçilemez bir unsuru halini aldığı anlaşılmaktadır. Çünkü, Türkiye’deki genç insanların yeni medyayı daha fazla kullandıkları görülmektedir (Aladağ ve Yağbasan, 2013:686). Dolayısıyla, yeni medya teknolojilerinin bireysel bellek ve onun hatırlama dinamiği açısından yol açtığı handikap, sorun, açmaz ve kısıtlamaları en çok kent gençlerinin yaşadığı şeklindeki düşünüm de doğru olsa gerektir. Zira gençler için yeni medya, bilgiye hızlı bir şekilde ulaşmanın önemli bir yoludur (Aladağ ve Yağbasan, 2013:675).

Yukarıda serimlenen tespitlerden beslenen bu tez çalışması, “Yeni Medya ve Bellek: Kent Gençliği Üzerine Bir Alan Araştırması” başlığını taşımaktadır. Burada yeni medyanın kendisi ve yeni medya teknolojilerinin bilgi ve belgeleri kaydetme, depolama, saklama bakımından sunduğu imkânlar; yeni medyanın bellek için sunduğu bu olanakların kent gençliğinin bellek, hatırlama ve unutma dinamikleri bakımından getirdiği sonuçlar; var ise, yeni medya teknolojilerinin kentte yaşayan gençlerin belleği ve onun hatırlama ve unutma dinamiklerinin işleyişi, gençlerin bellek ve hatırlama yetilerini kullanmaları bakımından yarattığı sorun, açmaz veya kısıtlamalar konu edinilmektedir. Özet olarak belirtmek gerekirse bu tez çalışmasının spesifik olarak konusu, yeni medyanın bir bellek olarak gösterdiği işleyiş, kent gençlerinin yeni medyanın bellek özelliklerinden yararlanmasıyla kendi bireysel bellekleri bakımından oluşan durum ve bunun ile oluşan sonuçlar ve var ise sorunlardır.

Bu çalışmanın başlangıç noktasında ele alınan ve böyle bir çalışma yapmaya girişmeyi güdüleyen beş temel argüman ve onlara bağlı kimi alt argümanları mevcuttur. O argümanları şu şekilde sıralamak mümkündür: 1) Yeni medyanın sunduğu bellek

imkânları, edinilen bilgileri, anları, önemli olay ve durumları, kısacası yaşam içerisinde kayıt altına alma ihtiyacı duyulan her şeyi depolamak ve arşivlemek için yeni bir mecra oluşturmaktadır. Bu teknolojiler sayesinde gerekli bilgiyi depolamak ve istenildiği zaman ona ulaşmak daha kolay ve hızlı hal almaktadır.

2) Kent gençleri de yeni medya teknolojilerini sıklıkla ve uzun sürelerle kullanmaktadır. Bu imkân sayesinde artık bu teknolojileri sıklıkla kullanan kent gençliği de, yüksek teknolojik kalite ve hızdaki yeni türden bir belleğe sahip hale gelmektedir. Bu argümana bağlı olarak bir alt argüman şu şekilde belirlemektedir: Yeni medya teknolojileriyle sağlanan bellek olanakları, bu gençler için yapay bir belleği yapılandırmakta, yani onların fizyolojisinde yer almayıp onun dışında başka bir alanda varolan yeni bir belleği oluşturmaktadır. Aynı şekilde ana argümana bağlı bir başka alt argüman ise şu şekildedir: Yeni medya teknolojilerinin bellek hizmetlerinden sıklıkla faydalanmakla kent gençliği için elektronik medya ile aracılanan, yapay ve yeni medya tabanlı teknolojilere bağımlı bir bellek sorunu oluşmaktadır.

3) Bu yeni bellek mecrasında ya da ortamında, bu gençler için, bellek ve hatırlama da artık başka biçimler kazanmaktadır. Böyle bir ana argümandan bağlı olarak oluşan ve ondan beslenmekte olan bir alt argüman bulunmaktadır. Bu alt argümana göre, bu gençlerin bellek işleyişi ve hatırlamaları da, artık, yeni medya teknolojilerine bağımlı hale gelmektedir.

4) Söz konusu teknolojilerin tüketicisi konumunda olan kent gençlerinde yeni medya ortamlarında bir bellek oluşturma ve bu teknolojilere sahip olma ihtiyacı, bu teknolojileri üreten ve hizmete sunan endüstriyel yapı tarafından yaratılmaktadır. Daha açık bir anlatımla, bu gençlere yeni medya teknolojileri ile sağlanan imkânlardan yararlanarak bilgi, belge, anı ve önemli anlarını, kısaca yaşamlarında kaydetme ihtiyacı

duydukları her şeyi kaydetme, depolama ve saklama fikri, söz konusu teknolojilerin üreticisi veya sağlayıcısı konumundaki endüstriyel yapı tarafından benimsenilmektedir.

5) Bu teknolojileri tedavüle sokan endüstriyel yapı, kent gençlerini bu teknolojilerin rahatlığına alıştırmak suretiyle bellek işleyişlerini sorunlu hale getirmekte, belleklerinin ve onun hatırlama dinamiğinin işleyişini yeni medya teknolojilerinin işleyiş ve kullanım kapasitelerine bağımlı bir hale sokmaktadır. Böylece bu gençlerin, kendi belleklerinin ve onun hatırlama yetisinin kendisine sunduğu imkânları kullanmayı bir kenara bırakarak, bellek ve hatırlama işlemini bir “araçsal” belleğe ve onun imkânlarına bağımlı hale getirilmesine yol açılmaktadır. Yani bu kişiler, hatırlamaları gayet kolay bir bilgi, olay ya da durumu hatırlamak için bile bu araçlara başvurmaya ihtiyaç duyar hale gelmektedir. Buna bağlı olarak geliştirilen alt argümana göre ise, söz konusu araçlarda meydana gelebilecek bir bozulma, silinme, virüs girmesi vs. gibi durumlarda, bu kişiler için, önemli olan ve bu araçlarda depolanmış bulunan önemli bilgi, olay ve durum kayıtları da yok olup gideceğinden bir belleksizleşme durumu ile karşı karşıya kalma söz konusu olacaktır.

Yukarıda ortaya konulmuş bulunulan argümanları temellendirmek için bu çalışmada şu temel sorulara yanıt aranmaktadır: Yeni medya teknolojilerinin önemli bilgi, belge, olay, durum ve tecrübeleri kaydetme, depolama, saklama bakımından sunduğu imkânlar nelerdir? Yeni medyanın bellek için sunduğu bu imkânlar, kent gençlerinin bellek ve hatırlama dinamiklerinin işleyişi bakımından ne gibi sonuçlar doğurmaktadır? Yeni medya teknolojileri bu gençlerin belleklerini ve onun hatırlama dinamiğinin işleyişini kendisine bağımlı hale mi getirmektedir? Eğer böyle ise yeni medya teknolojilerinin bu gençlerin bellek ve hatırlama işleyişlerini kullanması bakımından yarattığı sorun, açmaz veya kısıtlamalar ne olarak açığa çıkmaktadır?

Belirlenen konusu, argümaları ve araştırma soruları doğrultusunda bu tez çalışması, yeni medya bellek olanaklarını kullanma ile kent gençlerinin kendi bireysel bellekleri, hatırlama ve unutma işlemleri bakımından içine girdikleri durumun ne olduğuna dair bir analiz sunmayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla ulaşılmak istenen amaç, yeni medyayı çokça kullandığı görülen kent gençliğinin yeni medya kullanımlarının onların bellek işleyişleri üzerindeki rolünü ve etkisini görebilmek olarak tasarlanmaktadır. Bununla eş öneme sahip bir amaç da, bu gençlerin yeni medya teknolojili bellekleri kullandıklarında kendi bellekleri ile nasıl ilişkilendiklerini görebilmektir. Öte yandan, yapılacak olan bu tez çalışmasında, yeni medya teknolojilerinin, kent gençliğine bellek ve işleyiş bakımından sunduğu yeni olanaklarla birlikte, varsa, biyolojik bellek ve işleyiş bakımından getirdiği ya da yarattığı handikapların tespit edilmesi de temel gayedir.

Konusu, argümanları, araştırma soruları ve amacı belirtilen bu çalışmayla böyle bir araştırmayı gerçekleştirmek şu sebeplerle önemli ve gerekli bulunmaktadır: Kent gençlerini kuşatan yeni medya teknolojili ürünlerin sunduğu bellek, kayıt ve depolama imkânlarıyla, onlara, gerekli enformasyonu dijital mecralarda (bilgisayar, internet, sosyal medya ağları, e-mail, cep telefonu, tablet, USB, CD vs.) işleme, kaydetme, biriktirme, araştırma, bulmakla hatırlamayı garantileme fikrinin, ürünlerin yaratıcısı endüstriyel yapı tarafından benimsetildiği fikrine varılmaktadır. Buradan hareketle, sunulan imkânlar vesilesiyle bu gençlerin cezbedilerek bu ürünlere sahip olmaya kanalize edildiğine, kendisine gerekli ve önemli her türlü veriyi depolamak, saklamak ve hatırlamak adına bu ürünlere bağımlı hale getirildiğine kanaat getirilmektedir. Bunun sonucunda da, bellek ve kayıt özelliklerinden faydalanmakla bu ürünlerin tüketicisi haline getirilen bu gençlerin bilgi kaydetme, depolama, saklama ve hatırlama işlemlerinin söz konusu teknolojiye bağımlı durum olacağı ve kendi bellek işleyişinin sorunlu hal alacağı yorumuna ulaşılmaktadır. Daha açık bir anlatımla, böylece, bu gençlerin kendi belleğini

kullanmayı bir kenara bırakarak, bellek ve hatırlama işleyişini yerine getirmek için bir dijital, teknolojik ya da “araçsal” belleğe ve onun imkânlarına ve işlerliğine bağımlı hale geleceği fikrine ulaşılmaktadır. Yukarıda sıralanan tüm bu yorum, çıkarım ve varsayımları bilimsel bulgularla saptayarak kesinleştirmek ve temellendirmek adına böyle bir tez çalışması yapmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmaya girerek ulaşılması ereklenen hedeflere götürecek araştırmayı gerçekleştirmek için önemli bir neden daha bulunmaktadır. Şöyle ki, Türkiye’de, medya ve bellek ilişki üzerine yapılmış tez çalışmaları incelendiğinde, bunlarda, çoğunlukla, geleneksel medya araçları ve bellek ilişkisinin izinin sürüldüğü, yeni medya ve bellek ilişkisinin irdelendiği çalışmaların pek yapılmadığı görülmektedir. Buna örnek oluşturacak tezlerden bir kaçının ismini burada sıralamak mümkündür: 2000 Sonrası Türk Belgesel Filmlerinde Toplumsal Bellek ve Gerçeğin Temsili (hazırlayan: Asuman Susam); Toplumsal Bellek ve Medya: Toplumsal Hatırlatma ve Unutturma Biçimleri (Seksenler TV Dizisi) (hazırlayan: Şeyma Bilginer Erdoğan); Toplumsal Bellek ve Sinema: Türk Sineması’nda Travmatik Tipler (hazırlayan: Sevcan Dönmez) ([www.yok.gov.tr/ulusal tez merkezi/ tarama](http://www.yok.gov.tr/ulusal_tez_merkezi/tarama)). Ayrıca hazırlanmış bulunan medya ve bellek konulu bu tezlerin, genellikle, toplumsal belleği konu edindiği anlaşılmaktadır. Yapılacak olan bu tez çalışması ile ise, yeni medya ve bilişsel bellek ilişkisini anlamak amaçlanmaktadır. Bu nedenle de, böyle bir çalışma yapmanın önemli olacağına, bu konulardaki bilgiye yeni bir boyut ekleneceğine ve bir katkı sunulacağına inanılmaktadır.

Yukarıda konusu, argümanları, araştırma soruları, amacı ve önemi sunulan çalışma ile istenen hedefin gerçekleştirilebilmesi için, yeni medya teknolojilerinin getirdiği bellek imkânlarını sıkça kullanan ve kentte yaşayan gençler ile görüşme yapmak gerekmektedir. Fakat, yeni medya teknolojilerinin getirdiği bellek imkânlarını kullanan her kent genciyle görüşmek mümkün olamayacağı için araştırma evrenini daraltmak zorunludur.

Dolayısıyla, yapılması planlanan tez çalışmasında, Ankara’da yaşayan ve yeni medya teknolojilerinin getirdiği bellek imkânlarından sıklıkla faydalanan yirmi-otuz yaş arası yirmi genç örneklem olarak seçilmekte ve bilgilerine başvurulmaktadır. Ankara’nın seçilme nedeni ise, Ankara’da yaşayan gençlere daha kolay ulaşılabileceğinin düşünülmüş olmasıdır. Bu çalışmadaki son bölüm olan araştırma serimleme kısmında bu örnekleme dair daha ayrıntılı bilgi de ayrıca sunulmaktadır.

Yapılan bu tez çalışmasında araştırma yöntemi olarak seçilen görüşme yöntemi biçiminin ise, yarı yapılandırılmış görüşme olması planlanmaktadır. Çünkü yapılması planlanan görüşmelerde önceden hazırlanmış soruların sorulmasıyla birlikte görüşülen kişinin bu sorulara vereceği yanıtların önceden planlanmamış yeni alt soruları sormayı gerekli kılabilceği düşünülmektedir. Öte yandan görüşmeciden, verdiği yanıtı detaylandırmasının istenebileceği de öngörülmektedir. Ayrıca doğrudan sorulamayacak ya da görüşülen kişiyi yönlendirme sorununu doğurabilecek soruların da görüşme esnasında görüşülen kişinin anlattıklarından kendiliğinden yanıtlar bulabileceği öngörülmektedir. Bunun da, görüşme öncesinde elde edilmesi tasarlanan verilerin yanı sıra öngörülmeyen verilere de ulaşma imkânı sağlayacağına inanılmaktadır. Tüm bunları yapabilmeyi sağlayacak en uygun yöntemin de, yarı yapılandırılmış görüşme olacağı düşünülmektedir. Çünkü, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacı önceden sormayı planladığı soruları içeren görüşme protokolünü hazırlamaktadır. Bununla birlikte araştırmacı, görüşmenin akışına bağlı olarak değişik yan ya da alt sorularla görüşmenin akışını etkileyebilmekte ve kişinin yanıtlarını açmasını ve ayrıntılandırmasını sağlayabilmektedir (Kırıkkaya Buluş ve Güllü, 2008:19). Ayrıca, yarı yapılandırılmış görüşmede bazı sorular bulunmakla birlikte, bazı konularda sadece temel kavramlar vardır. Açık uçlu soruların olması ve her görüşme için ayrı bir kağıt tasarlanması (Geray, 2006: 168) söz konusudur.

Yapılan bu tez çalışması, altı bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm, Yeni Medya Bilgi Sistemleri adını taşımaktadır. Bu bölümde birinci olarak, bu tezin asal bir unsuru olan yeni medyanın bizatihi kendisinin neyi ifade ettiği anlaşılmaya çalışılmaktadır. İkinci olarak, yeni medya depolamasının ne olduğu görülmeye uğraşılmaktadır. Üçüncü olarak, yeni medyaya bilgi kayıt, depolama ve geri alma yeteneği kazandıran dijitalleştirme özelliği hakkında bilgilenme çabasına girilmektedir. Son olarak da, yeni medyanın kayıt ve depolama yeteneğine zemin hazırlayan ve işlerlik kazandıran bilgisayar mimarisi ve onun öğeleri olarak yazılım ve donanım ayakları ayrı başlıklar altında ele alınmaktadır.

Bu tez çalışmasının ikinci bölümü, Bellek ve Mekanizmaları başlığını taşımaktadır. Bu bölümde ilk olarak, bireysel belleğin ne olduğu, neyi ifade ettiği, hangi bellek türlerini içerdiği ve nasıl işlem gördüğü anlaşılmaya çalışılmaktadır. İkinci olarak ise, belleğin işleyiş seyirleri olarak hatırlama ve unutma mekanizmaları ayrı başlıklar halinde ele alınarak haklarında bilgilenilmektedir.

Çalışmada üçüncü bölüm, Yeni Medya Yeni Bellek başlığında oluşturulmaktadır. Burada, yeni medya ve bellek arasındaki ilişkinin ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Bu anlamda, yeni medya ve bellek ilişki ya da bağlantının nasıl ve ne olarak görüldüğü veya kurulduğu serimlenmeye çalışılmaktadır.

Bu tez çalışmasındaki dördüncü bölüm, Yeni Medya Bellek Platformları başlığını almaktadır. Burada yeni medyanın bir bellek mecrası yaratan ve sunan uygulamaları ele alınarak değerlendirilmektedir. Bu anlamda yeni medya bellek alanları olarak da, Facebook, Twitter, Instagram, Google, Youtube ve Wikipedia (Vikipedi) ayrı başlıklar altında mercek altına alınmaktadır.

Hazırlanan tez çalışmasının beşinci bölümü, Dijital Kültür ve Bellek İşleyişi başlığı ile yapılmaktadır. Bu bölümde, içinde bulunulan kültür düzlemine bağlı olarak bireyin belleğinin işleyiş pratiğinin ne olduğu görülmeye çaba sarf edilmektedir. Bu doğrultuda, burada, ilk olarak Sözlü Kültür’de Belleğin İşleyişi, ikinci olarak Yazılı Kültür’de Belleğin İşleyişi ve üçüncü olarak da Dijital Kültür’de Belleğin İşleyişi başlıkları çalışılmaktadır.

Bu çalışmanın altıncı ve son bölümü ise, Yeni Medya ve Bellek: Kent Gençliği Üzerine Bir Alan Araştırması başlığını almaktadır. Burada, kent gençleri üzerine yapılmış olan alan araştırmasının bulgularını serimleme ve yorumlama hedef olarak benimsenmektedir. Araştırmada yöneltilen sorularla elde edilen verilerle, temel olarak, Türkiye’de kentte yaşayan gençlerin yeni medyanın bellek için sunduğu olanakları kullanmalarının bu gençlerin kendi bellek ve hatırlama dinamikleri bakımından yarattığı sonuçlar ve kendi hatırlama yetilerini kullanmaları bakımından yarattığı handikaplar değerlendirilmektedir.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise, daha önce işlenen tüm bölümlere dair bilgiler, yeniden göz atılarak ele alınmaktadır. Bu anlamda, yeni medya ve unsurları, bellek ve unsurları, yeni medya ve bellek ilişkisi, yeni medya bellek platformları, kültür ve bellek işleyişi kısaca tekrar özetlenmektedir. Bunlara ek olarak, altıncı bölümde elde edilen alan araştırması verilerinden hareket edilerek kent gençlerinin yeni medya ile bellek ve hatırlama anlamında kurdukları ilişkilene tarzları ve bunların yarattığı neticeler görülmeye çalışılmaktadır. Buradan hareketle de, varılan en nihai sonuç ortaya koyulmaktadır.

I. BÖLÜM: YENİ MEDYA BİLGİ SİSTEMLERİ

Yeni medya başlığı altında toplanan tüm iletişim araç, ortam ve uygulamalarının sağladığı hız, çeşitlilik ve birden çok amaca hizmet etme durumu, iletişim aygıtlarına yeni boyut ve işlevler kazandırmaktadır. Bilgisayar tabanlı bu teknolojiler aracılığıyla bir yandan global ölçekte her türlü haber, yorum, fotoğraf, video, vs.'ye ulaşma olanakları kolaylaşıp, çeşitlenip artarken diğer yandan bunları da kapsayan her türlü bilgi ve verinin kayıt edilip depolanarak biriktirilmesi ve arşivlenmesi fırsatının yaratıldığı görülmektedir. Bu vesile ile, söz konusu cihaz ve uygulamalar, birey için de her türlü bilgiye ulaşmasının vasıtası haline almakta ve öte yandan bireyin, kendisine ait tüm önemli olay, an, durum, tecrübe, tarih vs. bilgilerini içeren yazı, fotoğraf, görüntü veya ses dosyalarını rahatlıkla oluşturarak kaydetmesine, depolamasına ve gelecek zamanda dilediği anda yeniden elde etmesine ön ayak olmaktadır. Böylece bireyin kendisine, çevresine, içinde yaşadığı topluma ve dünyaya dair herhangi bir olay ya da duruma ait bir bilgi, haber, fotoğraf, video ve yoruma ulaşma, elde etme, kaydetme, depolama ve daha sonra istenilen bir zaman diliminde yeniden elde etmesi de yeni bir biçim ve boyuta ulaşmış görünmektedir. Bütün bu özellik ve hizmetleri işler kılan ve dolayısıyla söz konusu teknolojilerin tüketicisi konumundaki kullanıcılar için kullanılabilir yapan unsurun ise yeni medya bilgi sistemleri olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenledir ki, yeni medyanın medropol gençliğinin bellek ve hatırlama işleyişlerinde önemli bir aktör olduğu iddiasındaki bu çalışma düzleminde yeni medya bilgi sistemleri hakkında bilgilenmek, gerekli ve olmazsa olmaz olarak tasavvur edilmektedir.

I. Yeni Medya Ve Özellikleri

Geliştirilen her teknoloji kişiye, kendisinde içkin olarak barındırdığı yeni özellikleri, imkânları ve beraberindeki kolaylıkları sunmaktadır. Yeni medya

teknolojilerinin de, tedavüle girdikleri günden bu yana, gösterdikleri akıl almaz hızdaki değişim, çoğalma, çeşitlenme ve sağladıkları olanaklar ile vazgeçilmez bir konum elde ettikleri gözükmemektedir.

Dijital ortam ve online iletişimin, gençlerin yaşamında yaygın hale geldiği görülmektedir (Ito, Horst, Bittanti, Boyd, Herr-Stephenson, Lange, Pascoe ve Robinson, 2009: 4). Bu yaygınlaşmaya bağlı olarak, yeni medya teknolojilerinin kentte yaşayan gençlerin belleği ve onun hatırlama ve unutma dinamiklerinin işleyişi ve onların bellek ve hatırlama yetilerini kullanmaları bakımından meydana getirdiği neticeleri ortaya koymak, bu çalışmanın en nihai hedefi olarak benimsenmektedir. Bunun gerçekleştirilmesine geçilmeden önce açıklanması lazım olan önemli kavramlardan ilki, yeni medyadır. Zira, dijital iletişim kanallarında temellenen belleklerden yararlanma ile bu gençlerin kendi bellek ve hatırlamalarıyla ilişkilene durumlarının neliğini açıklamak için öncelikli olarak yeni medyanın neyi ifade ettiğini ortaya koymanın gerekli olduğuna kanaat getirilmektedir. Buna binaen, bu başlık altında, yeni medya ve ihtiva ettiği özellikler anlatılmaya çalışılmaktadır.

Günümüzün yeni iletişim mecraları olarak açığa çıkan yeni medya tabanlı cihaz, ortam ve uygulamalarının -sahip oldukları potansiyel ve güç, daha önceki aygıtları geçen bir raddeye ulaşmış olsa dahi- kendilerinin yakın geçmişindeki kitle iletişim araçları ile eşdeğer bir ehemmiyete sahip olduğunu söylemek yanlış olmasa gerektir. Bu kanaati destekleyen yorum, Fransis Balle ve Gerard Emery'den gelmektedir. Buna göre 1950-1960'larda kitle iletişim araçları neyi ifade ettiyse, bugün de yeni medya kavramı aynı anlamı içermektedir (Balle ve Emery, 1991: 14).

Yeni medya kavramının bizatihi kendisinin de, tedavüle yeni giren genç bir kavram olduğu bilgisine erişilmektedir. Zira yeni medya kavramı, 1970'lerde bilgi ve iletişim

tabanlı araştırmalarda sosyal, psikolojik, ekonomik, politik ve kültürel çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Ancak 1970’lerde değinilen anlamın, 1990’larda müthiş bir ivme kazanan bilgisayar ve internet teknolojisi ile birlikte genişlediği ve farklı boyutlara ulaştığı görülmektedir (Dilmen, 2007:114). Genç ve kapsam olarak genişlemeye uygun bir kavram olan yeni medyayı, “yeni” sıfatı ile kucakladığı ve hayata geçirdiği iletişim biçimleri, hizmetleri, olanakları ve getirdiği bir dizi yeni niteliği ile kavramak ve değerlendirmek gerektiğine inanılmaktadır. Nitekim bilgisayar tabanlı medya dönüşümünün elde etme, düzenleme, depolama ve dağıtımı içeren tüm iletişim aşamalarını ve metinler, hareketsiz görüntüler, hareketli görüntüler ve ses dahil tüm iletişim biçimlerini etkilediği görülmektedir (Manovich, 2001:19).

Yeni medya, bilgisayar ağları ve kişisel bilgisayar gibi evrimii ve evrimdişi ortamların bileşimidir (Dijk van, 2006: 4). Yeni medya kavramı geniş anlamda, bilgisayar ve bilgisayar tabanlı iletişim teknolojilerine atıfta bulunmaktadır (Lin, Li, Deng ve Lee, 2013:160). Bu doğrultuda gidilecek olduğunda, medyanın yeni medya olarak ele alınmasının gerçekte, iletişim ve bilişim sektöründeki teknolojik gelişmelerle ilgili olduğu ve bu teknolojinin, yeni iletişim teknolojileri olarak adlandırılmakta olduğu anlaşılmaktadır (Vural Akıncı ve Bat, 2010: 3350). Ancak ne var ki, yeni medya deyimini kullanılması sadece elektronik iletişimin yeni formlarını ima etme anlamına gelmemektedir (Haythornthwaite, 2002: 386). Gerçekten de anlaşılan odur ki, yeni medya terimi aynı zamanda, medyanın üretim, dağıtım ve kullanımını da içine alan geniş yelpazedeki değişiklikleri de işaret etmektedir. Bu değişiklikler teknolojik, metinsel, konvansiyonel ve kültürel boyutlu değişikliklerdir (Lister, Dovey, Giddings, Grand ve Kelly, 2009:13).

Yeni medya denildiği zaman, esas olarak, günümüzde bir genişleme geçiriyor olan elektronik ve dijital medya teknolojileri ifade edilmektedir (Williams, Rice, ve Rogers,

1988: 3). Bununla birlikte yeni medya terimi literatürde yaygın olarak bloglar, sosyal ağlar, fotoğraf ve video paylaşım siteleri, mikroblog vs.'yi içeren interaktif online iletişim formlarını tanımlamak için de kullanılmaktadır (Macnamara, 2010:3). Yeni medyanın altında yatan temel teknolojiler mikroelettronik, bilgisayar ve telekomünikasyon ağlarını içermektedir (Williams, Rice, ve Rogers, 1988: 3). Bilgisayar ise, veriyi depolama ve geri alma, iletişim ağlarını yönetme, metin oluşturma, görüntü ve sesleri işleme ve benzeri işlevleri yerine getirmektedir (Ceruzzi, 2003: 1). Bu şekildeki bir okumadan, yeni medyanın bizatihi kendisinin tek boyutlu ve durağan bir şey olmadığı çıkarımı elde edilmekte ve dolayısıyla onu tek boyutlu değerlendirmenin eksik ve yanlış olacağına kanaat getirilmektedir. Buna ek olarak yeni medyanın, gösterdiği hızlı ve sürekli değişimle zaman içerisinde sınırlarının daha da genişleyeceğine ve kavramın içine dahil edilen özellik, hizmet ve imkânların da artış kaydedeceğine inanılmaktadır.

Yukarıda kavramsal olarak değerlendirmesi yapılmış bulunan yeni medyanın, gelinen nokta itibariyle kapsamlı tanımlamasının yapılmasında da yarar görülmektedir ve bu tanım, Nurcan Törenli'den edinilmektedir. Törenli'nin de belirttiği gibi yeni medyanın, 1970'ler sonrasında özellikle bilgisayar ve bilgi işlem alanındaki gelişmelerin iletişim alanına uyarlanmasıyla biçimlenmeye başladığı görülmektedir. Bu nedenle yeni medya, bilgi işlem teknolojileri ve bilişim teknolojileri olarak da adlandırılmaktadır. Yeni medya, süreklilik kazanmış bu teknolojik dönüşüm sürecinin ya da yöndeşmenin, birbiriyle ilişkili, bağlantılı yeniliklerinin laboratuvar ortamından çıkarılıp pazara ya da tüketime sunulmuş; haberleşme etkinliğinin sosyo-ekonomik değerine koşut olarak günlük yaşamın ayrılmaz birer parçası haline gelmiş ürünleridir (Törenli, 2005:88). Törenli'nin ifade ettiği gibi yeni medya, bir bölümü bilgisayarlara (bilgi-işlem) özgü işlemleri, diğer bölümü de iletişim araçlarına (haberleşme-telekomünikasyon ve yayıncılık) özgü yapıları barındıran iki yönlü ve melez bir medyadır. Günümüzde

geleneksel iletişim araçlarından ayrı duran sayısal televizyon, internet, GSM, WAP, GPRS, CD, VCD, DVD, etkileşimli CD, çift taraflı CD (bir yüzü CD diğer yüzü DVD) gibi yeni medya teknolojileri, kitle iletişim araçlarından farklı bir teknolojiyle, sayısal teknolojiyle üretilmiştir (Törenli, 2005: 87). Törenli'nin dile getirdiği bu bilgiye ek olarak yeni medya, bilgisayar aracılı iletişim, e-posta, sohbet odaları, iletişim forumları, ses-görüntü yayınları, World Wide Web, bloglar, sosyal medya siteleri ve mobil telefon vs.'yi de kapsamaktadır (Lister, Dovey, Giddings, Grand ve Kelly, 2009: 13). Yeni medya sektöründe durudurulamaz biçimde devam eden ve edecek olan yeni ürün, model ve hizmet artışı ve çeşitlenmesi göz önüne alınacak olduğunda, bilgisayar tabanlı iletişimin kapsamının, kavramın potasına dahil edilecek yeni özellik ve olanaklarla daha da genişleyeceği tahmin edilmektedir.

Yeni medya teriminin yaygın olarak gazete, televizyon ve radyo gibi daha geleneksel medyaların yer aldığı ekolojinin, dijital medya ile özellikle de interaktif medya ve sosyal medya ile birleştiği bir medyayı tanımlamak için de kullanıldığı anlaşılmaktadır (Ito, Horst, Bittanti, Boyd, Herr-Stephenson, Lange, Pascoe ve Robinson, 2009: 8). Bu bakımdan da yeni medya teriminin, aşağıdaki durumlara atıfta bulunmak için kullanılmakta olduğu bilgisine ulaşılmaktadır:

“Yeni metinsel pratikler: ... metinsel form, eğlence, keyif ve medya tüketim kalıplarındaki yeni türler (bilgisayar oyunları, simülasyonlar, özel sinema efektleri) ; **dünyayı ifade etmenin yeni yöntemleri:** Her zaman açıkça tanımlanmamış yeni temsil olanakları ve deneyimlerini arz eden medya (sürükleyici sanal ortamlar, ekran tabanlı interaktif multimedya); **özneler (kullanıcılar ve tüketiciler) ve medya teknolojileri arasındaki yeni ilişkiler:** Gündelik yaşam içerisinde görüntü ve iletişim araçlarının kullanılması ve alınılanmasındaki ve medya teknolojilerinde yaratılan anlamlardaki değişiklik; **simge, kimlik ve toplum arasındaki yeni ilişki pratikleri:** Kendimizi ve dünyadaki yerimizi deneyimleme yollarına etkileri olan zaman, mekan ve yere (hem yerel hem de küresel ölçeklerdeki) dair

kişisel ve sosyal pratiklerdeki kaymalar; **biyolojik bedenin teknolojik medyayla ilişkisinin yeni kavramları:** İnsan ve yapaylık, doğa ve teknoloji, beden ve teknolojik protezler olarak medya, gerçek ve sanal arasındaki farklılıklara meydan okumalar; **yeni örgütlenme ve üretim modelleri:** Medya kültürü, sanayisi, ekonomisi, erişimi, mülkiyeti, kontrolü ve düzenlemesindeki daha geniş yeniden düzenlemeler ve entegrasyonlar” (Lister, Dovey, Giddings, Grand ve Kelly, 2009: 12-13) .

Dijital ağlar ve destekledikleri hizmetlerin, kendileriyle birlikte, iletişim pratiklerini de dönüştürmekte olduğu çıkarımında bulunmak mümkün görünmektedir. Sözelimi, artık daha hızlı bir biçimde mesaj alışverişi yapabilmekte ve dünyanın genelinde daha geniş bir toplulukla ve bireylerle iletişim kurabilmektedir. Mesajları oluşturmak için kullanabilir materyaller artık, metin ve sesten, hareketli görüntü ve sanal gerçekliğe uzanan bir aralıkta sınıflanmaktadır (Ross, 2000:4).

Yeni medyanın, kitle iletişim araçlarının ortaya çıktığı tarihten kendisine kadar gelen süre boyunca var olmayan ve dolayısıyla belki de, bu yüzden onun yeni ve diğerlerinden farklı olarak nitelendirilmesine zemin sunan kimi katkıları sağladığı anlaşılmaktadır. Bu anlamda Birol Gülnar ve Şükrü Balcı’nın ifadelerinden yola çıkıldığında yeni medyanın, geleneksel medyanın sunamamış olduğu altı katkısının bulunduğu açıkça çıktığı (2011: 71) ve bu katkıların kısaca şöyle sıralanmakta olduğu görülmektedir:

a) Çok Ortamlılık (Multimedia): Birol Gülnar ve Şükrü Balcı’nın dile getirdiği gibi bu tarz iletişim biçimi, neredeyse sonsuz derecede enformasyon türünün üretilmesi ve sunulmasına olanak sağlamaktadır. Bilgisayar yazılımları sayesinde farklı medya metinleri birleştirilerek insanlara servis yapılmaktadır. Bu özellik, kitle iletişimi ile kişilerarası iletişim arasındaki sınırları kaldırarak, farklı medya sistemlerinin bir arada (örneğin televizyonun video ve animasyon verilerinin, radyonun ses verilerinin ve basılı

medyanın metin ve fotoğraf özelliklerinin birbirleriyle aynı anda) kullanılmasına olanak tanımaktadır (Gülnar ve Balcı, 2011: 71-72).

b) Paket Anahtarlama (Packet-Switching): Paket anahtarlama, internet üzerinde veri taşıma yöntemi olarak dikkat çekmektedir. Diğ r bir anlatımla, mesajları alt bölümlere ayıran, ilgili yerlere gönderen ve onları yeniden toplayan bir sistem tanımlanmaktadır (Gülnar ve Balcı, 2011: 72-73).

c) Hiper-Metin (Hypertextuality): Hiper metin, WWW  zerine kurulu bulunan yapısal bir oluşumdur. Gülnar ve Balcı'nın belirttiğ ne göre, metinsel enformasyon türleri arasındaki bağılantı ve bu bağılantıyı sağılayan mekanik yapılar, kullanıcıların sınırsız bir şekilde bir metinden diğ rine geçiş yapmalarına olanak sağılamaktadır. Hipermetin, her enformasyon türü için kelimeleri birbirine bağılayan linklerin üretilmesi iken, hiper medya ise metinlerin enformasyon türü olarak medya tarafından kullanılmasına izi vermektedir (Gülnar ve Balcı, 2011: 73).

d) Eş zamanlılık: Gülnar ve Balcı'nın ifade ettiğ  gibi internet üzerinden etkileşimin gerçek zamanlı (real time) ve eş zamansız (asynchronous) olarak ger ekleştiğ  söylenebilir. İnternet, sohbet (IRC/chat), sanal konferans gibi ortamlarda eş zamanlı iletişim ve etkileşime imkân sağılarken, aynı zamanda elektronik posta, haber ve tartışma grubu gibi ortamlar sayesinde eş zamansız iletişim ve etkileşimi gündeme getirmektedir. Onlara göre, eş zamanlılık bireye onun uygun olduğı zaman dilimine göre mesaj gönderme, alma, kaydetme ve yenileme olanağı sunmaktadır. Bireylerin mesajları depolama, basma, metinleri çoğaltma, bunları online web sayfalarına taşıma ya da mail olarak diğ r insanlara gönderme şansına sahip oldukları görülmektedir (Gülnar ve Balcı, 2011:74-75).

e) Etkileşimlilik (Interactivity): Etkileşimlilik, alıcının göndericiye geri bildirim yapmasını sağlayan bir iletişim bağı olarak tanımlanmaktadır. Gülnar ve Balcı'nın dile getirdiği gibi, geleneksel medyanın aksine internet, kullanıcılar ve internet sağlayıcılar arasında yüksek düzeyde bir etkileşimlilik ortamı sunmaktadır. Geleneksel medya, alıcıların yayın kanallarını kullanarak kesintisiz şekilde geri bildirim yapmalarına olanak tanımamaktadır. Buna karşılık internet, aynı kanallar üzerinden kullanıcılarına anında ve kesintisiz karşılık verme olanağı sağlamaktadır (Gülnar ve Balcı, 2011: 75).

f) Kitlesizleştirme (Demassification): Gülnar ve Balcı'nın ifadelerine göre kitlesizleştirmeyi, yeni medyanın kişilerarası (yüz yüze) bağlantı olanağı sayesinde, araç üzerinde bireyin kontrolünün sağlanması olarak tanımlamak mümkündür. İnternetin kitlesizleştirme özelliği ile birlikte kitle iletişim sisteminin kontrolünün, mesajı üretenlerden mesajı tüketenlere doğru kaymaya başlamış olduğu görülmektedir. Gülnar ve Balcı'nın aktardığı gibi günümüzde yeni medya kullanıcıları, artık, bir kitlesizleştirme çağına girmiş durumdadırlar. Bu zamanda yeni iletişim teknolojileri aracılığıyla geniş bir medya seçeneği içerisinde seçim yapılabilmektedir. Bu olanak sayesinde birey, mesajları kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirebilmektedir (Gülnar ve Balcı, 2011: 77-78).

Yeni medyanın kendisinde kemikleşmiş kimi karakteristik ve yapısal niteliklerde açığa çıkan bazı kazanımlar da bu çalışma dahilinde, birer katkı olarak yorumlanmaktadır; ki, bunları yukarıda aktarılmaya çalışılan katkılara dahil ederek sunmak da olanak dahilinde bir yaklaşım olarak benimsenmektedir. Sözgelimi yeni medya alanının ana karakteristik özelliklerinin dijital, interaktif, hiper metin, sanallık kavramları ile tanımlanmakta (Lister, Dovey, Giddings, Grand ve Kelly, 2009:13) olduğu görülmektedir. Sıralanan bu niteliklerin yeni medyanın sağladığı katkı olarak okunmasına da, onların muhtemel kazanımlar olarak değerlendirilmesi kaynaklık etmektedir. Buna ilaveten Jan van Dijk'ın saptamış bulunduğu yeni medyanın şu üç temel yapısal özelliği

de bu çalışma içinde, yeni medyanın sağladığı katkılar olarak değerlendirilmektedir: 1) Yeni medyanın en önemli yapısal özelliği, telekomünikasyon, veri iletişimi ve kitle iletişimini tek bir ortamda bütünleştirmesidir. Bu nedenle yeni medya sıklıkla, multimedya (çoklu ortam) olarak adlandırılmaktadır (Dijk van, 2006: 6-7). 2) Yeni medyanın ikinci yapısal özelliği, interaktif medyanın yükselişidir. İnteraktiflik² ise, etki ve tepki dizisini ifade etmektedir (Dijk van, 2006: 8). 3) Yeni medyanın üçüncü yapısal özelliği, dijital kod³ kullanımıdır. Dijital kod, sadece yeni medya işlemlerini tanımlayan bir teknik medya özelliğidir ve bilgisayar teknolojisini kullanarak her bilgi ve iletişim unsurunun bayt olarak adlandırılan sıfırlar ve birler dizeleri formuna dönüştürülebilmesi ve aktarılabilmesi anlamına gelmektedir (Dijk van, 2006: 9).

Lev Manovich'in beş başlık altında topladığı yeni medya prensiplerini de, yeni medyanın hayat verdiği katkı ve kazanımlar olarak yorumlamak yanlış bir okuma olmasa gerektir. Bununla birlikte Manovich'in sıraladığı bu ilkelerin, yeni medyanın olanak sağladığı bellek ve veri depolama özelliği ile de ilintili olduğu altı çizilerek belirtilmesi lazım olan husustur. Söz konusu bu prensipleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

1) Sayısal Temsil (Numerical Representation): Tüm yeni medya nesneleri, dijital koddan oluşmaktadır ve sayısal gösterimdirler; ki, Manovich'e göre bunun iki temel sonucu bulunmaktadır: a) Bir yeni medya nesnesi biçimsel olarak (matematiksel olarak) tanımlanabilmektedir; örneğin, bir görüntü ya da şekil, matematiksel fonksiyon kullanılarak tanımlanabilmektedir. b) Bir yeni medya nesnesi, algoritmik işleme tabidir; örneğin, uygun algoritmalar uygulanarak bir fotoğraftan otomatik olarak ses

² İnteraktiflik için eşzamanlılık önemlidir. Etki ve tepkinin kesintisiz dizilişi, genellikle, etkileşimin kalitesini arttırmaktadır. Fakat elektronik posta (e-posta) gibi bazı interaktif medya biçimleri, eşzamanlı kullanılamayabilmekte ve mesaj oluşturma ve alma, seçilmiş zaman ve yerlerde yapılabilmektedir (Dijk van, 2006: 8).

³ Dijital kod için ikili kod adlandırmasının da kullanılmakta olduğu görülmektedir.

kaldırılabilmekte, fotoğrafın kontrastı düzeltilebilmekte, şeklin kenarları yerleştirilebilmekte ya da orantıları değiştirilebilmektedir (Manovich, 2001 : 27). Bilgisayarlarda yeni medya nesneleri oluşturulurken sayısal formda yaratılmaktadır (Manovich, 2001 : 28).

2) Modülerlik (Birimsellik (Modularity)): Manovich'e göre bir yeni medya nesnesi, aynı modüler (birimsel) bir yapıya sahiptir. Medya unsurları görüntüler, sesler, şekiller vs. farklı örneklem koleksiyonları olarak gösterilmektedir. Bu unsurlar, daha büyük ölçekli nesneler içinde toplanmaktadır fakat farklı kimliklerini sürdürmeye devam etmektedir (Manovich, 2001 : 30).

3) Otomasyon (Automation): Manovich'e göre medyanın sayısal kodlaması ve medya nesnesinin modüler yapısı, medyanın oluşturma, değiştirme ve erişimi içeren işlemlerinin otomasyonuna olanak sağlamaktadır. Otomasyon özelliği vasıtasıyla bilgisayar kullanıcısı, şablonları veya algoritmaları kullanarak otomatik olarak bir medya nesnesini değiştirmekte ya da sıfırdan oluşturmaktadır (Manovich, 2001 : 32).

4) Değişkenlik (Variability): Manovich'e göre değişkenlik, medyanın sayısal kodlaması ve medya nesnesinin modüler yapısının bir diğer sonucudur. Bir yeni medya nesnesi, bir kere ve herkes için sabit olan bir şey değil, farklı ve potansiyel olarak sonsuz versiyonlar içinde varolabilen bir şeydir (Manovich, 2001 : 36).

5) Kod Dönüşümü (Transcoding): Manovich, kod dönüşümünün (transcoding), medyayı bilgisayarlaştırmanın önemli bir sonucunu tanımladığını vurgulamaktadır. Ona göre bilgisayarlaştırma, medyayı bilgisayar verisine dönüştürmektedir (Manovich, 2001: 45). Yeni medya dilinde, bir şeyi koda dönüştürme işlemi, onu başka bir formata dönüştürmeyi ifade etmektedir (Manovich, 2001: 47).

Yukarıda yapılan açıklamalardan öğrenilen temel bilgi, yeni medyanın bilgisayarların temel alınarak ya da bilgisayar aracılığına dayanılarak işlerlik kazanan aygıt, mecra ya da ortamları adlandırmak üzere kullanılan terim olduğudur. Yeni medya teknolojilerinin gelişim çizgisinin gösterdiği ivme ile bu mecralar bir taraftan sayıca çoğalıp çeşitlenirken, diğer taraftan özellikleri, birbirlerine bağılıkları ve içi içe geçmişlikleri de artmaktadır ve daha da artacağı tahmin edilmektedir.

II. Yeni Medya Depolaması

Geçmişe ve yaşanmışlıklara dair hatırlama, araştırma ve görünüm, bunlara dair bilgiye erişime dayanmaktadır. Bilginin saklanması amacı genel anlamda, bugün ve gelecekte erişim için bilginin korunmasını sağlamaktır. Gündelik yaşamın her alanında giderek daha da yaygın kullanılan, bu sayede gündelik yaşam pratiklerini ve toplumsal yaşamın bizatihi kendisini ilgilendiren bilgisayar, internet, cep telefonları, tablet bilgisayarlar, her türlü kayıt cihazları vs.'yi içeren tüm yeni medya teknolojileri, bilgiyi kaydetme, depolama ve hatırlama pratiklerinde de bir değişime vesile olmaktadır.

Yeni medya teknolojilerinin pragmatik tutum içine yerleşilerek bir değerlendirmeye tabi tutulacak olması durumunda, bu tez çalışmasının konusu itibariyle de, en kıymetli kazanımının bilgiye erişme, bilgiyi oluşturma ya da üretme, paylaşma, dağıtma, biriktirme ya da arşivlemeye olanak sağlaması olduğuna kanaat getirilmektedir. Gerçekleştirilen bu tez çalışmasında, yeni medya teknolojilerinin bilgiyi işleme, kaydetme, depolama, geri çağırma ve gösterme fonksiyonlarının kullanımının kent gençlerinin bellek süreçleri bakımından yarattıkları ile ilgilenilmektedir. Dolayısıyla, bundan kaynaklı temel yönelim de, yeni medyanın bir biyolojik bellek gibi gösterdiği işleyişin nasıl gerçekleştiğini görebilmektir. Bunu sağlamanın yolunun da şüphesiz ki, bir bilgi depolama mecrası olarak yeni medyanın işleyişini serimlemekten geçtiğine

inanılmaktadır. Bu nedenle, bu başlık altında, yeni medyanın depolama özelliği ve ihtiva ettiği unsurlar görülmeye ve gösterilmeye çaba sarf edilmektedir.

Bellek ve depolama sistemi, bilgisayar sistemlerinin önemli unsurlarından birini meydana getirmektedir (Zhao, Xu, Chi ve Xie, 2015: 2). 1970'lerden itibaren bilgisayar ağlarının askeriye, iş dünyası ve akademik topluluklar gibi kuruluşların veri⁴ paylaşımına olanak sağlayacak şekilde faaliyete girdiği görülmektedir (Clements, 2006: 569). Bugün ise artık, kullanıcılar olarak her birimizin, belli işlemleri yapmak suretiyle elimizdeki çeşitli bilgi, belge ve envanteri kaydedip saklayabilmeyi ve paylaşabilmeyi, istediğimiz herhangi bir zaman dilimi içerisinde sakladığımız bu kayıtlara ulaşabilmeyi, bilgisayar ve bağlantılı yeni medya teknolojilerini kullanarak gerçekleştirebilmekte olduğumuz herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Zira bilgisayarlar, bilgiyi oluşturmaya yardımcı olarak, görüntüleyerek, depolayarak ve diğer bilgisayarlarla bilgi alışverişi sağlayarak bilgiyi işlemektedirler (Gündüz, 2005: 195). Geniş sayısal veri setleri ve metin dosyaları, dijital ortamdaki bu üretimlerin bir kısmını temsil etmektedir (Ross, 2000:10). Nitekim yirminci yüzyılın ortasından itibaren, modern dijital bilgisayarla daha verimli bir biçimde veriler üzerinde hesaplamalar geliştirilmekte ve buna paralel olarak görüntüyü, görüntü dizilerini, ses ve metinleri vs.'yi depolamaya olanak sağlayan modern medya teknolojilerinin yükselişine tanıklık edilmektedir (Manovich, 2001:20). Çalışma faaliyetleri, giderek artan bir biçimde veri tabanları, dijital görüntüler, coğrafi bilgi sistemleri, sesli mesaj kaydı, e-posta, video kayıtları, hesap tabloları ve word'e işlenmiş belgelere bağlı olarak gerçekleşmektedir (Ross, 2000: 8). Sonuç olarak kayıtlar ve bilgiler, metin, format ve yapılar topluluğu halini almaktadır (Ross, 2000: 8-9). Diğer taraftan çalışma pratiklerindeki değişiklikler de, belge oluşturma ve formatları üzerinde

⁴ Veri, kaydedilmiş gerçekler anlamına gelmektedir (Elmasri ve Navathe, 2011: 27).

nasıl kullanılıp ve nasıl yönetildiği bakımından önemli bir etki yaratmaktadır (Ross, 2000: 8).

Yapılan okumalar neticesinde, yeni medya literatüründe depolama kavramı ile verileri dijital yolla saklama ve muhafaza etmenin işeret edildiği anlaşılmaktadır ve bu yorumu en iyi örneklediğine inanılan yalın bir tanımın şu şekilde serimlenmekte olduğu görülmektedir: Dijital saklama, dijital bilginin gerekli olduğu zaman diliminde tekrar geri alınması ve yorumlanması için uzun vadeli olarak ve hatasız depolanması olarak tanımlanmaktadır (Chattopadhyay, 2006: 168). Bu depolamanın bilgiyi, saklanması sırasında erişilebilir hale getirecek bir şekilde yapılandırılmış olması gerekmektedir (Asproth, 2005: 28). Bunu sağlamak için ise elektronik belgeler ayrılmakta ve birbirinden bağımsız olarak depolanmaktadır. Bu belgeler, yakalama ya da görüntüleme anı hariç yok gibidir (Asproth, 2005: 29). Şunu da vurgulamak gerekir ki, elektronik belgelerin saklanması durumu da şüphesiz ki, hızlı teknolojik gelişmenin bir neticesidir (Asproth, 2005: 27). Ayrıca bu şekilde, dijital veri ve bilgilerin saklanması ve tekrar kullanımı, hem gelecekteki ekonomik büyüme ve gelişmenin temelini hem de gelecekteki belleğin tesisini şekillendirmektedir (Ross, 2000:2). Geleceğin belleğini yapılandırıyor olması, yeni medya aygıt ve uygulamaları vasıtasıyla gerçekleştirilen depolama işleminin belki de en önemli boyutu olarak açığa çıkmaktadır. Ancak bu tip bellek de, en nihayetinde belli bir endüstriyel yapı tarafından oluşturulmuş bir yaratımdır ve yapaydır. Öte yandan böyle bir belleğin, kendi özgül nitelikleriyle sunduğu opsiyon ve kolaylıklarıyla beraber kullanıcılarını kendisine bağımlı kılmanın koşullarını da örtük olarak bünyesinde barındırmakta olduğuna kanaat getirilmektedir.

Yeni medyanın depolama özelliği, dijitalleştirme⁵ ile yakın bir ilişkiye sahiptir (Ross, 2000:3). Çünkü yeni medya teknolojisi, dijital olarak depolamayı mümkün kılmaktadır (Elmasri ve Navathe, 2011:3). Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, yaygın dijitalleştirme ile birlikte daha fazla bilgi ortak ikili koda dönüştürülmektedir (Wilken, 2010:2). Dolayısıyla bilgisayarın faydalarından biri de, ikili dijital formatta bilgi depolamayı ve kullanıcının bunu çeşitli multimedya biçimleri içinde yeniden görüntülemesini mümkün kılmasıdır (Barnes, 1999: 11). Buna bağlı olarak artık, dijital bilgi düzeyi de hızla artmaktadır (Asproth, 2007:89). Gittikçe yükselen miktardaki bu elektronik bilgi ise uzun vadeli saklama anlamına da gelmektedir (Asproth, 2007:95). Bunun içindir ki günümüz insanları, Bert-Jaap Koops'un da altını çizdiği gibi büyük bir veri dünyasında yaşamaktadır (2011: 236).

Wayne A. Wickelgren, 1981 yılında gelecekteki bilgisayarların geniş işleme kapasitesi ile insan kapasitesine yakın bellekleri meydana getireceğini (1981: 23) bir olasılık ve öngörü olarak ortaya koyarken, günümüzde yeni medyanın bilgi depolama için oynadığı rolü önceden kısaca özetlemiş gibi görünmektedir. İçinde bulunulan zamanda varolan duruma bakılarak yapılan kimi yorumların da bu öngörüye doğrular ve destekler nitelikte olduğu göze çarpmaktadır. Bu yorumlardan birine göre, günümüzde bilgi işlem adeta belirlenimci bir biyolojik bilgisayar olarak insan beynini canlandırmaktadır (Mayer-Schönberger, 2009:21). Başka bir yoruma göre ise bilgisayar uzmanları, yapay olarak akıllı sistemler yaratmaya çalışmaktadır (Galotti, Fernandes, Fugelsang ve Stolz, 2010:56).

Yeni medyanın sunduğu bellek ve depolama olanakları bakımından kullanıcılar nezdinde de büyük bir ilgiyle karşılığını bulmakta olduğunu tespit etmek mümkün

⁵ Dijitalleştirmenin neyi ifade ettiği, bu bölümde, başka bir başlık olarak ayrıntılı şekilde ortaya konulmaktadır.

görülmektedir. Nitekim anlaşılan odur ki insanlar, harici bir bellek biçimi olarak bilgisayarlara güven duymaktadır (Simon, 2013: 342). Çünkü bilgisayarlar, kendilerini depolama ve geri çağırma sistemleri olarak sunmaktadır; ki, her bilgisayarın halihazırda bir dijital arşiv olduğu görülmektedir (Wolfgang Ernst'ten aktaran Parikka, 2012: 125). Hal böyle olunca, dijital medya teknolojileri, insan belleği pratiklerini de değiştirmektedir (Reading, 2011: 245). Buna bağlı olarak haliyle bilgisayarlar ve cep telefonları aracılığıyla bilgiye erişim, bilgiyi işleme ve hatırlama yöntemlerini de etkilemektedir (Simon, 2013: 336).

Kullanıcıların kendisi dışındaki ve kendisine ait olmayan harici bir bellek olarak bilgisayar ve bilgisayar tabanlı teknolojilere duyduğu güvenin, söz konusu teknolojilerin insan belleği gibi bir işleyiş sergilemesi tarafından yönlendirilen ve güdülenen bir durum olduğu şeklinde bir fikir ortaya koymak olanaklı gözükmemektedir. Çünkü elektronik kayıtlar, insan faaliyetinin kalıntısı ve belleği olarak da devam ettirilmektedir (Asproth, 2005: 28). Bunu biraz daha açmak gerekirse, optimal ifadeyle örneğin internet kullanımındaki çeşitlenmeler, aslında insanların bilgiyi depolama, işleme ve ifade etme yöntemini de etkileyebilmektedir (Robbins, 2012:1). Hatta internetin ve world wide web'in hızlı büyümesi ile milyonlarca insanın bu araçları bilgi edinme vasıtası olarak kullanmasının alışkanlığa dönüştüğü görülmektedir (Chattopadhyay, 2006:166). Bunun yanında bu uygulamaların, gerçek zamanlı olması, kitaplar, haritalar, fotoğraflar, müzikler, videolar, kaynaklar, olaylar ve konuşmalar vs.'nin işlenmesine dayanmakta olması (Zhao, Xu, Chi ve Xie, 2015: 2) ya da örneğin cep telefonlarının sürekli olarak konum verilerini oluşturmakta olması (Koops, 2011: 235) gibi unsurların da söz konusu teknolojileri dış bir bellek olma bakımından kullanıcılarının gözünde cazip kılmakta olduğuna kanaat getirilmektedir.

İnsan fizyolojinin unsuru olmayan bir harici belleğe artan güven ile dijital ortamda yapılan kayıtların niceliksel olarak artış kaydetmesi arasında doğru orantı olduğu düşünülmektedir. Artan elektronik bilgi miktarı da, uzun vadeli saklamayı gerekli kılmaktadır (Asproth, 2007:95). Yani büyük miktardaki elektronik kayıtları depolamak ve aktif kullanmak, yeni bir toplu depolama ortamı ihtiyacı yaratmaktadır (Asproth, 2007:90). Bu ihtiyaca cevap verme noktasında, veri ve kayıtları biriktirme ve el altında tutma mecrası olma özelliği bakımından yeni medya depolama düzlemindeki ana aktör ise aygıtdaki bellek olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira bir bilgisayar sistemindeki programlar ve veri, bellekte depolanmaktadır (Huang, 2005:4) ve bu nitelikteki bilgi, bitler ve parçalar içinde saklanmaktadır (Asproth, 2005: 29). Bellek, işlem gerçekleşirken programları ve verileri elde tutmayı sağlamaktadır (Englander, 2009:13). Bu anlamda yeni medya, iletim linkleri ile metin, veri, görüntü ve/veya ses vs.'nin yüklendiği farklı cihazlara monte edilebilen yapay belleklerin birleşimidir (Dijk van, 2006: 4). Zaten bir bilgisayar da, yarı iletken, manyetik ve / veya optik bellekleri içermektedir (Huang, 2005: 4). Bir bilgisayarın bellek kapasitesi, kilobayt (K) cinsinden ölçülmektedir ve örneğin 64 kilobayt kapasiteli bir bilgisayar belleğinde 64000'in üzerinde karakter, harf ve rakam tutabilmektedir (Gündüz, 2005: 196).

Bilgisayar depolama ortamının, iki ana kategoriye içeren bir bellek hiyerarşisi oluşturmakta olduğu anlaşılmaktadır:

“Birincil Bellek: Bu kategori, bilgisayarın ana belleği ve daha küçük ama daha hızlı ön belleği gibi doğrudan bilgisayarın merkezi işlem birimi (işlemci⁶ (central processing unit (CPU))) tarafından çalıştırılabilen depolama ortamını içermektedir. Birincil bellek, genellikle veriye hızlı erişim sağlar, ancak sınırlı depolama kapasitesine sahiptir. Ana bellekler, kapasiteleri son yıllarda hızla

⁶ İşlemci, ana bellekte depolanan veri alt kümesi ve komutu için basamaklandırma alanları olarak faaliyet göstermektedir (Zhao, Xu, Chi ve Xie, 2015: 2).

büyümekte olmasına rağmen, hâlâ daha pahalıdırlar ve ikincil ve üçüncül depolama aygıtlarından daha az depolama kapasitesine sahiptirler. **İkincil ve Üçüncül Bellek:** Bu kategori, manyetik diskleri, optik diskleri (CD-ROM, DVD ve benzeri diğer depolama ortamları) ve bantları içermektedir. Optik diskler ve bantlar gibi çıkarılabilir ortamlar üçüncül bellek olarak kabul edilirken, hard-disk sürücüleri ikincil bellek olarak sınıflandırılmaktadır. Bu cihazlar, genellikle daha geniş kapasiteye sahiptir, daha az maliyetlidir ve birincil bellek aygıtlarının yaptığına kıyasla veriye daha yavaş erişim sağlamaktadır. İkincil veya üçüncül bellekteki veri, doğrudan merkezi işlem birimi (işlemci) tarafından işlenmemektedir. İlk olarak birincil belleğe kopyalanması ve sonra merkezi işlem birimi (işlemci) tarafından işlenmesi gerekmektedir” (Elmasri ve Navathe, 2011:584).

Yukarıda sıralanan söz konusu depolama ortamlarının kendi içlerinde de bir hiyerarşi meydana getirdiği tespit edilmektedir:

“Birincil depolama düzeyinde bellek hiyerarşisi, ilk olarak bir statik RAM (Random Access Memory) olan önbelleği içermektedir. Önbellek, genellikle ön yükleme ve küme komut işleme gibi teknikleri kullanarak programın talimatlarını yürütmeyi hızlandırmak için işlemci tarafından kullanılmaktadır. Birincil belleğin bir sonraki düzeyi, program talimatlarını ve veriyi tutmak için ana çalışma alanı sağlayan DRAM’dır (Dinamik RAM). Bu, genelde ana bellek diye adlandırılmaktadır... İkincil ve üçüncül bellek düzeyindeki hiyerarşi, manyetik disketleri, CD-ROM (Compact Disk-Read-Only Memory) ve DVD (Digital Video Disk veya Digital Versatile Disk) formundaki cihazları ve son olarak da hiyerarşinin sonundaki pahalı bantları içermektedir. Depolama kapasitesi, kilobaytlar (Kbyte ya da 1000 bytes), megabaytlar (MB ya da 1 milyon biytes), gigabaytlar (GB veya 1 milyar biytes) ve hatta terabaytlar (1000 GB) olarak ölçülmektedir” (Elmasri ve Navathe, 2011:585).

Özetle, genellikle birincil depolama, çalışır depolama alanı ya da RAM olarak da bilinen ana bellek, CPU tarafından erişilen programları ve verileri barındırmaktadır (Englander, 2009:15).

Birincil depolama alanı olarak işleyiş gösteren ana bellek haricinde, yeni medya veri depolama ortamı olarak kullanıma sunulmuş bulunan başka bellek olanakları da

mevcuttur. Bu doğrultuda, Ramez Elmasri ve Shamkant B. Navathe' nin de dile getirdiği gibi, bir başka bellek formu olarak flash bellekler de yaygın hale gelmektedir. Flaş bellekler, EEPROM (Electrically Erasable Programmable Read-Only Memory) teknolojisini kullanan yüksek yoğunluklu, yüksek performanslı belleklerdir ve avantajları, çabuk erişim hızıdır. Elmasri ve Navathe'nin de belirttiği gibi, flash bellek kartları, birkaç megabayt ve birkaç gigabayt arasında değişen cihazların veri depolama ortamı olarak ortaya çıkmaktadır ve kameralar, MP3 çalarlar, cep telefonları vs.'de görülmektedir. Yine, USB (Universal Serial Bus) flash sürücüler de, kişisel bilgisayarlar arasında veri aktarmada en taşınabilir ortam haline gelmektedir (Elmasri ve Navathe, 2011:585).

Yukarıda açıklanmış bulunan yeni medyanın söz konusu bellek formları arasında varolan hiyerarşinin, literatürde, uçucu (geçici) bellek (volatile memory) ve uçucu olmayan (kalıcı) bellek (nonvolatile memory) kavramlaştırması şeklinde yapılan adlandırma ile de anıldığını vurgulamakta yarar görülmektedir. Söz konusu kavramlaştırmada anılan uçucu (geçici) bellek (volatile memory) ve uçucu olmayan (kalıcı) bellek (nonvolatile memory) terimleri ise şu şekilde karşılık bulmaktadır: Bilgisayar kullanmak, veriyi kullanmak ve görüntülemektir ve bilgisayar gücünü kaybederse her şey kaybedilmektedir; çünkü bilgisayar içindeki bellek, uçucu ya da geçici bellektir ve gücünü kaybederse unutmaktadır (Patterson ve Hennessy, 2014: 22). Uçucu bellek, genellikle bir elektrik kesintisi durumunda içeriğini kaybedebilirken, uçucu olmayan bellekte bu yaşanmamaktadır (Elmasri ve Navathe, 2011:585). Geçici bellek, elektriğin olmaması durumunda verileri koruyamamaktadır (Huang, 2005:4). Ama örneğin, bir DVD diski DVD player kapatıldığında bile filmi unutmamaktadır ve bu nedenle de uçucu olmayan, yani kalıcı bellektir (Patterson ve Hennessy, 2014: 22). Diskler, CD veya DVD ve USB veya bellekteki SD (Secure Digital) eklentisi, bu tip

bellekteki uzun süreli depolama biçimlerini oluşturmaktadır (Englander, 2009: 18). Öte yandan, uçucu olmayan (kalıcı) bellek (nonvolatile memory) için katı hal bellek (solid-state memory) adlandırmasının da yapılmakta olduğunu belirtmekte de fayda vardır. Son olarak, bu belleğin en büyük avantajı örneğin hafıza kartı gibi mekanik parçaları gerektirmemesidir (Mayer-Schönberger, 2009: 63).

Geçici bellek formu içinde gerçekleşen elektronik bilgi kayıt ve depolama işlemini yapma ve düzenlemeyi, bir bilgisayarın aracılığı olmaksızın gerçekleştirilemeyecek faaliyet olarak görmek ve nitelendirmek yanlış olmasa gerektir. Buradaki bilgisayar tabanlı verileri düzenlemek için ise Manovich'in de göstermiş olduğu gibi iki önemli yol bulunmaktadır ve bunlar, hiyerarşik dosya sistemi ve düz, hiyerarşik olmayan ağ bağlantılarından (World Wide Web) meydana gelmektedir. Hiyerarşik bir dosya sisteminde her nesne ayrı ve iyi tanımlanmış bir konuma sahip bulunurken, World Wide Web'de her nesne başka biriyle aynı öneme sahiptir ve her şey diğer bir şeyle bağlantılıdır (Manovich, 2001: 16).

Verilerin biriktirilmesi, bilgisayar destekli bir veri tabanını fiziksel olarak bir depolama ortamı yapmaktadır (Elmasri ve Navathe, 2011: 584). Bu çerçevede belirtilmesi elzem olan nokta, teknik gelişmeler ve elektronik medyaya geçişin, geleneksel yöntemlerin eskimesine veya en azından yetersiz hale gelmesine neden olmasıdır (Asproth, 2007: 90). Seamus Ross'un dile getirdiği biçimde günlükler, şiirler, hesaplar, yasal belgeler, mektuplar, broşürler ve birçok biçimlerde yaratılmış olan geçmiş kayıtlarının, çamura (balçığa) kazıldığı, taşa yontulduğu ve papirüs, hayvan derisi, kemik, ağaç kabukları ve kâğıt üzerine yazıldığı görülmektedir. Bilgisayar ve ağ tabanlı iletişim ve bunların olanak sağladığı veri tabanları, coğrafi bilgi sistemleri, elektronik posta ve web tabanlı etkileşimler gibi teknolojiler ise meydana getirilen kayıtları, bunların nasıl oluşturulduğunu, nasıl saklandığını da dönüştürmektedir (Ross, 2000:2). Dolayısıyla bu

bağlamda artık, kağıda bağlı bilgilerden elektronik kayıtlara geçiş evresi yaşanmaktadır (Asproth, 2007:95). Daha önce kâğıt üzerinde üretilen bilgilerin çoğu, şimdi, e-posta ve veri tabanları gibi elektronik ortamda üretilmektedir (Asproth, 2005: 27). Geline bu nokta, katedilen söz konusu teknolojik gelişmelerin bellek, kayıt, depolama ve arşivleme işlemlerini de kâğıt bağımlı olmaktan çıkardığı şeklindeki bir okuma yapmaya izin vermektedir. Çünkü artık, günümüzde veri tabanları⁷, ürün depoları, bilgi tabanları, dosya sistemleri, dijital kütüphaneler, bilgi erişim sistemleri ve elektronik posta sistemlerini vs.'yi içeren farklı bilgi kaynakları ve depoları mevcuttur (Asproth, 2007:92). Web sayfalarındaki veriler de karakteristik olarak, aktif ve dinamik olarak değiştirilebilir görüntü, metin ve nesneleri içermektedir (Elmasri ve Navathe, 2011:26).

Veri işleme ve veri depolama, veri arşivlemeyi de ifade etmektedir (Asproth, 2007:90). Başka bir anlatımla, arşivleme pratiğinin de mevcut teknolojiyi kullanarak, üretim, düzenleme, depolama, yayma ve kayıtların yeniden geri çağırılması ile ilgili olan bilişim teknolojisi ile iç içe olduğu görülmektedir (Asproth, 2005: 27). Burada dijital içerik depolanarak ağlar vasıtasıyla kullanıcının erişimine sunulmaktadır (Ayanbode, 2011: 213). Böylelikle bu dijital kayıtlar çok daha uzun süre saklanabilmektedir (Asproth, 2005: 27). Bu sayede örneğin, web tabanlı literatür, ağ tabanlı reklamcılık, online veri tabanları, haber grupları, sohbet odaları, sanal topluluklar, müzik kayıtları, (web kameralarını da içeren) web siteleri ve birkaç yüz milyon internet kullanıcısının kreasyonlarını karakterize eden dijital görüntüler vs. de muhafaza edilmektedir (Ross, 2000:4). Öte yandan fiziksel olarak depolanan bu verilerin yapılış şekli, bunların depolanması için sunulan mantıksal yapı ve bunların yorumlanması arasında doğrudan bir ilişki olması zorunluluğu da artık bulunmamaktadır (Ross, 2000:3). Öyle ki dijital

⁷ Veri tabanları, veri yapılarının kalıcı depolanmasını sağlamak için kullanılmaktadır (Elmasri ve Navathe, 2011:19). Veri tabanı teknolojisi, verileri yapılandırma ve biçimlendirme için kullanılmaktadır (Elmasri ve Navathe, 2011:26).

bilgi, genellikle, içerik, bağlam, biçim ve simgelere ayrılabilmekte ve farklı olarak bir araya getirilebilmekte ve farklı veri tabanlarından toplanabilmektedir (Asproth, 2007: 89).

Yeni medya mecralarında sağlanan fiziksel olarak depolama imkânları, kullanıcıların kendi kişisel arşivleme işlemlerini gerçekleştirip bunu yönetme fırsatını da yaratmaktadır. Nitekim Rampal Singh, Sawan Kumar ve Shani Kumar Agrahari de, veri depolama sisteminde kullanıcıların kendi verilerini depoladıklarını ve artık yerleşik veriye sahip olduklarını ifade etmektedir. Böylece dağıtılmış ve yayılmış hizmet birimlerinde depolanan veri dosyalarının doğruluğu ve kullanılabilirliği de garanti edilmektedir (Singh, Kumar ve Agrahari, 2012: 19). Çevrimiçi bilgi dağıtımı (Cloud Computing)⁸, uygulama yazılımını ve veri tabanını büyük veri merkezine geçirmekte ve burada kullanıcı verilerinin doğruluğu sağlanmaktadır. Hatasız depolama için burada saklanan veriler silme, değiştirme, ekleme, kayıt gibi aktif veri güncellemeleri vasıtasıyla kullanıcılar tarafından sıklıkla güncellenebilmektedir (Singh, Kumar ve Agrahari, 2012: 17). Diğer taraftan kullanıcıların günlük hayatlarında birçok rol oynamakta olan sosyal medya siteleri de, giderek artan bir biçimde bellek arşivleri halini almakta ve hatırlamak için kullanılmaktadır. Zira bunlar, insanların gündelik olarak hatırlanmaya değer şeyleri (fotoğraflar, videolar, metinler, vb.) paylaştığı, kaydettiği ve arşivlediği platformlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Kaun ve Stiernstedt, 2012: 337).

Dijital ortamda yaratılan tüm bu kayıtların kimi özellikleri kendinde içkin olarak barındırmakta olduğu görülmektedir. Seamus Ross'un da vurguladığı gibi, dijital formda oluşturulan kaynaklar: 1) Kolayca dağıtılabilmekte ve yenilenebilmektedir; 2)

⁸ Çevrimiçi bilgi dağıtımı (Cloud Computing), çok yeni bir kavramdır ve resmi bir tanımı üzerinde herhangi bir görüş birliği bulunmamaktadır. Çoğu uzman, bunu, çeşitli hizmetleri kapsayan bir sinyal olarak kabul etmektedir (Singh, Kumar ve Agrahari, 2012: 17).

Kopyalandığında veya kullanıldığında aslına uygunluğu kaybolmamaktadır; 3) Doğruluğu güvence altına alınabilir ve kontrol edilebilirdir; 4) Bir dizi otomatik işlem cihazı kullanılarak analiz edilebilirdir; 5) Kapsamlılık ve kesinlik derecelerinin artmasıyla birlikte incelenebilirdir (Ross, 2000:6). Dijital yapıda oluşturulmuş verilere atfen sıralanmış söz konusu bu nitelikleri örtük olarak, dijital depolamanın yapısını tanımlayan özellikler olarak da görmek ya da değerlendirmek doğru bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir.

Bir bilgi depolama mecrası olması bakımından sanal ortamın sınırlarının nereye varabileceğini ve boyutunun ne olduğunu tahmin etmenin ya da kestirebilmenin güç olduğu anlaşılmaktadır. Zira Ross'un da altını çizdiği gibi şu anda erişilebilir olan milyarlarca web sayfası ve veri tabanları ile bağlantılı binlerce içerik ve web ortamının mevcut kullanıcıları için erişilebilir olan bilgi miktarı, hayret verici olarak tanımlanabilmektedir. En basiti her gün milyonlarca e-posta mesajı alınıp gönderilmektedir. Örneğin finansal kuruluşlar, ticari kullanıcılar ve hükümetler, özel ağlar üzerinden çok daha geniş miktarlardaki veriyi taşımakta ve bunlar herhangi bir insan müdahalesi olmadan bilgisayardan bilgisayara sevk edilmektedir (Ross, 2000: 9).

Ross'un ifade ettiği gibi zengin bilgi kaydı, dijital verinin hayatta kalmasına bağımlı olarak, geleceğin teknoloji etkin araştırmacısı tarafından kullanılmayı ve işlenmeyi beklemektedir (2000: 12). Buradaki zengin bilgi kaydı vurgusu, big data (büyük veri) kavramını akla getirmekte ve buna dair hatırlamada bulunma ihtiyacını yaratmaktadır. Büyük veri ile geleneksel veri işleme sistemleri için çok büyük olan ve bu nedenle yeni teknolojiler gerektiren veri kümeleri anlamı kastedilmektedir (Provost ve Fawcett, 2013:54). Ancak büyük veri teriminin, büyük veri kümeleri anlamına sıkıştırılmayacak kadar kapsamlı bir varlık gösterdiği de anlaşılmaktadır. Nitekim, büyük veri, çok geniş veri setlerini ve bunları işlemek ve analiz etmek için kullanılan araç ve

prosedürlerin yanı sıra, aynı zamanda düşünme ve araştırmadaki sayısal dönüşümü de kastetmektedir (Boyd ve Crawford, 2012: 665). Zira büyük veri döneminin günümüzde, hükümetlerden ve e-ticareten sağlık kuruluşlarına kadar birçok toplulukta etkin olduğu görülmektedir (Chen, Chiang ve Storey, 2012: 1168). Elektronik ortamlardaki bu veri kümeleri ve zengin veri kaydı gelecekte bilgi elde etme kaynağı olarak yoğun ve aktif biçimde kullanılacağı benzetilmektedir. Gerçekten de bir kayıp yaşanmaması halinde olduğu gibi kalacak olan yeni medya depolamasının, geleceğin tarihçileri için de önemli bir kaynak yaratmakta olduğu, vurgulanmakta olan önemli bir hususu oluşturmaktadır. Öyle ki geleceğin tarihçilerinin, sohbet odası dökümlerini, haber gruplarını, e-postaları, web kameraları ve web sitelerini, bunun yanı sıra şirket ve hükümet kayıtlarını ve kredi ve sağlık veri setlerini vs.'yi araştıracağı (Ross, 2000:5) öngörülmektedir.

Yeni medya teknolojilerinin bilgi depolama niteliklerine dayalı sanal belleğin kendi geleceği hakkında da kimi tahmin ve öngörülerin mevcut olduğu tespit edilmektedir. Bu öngörülerden birinde, geleceğin arşivlerinin farklı olacağı ve araştırmacıların, bu yeni ve daha çok teknoloji bağımlı çalışma yöntemlerini benimseyeceği dile getirilmektedir (Ross, 2000: 11). Bu öngörü takip edildiğinde sanal belleğin, gelecekte yapılacak araştırmaları güdümlenecek olan bellek olarak okunması mümkün gözükmektedir. Bir başka öngörüye göre metin, tablo ve görüntü gibi unsurlardan oluşan sabit belgeler, multimedya veya ağ ortamında (world wide web üzerinde ya da www-tabanlı kurumsal dahili ağlar üzerinde) karşılaştığımız bol verili belgeler ve veri tabanları ve elektronik tablolardan alınan veriye dayalı belgeler, belleğin geleceği için başlıca kaynakları oluşturacaktır (Ross, 2000: 9).

Serimlenmiş bulunulan tüm bu yenilik, nitelik, durum ve koşulların aslında dijital ortamda bilgi depolamanın avantajları olarak ortaya çıktığı veya en azından bu şekilde yorumlanmaya müsait olduğu görüşü, geline nokta itibariyle baskın olan yargıyı teşkil

etmektedir. Ancak öte yandan elektronik mecralardan faydalanarak yapılan depolama faaliyetinin sağladığı kolaylıkların yanı sıra kimi handikapları da içerisinde barındırdığı ve bunlara karşı bazı önlemleri almanın gerekli olduğu anlaşılmaktadır. Söz gelimi, elektronik olarak üretilen ve depolanan bilgiler, değiştirilmeye ve manipülasyona maruz kalabilmektedir (Asproth, 2007: 89). Bu nedenle, bir bilgisayar hafızasında içerilen depolanmış örneği bulup girdi ile uyumlu kılmak için tüm bellek konumlarını bir seri halinde araştırmak gerekmektedir (Wickelgren, 1981: 23). Diğer taraftan Ross'un yaptığı benzetmeden hareketle, dijital formda depolanan bilgiler, flora ve faunanın arkeolojik kalıntıları kadar hassastır ve dolayısıyla dijital bilginin korunması, aktif müdahaleyi gerektirmektedir (Ross, 2000:3). Dijital formda oluşturulan kaynakların, hassas oldukları için, fiziksel ve mantıksal olarak erişilemez olmaya yatkın oldukları da görülmektedir. Depolandıkları ortamın bozulması, erişim cihazlarının işlevlerindeki kayıplar, işlem kapasitelerinin kaybı, sunum kapasitelerinin kaybı veya bilgi işlem zinciri içindeki zayıf bağlantıların hepsi, kaynakların erişilemez hale getirilmesi için katkıda bulunan faktörleri oluşturmaktadır (Ross, 2000: 12).

Ortamın fiziksel arıza yoluyla kayba karşı hassas olması onu güvencesiz bırakmakta, teknolojik gelişmeler yoluyla erişilemez hale getirilebilmekte, bağlamsal açıklıkların eksikliği veya yetersizliği aracılığıyla anlamsız bırakılabilmektedir (Ross, 2000:3). Dolayısıyla bilgileri uzun bir süre korumak ve bunlara gelecekte de erişimi garanti altına almak için, teknik sorunların çözülebilir veya yönetilebilir olması gerekmektedir (Asproth, 2007: 95-96). Diğer yandan dijital bilgi saklamanın, süregiden bir dikkati gerektirmekte olduğunu söylemekte de yarar bulunmaktadır. Çünkü teknolojinin eskimesi de genellikle, dijital malzemeye sürekli erişim sağlamak açısından büyük bir teknik tehdit sayılmaktadır (Chattopadhyay, 2006: 167).

Buraya kadar anlatılanlar göstermektedir ki yeni medya teknolojileri sundukları bellek özellik ve olanakları sayesinde bilgi ve verilerin işlenmesi, kayıt altına alınıp saklanması ve gösterilmesini sağlamaktadır. Bu yeteneği ile yeni medya, yeni bir bilgi depolama alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu kayıt, depolama ve saklamayı mümkün kılan çok çeşitli mecralar bulunmaktadır. Bu yeni depolama ortamları farklı formlar arz etmektedir. Veriler dosyalar halinde ya da ağ bağlantıları (World Wide Web) üzerinde depolanıp, tutulup muhafaza edilebilmektedir. Bilgi depolama mecrası olması bakımından yeni medya teknolojilerinin boyutunun tahmin edilemez olduğu görülmektedir.

III. Dijitalleştirme Durumu

Dijitalleştirme, son yıllarda yeni medyayla birlikte gelen ve hayatın her alanını etkileyen en önemli gelişmelerden biridir. Dijitalleştirmenin günümüzde gündelik aktivite ve pratiklere ayrılmaz biçimde sirayet ettiği ve bunların dijital cihazlar olmadan, neredeyse, düşünülemez hal aldığı tasavvur edilmektedir. Söz gelimi artık, dijital ortamlardan faydalanılarak müzik dinlenmekte, dijital aygıtlarla fotoğraf çekilmekte, görüntü alınmakta, ses ve video kayıtları yapılmakta ve bunların her biri dijital mecralarda depolanıp muhafaza edilmekte ve paylaşılabilir. Tüm bu olanakların, yeni medyayla hayata geçen dijitalleştirme özelliği vasıtasıyla mümkün hale geldiği görülmektedir.

Yeni medyanın depolama yapma özelliğinin, dijitalleştirme niteliğiyle girift bir ilişki arz ettiği anlaşılmaktadır (Ross, 2000:3). Denis McQuail'in yorumunda bulunduğu gibi yeni medyanın muhtemel en önemli özelliğinin, tüm metinleri ikili koda indirgeyen dijitalleşme gerçeği olduğu açığa çıkmaktadır (2005: 137). Bu noktadan çıkarılan en temel sonuç ise her türlü bilgi ve veriyi depolama faaliyetini aktive eden ana çekirdeğin,

dijitalleştirme işlemi olduğudur. Bu yüzdendir ki, yeni medya teknolojilerinin bellek ve depolama özelliklerinin tam olarak anlaşılması ve anlatılması çabasının başarıya ulaşabilmesi için dijitalleştirmenin ne olduğunu bilmeye de ihtiyaç bulunmaktadır. Buradan hareketle bu başlık altında, dijitalleştirme ve getirdikleri sunulmaya çalışılmaktadır.

Bir önceki başlıkta da yinelendiği üzere dijital saklama ve depolama iç içe geçen kavramlar olarak birbirinden ayrılmaz bir hal arz etmektedirler ve dijitalleştirmede, tabir yerinde ise, madalyonun iki yüzünü meydana getirmektedirler. Dijitalleştirme, bireyin kazandığı bilginin depolanması, kaydedilmesi ve korunması açısından bir dönüm noktasını ifade etmektedir (Balbi, 2011: 115). Dijital saklama, dijital kaynakların edinimini, sürekli korunmasını, periyodik dönüşümünü ve kalıcı olarak dağıtımını kapsamaktadır (Conway, 2010:65).

David Tilson, Kalle Lyytinen ve Carsten Sorensen, bilgisayarın yirminci yüzyılın en büyük bilgi teknolojisi olarak ortaya çıktığını ve “radikal” değişimin tohumlarını kendi içinde taşıdığı yorumunu dile getirmektedir. Bu tespite göre, bilgisayarların dijitalleştirme “devrimci” düşüncesini kendileriyle birlikte getirdiği görülmektedir (Tilson, Lyytinen ve Sorensen, 2010: 749). Wendy Hui Kyong Chun’un tespitinden hareketle ise dijitalleştirmenin, 1990'larda başlıca bir yeniden formatlandırma biçimindeki bir içerik saklama yöntemi olarak ortaya çıktığı görülmektedir (2011: 137). Chun burada dijital arşivlerin bir “dünya beyni” olduğunu öne sürmek (2011: 137) suretiyle tespitini ileri bir boyuta taşımakta ve dijitalleştirmenin önemini daha da derin kavramaya imkân yaratmaktadır.

Bilgilerin iki terimli olarak depolanmasındaki gelişmelerin dijitalleştirmeyi, medyanın dağıtım ve tüketimi içine soktuğu görülmektedir (Picard, 2011:6). Dijital

medya işleminde tüm veri girdileri sayılara dönüştürülmektedir (Lister, Dovey, Giddings, Grand ve Kelly, 2009: 16). Veriyi sayısal gösterime dönüştürme de, dijitalleştirme olarak adlandırılmaktadır (Manovich, 2001: 28). Ancak, dijitalleştirmenin böylesine kısa bir tanımının meseleyi kavrama açısından sığ kalabileceğine inanılmakta ve dolayısıyla daha kapsamlı bir tanıma ihtiyaç duyulmaktadır. Buna binaen, ulaşılan daha kapsamlı tanımla ise dijitalleştirme, fiziksel ya da analog materyallerin elektronik ortama ya da elektronik ortamda depolanan görüntülere dönüştürülmesi ya da elektronik sistemlerce algılanamayan yapılandırılmamış formdaki bilginin elektronik ortam tarafından algılanabilecek yapılandırılmış forma dönüştürülmesi olarak tanımlanmaktadır (Coyle, 2006: 205). Yani dijitalleştirme, analog sinyalleri dijital forma ve nihai olarak ikili sayıya dönüştürme sürecini ifade etmektedir (Tilson, Lyytinen ve Sorensen, 2010: 749). Başka bir anlatımla dijitalleştirme, doküman kopyalamasını olanaklı kılan bir bilgi kodlamayı işaret etmektedir (Petrescu, 2008, 547).

Dijitalleştirme işleminin bizatihi kendisinin katmanlı bir yapı arz ettiği ve Lev Manovich'in de belirttiği gibi, dijitalleştirmenin iki basamaktan oluştuğu açığa çıkmaktadır. Söz konusu bu basamakları, örnekleme ve niceleme (sayısal olarak belirtme) teşkil etmektedir. Buna göre ilk olarak data örnekleme yapılmakta ve örnekleme sürekli veriyi ayrık verilere dönüştürmektedir. Böylece, Manovich'in dediği gibi, farklı data birimleri meydana gelmektedir. İkinci olarak her bir örneklem nicelenmekte, yani bunlara tanımlanmış bir aralıktan alınan sayısal bir değer verilmektedir. Manovich'e göre örneklemlerin nicelendirilmesi, dijitalleştirme tarafından hayata geçirilen önemli bir safhadır (2001 : 28).

Dijitalleştirmenin yapılış biçimi bakımından da kendi içerisinde ayrımlanmakta olduğu, Karen Coyle'den edinilen bilgiyle öğrenilmektedir. Coyle dijitalleştirmenin, kitlesel dijitalleştirme ve büyük ölçekli dijitalleştirme olarak iki başlıkta kavramlaştığını

dile getirmektedir. Kitlesele dijitalleştirme, tek tek malzemelerin bir seçim yapılmaksızın endüstriyel ölçekte dönüştürölmesini anlatmaktadır. Coyle'nin de vurguladığı gibi kitlesele dijitalizasyonun hedefi, koleksiyonlar oluşturmak değil, her şeyi ya da örneğin basılmış her kitabı dijital hale getirmektir. Buna karşın büyük ölçekli dijitalleştirme, belge koleksiyonları ve toplulukları yaratmayı amaçlamaktadır (Coyle'den aktaran Rieger, 2008: 4).

Dijitalleştirmenin, bilginin dijital ortamda saklanması mümkün kıldığđı ve dijitalleştirmek suretiyle arzu edilen zaman ve mekanda söz konusu bilgi, kayıt ve dokümana bilgisayar tabanlı bir aygıt ya da mecra aracılığıyla erişmenin ve onu görüntüleyebilmenin mümkün hale geldiği anlaşılmaktadır. Çünkü dijital mecra, hızla içeriği oluşturmak, dağıtmak ve depolamak için temel bir ortam haline gelmektedir (Chattopadhyay, 2006:166). Yazılı metin, grafik ve diyagramlar, fotoğraflar, kaydedilen hareketli görüntülerden oluşan veriler işlenmekte, sayı olarak depolanmakta ve çevrimiçi kaynaklardan, dijital disklerden veya bellek sürücülerinden ekran görüntüleri olarak deşifre edilip alınabilen, telekomünikasyon ağları üzerinde ya da basılı olarak dağıtılabilen çıktı halini almaktadır (Lister, Dovey, Giddings, Grand ve Kelly, 2009: 16).

Basit mektuplarından komplike projelere kadar çoğu dosya dijital formatlarda depolanmakta ve dijital ağlar kullanılarak alıcılara iletilmektedir (Mayer-Schönberger, 2009: 52). Bilgi dijitalleştirildiği taktirde bir dijital depolama aygıtında saklanabilmekte ve ses, video, metin veya başka herhangi bir tür olarak sunulabilmektedir. Dijital alemdeki tüm bilgiler, ikili sinyaller olarak depolanmakta ve tüm ekipmanlar dijital bilgileri işleyebilmektedir (Mayer-Schönberger, 2009: 58). Russel Kelly'den hareketle dijital saklamayı, genellikle bir veya daha fazla dijital koruma stratejisinin uygulanması sonucunda uzun vadede dijital bir objeyi depolama, koruma ve ona erişim olarak tanımlamak mümkündür. Dijital bir obje ise, bir bilgisayar tarafından depolanabilir veya

işlenebilir bir kaynak olarak tarif edilmektedir (Kelly, 1999: 260). Ancak şunu da unutmamak gerekir ki dijital bir kopyadaki her bit, orijinalin tam bir kopyasını meydana getirmektedir (Mayer-Schönberger, 2009: 56).

Dijital verilerin yapısına kısaca bir göz atmak gerekirse Balbi'nin de anlattığı gibi dijital verilerin, herhangi bir tekilliğe sahip olmayıp heterojen ve parçalı oldukları, birbirleriyle bağlantılı olmalarına rağmen dağınıklık gösterdikleri görülmektedir. Zira bu veriler, farklı kaynaklardan gelen çok sayıdaki parçalardan ve farklı tiplerde imal edilmektedir (Balbi, 2011: 117). Bunun yanı sıra, tüm dijital bilgiler aynı biçimde form kazanmakta ve aynı teknolojiler tarafından işlenebilmektedir (Tilson, Lyytinen ve Sorensen, 2010: 749).

Dijitalleştirme işlemini, analog ve dijital sistemler arasında yaşanan yer değiştirme durumu üzerinden de kavramak mümkündür. Bu hat üzerinden ilerlenecek olduğunda dijitalleştirme, içerik üretim, depolama, dağıtım ve tüketiminin analogdan dijital bir tabana doğru değişim sürecini ifade etmektedir (Picard, 2011:6). Bir başka anlatımla dijitalleştirme, analog haldeki materyalleri dijital forma dönüştürme işlemini işaret etmektedir (Rieger, 2008: 10). Dijitalleştirmenin en önemli özelliği, fiziksel formdan elektronik forma dönüştürmeyi sağlamasıdır (Picard, 2011:6). Bununla birlikte, analogdan dijitale doğru yaşanan bir değişim çizgisi içerisinde dijital medyanın, analogun tamamen ortadan kalkmasına neden olmadığı bilgisine de ulaşılmaktadır. Buna en iyi örnek, basılı gazete, kitap, mektup ve yayınların, e-kitap, SMS, e-posta vs. ile birlikte var olmaya devam etmekte olmasıdır (Balbi, 2011: 116). Yani, kâğıt bağımlı belgeler hala kullanılıyor olmasına rağmen bilgi ve kayıtların bu yeni formları oluşturulmaktadır (Asproth, 2007:89).

Analog sistemler ve dijital sistemler arasında gerçekleşen yer değiştirme meselesi, bizatihi medya tarihinin kaynakları arasında da varlık kazanmaktadır. Gabriele Balbi'nin de dile getirdiği gibi, medya tarihinin eski kaynakları analog verilerdir ve bunlar genellikle kâğıtlar veya manyetik materyal (filmler, ses kasetleri, kaydedilen radyo ve TV yayınları) türündeki fiziksel nesnelerdir. Yeni kaynaklar ise, yakın gelecekte dijital kaynaklar haline gelecek olan dijital verileri ifade etmektedir (Balbi, 2011: 115). Yeni teknolojik konfigürasyonda ise medya sistemlerinin tümünün bilgisayar ağlarının yazılım tabakaları haline dönüşeceği vurgulanmaktadır (Menotti, 2015: 244).

Analog vaziyetteki materyalin dijital materyal biçimine dönüştürülmesi işleminin, dijitalleştirme sürecinde kullanılan yöntemlerden birini temsil ettiği, ama bunun yanı sıra iki yöntemin daha kullanılmak üzere el altında bulunduğu öğrenilmektedir. Zira Balbi'nin de serimlediği gibi dijitalleştirme, geçmişin korunmasını üç farklı yolla değiştirmektedir. Birinci olarak, eski analog verinin aşamalı ve maddesel olarak dijitalleşmesi gerçekleşmektedir. Burada, kâğıt ve manyetik malzeme dijital formata dönüştürülmekte, çoğaltılmakta, erişimi kolaylaştırılmakta, eski veriler yeni formlara dönüştürülmekte ve korunmaktadır. Balbi'ye göre ikinci olarak, büyük ve sürekli artan miktardaki "doğuştan dijital" veri üretilmektedir. Eş zamanlı çalışma uygulamaları, eş zamanlı iletişim, eş zamanlı kültür, ikili verinin üretimi, kullanımı, yeniden kullanımı ve depolamasına dayanmaktadır. Üçüncü olarak, doğuştan analog ve dijitalleştirilmiş ve doğuştan dijital veri, dijital arşivler veya dijital kütüphaneler olarak adlandırılan özel arşivlerde saklanmaktadır (Balbi, 2011: 115).

Kullanılan yönteme bakılmaksızın dijitalleştirme işlemi topyekün bir değerlendirmeye tabi tutulacak olduğunda, bu işlemin beraberinde gelen kimi getirilerinin söz konusu olduğu göz önüne çıkmaktadır. Nicholas Negroponte, dijitalleştirmenin sağladığı bu faydaları şu şekilde sıralamaktadır: 1) Dijital üretim sayesinde mükemmel

kopyalar sağlanmaktadır; 2) Verinin dijital ortamda saklanması sayesinde maliyet düşüşü yaşanmaktadır; 3) Dijitalleştirilmiş veriler üzerinde arama, analiz, düzeltme ve geliştirme gibi ileri işlemler gerçekleştirilmektedir (Negroponte'den aktaran Şeker, 2014:6).

Dijitalleştirme işleminin bir diğer getirisini, kağıda basılı olan malzemeyi koruma ve buna erişim için de mükemmel bir yol sunmakta olması şeklinde özetlemek mümkündür. Seamus Ross'un da altını çizdiği gibi milyonlarca arşiv belgesi, mimari çizimler, gazeteler, fotoğraflar, film ve ses kayıtları ve diğer pek çok malzeme dijitalize edilmektedir. Büyük ölçekli veri tabanlarına doğru bir kayma, bilimsel alanda da meydana gelmektedir. Sürdürülebilirlik, koruma ve pekiştirme meseleleri, bu kaynakların varlığını devam ettirmesi bakımından önemlidir (Ross, 2000: 7). Dijital kaynağın kullanılabilirliği, özgünlüğünün, doğruluğunun ve işlevselliğinin önemli miktarda muhafaza edilmesi, oluşturulan veya edinilen dijital malzeme için önemli sayılmaktadır (Rieger, 2008: 3).

Dijitalleştirme hususunda önemli ve belirtilmesi lazım olan bir başka nokta ise, dijital içeriğe ne şekilde ulaşılabileceğine dairdir. Burada ise dijitalleştirme olanağı sunan teknolojinin, bu şekilde oluşan veriye erişim için gerekli imkânları da, kapsadığı teknolojik aygıt ve mecralarla sunduğu tespit edilmektedir. Nitekim dijitalleştirme, bir içeriğe erişmek için, akıllı telefon, internet donanımlı mobil cihazlar, kişisel bilgisayarlar vs. gibi birden fazla yol sunmaktadır (Picard, 2011: 10-11). Dijital içeriğin daha az masraflı olması ve fonksiyonları entegre eden yazılıma dayanması nedeniyle dijitalleştirme, piyasaya birçok yeni üreticiyi de getirmektedir (Picard, 2011: 13).

Buraya kadar ortaya konulmuş bilgilerden hareketle diyebiliriz ki dijitalleştirme en basit anlatımla, veriyi sayısal hale dönüştürmeyi işaret etmektedir. Dijitalleştirme vasıtasıyla analog veri ya da materyalin dijital forma ve ikili sayıya çevrilmesi

gerçekleşmektedir. Dijitalleştirme sayesinde bilgi, dijital formatlarda depolanmaktadır ve dijital yöntemler kullanılarak içeriği oluşturmak, depolamak ve dağıtmak mümkün hale gelmektedir. Böylece bilginin ulaşılabilir olması da kolaylaşmakta ve ileri boyutlara ulaşmaktadır.

IV. Bilgisayar Sistem Mimarisi: Yazılım (Software) - Donanım (Hardware)

Bilginin dijital olarak depolanıp saklanması, gerek duyulduğu mekan ve zamanda kullanılabilme üzere dijital formatta korunmasına gönderimde bulunmaktadır. Bu durum, bu tür bir varoluşa sahip bilgiye yeni medya cihaz ya da teknolojilerini kullanarak ulaşılma anlamını ihtiva etmektedir. Söz konusu bu teknolojiler, bilgisayar bağlantılı veya bilgisayar tabanlı bilgi sistemleridir. Bilgisayar tabanlı bilgi sistemleri için yazılım ve donanım hayati bir anlam ifade etmektedir. Çünkü yazılım ve donanım olmaksızın bu sistemlerin çalıştırılmasının veya işlerlik göstermesinin imkânsız olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kişinin -ister kendisiyle ilişkili ister kendisi dışındaki herhangi bir olay, olgu ya da durumla alakalı olsun- her türlü bilgi, haber, yorum, fotoğraf, video vs.'yi kapsayan içeriklere ulaşma, elde etme, kaydetme, depolama ve daha sonra istenilen bir zaman diliminde yeniden elde etme aktivitelerini yazılım ve donanım öğeleri olmaksızın gerçekleştirilmesi, becermesi ya da başarabilmesi mümkün değildir. Zira bu yeni elektronik ya da teknolojik konfigürasyon içerisindeki dijital bilgi kayıt ve depolama süreç ve işlemleri ontolojik olarak, yazılım ve donanıma öğelerinin varoluşuna ve birlikte işlerlik göstermelerine muhtaçtır. Sözün özü yazılım ve donanım unsurları, iletişimin, haber ağlarının ve dolayısıyla bilginin bu şekilde ilerlemiş düzeylere ulaşmış dijitalleştirilmesinin ta kendisinin de esas müsebbibidir. Bu nedenden dolayıdır ki yeni medya teknolojilerinin sunduğu bilgiyi işleme, kaydetme, depolama ve gösterme olanaklarının odaklanılan konular olduğu bu tez çalışmasında, onları mümkün kılan

yazılım ve donanımın ne olduğunu -son derece teknik meseleler olarak gözükmelerine karşın- ana hatlarıyla anlamak ve anlatmak elzem bir husustur.

Dijital bir içerik üretmek önemli bir husustur, ancak üretilmiş o içeriği yeniden ele almak ya da o içeriğe yeniden gitmek meselenin esas düğümlendiği yeri teşkil etmektedir. Zira kullanıma hazır bir şekilde söz konusu teknolojinin sunduğu mecralarda bekleyen içeriğe erişimin gerçekleşmesinin, gerekli aygıtların aracılığına başvurularak ancak mümkün hale geldiği saptanmaktadır. Çünkü dijital bilgi, bir cihazın ya da makinenin yardımı olmadan kullanılamamaktadır (Chattopadhyay, 2006:166). En nihayetinde dijital materyaller, bir makineye bağımlılık arz etmektedir ve bu materyallere erişmek, belirli donanım ve yazılımı gerektirmektedir (Chattopadhyay, 2006: 167). Dijital formda üretilmiş bir içerik ya da veriye erişimin bir aygıt ya da makineye bağımlı olarak gerçekleşmesinden ötürü bu tip bilginin meydana getirdiği sistemin, bilgisayar tabanlı bilgi sistemi olarak anıldığı fikrine varılmaktadır. Bilgisayar tabanlı bu bilgi sistemi ise, farklı unsurlardan oluşmaktadır. Bu öğeler, donanım ve yazılım olarak karşımıza çıkmaktadır (Englander, 2009: 1). Donanım ve yazılım bileşenleri, bilgisayar sisteminin mimarisini meydana getirmektedir (Englander, 2009: 13).

Bilgisayar mimarisinin temel öğeleri olarak açığa çıkan donanım ve yazılımın, çalışmak veya bir işleyiş sergilemek üzere birbirine ihtiyaç duyduğu ve biri olmadan diğerinin tek başına hiçbir anlam taşımadığı bilgisine ulaşılmaktadır. Çünkü donanım ve yazılım, birbirlerinin hem ikame hem de tamamlayıcı unsurlarıdır (Menell, 1987: 1334). Öncelikle bilgisayarın donanım kısmı hazırlanmakta, daha sonra yazılım kısmı onu kontrol etmek üzere entegre edilmektedir. Donanım ve yazılım birlikte çalışmaktadır ve ikisi bir araya gelmeden bir işlevleri bulunmamaktadır (Emmungil, 2010:2). Yazılım ve donanım arasındaki bu girift ilişkinin kimi benzetmeler üzerinden de resmedilmekte olduğu görülmektedir. Buna göre yazılım ve donanımın, tıpkı genler ve DNA gibi fiziksel

olarak ayrılamaz oldukları anlaşılmaktadır (Chun, 2004: 28). Bilgisayar teknolojisindeki gelişmeleri takip ederek, beyini donanım ve zihni yazılım olarak düşünmek mümkündür (Chun, 2011: 156). Hem yazılım hem de donanım, bir programın performansını (Patterson ve Hennessy, 2014: 10) ve elbette ki bilgi saklama ve arşivleme kapasitesini de etkilemektedir.

Görülmekte olduğu gibi bilgisayar tabanlı bilgi sistemlerinin etkin ve verimli olarak kullanılması ya da iş görür olması, ancak, gerekli yazılım ve donanımın varlığı ve kullanımı ile olanaklı hale gelmektedir. Bu temel bilginin aktarılmasından sonra aşağıda ayrı başlıklar halinde, yazılım ve donanımın neyi ifade ettiğinin ortaya konulmasına çaba gösterilecektir. Çünkü bilgiyi işleme, kaydetme, depolama ve geri alma işlemlerinin can bulması bakımından yazılım ve donanım olmazsa olmaz aktörlerdir ve haklarında bilgilenme ve bilgilendirme yapılmaması halinde bu tez çalışmasının da eksik kalacağına inanılmaktadır.

IV. I. Yazılım (Software) Ögesi

Konusu itibariyle yeni medya teknolojilerinin bilgiyi işleme, kaydetme, depolama ve gösterme olanakları ile ilgilenen bu tez çalışmasında, yeni medya aygıtlarının böylesine işlevleri yerine getirebilmesini sağlayan unsurları kısaca serimlemenin de gerekli olduğuna kanaat getirilmektedir. Bunun içindir ki, dijital aygıtların bu işi yapmasını sağlayan unsurlardan biri olan yazılım, ana çalışma uğraklarından birini teşkil etmektedir.

Daha önce de vurgulandığı üzere kaydetme, depolama ve yeniden ele alma süreçlerinin ve nihai olarak bilgisayar tabanlı bilgi sisteminin hayat bulması, bu sistemin farklı bileşenlerinin birarada oluşunu gerekli kılmaktadır. Bu unsurlardan birini oluşturan yazılım bu bakımdan, bilgisayar sistemi mimarisini yaratan asli unsurlardan birini teşkil

etmektedir (Englander, 2009: 13). Yani yazılım, bilgisayar sistemlerinin gerekli, olmazsa olmaz bileşenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Rusten ve Hudson, 2002:89).

Yazılımın neyi ifade ettiğine bakılacak olunduğunda yazılım, donanım tarafından yürütülen talimatları tanımlayan sistem ve uygulama programlarından meydana gelmektedir (Englander, 2009: 1). Yazılım tam olarak, hangi görevlerin hangi sırayla yerine getirildiğini donanıma bildiren talimatları sağlamaktadır (Englander,2009: 12). Nitekim bugünkü bilgisayar bilimi yazılımı, belirli bir görevi yapmak için bir bilgisayarı yönlendiren talimatlar dizisi olarak tanımlamaktadır (Chun, 2004: 28).

Buraya kadar serimlenen bilgilerden çıkarılan anlam kadarıyla yazılım, donanımın nasıl davranması gerektiği ya da hangi aktiviteleri yerine getirmesi gerektiğini sıralayan komutları ifade etmektedir. Yine aynı şekilde yazılım, komuta ve kontrol sisteminden kaynaklanan programlama dilleri aracılığıyla görünmez bir sistem oluşturarak kendi programcılarını ve kullanıcıları da disipline etmektedir (Chun, 2004: 27-28). Öte yandan programlar da, yazılım olarak bilinmektedir. Zira bir program, bilgisayarın yerine getirebileceği komutlar dizisini ifade etmektedir ve program, bilgisayarın belleğinde depolanmaktadır (Huang, 2005: 5). Daha anlaşılır hale getirmek gerekirse yazılım, bir bilgisayarın, kelime işlem (örneğin, bir mektup yazmak), program veya bir video oyunu gibi verileri işlemek için kullandığı talimatlar kümesidir (Gündüz, 2005: 196).

Bilgiyi depolayıp koruma ve arşivleme becerisi, hiç şüphesiz ki, yazılım uygulamalarının varlığına ihtiyaç duymaktadır. Çünkü yazılım, bir şeyin sürekliliğini garanti etmektedir (Chun, 2011: 139). Yazılım uygulamaları Word, Excel, PowerPoint, Eudora, Navigator, RealPlayer, Filemaker, Photoshop vb. gibi örneklerden meydana gelmektedir (Manovich, 2001: 13). Uygulamaları bu şekilde örneklenmiş olan yazılımın bir bilgisayar sisteminde nerede korunduğu da, merakı cezbeden ve bildirilmesi gereken

önemli bir husustur. Buna cevaben yazılım ve veri, bilgisayarın belleğinde depolanmaktadır (Huang, 2005: 34).

Bir yazılım uygulaması yardımıyla oluşturulan veriyi kullanma ve çalıştırma reçetesinin de, yine yazılımın kendi içinde mevcut olduğu ortaya çıkarılmaktadır. Nitekim bilgi yazılım sunumlarının, şaşırtmalı oldukları kadar açıklayıcı oldukları da görülmektedir (Chun, 2004: 28). Söz gelimi yazılım, verileri gerektiği gibi bulup geri getirmekte, güncellemekte ve işleyebilmektedir (Elmasri ve Navathe, 2011: 584). Gerektiğinde bir yazılım yardımıyla, bir belgeyle bağlantı kurulup ve belge dönüştürülebilmektedir (Asproth, 2005: 29).

Yazılımın zaman içinde değiştiğinin, her yazılımın çalışmak için farklı özellikleri gerektirdiğinin ve dolayısıyla bazen bir yazılımı çalıştırma güclüğü şeklinde oluşacak olan bir yazılım sorununun da kullanıcıyı beklemekte olduğunun altını çizmekte yarar görülmektedir. Zira Viveca Asproth'un da işaret ettiği gibi yazılım sorunu, yazılım ürününün yeni sürümlerin hızla geliştirilmesi ve zaman zaman yeni yazılım ürünlerinin konum değiştirmeleri ile ilgilidir. Çünkü hızla değişen yazılım, uzun vadede kayıtlı bilginin okunmaz hale gelmesi sonucuna yol açabilmektedir (Asproth, 2007:90). Bu nedenledir ki kullanıcının, stokladığı veya sakladığı bilgiye ulaşabilmeyi garantilemek adına yazılım ayağında yaşanan bu sürekli ve hızlı devir daim sürecine de ayak uydurması gerekmektedir.

Yazılımın tek tip olma özelliği sergilemediği ve yerine getirdiği işlevler bakımından ayrı tiplerde kendi içinde farklılaştığı ve sınıflandırıldığı bilgisine erişilmektedir. Buna göre yazılımlar, temel olarak, sistem yazılımları, uygulama yazılımları ve gömülü yazılımlar olarak üçe ayrılmaktadır (Sumer ve Erer, 2010: 27).

Ayrıca söz konusu bu yazılım türlerinin, kendi içlerinde ayrılmamakta olduğu da anlaşılmaktadır.

Sistem yazılımları, kullanıcı komutlarının bilgisayar tarafından hayata geçirilmesini sağlamaktadır (Steinmetz ve Nahrstedt, 2004: 25). David A. Patterson ve John L. Hennessy'in de belirttiği üzere birçok sistem yazılımı türü bulunmaktadır, ancak iki tür sistem yazılımı bugün her bilgisayar sistemi için merkezde yer almaktadır. Bu tür yazılımlar, işletim sistemi ve derleyici (compiler) olarak karşımıza çıkmaktadır (Patterson ve Hennessy, 2014: 13).

Derleyici, yüksek düzey dil ifadelerini donanım dili ifadelerine çeviren bir programdır (Patterson ve Hennessy, 2014: 14). Diğer taraftan en bilinen sistem yazılımının ise, işletim sistemi olduğu görülmektedir (Sumer ve Erer, 2010: 27-28). İşletim sistemleri, bilgisayarın iç fonksiyonlarını yönetmektedir (Menell, 1987:1334). Bir başka ifade ile işletim sistemi, tüm işlemci donanımını denetlemektedir (Clements, 2006: 569). Öte yandan işletim sistemi, bilgisayarın donanım birimleri ile kullanıcı arasında köprü görevi gören ve parçalarını sağlayan yapıdır (Emmungil, 2010: 4). Patterson ve Hennessy'in ifadeleriyle bir işletim sistemi, kullanıcının programı ve donanım arasındaki ara yüzü oluşturmaktadır ve çeşitli servis ve denetleme işlevlerini sağlamaktadır. Bu önemli fonksiyonlar şunlardan meydana gelmektedir: 1) Temel girdiyi ve çıktıyı işleme işlemleri; 2) Depolama ve bellek tahsis etme (Patterson ve Hennessy, 2014: 13).

Levent Emmungil'in aktardığı bilgiye göre işletim sistemlerinde pencere sistemi hâkimdir ve bir uygulama çalıştırıldığında o uygulamanın penceresi açılmaktadır. İşletim sistemlerinin tümünde dizin ve klasör yapısı bulunmaktadır ve bilgisayar içindeki dosyalar (örneğin müzik dosyaları, resim dosyaları) ilgili dosya ya da klasör içinde

tutulmaktadır. Çok sayıda dosya arasındaki karışıklığı engellemek amacıyla dosya/ dizin yapısının geliştirildiği anlaşılmaktadır (Emmungil, 2010:4).

İşletim sistemi aynı zamanda, dışarıdan depolanan uygulama programlarının okuma ve uygulanmasında da bilgisayara yardımcı olmaktadır (Menell, 1987:1333). Burada işletim sistemleri, dahili bellek ve dışsal cihazlar (örneğin disk sürücüler, klavye, yazıcı gibi) arasında veriyi okuma ve yazmayı koordine etmekte, bilgisayar sisteminin temel ön işlem fonksiyonlarını yerine getirmekte ve uygulama programlarının kullanımını kolaylaştırmaktadır. Uygulama programları ise, bilgisayar kullanıcısı tarafından istenen veri işleme görevlerini yerine getirmektedir (Menell, 1987:1334).

İşletim sistemlerini yaygın olarak bilinen örnekleriyle somutlaştırmak mümkündür. Günümüzde kullanılan işletim sistemi örnekleri, Linux⁹ ve Windows¹⁰'tur (Patterson ve Hennessy, 2014: 13). Bilgisayar işletim sistemlerinin önemli örneklerinden bir diğ erinin de, MacOS¹¹ olduğu görülmektedir (Manovich, 2001: 13). Ağ işletim sistemi için ise, farklı seçeneklerden faydalandığı anlaşılmaktadır. Apple bilgisayar sistemleri için iki ana seçenek olarak Apple'ın kendi ağ işletim sistemi ve Linux bulunmaktadır. Intel tabanlı bilgisayarlar için ise, üç ana seçenek olarak, Microsoft NT, Roman Netware ve Linux bulunmaktadır (Rusten ve Hudson, 2002: 90).

Bir diğ er yazılım türü, yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere uygulama yazılımları olarak ortaya çıkmaktadır. Uygulama yazılımları, işletim sistemleri ile kullanıcı

⁹ Linux işletim sistemleri, güvenlik açısından ileri seviyededir ve sistem kaynaklarını verimli kullanmaktadır. İşletim sisteminin çok farklı sürümleri bulunmaktadır: örneğin, Ubuntu, Red-hat Linux, Mandrake-Linux, Suse Linux, Xandros gibi (Emmungil, 2010:4-5).

¹⁰ Windows 2000, Windows XP, Windows 2003, Windows Vista, Windows 7 gibi diğ iş ik sürümleri bulunan Windows işletim sistemleri, Microsoft firması tarafından geliştirilmiştir. Pazarlama stratejisi sayesinde en çok kullanılan işletim sistemleridir (Emmungil, 2010: 4).

¹¹ MacOS, güvenlik ve hız açısından en etkili işletim sistemi olmasına rağmen sadece Macintosh bilgisayar sistemlerinde kullanılabilmesi nedeniyle yaygın kullanıma sahip değildir. MacOS 10.4 Tiger, MacOS 10.5 Leopard, MacOS 10.5 Snow Leopard gibi sürümleri bulunmaktadır (Emmungil, 2010: 5).

arasındaki köprüyü oluşturmaktadır. İnternet sayfalarını görüntülemek için İnternet Explorer, müzik dinlemek için Winap programı, film izlemek için BsPlayer, Office uygulamaları için OpenOffice, oyun oynamak için NeedforSpeed, uygulama yazılımı örneklerini meydana getirmektedir (Emmungil, 2010:5).

Bir başka yazılım türü olan gömülü yazılımlar (firmware) ise, donanım ve yazılım arasındaki ara birimi sağlamaktadır (Sloss, Symes ve Wright, 2004: 367). Çoğu bilgisayarda bulunan BIOS, gömülü yazılımlara bir örnektir. Ana kartın üzerinde yer alan bu program, bilgisayarın açılışında saat ve tarih bilgilerini yüklemekte, görüntü kartını tanımlamakta, ana karta bağlı klavye, fare taramasını yapmakta ve bilgisayara bağlı diğer kartları listelemektedir; ki, bu işlemler bittikten sonra ancak işletim sistemi gibi diğer programlar yüklenmeye başlamaktadır (Sumer ve Erer, 2010: 27).

Yukarıda aktarılan bilgileri özetlemek gerekirse yazılım, bilgisayar sistemlerinin olmazsa olmaz unsurlarından birini göstermektedir. Yazılım, belirli bir görevi yerine getirmek üzere bir bilgisayarı yönlendiren talimatlar olarak tanımlanmaktadır. Yazılım, söz konusu talimatların donanıma bildirimini gerçekleştirmektedir.

IV. II. Donanım (Hardware) Ögesi

Yeni medya teknolojilerinin bilgiyi işleme, depolama ve gösterme yetenekleri hakkında bilgilenmeyi hedefleyen bu tez çalışmasında, söz konusu teknolojilerin kendilerinden beklenen bu tür işlevleri başarmasını sağlayan bileşenlerini de anlatmak gerekmektedir. Görüldüğü kadarıyla yeni medya teknolojilerinin bu şekildeki işleyişini mümkün kılan unsulardan biri de, donanımdır. Dolayısıyla donanım, bu çalışmada önemli çalışma başlıklarından biri olarak belirlenmektedir.

Yeni medya teknolojisi aracılığıyla ortaya çıkan bilgisayar tabanlı bilgi sistemlerinin elverişli ve kullanılabilir olması, yazılım unsurunun yanında donanım bileşeninin de varlığını gerekli kılmaktadır. Sözün özü donanım da, yazılım ile birlikte bilgisayar sisteminin mimarisini oluşturan ana unsurlardan biri olarak kendini göstermektedir (Englander, 2009: 13). Donanım, bilgisayar sisteminin en görünür kısmıdır ve açık olarak, sistemi oluşturmaktadır. Yani donanım, sistemin somut parçasını meydana getirmektedir (Englander, 2009:13). Daha anlaşılır bir anlatımla bilgisayar ve bileşenleri, donanım olarak adlandırılmaktadır (Gündüz, 2005: 196).

Daha önce de belirtildiği gibi dijital teknolojinin aracılığına başvurularak yapılan bilgi kayıt, depolama, arşivleme ve yeniden gösterme süreci hayatını, esasında, yazılım ve donanımın bir arada ve ayrılmaz olarak var oluşuna borçludur. Zaten bir bilgisayar sistemi de, bir donanım çekirdek üzerindeki farklı birçok yazılım katmanlarından oluşmaktadır. Yazılım, bilgisayar donanımından ayrı tek bir varlık göstermekle birlikte, bir sorunu çözmek için donanım ile birlikte çalışmaktadır (Cruzzi, 2003: 80).

Nazlı Gündüz'ün anlatımıyla donanım, bir bilgisayarın işlevini yerine getirmesinde yer alan bir ekipmandır. Gündüz'ün de ifade etmiş olduğu gibi bilgisayar donanımı, fiziksel olarak elle tutulabilir bileşenlerden meydana gelmektedir. Bu bileşenlerin fonksiyonu, genellikle, depolama, girdi ve çıktı sağlama olmak üzere üç ana kategoriye ayrılmaktadır (Gündüz, 2005: 196). Yani donanım, temel teşkil eden unsur olarak, herhangi bir bilgisayarda aynı temel fonksiyonları gerçekleştirmektedir. Bu fonksiyonlar ise veri girişi, veri üretimi, veri işleme ve veri depolamadır (Patterson ve Hennessy, 2014:16). Kısacası girdi ve çıktı verilerine fiziksel mekanizmaları sağlayan bilgisayar donanımı, verileri işlemekte ve yönlendirmekte, çeşitli girdi, çıktı ve depolama bileşenlerini elektronik olarak kontrol etmektedir (Englander, 2009: 12). Bir başka anlatımla bilgisayar donanımı, komutları yerine getirerek, veri depolayarak, çeşitli girdi

ve çıktı aygıtları arasında veri ve bilgi taşıyarak verileri işlemektedir (Englander, 2009:1). Donanıma yerine getirmesi gereken söz konusu komutları dikte eden, yani özetle ne yapması gerektiği bildiriminde bulunan da, hatırlanacağı üzere, yazılımın ta kendisidir.

Donanımın sabitliği, depoları yeniden oluşturmakta ve yeniden üretmektedir (Chun, 2011:139). Bu sabit şekli ile donanım, dört ana unsurdan meydana gelmektedir ve bunları işlemci, girdi birimi, çıktı birimi ve bellek teşkil etmektedir (Huang, 2005: 33). Bir başka anlatımla modern bilgisayar sisteminin temel donanımı, işlemci, dahili bellek, depolama ve disk sürücülerini ya da dahili bellek içine ve dışına veri ve programları aktaran diğer cihazları içermektedir (Menell, 1987:1333). Bilgisayar donanımı, CD-ROM sürücüyü ve Disk sürücü aracılığıyla CD-ROM ve Disketler üzerinde veri ve talimatların depolandığı belleği vs.'yi de kapsamaktadır (Gündüz, 2005: 196). Kısacası donanım, işlemciyi, işlemci belleğini, cihazları bağlamayan veri yollarını ve çevre birimlerini içermektedir (Clements, 2006: 1).

Donanımın unsurlarından olan işlemci önemli bir birimdir ve ne olduğunun açıklanmasının bu tez çalışmasının konusu itibariyle gerekli olduğuna inanılmaktadır. Zira işlemci, ana bellekte depolanan veri alt kümesi ve komutu için bir basamaklandırma alanı olarak faaliyet göstermektedir (Zhao, Xu, Chi ve Xie, 2015: 2). Bir işlemci, üç ana bölüme ayrılmaktadır: kaydediciler, bir aritmetik mantık (logic) ünitesi ve kontrol ünitesi (Huang, 2005: 33).

Sıklıkla yapılan vurgulamalardan anlaşıldığı üzere bir bilgisayardaki donanım, bir komutu gerçekleştirmektedir (Patterson ve Hennessy, 2014:13). Donanımın komutları verimli bir biçimde karşılayabilmesi ya da gerçekleştirebilmesi için, bu şekilde tanımlayıcı olan bir dilin varlığının da elzem olduğu bilgisi edinilmektedir. Nitekim bunu

yapmak için bir işlemci sürümü de, donanım tanımlayıcı bir dilde yazılmaktadır (Patterson ve Hennessy, 2014: 6).

David A. Patterson ve John L. Hennessy, gerçek elektronik donanımda konuşma için elektronik sinyaller göndermek gerektiğini dile getirmektedir. Buna göre bilgisayarları anlamak için en kolay sinyaller, *on* ve *off*'tur. Bilgisayar alfabesi sadece iki harften oluşmaktadır. Patterson ve Hennessy'nin de vurguladığı gibi bilgisayar alfabesinin iki harfi, bilgisayarın neler yapabileceğini sınırlamamaktadır. Bu iki harfin iki sembolü ise, 1 ve 0 rakamlarıdır (Patterson ve Hennessy, 2014: 14). Patterson ve Hennessy bu iki rakamın, bilginin bileşenleri olduğuna dikkat çekmektedir. Bilgisayarın dili, müşterek biçimde, iki tabanlı rakamlar ya da ikili rakamlar olarak tasavvur edilmektedir. Her bir harfe ikili bir basamak veya bit olarak başvurulmaktadır. Patterson ve Hennessy'nin de altını çizdiği gibi bilgisayarlar, komutlara bağımlıdırlar. Komut, bilgisayar donanımının anladığı ve uyduğu bir emir olarak tanımlanmaktadır. Bilgisayarın anladığı ve uyduğu bitlerin toplamı olan bu komutlar, rakamlar olarak düşünülebilmektedir (Patterson ve Hennessy, 2014: 14).

Patterson ve Hennessy'nin de ifade ettiği gibi ilk programcıların, ikili rakamlarda bilgisayara bildirimde bulundukları, ancak bunu oldukça bıkırtıcı görerek insan düşüncesine yakın bir takım simgelemeler icat ettikleri görülmektedir. Bu programların ilki, çevirici (assembler) olarak adlandırılmaktadır. Patterson ve Hennessy'nin de belirttiği gibi bu program, yani çevirici (assembler), bir komutun sembolik sürümünü ikili sürüme çevirmektedir. Bu komut, bilgisayara iki rakama A ve B'yi ekleyerek bildirimde bulunmaktadır (Patterson ve Hennessy, 2014: 14). Bugün ise programcılar, verimlilik için yüksek düzey program dillerini kullanmaktadırlar. Yüksek düzey program dilleri, kelime ve cebirsel simgelerden oluşmaktadır (Patterson ve Hennessy, 2014: 15).

Donanımın kullanım alanının sadece bilgisayarla sınırlanacak şekilde tek boyutlu bir vaziyet sergilemediği anlamı açığa çıkarılmaktadır. Öyle ki donanım teknolojileri, bilgisayarlarda ve cep telefonları vs.'de kullanılmaktadır (Patterson ve Hennessy, 2014: 5). Bu vesileyle bilgisayar donanımı, tüm bilgi teknolojileri sektörünü yeniden örgütlemektedir (Patterson ve Hennessy, 2014: 6).

Yukarıda ortaya konulmuş bulunulan bilgilerden hareketle donanımın, bir bilgisayarda bulunan dahili ve harici fiziksel ve mekanik birimleri nitelendirmek için kullanılan bir kavram olduğu anlaşılmaktadır. Donanım, bilgisayarın işlevini gerçekleştirmesine katkı sunan ekipmanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgisayar donanımı, komutları yerine getirerek veri girişi, veri üretimi, veri işleme ve veri depolama şeklindeki temel fonksiyonları gerçekleştirmektedir.

Yazılım ve donanımın birlikte işleyişini, bellek kapasitesinin ve performansının artışı tetikleyen bir unsur olarak değerlendirmek mümkündür. Nitekim yeni medya uygulamalarının performans ve kapasite artışı, yazılım ve donanım unsurlarının iş başında olmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü yeni medya teknolojileri öz olarak, iletişimin ana aktörleri olmalarının yanısıra kendilerine arz edilen haber, metin, ses, fotoğraf, görüntü gibi verileri dijitalleştirip, bu sayısal içerikleri yüksek düzeyli hızla işleyip, depolayarak daha sonraki bir vakitte kişinin faydalanabileceği nitelikte ortaya koyan elektronik cihazları ve bunlarla bağlantılı olarak hayata geçen ve çalışan uygulama ve hizmetleri ifade etmektedir. Tüm bu haber, metin, ses, fotoğraf, görüntü ve benzeri veriler ise, bilgisayar mimarisini meydana getiren yazılım ve donanım bileşenleri sayesinde dijital niteliğe sahip hale getirilebilmektedir. Dijital bilgi ve veriler, yeni medya cihazlarını aktive eden yazılım ve donanım unsurlarına dayanarak kaydedilebilmekte, taşınabilmekte, değiştirilebilmekte, depolanabilmekte ve istendiğinde kağıda dökülmüş hale getirebilmektedir. Yani yeni medya aygıtlarına bilgi, haber ya da herhangi bir veri

girdisi yapma, işleme ve çıktı olarak almanın varoluşsal yegâne koşulu, yazılım ve donanım birlikteliğidir. İşte bu yapısal durum da, yazılım ve donanımın birlikte işler olması ile bellek kapasitesinin ve performansının artışı arasında pozitif bir korelasyon bulunduğu düşüncesini doğurmaktadır. Çünkü bilgisayar tabanlı iletişim teknolojileri, ancak ve ancak, donanım ve yazılımın bir arada varoluşları vasıtasıyla bir veri depolama kapasitesi sunabilmekte, çalışabilmekte, işlem görebilmekte ve hizmet sunabilmektedir.

II. BÖLÜM: BELLEK VE MEKANİZMALARI

I. Bellek Ve Nitelikleri

Yaşanmışlıklara ve yaşanılanlara dair bilgileri tutma, biriktirme ve saklama, hayatın akışının doğal bir bileşenidir ve belki de önemli bir ihtiyacı teşkil etmektedir. Bunun başarılmasını ve sürdürülebilirliğinin garantilenmesini ise, kişinin belleği sağlayabilmektedir.

Bu tez çalışmasının temelinde yatan esas güdü, dijital kültür sürecinde ve ortamında kent gençlerinin bilişsel bellek ve hatırlama mekanizmalarının işleyişini anlayabilmektir. Neden kent gençliğinin seçildiği şeklinde bir soru sorulacak olduğunda buna verilebilecek en öz yanıt, kentte yaşayan gençlerin sürdürdükleri faaliyetler (eğitim, iş, alışveriş, bilgilenme, eğlenme, sosyalleşme vs.) dolayısıyla yeni medya teknolojilerinin getirdiği bellek imkânlarını sıkça kullandığının düşünülmesi ve dolayısıyla doğru bir örneklem olacağına inanılmasıdır. Zira yeni medyanın, içinde bulunulan zaman itibariyle, sunduğu teknolojik imkânlar dolayısıyla bilgiyi hızlı bir şekilde elde etmenin temel vasıtası halini aldığı görülmektedir. Bu teknolojiler sayesinde, bu araçları sıkça kullanan kent gençleri için de önemli bilgi, belge, önemli olay, durum, an ve tecrübeleri depolamak ve istenildiği zaman onlara ulaşmak veya dijital mecralarda sunulan haber, yorum, görüntü vs. dahil her türlü içeriği edinmek daha kolay ve hızlı hal almaktadır. Öte yandan dijital kültür ortamında kent gençlerinin bilişsel bellek ve hatırlama mekanizmalarının işleyişini görebilme çabası da, öncelikle belleğin ne olduğunu anlama ihtiyacını doğurmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma için anlaşılması ve izah edilmesi lazım olan diğer önemli kavram, bellek olarak tespit edilmektedir.

Bellek kavramı, bir araştırma konusu olarak nörolojinin, psikolojinin, felsefenin, sosyolojinin ve tarihin çalışma alanları arasında yer almaktadır. Nörologlar belleğin

nörolojik temellerini, psikologlar belli durumlardaki bireylerin bilişsel ve duygusal hatırlama süreçlerini, psikanalistler belleğin uzun süreli yaşam öykülerindeki yerini, filozoflar belleğin olgusunu, sosyologlar topluluk belleklerinin oluşumunu, tarihçiler ise insan belleğinin tarih karşısında güvenilirliğini araştırmaktadır (Özak Öymen ve Gökmen Pulat, 2009:148). Bu tez çalışmasında ise konu itibariyle, Psikoloji'nin ve Psikiyatri'nin çalışma alanında yer alan ve öğrenme meselesiyle ilişkili olarak ele alınan bireysel bellek ile ilgilenilmektedir.

Psikologlar, öğrenme ve bellek konularını yüz yirmi beş senedir çalışmaktadır (Roediger, Weinstein ve Agarwal, 2010: 1). Bilişsel psikoloji alanının temel araştırma konusu olan bellek, insanın bilgi işleme sürecinin en önemli işlevlerinden birisidir (Cangöz, 2002:126). İnsanlar gerçekleştirdikleri her işlemde bilinçli veya bilinçsiz olarak bellek işlevlerine başvurmaktadır. Bellek, çevreden gelen uyarıların değerlendirilmesi ve uygun davranışların geliştirilmesi gibi temel zihinsel süreçleri düzenlemektedir (Bozkurt, Utkan ve Arıcıoğlu, 2011:8).

Bireysel bellek, beyin ve psikolojik düzeyleri içermektedir (Anastasio, Ehrenberger, Watson ve Zhang, 2012: 8). Beynin bu yapısı ile belleğin depolama kapasitesi arasında da bağlantı bulunmaktadır. Dolayısıyla, belleğin fizyolojisini anlamaya da yardımcı olabileceğine kanaat getirilen beynin temel yapısının özelliklerini şöylece belirtmek mümkündür:

“**1)** Alnın hemen arkasında bulunan alın lobu (frontal lob), hedefleri belirleme, davranışları planlama, geri bildirim değerlendirme ve görevlere sistematik bir açıdan yaklaşma gibi yüksek seviyeli bilinci düzenler. **2)** Beynin sağ ve sol taraflarında bulunan sağ ve sol şakak lobları (temporal lops), dili ve mantıkî perspektifi destekler. Özellikle sol şakak lobu çok kişiseldir. Görsel bilgi işleme süreçlerinin bazı yönleri, şakak lobları tarafından gerçekleştirilir. **3)** Çeper lobu (parietal lob) dış çevrenin algılanması ve dış çevre ile daha önce kazanılmış olan algılar yardımıyla anlamlandırılması gibi önemli noktaları

destekler. Bu faaliyetler aynı zamanda dış çevredeki objelerin birbirleri arasındaki veya kendi aralarındaki ilişkileri de kapsar. **4)** Oksipital lob (occipital lob) ise kafanın en arka kısmında yer alır. Ses kısmen beyindeki derin merkezde ve şakak loblarında işlenir. Duyusal gösterim ve hareketin kontrolü loblar arasındaki orta çizginin her iki yanındaki dar bantlarda (yarıkta) gerçekleşmektedir. **5)** Beyin sapı (brain stem) omuriliğin tepesini çevreleyen kısımdır. Beynin bu kısmı temel yaşamsal faaliyetleri kontrol eder. Nefes alma, kalp atışları, tehlike durumundaki refleksler vb. gibi davranışlar beyin sapı tarafından kontrol edilir. **6)** Limbik sistem, beyin sapını çevreleyen kısımdır. Amigdala ve hipotalamus, bu kısmın iki önemli parçasıdır. Limbik sistem duyularımızı kontrol eder... Ayrıca uzun süreli belleğin önemli bir kısmı limbik sistem tarafından düzenlenir. **7)** Neokorteks, düşüncenin merkezidir. Görme, işitme, konuşma, oluşturma, düşünme gibi üst düzey zihinsel fonksiyonları yönetir. Duyular aracılığı ile algılananları bir araya getirip anlam üretilen merkezdir. Öte yandan neokorteks kararların alındığı, deneyimlerin saklandığı, konuşmanın üretildiği, anlamının oluştuğu, sanat eserlerinin görüldüğü, müziğin dinlendiği merkezdir.” (Korkmaz ve Mahiroğlu, 2007: 96).

Kathleen M. Galotti, Myra Fernandes, Jonathan Fugelsang ve Jennifer Stolz’un da dile getirdiği gibi, beynin korteks altı yapıları kısaca şunlardan oluşmaktadır: 1)Hipotalamus, açlık, susuzluk, sıcaklık, cinsel uyarılma dahil temel biyolojik fonksiyonları düzenlemektedir; 2) Amigdala, bellek, duygu, saldırganlığı içermektedir; 3) Hipokampus, öğrenme, bellek ve duyguyu içermektedir; 4) Medulla, solunum ve kalp hızı gibi hayati fonksiyonları kontrol etmektedir; 5) Talamus, duyuşsal bilgi için komuta istasyonu oluşturmaktadır ve aynı zamanda belleği de içermektedir; 6) Beyincik, koordineli hareketleri kontrol etmekte ve aynı zamanda dil ve düşünmeyi içermektedir; 7) Omurilik, beyin ve bedenin geri kalanı arasındaki sinyalleri iletmektedir (Galotti, Fernandes, Fugelsang ve Stolz, 2010:173).

Beynin bu temel yapısal işleyişi çerçevesinde bellek, bilgiyi algılama, düzenleme, kodlama, saklama ve hatırlamayla / tanımayla tanımlanan bilişsel süreç, bu bilgilerin

saklandığı varsayılan yer ve bu şekilde saklanan bilgilerin kendisidir (Budak, 2000:121). Daha yaygın bir tanımlamayla bellek, canlı organizmaların enformasyon veya bilgiyi elde etme, koruma ve kullanma yeteneğine verilen addır (Tulving, 1987: 67). Bellek, bilgiyi (görülen, işitilen, düşünülen, hissedilen) algılama, düzenleme, kodlama, saklama ve hatırlamayla tanımlanan bilişsel bir süreçtir (Sözen, 2005: 74).

Bellek teriminin genel olarak, bilinçli hatırlama durumuna atıfta bulunmak için kullanılmakta olduğuna da tanık olunmaktadır. Bu şekildeki yaklaşım dahilinde, kişinin geçmişindeki bir olayı bilinçli hatırlaması açık bir şekilde belleğe dayanmaktadır (Jacoby, 1991: 513). Buna göre geçmişe dair bellek, mevcut algısal deneyimi örgütlemekte ve anlamını sağlamaktadır (Sara, 2000: 73). Fakat bununla ilintili olarak bilhassa unutulmaması gereken bir hususa daha dikkat çekmekte fayda bulunmaktadır. Bu da belleğin, geçmişteki bir gerçeğin sadece zamanını belirlemekten daha fazlasını, onun oluşumunun doğrudan deneyimlendiğini düşünmeyi de gerektirmekte olduğunun (Casey, 2000: 42) hatırdan çıkarılmaması lazım olan durumudur.

Bellek söz konusu olduğunda bilinçli hatırlama durumuna atıfta bulunma halinin, belleğe yapılan girdinin taze kalmasını önemsemeyi ve bunu sağlamayı da göz önünde bulundurması gerektiğine inanılmaktadır. Bunun için de, Erik M. Altmann, ve Wayne D. Gray'in ifadesini ödünç alarak, belleğin sıklıkla güncellenmesi gerekmektedir (2002: 27). Güncellemeyi, sıklıkla yapılan yenileme ve yoklamalarla bellekte bulunan bilgilerin yok olması tehlikesine karşı başvurulmuş bir emniyet sübabı olarak kabul etmek mümkündür. Bunun yapılabilmesi bakımından da tekrarlamının, bellek açısından hayati bir önem taşıdığı anlaşılmaktadır. Zira tekrar ya da pratik, belleğin dayanıklılığını güçlendirmektedir (Wickelgren, 1981: 38).

Anlaşıldığı üzere bir çalışma alanı olarak bellek konusu farklı vurguları öne çıkarmaya müsait olsa da belleğin kendisinin, fizyolojisi dahilinde belirli ve değişmez

olan tek bir işleyiş zincirinde ilerlediği ortaya çıkarılmaktadır. Belleğin bu çalışma mekanizmasını şu şekilde özetlemek mümkündür:

“Bilgi işleme sürecinde ilk olarak bir uyaran ya da bilgi duyu organları yoluyla merkezi sinir sistemine ulaşır. Daha sonra bu bilgi tanımlanır ve ilişkilendirilir, diğer bir deyişle kodlanır (encoding). Kodlanan bilgi sonraki aşamalarda da kullanılmak amacıyla depolanır. Bu kodlama ve depolama süreci bellek işlevleri olarak tanımlanabilir” (Karabekirgölu, Gımsal ve Berkem, 2005:189).

Kodlama, belleğin temel evresini meydana getirmektedir (Phelps, 2004:198). Bellek kodlaması, bir deneyimi kalıcı bir bellek izi haline dönüştürme süreçlerine atıfta bulunmaktadır (Wagner, Schacter, Rotte, Koutstaal, Maril, Dale, Rosen, ve Buckner, 1998: 1188).

Belleğin diğer evresini, depolama işlemi meydana getirmektedir. Bilgi, depolama süreci yoluyla belleğe girmekte ve bilgiye, geri alma süreçleri aracılığıyla depodan erişilmekte ve çıkarılmaktadır (Hinsz, Tindale ve Vollrath, 1997: 44). Buna ilaveten depolamanın aynı zamanda, belleğin zamansal boyutlarından birini de temsil etmekte olduğu tespitinde bulunmak mümkündür. Çünkü, belleğin zamansal olarak üç aşaması bulunmaktadır; ki, bunlar öğrenme, depolama (birleştirme veya unutma) ve geri çağırma (hatırlama veya tanıma)¹² oluşmaktadır (Wickelgren, 1981: 37) Psikolojik belleği, depolama ve geri çağırma işlemleriyle okumak da mümkündür (Anastasio, Ehrenberger, Watson ve Zhang, 2012: 4). Bellek izleri, değişen sayılardaki öğrenilen, konsolide edilen, unutilan ve/veya geri çağırılan izlerin bileşenlerinden oluşturmaktadır (Wickelgren, 1981: 38). Bellek, bilinçli ve kasıtlı olarak elde edinilen, muhafaza edilen ve geri çağırılan bilgiyi kapsamaktadır (Gabrieli, 1998: 89). Unutma ve geri alma, her

¹² Hatırlama ve unutma meseleleri, daha sonra ayrı başlıklar altında ele alınacaktır.

zaman, depolama ve geri çağırma zamanının sürekli artan işleyişleridir (Wickelgren, 1981: 38).

Yaygın olarak kabul gören modele göre bellek, üç depolama düzeyine göre sınıflandırılmaktadır; ki, bunları belleğin yapısal unsurları olarak okumak da mümkündür. Belleğin üç depolama düzeyine göre ayrımlanmasının şu şekilde olduğu görülmektedir: duyuşal depolar, kısa süreli bellek (short-term memory-STM) ve uzun süreli bellek (long-term memory- LTM) (Craik ve Lockhari, 1972: 671-672).

Fergus I. M. Craik ve Robert S. Lockhari, konunun söz konusu kaynakta dikkate alınıp alınmadığına bakılmaksızın uyaranların duyuşal depolara girebilmekte olduğunu altını çizmektedirler. Duyuşal depolar, dikkat öncesini, algısal girdinin farkına varılmadan önceki işlemleri ifade etmektedir. Burada bir girdi, benzer tarzdaki daha fazla girdi tarafından geçersiz kılınabilmektedir (Craik ve Lockhari, 1972: 672).

İnsan belleği çalışmalarında depolar ve bunlar arasındaki bilgi aktarımı vurgusunun hâkim olduğu, özellikle değinilmesi gereken noktayı teşkil etmektedir. Bu vurguya göre öğrenilmiş öğeler hakkındaki bilgiler, kısa süreli depodan uzun vadeli depoya aktarılmaktadır (Mensink ve Raaijmakers, 1988: 436). Yani bilgi, uzun vadeli bir depoya aktarılarak burada muhafaza edilebilmektedir (Craik ve Lockhari, 1972: 671). Bu bağlamda, sol temporal lobda yer alan sol hipokampuslar bilgiyi kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarmada büyük rol oynamaktadır (Sözen, 2005: 75-76).

Depolar arasındaki bilgi aktarımı meselesinde merak uyandıran ve öğrenilmesi elzem olduğu düşünülen detay, söz konusu aktarımın bilgide neceliksel bir değişime yol açıp açmadığıdır. Buna cevap olabilecek bilgi Timothy F. Brady, Talia Konkle, George A. Alvarez ve Aude Oliva'dan gelmektedir. Buna göre insan belleği üzerine yapılan araştırmalar, bilgilerin duyuşal bellekten kısa süreli belleğe ve sonra uzun süreli belleğe

geçerken depolanan algısal detay miktarının azaldığını göstermektedir. Duyusal bellek, herhangi bir görüntünün ayrıntılarını rapor etmeyi sağlayarak gerçek bir fotoğrafik deneyim sunarken, birkaç saniye sonra kısa süreli hafıza, görüntünün sadece birkaç detayının bilgisini sağlamaktadır. Buna karşın uzun süreli belleğin genellikle, detay eksikliğinin olduğu, ancak büyük sayıdaki öğeleri depolayabilme kapasitesine sahip olduğu tespit edilmektedir (Brady, Konkle, Alvarez ve Oliva, 2008: 14325).

Modern davranışsal çalışmalar, öğrenme ve hafızanın yekpare bir süreç olmadığını, bunların sadece zihnin bir yetisi değil aynı zamanda farklı süreçlerin de bir kümesi olduğunu göstermektedir (Bailey, Bartsch ve Kandel, 1996: 13445). Buna uygun bir yönelimle, Psikoloji ve Psikiyatri bilimleri dahilinde bir çalışma nesnesi olarak belleğin kendi içinde ayrımlanarak incelendiği görülmektedir. Bu bağlamda ise belleğin, biri zaman diğeri içerik olmak üzere iki boyutta ele alınarak çalışma konusu yapıldığı açığa çıkarılmaktadır.

Zaman boyutu bakımından belleğin temel olarak, kısa süreli bellek ve uzun süreli bellek olmak üzere ikiye ayrıldığı anlaşılmaktadır. Buna ayrıma göre, kısa süreli bellekte sadece duyu organlarından gelen bilgi ile sınırlı çok kısa süreli bellek ve 7 ± 2 ögenin akılda tutulması ile sınırlı ve saniyeler süresi ile çalışan bellek yer almaktadır (Karabekirgölu, Gımsal ve Berkem, 2005:189). Kısa süreli bellek, hızla unutan belleğe atıfta bulunmaktadır (Wickelgren, 1981: 46). Çünkü kısa süreli bellekteki bilgiler, çok hızlı bir şekilde kaybolmaktadır. Bu nedenledir ki kısa süreli bellek, neredeyse tüm bilgilerin uzun süreli belleğe ulaşmadan önce geçmek zorunda olduğu bilgi-işleme sürecindeki tıkanma noktasını teşkil etmektedir (Mayer-Schönberger, 2009:20). Otuz saniye geçtikten sonra hatırlanan her bilgi veya olay, uzun süreli bellekten çağrılmaktadır. Uzun süreli bellek, kısa süreli bellekten kendisine gelen bilgiyi birkaç dakikadan başlayan

ve günlere, haftalara, yıllara, hatta bir ömür boyuna uzanan sürelerde saklayabilmektedir (Cüceloğlu, 1997: 179).

Kısa süreli belleğin bilgileri depolama süresi milisaniyelerle ölçülürken, uzun süreli bellekte anıların kalış süresi sonsuzdur (Korkmaz ve Mahiroğlu, 2007: 95). Uzun süreli bellek, kapasite bakımından çok miktardaki farklı bilgiyi kapsayabilmektedir (Sözen, 2005: 74). Uzun süreli bellekteki bilgi, direkt fizyolojik hasar dışında bir yolla silinememektedir (Mayer-Schönberger, 2009:21). Kısa süreli bellek duyusal kodlama ve dikkate daha duyarlı iken, uzun süreli bellek semantik ve daha derin bir kodlamaya gereksinim duymaktadır (Karabekiröğlu, Gımsal ve Berkem, 2005:189).

Nöropsikolojik teorilerin, gerçekler ve olaylara dair uzun süreli belleğin oluşumunda orta temporal lob ve neokortekst arasındaki etkileşimin kritik bir rolü olduğunu ileri sürdüğü görülmektedir (Miyashita, Kameyama, Hasegawa ve Fukushima, 1998:197). Uzun süreli bellek, daha çok bir video kaset gibi deneyimi sürekli bir kayıt olarak saklamaktadır (Wickelgren, 1981: 22). Uzun süreli belleğe girmeyen bilgiler, tepki olarak üretilmiş olsa dahi kısa sürede kaybolmaktadır (Engin, Calapoğlu ve Gürbüzöğlu, 2008: 260).

Belleğin zaman boyutu bakımından yapılan ayrımından hareketle bellek işleyişini şu şekilde özetlemek mümkündür: Özgen Korkmaz ve Ahmet Mahiroğlu'nun belirttiği gibi çok kısa süreli bellek (duyusal bellek), 1 saniyeden küçük duyusal sinyalleri saklamaya yaramaktadır ve bu bilginin az bir kısmı kısa belleğe geçmektedir. Kısa süreli bellekte kabaca 7 ± 2 birim bilgi birkaç saniye depolanabilmektedir ve bu bilginin genellikle kelimeye çevrilmiş olduğu görülmektedir. Korkmaz ve Mahiroğlu'nun ifade ettiği şekilde, kısa süreli bellekteki bilgiler kodlanarak uzun süreli belleğe gönderilmektedir ve uzun süreli bellek, kısa süreli bellekteki bilgilerin sık sık

tekrarlanması sonunda meydana gelen uzun süreli depolamadır. Uzun süreli bellekten geri çağırma genellikle daha yavaştır. Kısa süreli bellek ilgili nöron gruplarındaki uyarı devreleri ile ilişkili iken, uzun süreli bellek ise başlıca biyokimyasal mekanizmalara (protein sentezi) bağlıdır. Korkmaz ve Mahiroğlu'nun dile getirdiği gibi bilginin uzun süreli saklanması, geçici bellekten kalıcı belleğe dönüştürülmesi işlemine konsolidasyon denmektedir. Bellek kayıtları bir kez oluşup hep aynı kalan yapılar değildir ve sürekli yeni kayıtlar ile birlikte tekrar tekrar organize olmaktadır (Korkmaz ve Mahiroğlu, 2007: 97).

Yapılan okumalar içerik bakımından belleğin, asgari iki genel kategoriye ayrılabilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda içerik boyutu bakımından ele alındığında belleğin, açık bellek ve örtük bellek şeklinde ayrımlanarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Craig H. Bailey, Dusan Bartsch ve Eric R. Kandel'e göre açık bellek ya da bildirim dayanan bellek, kişiler, yerler ve şeyler hakkındaki bilginin bilinçli olarak hatırlanmasıdır ve özellikle omurgalı bir beyinde tam gelişmektedir. Örtük bellek veya bildirimsel olmayan bellek ise, motor becerileri ve diğer görevleri bilinçli olmadan hatırlamayı göstermektedir ve klasik koşullanma gibi basit ilişkisel formları ve duyarlılık ve alışkanlık gibi ilişkisel olmayan formları içermektedir. Açık bellek, temporal loba bağlı iken, örtük bellek temporal lob fonksiyonuna bağlı değildir, ama öğrenme sürecinin ifadesinde kullanılan aynı duyuşsal, motor ya da örgütlenme yollarını içermektedir (Bailey, Bartsch ve Kandel, 1996: 13445). Bununla birlikte örtük bellek, belirli bir eski olaya gönderimde bulunmayı gerektirmeyen işlemleri de ortaya koymaktadır (Richardson-Klavehn ve Bjork, 1988:).

Bellek, her ne kadar zaman ve içerik boyutları olmak üzere ayrımlanarak çalışılmakta olsa da, bu boyutlar arasında da bir ilişkinin ve bağlantının var olduğu ve bu bağlanma noktasının da uzun süreli bellek olduğu saptanmaktadır. Nitekim Koray

Karabekiroğlu, Aylan Gımzal ve Meral Berkem'in de ifadelerinden hareketle açık ve örtük belleğin, aslında, uzun bellekle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Açık bellek bilinçli bir hatırd tutma gerektirirken, örtük bellek bilinçli bir süreçten uzaktır ve depolama doğrudan olmayan bir yolla, belli işlevler için daha hızlı ve daha iyi performans göstererek gerçekleşmektedir (Karabekiroğlu, Gımzal ve Berkem, 2005: 189). Açık bellek, önceden edinilmiş bilginin bilinçli ve istemli olarak geri getirilmesini gerektiren ve hatırlama, tanıma gibi geleneksel bellek testleri kullanılarak ölçülen bellek iken, örtük bellek ise önceden edinilmiş bilgiyi bilinçli ya da istemli hatırlama olmaksızın geri getirmekten sorumlu bellektir (Cangöz, 2002:126). Açık bellek ile ilgili yapılar hasar gördüğünde bile örtük belleğin korunması mümkündür (Kaynak ve Cangöz, 2010: 27). Açık bellek ve örtük bellek ayrımını şu şekilde özetlemek mümkündür:

“Açık bellek, kabaca, “bilgi” ile, örtük bellek ise “beceriler” ile ilgilidir. Açık bellek, bireyin bilgiyi edinme ve anımsama sürecinin farkında olduğunu belirten bir terimdir; insanlar, yerler, şeyler hakkında gerçek bilgi ve bunların ne anlama geldiğini bilmeyi anlatır. Örtük bellek, bireyin bilgiyi edinme sürecinin, hatta böyle bir bilgiye sahip olduğunun bile farkında olmaması anlamındadır. Epizodik (olaysal) bellek, kişisel bilgiler ve olaylara ait, sözel olmayan bilgiler içerir ve aktif olarak anımsanır; semantik (anlamsal) bellek ise sözel ve genel gerçeklerle ilgili bilgiler içerir ve bilinir. Örnek olarak, “kitap aldım”, olaysal belleğe ait bir bilgidir; “kitap okunur” ise anlamsal belleğe aittir. Hazırlama (priming), yeni bir kavram olup, bilginin bilince yansımadan tanınmasıdır. Örneğin, eksik parçalardan resmin tümünü tahmin etme testleri gibi. Koşullama (conditioning), ister klasik (iki uyaran arasındaki ilişkinin öğrenilmesi) ve ister işlenmiş (davranış ile bu davranışın sonuçları arasındaki ilişkinin öğrenilmesi) olsun, duygusal ve kas-iskelet sistemi yanıtlarını içeren bileşenlerden oluşur. Beceriler ve alışkanlıklar (prosedural bellek, işlem belleği), motor becerilerin edinilmesi ile ilgilidir; bir müzik aletini çalmak örnek olarak verilebilir.” (Özen Erberk ve Rezaki, 2007:263).

Bellekle ilişkili olarak yapılan bir diğer ayrım ise açık bellekle ilgili olarak gerçekleştirilmektedir ve otobiyografik ya da epizodik bellek¹³ ve semantik bellek ayrımı olarak karşımıza çıkmaktadır –ki, bu belleklerin de yine uzun süreli bellekle ilişkili olduğunu belirtmekte yarar vardır. Karabekiroğlu, Gımsal ve Berkem’in de belirttiği gibi açık bellek, otobiyografik (epizodik) ve semantik olmak üzere temel iki farklı alt tip içermektedir (2005:189). Yani bu bellek, olayların (epizodik (olaysal)) belleğinden veya gerçeklerin (semantik (anlamsal)) belleğinden meydana gelmektedir (Gabrieli, 1998: 89-90).

Epizodik bellek, gündelik deneyimleri bilinçli hatırlamayı destekleyen uzun süreli belleğin bir formudur (Wagner, 1999:19). Endel Tulving’in dile getirdiği gibi olaysal bellek, eski tarihli vaka ve olaylara dair bilgileri ve bunlar arasındaki zamansal -mekansal ilişkileri alan ve depolayan bir sistemdir. Semantik bellek (semantic memory) ise, dilin kullanımı için gerekli olan bellektir. Bu bellek, bir kişinin kelime ve diğer sözlü semboller, bunların anlam ve gönderimleri ve aralarındaki ilişkiler, sembol ve kavramlarla ilişkili kural, formül ve algoritmalar hakkında sahip olduğu bilginin yarattığı hazinedir (Tulving, 1984: 223). Karabekiroğlu, Gımsal ve Berkem’in de ifadelerine dayanarak otobiyografik bellek, kişisel yaşantılarla, yer ve zamana dayalı bilgilerle ilgilidir ve aktif olarak anımsamaya çalışmayı gerektirmektedir. Semantik bellek ise, dünyanın en uzun nehrinin Nil olduğunu bilmek gibi temel gerçeklerle ilgilidir (Karabekirgolu, Gımsal, Berkem, 2005:189-190).

Bellek ile ilgili bilinmesi lazım gelen bir diğer ayrım ise, işitsel (sözel) bellek ve görsel bellek ayrımı olarak belirlemektedir. Sözel bellek, sözel bilgileri öğrenme ve hatırlamayla ilgili bellek türünü anlatmaktadır. Görsel bellek ise, daha önceden görülen

¹³ Kimi kaynaklarda otobiyografik bellek, kimi kaynaklarda ise epizodik bellek adlandırmalarının kullanılmakta olduğu görülmektedir.

görsel uyarıcıları biçim, ayrıntı, konum ya da diğer önemli özellikleriyle görsel olarak hatırlayabilme yetisini ifade etmektedir (Sözen, 2005: 75). İşitsel belleğin görsel bellekten daha büyük bir kapasiteye sahip olması (Galotti, Fernandes, Fugelsang ve Stolz, 2010:144) da, bu ayrıma dair bilinmesinin gerekli olduğu düşünülen en önemli hususu oluşturmaktadır.

Bellek hakkında yapılan bu okumadan edinilen en temel bilgiyi, belleğin insan için hayati bir önem taşıdığı ve bellek olmaksızın öğrenmeden de söz edilemeyeceği şeklinde tespit etmek mümkündür. Bellek, kişinin enformasyon ya da bilgiyi depolama, saklama ve kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır. Belleğin temel işlevleri, bilgiyi kodlamak ve depolamaktır. Belleğin zaman ve içerik olarak farklı formları bulunmaktadır. Bellek, zaman boyutu bakımından kısa süreli bellek ve uzun süreli bellek olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İçerik boyutu bakımından ise belleğin, açık bellek ve örtük bellek olarak sınıflandırıldığı görülmektedir. Açık bellek ise, otobiyografik (epizodik) ve semantik olmak üzere iki farklı bellek tipini kapsamaktadır.

II. Belleğin İşleyiş Seyri: Hatırlama Ve Unutma

Belleğin işleyişinin iki temel momentu bulunmaktadır ve bunlar da hatırlamak ve unutmaktır. Kişinin belleğinin işleyişi, bu iki moment arasında bir seyir olarak kendini devam ettirmektedir. Daha açık bir anlatımla bellek, bu iki işlem arasında kaydettiği salınımlarla varlığını korumakta ve ayakta kalmaktadır.

Bu tez çalışması, yeni medyanın bilgi kaydetme ve depolama bakımından yarattığı imkânların kent gençliğinin bellek, hatırlama ve unutma dinamikleri bakımından doğurduğu sonuçları, var ise, hatırlama ve unutma dinamiklerinin işleyişi, bellek ve hatırlama yetilerini kullanmaları bakımından yarattığı sorun, açmaz veya kısıtlamaları temel sorunsal olarak benimsemektedir. Bu sorunsalın önemli bir yönü olarak hatırlama

ve unutmanın neyi ifade ettiğinin de netleşmesi gerekmektedir. Bu nedenle hatırlama ve unutmanın işlevi, aşağıda ayrı başlıklar halinde ele alınarak çalışılmaktadır.

II. I. Hatırlama İşleyişi

Öğrenme (bellek kodlama) ve hatırlama (bellekten geri alım), insan belleği araştırmalarının temel çalışma konularını meydana getirmektedir (Wagner, 1999:19). Çünkü kişi, hayatının herhangi bir noktasında edinmiş ya da öğrenmiş olduğu bir bilgi ve deneyimi istediği mekanda ve zamanda bulup ondan yararlanabilme yetisine sahiptir. Bu şekildeki bir işlemi gerçekleştirmesini ise, kişinin fizyolojik yapısının bir unsurunu oluşturan belleğinin hatırlama eylemi sağlamaktadır. Dolayısıyla hatırlamak, yaşamın sürdürülebilirliği açısından da anahtar edimlerden birini meydana getirmektedir.

Bellek, bilincin farkına vardığı, hissettiği, düşündüğü, sezdiği ve hayal ettiği tüm gerçekleri saklayabilme ve hatırlayabilme yeteneğini ifade etmektedir (Sağlam, 1997: 55). Bu nedenle insan deneyimlerini en derininde gömülü olduğu yerden kazıyıp ortaya çıkarmak için özel bir çaba gerektiren hatırlama, hayatın her yerinde mevcuttur (Casey, 2000: 20). Hatırlama, bir öğenin ilk sunulduğu anda oluşan ya da deneyimlenen bazı yön ya da yönlerinin bilinçli olarak farkında olma yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Dunn, 2004: 524). Başkaca bir anlatımla, bilgilerin beyindeki sinir hücrelerine yüklenmesine "öğrenme", yüklenen bilginin yerleştiği yerden çağrılmasına da "hatırlama" denilmektedir (Engin, Calapoğlu ve Gürbüzöğlu, 2008: 261).

Hatırlama konusunun uzun süreli bellek ve epizodik bellek ile gösterdiği bağlantı vurgulanarak ele alınması, yapılan incelemelerde açığa çıkarılan gözden kaçırılmayacak önemli bir noktayı temsil etmektedir. Bu bağlamda elde edilen bilgi çerçevesinde görülmektedir ki geri alma süreci, uzun süreli bellekte gerçekleşmektedir (Mensink ve Raaijmakers, 1988: 434). Dolayısıyla uzun süreli bellek, deneyimleri bilinçli olarak

hatırlamayı destekleyen bellektir (Wagner, 1999:19). Yani öğrenilmiş şeyin hatırlanması gerektiğinde, uzun süreli bellek deposu taranarak gerekli bilgi bulunup çıkarılmakta ve hatırlanmaktadır (Engin, Calapoğlu ve Gürbüzöğlu, 2008: 253). Bu bakımdan uzun süreli bellek, geçmişini hatırlama kabiliyetini ifade etmektedir (Engin, Calapoğlu ve Gürbüzöğlu, 2008: 256). Öte yandan hatırlamak aynı zamanda, epizodik bellekten öznel deneyimi geri almayı da ifade etmektedir (Dunn, 2004: 524). İnsanlar, geçmişte bizzat yaşanan olayları hatırlama yeteneğine sahiptirler (Eacott ve Easton, 2012: 200). Bu nedenle hatırlama esasında, otobiyografik bir geçmişini işaret etmektedir (Johnson, 1992: 268). Zira olaylar hatırlanırken, geçmişe gönderimde bulunmak gerekmektedir (Schacter, Addis, Hassabis, Martin, Spreng ve Szpunar, 2012: 678).

Geçmişteki bir deneyim veya olay hatırlanmak istendiğinde, onun hakkında düşünmek ve zihinde aktif olarak arama yapmak gerekmektedir (Mayer-Schönberger, 2009:20). Örneğin park halindeki otomobilin yerini hatırlamak veya bir süre önce iştirak edilen bir senfoni etkinliğini anımsamak, hem duyusal anlamda zengin bir geçmişe dair algıları hem de o özgün olaya dair bağlamsal ayrıntıları ifade etmektedir (Buckner ve Wheeler, 2001: 624). Diğer taraftan geçmiş olayları, eylemleri ve sonuçlarını hatırlamanın, gelecekteki eylemlerin planlaması açısından da çok önemli olabildiği görülmektedir (Eacott ve Easton, 2012: 200). Ki bu, hatırlamanın özellikle kişisel ve toplumsal bakımdan önemini kavramaya da yardımcı olmaktadır. Zira içinde bulunulan zamanda ya da gelecekte yapılacak edimler ve atılacak adımlar, bireyin geçmişe dair el altında bulundurduğu bilgi rezervlerinde yapacağı gezinme, yoklama ile gerçekleştireceği bir hatırlama eylemine göre şekillenecektir.

Geçmiş bir olay veya deneyime dair bilgiyi yararlanmak üzere saklandığı yerden bulup çıkartma işlemine gönderimde bulunan hatırlamanın bizatihi kendisinin, iki adımlı bir süreci içermekte olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda birinci adım bilgilerin uzun

sürekli depolamaya başarılı bir şekilde aktarılması iken, ikinci adım ise bellekten bu bilgileri geri çağırma (Mayer-Schönberger, 2009:20). Geçmiş bir olayı hatırlamak için, bilgilerin bellekten geri çağırılması (geri alınması) gerekmektedir (Rugg ve Wilding, 2000:108). Geri alma, öğrenmeyi anlamak ve desteklemek için gerekli olan temel bir süreçtir (Karpicke, 2012:162). Öğrenme genellikle, bilginin kodlanması veya inşası olarak tanımlanmakta iken, geri alma ise, bir önceki deneyimde meydana gelen öğrenmenin değerlendirilmesi olarak kabul edilmektedir (Karpicke, 2012:157). Geri almanın kendisinin, geri alma ipucu (kendinin ürettiği veya çevre tarafından sağlanan) ve bir bellek izi arasındaki etkileşimi içerdiği görülmektedir (Rugg ve Wilding, 2000:108).

Hatırlama, anlatıldığı şekilde iki adımlı bir süreç olarak gerçekleşirken, bu edimde rastlantıya bağlı bir işleyişten bahsetmek mümkün gözükmemektedir. Zira hatırlama, seçmeye dayanan bir işlemdir (Cuc, Koppel ve Hirst, 2007:727). Hatırlanan bilgi, bağlamsal özgünlük ve kişisel alakayı içermektedir (Johnson, 1992: 268). Dolayısıyla, hatırlama, halihazırdaki mevcut tercihlere ve ihtiyaca dayanmaktadır (Mayer-Schönberger, 2009: 21). Çünkü bellekteki bilgiye erişim, geçmiş deneyimlere dair elde edilen ayrıntıların yeni bir olayla birleştirilmesini gerekli kılmaktadır (Schacter, Addis, Hassabis, Martin, Spreng ve Szpunar, 2012: 681). Çoğu hatırlama eylemi, bir amaca yönelik hatırlama girişimi ile başlamaktadır (Buckner ve Wheeler, 2001: 624). Bu geri alma girişiminin amacı, geçmişe dair algıyı yeniden inşa etmektir (Buckner ve Wheeler, 2001: 626). Bu bakımdan hatırlamak, özgün geçmişin suretini, deneyimlenen bir temsilini oluşturmak için çeşitli bilişsel süreçler dizisini ortaya çıkarmaktadır (Buckner ve Wheeler, 2001: 624). Geriye almalar genellikle, çevresel bilgi girdisinin entegrasyonunun bir sonucu olarak gerçekleşmektedir (Sara, 2000:73). Bu şekildeki işleyişin sonucunda da insanlar, olayların çeşitli fiziksel özelliklerini de hatırlayabilmektedir (Jacoby ve Hollingshead, 1989:1101).

Hatırlamanın, birbiriyle alakalı olduğu açığa çıkan üç mekanizmayla ilişkilendirilmekte olduğu görülmektedir. Bu üç mekanizma, şu şekilde tespit edilmektedir: 1) İzlere erişimin ipuçlarını sağlayan mekanizma (ilişkisel arama, gelecekle eşleştirme yoluyla doğrudan erişim vs.); 2) Hatırlama açılarını (içerik ve bağlam gibi) bellekte bağdaşık hale getiren mekanizma; 3) Zihinsel deneyimleri, şimdi veya geçmişin tasavvuru olmaktan ziyade kesin hatırlamalar olarak değerlendiren mekanizma (Johnson, 1992: 268).

Gerçekleştirilen bir öğrenme ediminin başarıya ulaşp ulaşmadığını, sonrasında yapılacak olan hatırlama edimi ve bunun garantörü olarak iş gören kimi işlemlerin belirlediği sonucuna varmak yanlış olmasa gerektir. Sözgeşi, bir hikaye anlatıldıktan hemen sonra olası bilgi parçalarından 25'te 3'ünü hatırlamak başarı sayılmaktadır (Evans-Roberts ve Turnbull, 2011: 5). Uzun vadede ise, bir öğeyi hatırlamayı geliştiren ve böylece hatırlayıp geri çağırmaı arttıran çeşitli işlemler bulunmaktadır. Tekrarlama, prova ve hatırlatıcı ipuçları, bu tür işlemler olarak görülmektedir (Bjork, 1970: 255). Tekrarlamanın, daha sonraki hatırlama olasılığını belirlemede derin önemi bulunmaktadır (Johnson, 1992: 273). Şunun da özellikle altını çizmek gerekir ki tekrar veya pratik, belleğin dayanıklılığını da güçlendirmektedir (Wickelgren, 1981: 38).

Hatırlama hakkında yapılan bu aktarımlardan ortaya çıkan resim kısaca şunu anlatmaktadır: Öğrenilen bilgilerin ya da belleğe depolanan bilgilerin yerleştiği ve saklandığı yerden bulunup geri çağırılması edimi hatırlama olarak adlandırılmaktadır. Hatırlama işlemi, uzun süreli bellek ile ilişkili olarak gerçekleştirilen bir eylemdir. Öğrenilmiş bilgiyi hatırlama süreci, uzun süreli bellek deposunun taranarak gerekli bilginin bulunup çıkarılmasını içermektedir. Tekrar, belleğin dayanıklılığını ve hatırlama olasılığını artırmaktadır.

II. II. Unutma İşleyişi

Belleğin işleyiş mekanizmalarından diğeri de, unutmak olarak karşımıza çıkmaktadır. Unutmanın önemini, insanın devam eden bilgi işleme sürecinin gerekli ve makul bir bileşeni olduğu şeklinde özetlemek mümkündür. Zira kişinin belleği, her zaman için hatırlama edimini ortaya koyacak şekilde bir işleyiş olarak seyretmemekte, unutma olarak da işleyişini sürdürmektedir.

Psikologların unutmayı çeşitli yollarla tanımlamaya çalışmakta olduğu açığa çıkmaktadır. Söz konusu bu tanımlama çabaları arasında en geçerli ve üzerinde uzlaşım varılmış olduğu görülen tarife göre unutma, daha önce bir vesileyle hatırlanan bir şeyi şimdi hatırlama yetersizliği ya da olanaksızlığı olarak tanımlanmaktadır (Roediger, Weinstein ve Agarwal, 2010: 2). Yani unutma, bilginin kesin bir biçimde kaybı ya da zaman içinde belli bir noktada o bilgiyi geri almadaki başarısızlık olarak ifade edilmektedir (Cubelli, 2010:35).

Standart bellek işleyişi, bilerek öğrenme ve kazara unutma olarak gerçekleşmektedir (Bjork, 1970: 256). Belleğin iki farklı işleyiş momenti olsalar dahi unutma ediminin, hatırlama edimi için var olması gerekli ve önemli bir edimi oluşturduğu bilhassa dile getirilmesi lazım gelen tespiti teşkil etmektedir. Çünkü etkin hatırlamanın açık bir biçimde, yeterli unutmaya bağlı olduğu anlaşılmaktadır (Bjork, 1970: 255). Zaten unutmak da genellikle, hatırlanacak olan materyalin işlenmesi, depolanması ve geri alınması sürecinin istenmeyen bir sonucu olarak tasavvur edilmektedir (Block, 1971:1). Görüldüğü üzere, hatırlama ve unutma birlikte devam etmektedir (Mavroskoufis, 2012:55). Nitekim, başarılı hatırlama kadar hatırlamada başarısızlık da belleğin bir özelliğidir (Woodward ve Bjork, 1971: 109). Bu işleyiş dolayısıyla verimli depolama ve geri çağırma, ilgisiz bilgileri unutmaya bağlıdır (Elmes, Adams ve Roediger, 1970: 103).

Bunun nedenledir ki bilgiyi geri alma işlemi, ilgili bilgiyi unutma ile de sonuçlanabilmektedir (Jonker, Seli, MacLeod, 2015: 273). Çünkü en nihayetinde unutma, yetersiz bir belleği işaret etmektedir ve bu da, bilgiyi geri almadaki yetersizliği göstermektedir (Cubelli, 2010:35).

Zaman olgusu, belleğin işleyiş mekanizmaları bakımından bakılacak olduğunda da önemli ve dikkate alınması gereken uğrak olarak kendini ortaya koymaktadır. Çünkü hemen her bellek işleyişinde, bir konu, öğrenilmesinin üzerinden zaman geçtikçe, giderek daha az hatırlanmaktadır (Wixted ve Ebbesen, 1991: 409). Birçok olayın dayanıklı ve kalıcı olarak izleri kalırken, bazı olaylar ise gerçekleştikten sadece bir kaç dakika sonra unutulabilmektedir (Kesinger, 2009: 99). Kodlama esnasındaki farklılık gösteren etkinleştirme durumu, sonradan kimi şeylerin hatırlanması kimilerinin ise unutulması sonucunu doğurmaktadır (Wagner, Schacter, Rotte, Koutstaal, Maril, Dale, Rosen ve Buckner, 1998: 1190).

Unutma edimi üzerine girilen düşünüm faaliyetleri yukarıda sıralanan verileri elde etmemize olanak tanımaktadır. Ancak, insan belleği içindeki unutma mekanizmalarının pek de anlaşılır olmadığı görülmektedir (Altmann, ve Gray, 2002: 27). Bu anlamda sadece kısa süreli bellek işlemlerinde ortaya çıkan işleyişin unutma olduğu bilgisine varılmaktadır. Kısa süreli bellekteki materyalin istemli olarak unutulduğu veya silindiği görülmektedir (Gross, Barresi ve Smith, 1970:73). Yani kısa süreli belleğe giren bilgi, kısa süre için depolanmakta ve unutulmaktadır (Sözen, 2005:74-75).

Unutmanın esasında, belleğin işleyişi bakımından yararlı ve sağlıklı bir edim olarak betimlenmekte olduğunu dile getirmek yararlı bulunmaktadır. Bu şekildeki bir yönelim doğrultusunda unutma, bir çözünme, dağılma ya da tasfiye etmedir. Théodule Armand Ribot'un ifadesiyle unutkanlık, belirli durumlar hariç, belleğin bir hastalığı değil onun

sağlık ve yaşam koşuludur (1982: 61). Çünkü unutma, belleğin yükünü azaltmaktadır (Gross, Barresi ve Smith, 1970:73).

Dikkati cezbeden böylesine olumlu bir tablosu bulunmakla birlikte, unutma konusunu düğümleyen önemli bir handikapı da dile getirmek gerekmektedir- ki bu da, unutmayla yaşanan bilgi kayıplarıdır. Unutma teorisi, bilginin durdurulamaz kaybına da odaklanmaktadır (Roediger, Weinstein ve Agarwal, 2010 :6). Buna göre, bellekteki bir konuma yeni bilgi girdiğinde o konumdaki eski bilgilerde kaybolmalar meydana gelmektedir (Bjork, 1970: 265). Erik M. Altmann ve Wayne D. Gray'in de belirttiği üzere etkin bir biçimde kalıcı hale getirilmediği sürece bilgi zamanla buharlaşmakta ya da yok olmaktadır. Bu unutma, dikkat dağıtıcı unsurların müdahil olmasından da kaynaklanmaktadır (Altmann ve Gray, 2002: 27).

Unutmanın seyri ya da gidişatı, çizgisel değildir (Wixted ve Ebbesen, 1991: 409). Roberto Cubelli'nin de vurguladığı gibi unutma, öğrenmeden hemen sonra, başlangıçta daha hızlı gerçekleşmektedir. Unutma eylemi, farklı bellek türlerinde farklı olarak ortaya çıkmaktadır. Kısa süreli bellekte unutma oldukça hızlıdır ve neredeyse tüm bilgi kaybedilmektedir (Cubelli, 2010: 36). Öte yandan, yaşlandıkça da unutma artış göstermektedir; çünkü gün geçtikçe, hatırlanabilmesi arzu edilen bir şeyler de unutulmaktadır. Ayrıca yaşlandıkça bilişsel zayıflıklar ve önlenmesi güç unutma oluşmaktadır (Roediger, Weinstein ve Agarwal, 2010: 1). Unutma, belirli bir olayın ne sıklıkta hatırlandığına ve ne kadar önemli görüldüğüne de bağlıdır (Mayer-Schönberger, 2009: 21). Şayet, bilgi birey için gerekli değilse unutulmaktadır (Sözen, 2005: 74-75). Unutmanın en iyi kullanımının ise tam olarak, bir hikâyenin konusunun anlatılması sırasında gerçekleşmekte olduğu anlaşılmaktadır. Zira bir hikaye, önemli birkaç olay elimine edilerek ya da çıkarılarak anlatılabilmektedir (Ricoeur, 1999: 9).

Yukarıda yapılmış bulunan anlatımdan yola çıkılarak şu sonuca ulaşılmaktadır: Bilginin kaybı ya da zaman içinde o bilgiyi geri almadaki başarısızlık ya da bilginin gerektiğinde hatırlanmaması olayına, unutma denilmektedir. Unutma, öğrenilenlerin bellekten silinmesi, kaybolmasını işaret etmektedir. Hatırlama ve unutma işlemleri birlikte devam etmektedir ve etkin bir hatırlama için bazı şeylerin unutulması gerekmektedir. Unutma için önemli olan hususların ise, şunlar olduğu görülmektedir: Kısa süreli bellekte unutma oldukça hızlı gerçekleşmektedir ve neredeyse tüm bilgi silinmektedir. Ayrıca, kişi için gerekli olmayan bilgi de unutulmaktadır.

III. BÖLÜM: YENİ MEDYA YENİ BELLEK

Teknolojik gelişmeler, halihazırda geçerli olan durumu dönüştürerek tüm ilişkileri yeniden kurmaktadır. Böyle bir savı destekler nitelikte yeni medya teknolojileri de, bellekle olan ilişkimize yeni bir boyut kazandırmaktadır. Bu bağlamda yeni medya, kayıt altına alınmaya ihtiyaç duyulan bilgi, olay, durum ve tecrübelerin depolanması için çeşitli mecralar sunmaktadır. Üretilmiş içeriği dijital platformlardaki belleğe almak, tutmak, saklamak ve korumak, yeni medya iletişim teknolojileri alanında ortaya konmuş gelişmelerin beraberinde getirdiği ve kullanıcılarında da yerleşik hale gelen edimler olarak belirmektedir.

Yapılan bu tez çalışmasında, yeni medya teknolojilerinin kent gençliğine bellek ve işleyişi bakımından sunduğu yeni olanaklarla birlikte varsa, bellek ve işleyişi bakımından getirdiği ya da yarattığı sorun, açmaz ve kısıtlamaların tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yapılabilmesi için, yeni medya ve bellek arasındaki ilişkinin neliğini ortaya koymanın da elzem olduğuna inanılmaktadır. Böyle bir erek doğrultusunda ilerlenerek bu bölümde, yeni medya ve bellek arasındaki ilişki ya da bağlantının ne olduğu, nasıl kurulduğu ve sunulduğu, yapılan literatür çalışmasından edinilen bilgilerle serimlenmeye çaba gösterilecektir. Ancak yeni medya ve bellek arasında nasıl bir ilişki bulunduğunun ve bunlar arasındaki bağlantının nasıl ortaya konduğunun izini sürmeye geçmeden önce, yeni medya ve belleğin kendilerine dair kısa bir hatırlamada bulunmaya ihtiyaç olduğuna kanaat getirilmektedir.

CD-ROM, HTML, akan ortam, sayısal video düzenleme, ağ uygulamaları, DVD video, multimedya gibi ortamlar, yeni medyayı (Dilmen, 2007:114) ifade etmektedir. Aslında yeni medyanın, bütün bilinen farklı ortamları bir araya toplama yetisine sahip bir özellikte olduğu görülmektedir (Dilmen, 2007:115). Bununla birlikte medyadaki değişim

de büyük ölçüde, sayfadan ekrana, geleneksel baskıya dayalı medyadan yeni bilgi ve iletişim teknolojilerine geçişi betimlemektedir (Kress, 2003: 5). Dolayısıyla artık, farklı şekilde yapılandırılmış bir iletişim dünyasına uyum sağlama (Kress, 2003:117) hali ve süreci yaşanmaktadır.

Bilgi ve düşüncenin temelini oluşturduğu için bellek, önemli bir bilişsel yetenektir (Sá, 2009: 51). Jiri Subrt ve Alena Valisova'nın da belirttiği gibi bellek, öğrenme, bilgi ve beceri edinme süreçleri ile bağlantılı sistemik bir olgu olarak görülebilir. Bellek terimi genellikle, geçmişte elde edilen bilgileri depolama ve hatırlama süreci ile ilgili faaliyetler için kullanılmaktadır. Nitekim bellek, kodlama (bellekte saklanabilir simge formundaki bir bilginin aktarımı), depolama (kodlanmış bilgiyi koruma ya da hatırd tutma) ve depolanan bilgiyi bulup geri getirmeden oluşan bir dizi karmaşık zihinsel süreçler olarak tanımlanabilir (Subrt ve Valisova, 2012: 100). Öte yandan kişisel bellek, bir kişinin geçmişindeki kendisine ait olaylara gönderimde bulunmaktadır (Barthel, Mackley, Hudson-Smith, Karpovich, Jode ve Speed, 2013: 322). Dolayısıyla bu bellekler, öznellik içinde kökleşmekte ve içsel olarak inşa edilmektedir. Ancak kişi sadece başkalarıyla iletişim içinde bunun bilincini elde edebilmektedir (Sá, 2009 : 51).

Anılar, zihin ortamında depolanan nesneler olarak kabul edilmekte ve geri alma süreci, bu nesnelere ilişkin bir arama olarak tasavvur edilmektedir (Roediger, 1980: 231). Bir akşam yemeğini planlarken özellikle lezzetli bir yemeği hatırlamaktan, bir iş arkadaşıyla kahve içerken can sıkıcı deneyimlerle ilgili acıyı paylaşmaya, çocukluk zamanındaki bir aile tatilini anımsamaya kadar kişisel deneyimleri hatırlamak, insan deneyiminin her yerde bulunan bir parçasıdır (Kulkofsky, Wang ve Hou, 2010: 461).

Yeni medya ve belleğin ne olduklarına dair bu kısa hatırlamadan sonra yeni medya ve bellek arasındaki bağa ve yeni medyanın bellekle nasıl ilişkilendiğine bakılmaya

başlanacak olduğunda Anna Maj ve Daniel Riha'nın da vurguladığı biçimde dijital bellek konusunun, yapay zekâ yaratılmasını sağlayan veri depolama ve işleme ürünü olarak bilgisayarlardan kısa bir süre sonra ortaya çıktığı anlaşılmaktadır (2009:1). Yani belleğin dışsallaştırılmasındaki en son teknolojik dönüşümün, bilgisayar sistemlerinde içeren dijital belleklerin getirilmesi ile olduğu görülmektedir (Hedstrom, 2002: 30). Dolayısıyla dijital formlar içinde kişisel belleğin dışa çıkarılmasının artışı söz konusu olmaktadır (Sá, 2009: 51). Başka bir anlatımla dijital formatlar içindeki bireysel bellek, giderek artan biçimde dışsallaştırmaya uğramaktadır (Sá, 2009 : 56).

Bilgisayarların geniş hafızaları, önceki dış bellek aygıtlarına olan eğilimleri de azaltmaktadır (Hedstrom, 2002: 30). Ancak ne var ki, söz konusu kayıt saklama ortamlarının belli bir ilerleme çizgisi izleyerek günümüz dijital bellek teknolojisi ürün ve seçeneklerine evrildiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim burada bu anlamda, balmumu üzerine mühürlerle baskıdan, gramofon, teyp, panolar, sözlük, kütüphane, anahtar sıralama kartları ve en son bilgisayar ve holograma gelen bir ilerlemeyi (Roediger, 1980: 244) not etmek mümkündür.

Martin Pogačar, yeni medya teknolojilerinin, belleği kavramsallaştırmada önemli bir dönüşüm yarattığının altını çizmektedir. Pogačar, bu değişimin, belki de en belirgin olduğu yeri şu olarak göstermektedir: a) Daha önceki saklama teknolojilerini iyileştirme yoluyla geçmişi yeniden üretme ve depolama için yeni teknolojiyi kullanım; b) Yeni hatırlama stratejileri ve teknikleri bulmak. Ona göre bu değişim, geçmişin korunması yöntemlerindeki bir kaymayı, bunun yanı sıra insanın hatırlama kapasitesinin yeniden yapılandırılmasını ortaya koymaktadır (Pogačar, 2009: 25).

Alberto Sá'nın söylediği gibi dijital form halindeki bellek türleri, kitle kültürünü¹⁴ tedavül etmektedir. Bu tür bellekler, organik bir temele sahip olmasa da birey tarafından tecrübe edilmektedir ve internet gibi teknolojilere katılımın bir sonucudur. Böylece bu tip bellekler, kişisel deneyim arşivinin bir parçası haline gelmektedir. Sá'ya göre bu bellekler, "doğal" değildir ve kitle kültürü tarafından görüntü ve anlatıların yaygınlaştırılmasıyla ile mümkün kılınmaktadır (2009 : 57).

Karşılaşılan bir yoruma göre insan belleği teorilerindeki gelişmeler, teknolojiye kaydedilen ilerlemelere paraleldir ve belki de ona bağlıdır (Roediger, 1980: 244). Bu yorumun devamı olarak değerlendirilebilecek bir başka düşünüm de, teknolojik gelişmeye eşgüdümlü olarak oluşturulan yapay belleğin dönüşümünü ve çoğullu yapı sergilemesini örtük olarak işaret etmektedir. Buna göre de ilk olarak resim yazılar ve semboller ve daha sonra baskı makinesi, fotoğraf, sinema, video kameralar ve en son da dijital hafıza sistemleri aracılığıyla dışarıdan belleklerin oluşturulması, geçmişin nasıl tasavvur edilebilir ve aktarılabilir olduğu üzerinde derin bir etkiye sahiptir (Hedstrom, 2002: 28).

Yapay bellek seçeneklerindeki pluralleşmenin, medya kanallarının çeşitlenmesiyle sıkı bir bağlantısı olduğu ortaya çıkmaktadır. Yani medyanın bolluğu, aynı zamanda bir bellek bolluğudur (Hoskins, 2011: 19). Nitekim medya teknolojileri, organik yaşam formları gibi çalışılabilmektedir (Hoskins, 2011: 24). Şöyle ki baskıdan fotoğrafçılığa, gramofondan bilgisayara her yeni teknolojinin ortaya çıkmasıyla birlikte insanların (kendi kendine) kayıt, depolama ve geri alma işlemleri için yeni vasıtalarla ulaştığı da görülmektedir (Dijk, 2005: 312). Bundan dolayıdır ki yeni medya, telekomünikasyon ve bilgi teknolojilerinin de, veriye erişme ve depolama sürecini, aynı zamanda bilgi ve

¹⁴ Kitle kültürü, türdeşleşmiş bir kültür üretir, değerleri yok eder (Mutlu, 2012: 190).

bellekle ilişkimizi değiştirdiği anlaşılmaktadır (Casalegno, 2004: 313-314). Böylelikle günümüzde telekomünikasyon sistemlerinin gelişmesi ile, bu kavramların ve bunların karşılıklı kombinasyonlarının yeni bir tanımı ile karşı karşıya bulunmakta olunduğu görülmektedir (Casalegno, 2004: 314).

Yapılan okumalar, yeni medya ekosisteminde varlık göstermenin yeni bir bellek kaynağına kavuşmaya delalet olduğunu açık seçik ortaya koymaktadır. Bu anlamlandırmayı açımlayan bir yorum takip edilecek olduğunda medya yaşantısı, aynı zamanda bir bellek yaşantısıdır. Çünkü buna göre bellek artık, iletişim ağlarının ve dijital medya içeriğinin bolluğu, yaygınlaşması ve erişilebilirliği içindeki bir medya ekolojisi aracılığıyla yaşatılmaktadır (Hoskins, 2011: 29).

Yukarıda da paylaşılan yönelime göre yeni medya, küresel, dijital ve mobil olan yeni bir bellek yaratmaktadır (Garde-Hansen, 2011: 44). Başka bir anlatımla bellekler, giderek artan biçimde, yeni bellek ekolojisi içindeki komplike dijital medya ve teknolojileri aracılığıyla düzenlenmekte ve sürdürülmektedir (Hoskins, 2011: 23). Gerçekte var olan şey, dijitalin girişiyle biçim değiştirmekte ve yeniden şekillendirilmektedir (Pogaar, 2009: 23). Dokümanlar, fotoğraflar, web sayfaları ve e-maili içeren veri altyapılarını kullanıcılar, heterojen dijital nesneleri depolamak için oluşturmaktadır. Bu altyapıların arama, tarama yapan ve bilgiyi bulup getiren araçları da bulunmaktadır (Sellen ve Whittaker, 2010:72). Böylelikle interaktif medya ile birlikte her kullanıcı, her birey, bilgi göndererek, bilgiye erişerek bir bellek yaratmaktadır (Casalegno, 2004: 323). Yani yeni medya teknolojileri, her birimize bir dizi kapsamlı dijital bellekler vermekte ve hatta bunlar biyolojik suretlerinin yerini alabilmektedir (Sellen ve Whittaker, 2010:72).

Yeni medya ve bellek ilişkisinin neliğine dair literatürde yapılan bazı değerlendirmelerde dikkat çekici nokta, genel olarak bu ikisi arasındaki ontolojik bağlantıya odaklanması, ilişkilerinin durumuna dair belirleme yapmaya gidiliyor olmasıdır. Yeni medya ve bellek arasındaki bağlantıyı bu şekilde didaktik olarak serimleme çizgisi takip edildiğinde ortaya çıkan durumsal tabloya göre geliştirilen her yeni medya teknolojisi, daha fazla bellek kapasitesi ve bellek içeriğinin daha hızlı dolaşımı anlamına gelmektedir (Donk, 2009: 1). Yaygın dijitalleştirme ile birlikte daha fazla bilgi genel ikili koda çevrilmektedir (Wilken, 2010: 2). Yani web ve hiperlinkleşme olanakları ile, bilgi parçalarını saklamak amaçlanmaktadır (Nyirubugara, 2009:64).

Belleğe yapay yardımcılarının daima mevcut bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak yeni medya ile yaşanan dijitalleşmeyle yapay yardımcılarının gücünün, seçeneklerinin ve yeteneklerinin -ki, bu tez çalışmasında bunların bireysel bellek için getirileri sorunsal olarak ele alınmaktadır- çok ileri ve şaşılmalı boyutlara evrilmiş olması da azımsanmayacak bir gerçektir. Zira dijital devrimin, çok önemli olanaklar doğurmakta (O'Hara, Morris, Shadbolt, Hitch, Hall ve Beagrie, 2006: 352) olduğu açığa çıkmaktadır. Bununla birlikte dijital ve elektronik medyanın kullanılması bilgi depolamayı kâğıttan, daha yönetilebilir bir alana taşımaktadır (O'Hara, Morris, Shadbolt, Hitch, Hall ve Beagrie, 2006: 351). Burada bilgisayar belleği, psikolojinin uzun süreli bellek yapısını ödünç almaktadır. Çünkü geniş veri depolarının sorgulanması, depolardaki derin yapıların haritalanması ve kullanım modellerinin geliştirilmesi, sunulan önemli kimi teknik yönlendirme örnekleridir (O'Hara, Morris, Shadbolt, Hitch, Hall ve Beagrie, 2006: 352). Kısacası dijitalleştirme, dijital suretlerini sağlayarak bilgileri korumakta ve zaman ve mekandan bağımsız olarak girdilere kolay, anında erişim sağlamaktadır (Nyirubugara, 2009:63).

Yeni medya ile tedavüle giren bellek yardımcılarının gücü gözlemlenecek olursa karşılaşılan resme göre dijital medya ve dijital medya içeriği, gerçek zamanın ötesinde bir bellek (Hoskins, 2011: 28) sağlamaktadır. Öyle ki bu ağ bellek, belleğin yeni bir türüdür (Subrt ve Valisova, 2012: 103). Zira yeni medya teknolojileri ve sayısallaştırma, veri kayıtlarının işletimi ve yeniden birleştirilmesi yöntemiyle elde tutulmasını ve depolanmasını mümkün kılmaktadır (Reading, 2011: 242). Yani bilgisayar teknolojisinin kullanımı, bilgiyi arşivlemeyi ve düzenlemeyi kolaylaştırmaktadır (Joly-Corcoran, 2009: 48). Dijital veri tabanları, olayları yeniden mekana ve zamana yerleştirmektedir (Hoskins, 2011: 28). Böyle olunca dijital kimlikler, bireysel dijital bellekleri üretmektedir (Maj ve Riha, 2009:1). Bu bellekler, önceki aracılanmış bellekler karşısında daha düşük maliyetlidir, küresel olarak bağlanılabilir durumdadır ve yeniden üretilebilmektedir (Reading, 2011: 242).

Kullanışlı ve erişilebilir veri sağlaması ve insan yaşamları üzerinde doğrudan bir değişiklik yaratması sebebiyle dijital bellek, insanın varlığı için yeni bir ortam üretmektedir (Maj ve Riha, 2009:1). Böylelikle veri tabanı, dijital bilginin en önemli formu haline gelmektedir (Maj ve Riha, 2009:2). Burada bellek, kendi başına bir ortam, bir iletici, alıcı ve bilgi kutusu haline gelmektedir (Schuster, 2009: 14). Böyle bir gidişat içerisinde ise biyolojik belleğin, kendisine koşut bir suni bellek mecrasının işlevsel hale gelmesi karşısında işlerlik kaybına uğrayabileceği kanaatine varılmaktadır -ki bu tez çalışmasının son bölümünde genç bireylerin dijital bellek kullanımlarının kendi fizyolojik bellekleri için yarattığı sonuçlar, varsa tüm sorunsal bilançosuyla beraber ortaya koyulacaktır.

Bireyin kendi belleğini kullanmasında atalet içine düşmesine sebebiyet verebilecek yeni medya menşeli sentetik bellek, bir platform üzerinden ontolojik geçerlilik elde etmektedir. Zira giderek artan orandaki kullanılabilir dijital bilgi, fiziksel ortam

unsurunun önemini de işaret etmektedir. Böylelikle ortam, belleğin gerçek bir arayüzü, bir bağ dokusu haline gelmektedir (Casalegno, 2004: 317). Yani bilgisayar arayüzleri, bilginin sunumu ve dağıtımında güçlü bir rol oynamaktadır (Hedstrom, 2002: 32). Arayüzler, önceden belirlenmiş ve önceden programlanmış yöntemlerle kullanıcılara sembolleri sunarak, kullanıcılar ile geniş dijital bilgi depoları arasında aracılık eden bilgisayarların etkileşimini sağlamaktadır (Hedstrom, 2002: 32). Bilgisayar sistemleri ile etkileşime girdiklerinde kullanıcıların neyi gördüğü ve deneyimlediği ise, sistem tasarımcıları, yazılım mühendisleri ve programcılarca üretilen tasarım fikirlerini yansıtmaktadır (Hedstrom, 2002: 33).

Dijital teknolojilerin günümüz insanları için geri dönülemez ve vazgeçilemez olduklarını söylemek pek ala mümkündür. Bunu ise, insanların gündelik hayatlarında yeni ve iş görür olanaklar getirmeleri nedeniyle pragmatik olarak o teknolojilere olan bağımlılık hali yaratmaktadır. Örneğin insanlara bellek kapasitelerini genişletmekle birlikte bilgisayar, kayıt ve alınan depolama ve işleme olanağı sunmaktadır. (Dijk, 2005: 311). Dolayısıyla elektronik medyayla kişisel bilgilerin depolanması olanağı, yaşam için bellekler kavramına yol açmaktadır (O'Hara, Morris, Shadbolt, Hitch, Hall ve Beagrie, 2006: 351). Öyle ki son birkaç yıl içinde yaşamdan anıları yakalamak, bilgi işlemede büyük bir dürtü haline gelmiştir; ki bugün pek çok araştırma programı, büyük miktarlardaki kişisel verilerin arşivlenmesini destekleyen teknolojiler geliştirmeye hizmet etmektedir (Sellen ve Whittaker, 2010:70). En nihayetinde insanın bilgilerini depolamasını ve geriye çağırmasını ya da hatırlamasını destekleyici olarak elektronik medya kullanımı, bir alanı tanımlamaktadır (O'Hara, Morris, Shadbolt, Hitch, Hall ve Beagrie, 2006: 351). Böylesi bir gidişat içerisinde dijital bellek yaratımlarının kullanım pratikliğinin de, yapay bellek ortamlarına bireylerin müptela haline gelmesini tetikleyeceğine inanılmaktadır.

Yapay bellek teknolojilerinin kullanımını olmazsa olmaz kılmaya muktedir nüveyi, dijitalliğin bellek için getirdiği en temel niteliğe bağlamak makul bir yaklaşım olarak algılanmaktadır. O nitelik de, dijital belgelerin ve elektronik kayıtların, kayıt kavramını istikrarsızlaştırmakta ve dijital bilgiyi tutma, sunma ve koruma olanaklarıyla arşivlere meydan okumakta (Hedstrom, 2002: 22) olmasıdır. Bu manada bugün arşivlemenin kendisi de dönüşmekte, aracılanmakta, ağ tabanlı hale gelmektedir ve yeni erişilebilir bir bellek ekolojisinin parçası halini almaktadır (Hoskins, 2011: 25). Dolayısıyla yeni medya teknolojileri içindeki girdi, günümüz toplumlarındaki bellek konumunu etkileyen önemli bir faktördür (Sá, 2009: 51). Wolfgang Ernst'ın da dediği gibi siber ortam, süreklilik içinde veri göçü ya da transferi yaparak belleğin yerini almaktadır (Ernst'tan aktaran Hoskins, 2011: 25).

Yeni medya teknolojileri, ağlar, görünmez bilgi altyapıları ve yazılım, yapay bellek ve insan belleği arasındaki ayrımı önemli ölçüde bulanıklaştırmaktadır (Hoskins, 2011: 24). Yeni medya destekli yapay belleğin görüldüğü üzere elde ettiği konum ve daha açık bir dille insan belleğine koşut hale gelmesi, bu şekilde onu insan belleği ile karşılaştırma zeminine de taşıyabilmektedir; ki literatürde bunun emsalleriyle karşılaşmak mümkündür. Bunun bir göstergesini imlercesine Karen Frostig'in belirttiğine göre subjektif hatırlama, iç ruhsal deneyim, hastalık ve yaşlanma süreci tarafından kısıtlanmış olan insan belleği karşısında dijital bellek güçlüdür, dirençlidir. Dijital bellek, duygusal deneyim veya insanın yaşlanma süreci ile bir etkileşim içinde görünmemektedir ve sadece klavyeden elle yapılan müdahaleye karşı hassastır. Yani dijital bellek, el hareketleri, mouse tıklamaları ve klavye faaliyetine karşı duyarlı masaüstünde üretilmektedir (Frostig, 2009: 164). Ona göre nöronlar ve sinapsların aksine pikseller ve kod aracılığıyla aktarımlarla dijital bellek, tam olarak hatırlama yapmakta, kısmi çarpıtmalara karşı

dayanıklı olmakta ve masaüstünden masaüstüne veya sunucudan (server) sunucuya nakledilebilirliği vaat etmektedir (Frostig, 2009: 163).

Yapay belleklerin dijital teknolojinin varlığına bağımlı oldukları ve içkin olarak uygulanımsal olma özelliği taşıdıkları anlaşılmaktadır. Zira dijital bellekler, ancak dijitalleştirme yoluyla olanaklı hale gelmektedir (Reading, 2009: 32). Söz gelimi farklı bir kişisel bilgi arşivi oluşturmak, onun elde edilmesi, yönetimi ve depolanmasına yönelik teknolojiler dizisini gerekli kılmaktadır (Sellen ve Whittaker, 2010:70). Nitekim dijital medya teknolojileri, ucuz, global olarak erişilebilir ve dünya çapında hızla yeniden üretilebilir yöntemlerle olayların ve deneyimlerin kayıtlarının oluşturulması, işletimi ve depolanması imkânını vermektedir (Reading, 2009: 32). Böylelikle erişim, görünürlük ve kapsam bakımından kişisel arşiv avantajı elde edilmektedir (Sá, 2009: 54). Dijital belleğin yaygınlaşması da giderek artan biçimde, bilgi sunmak için birden fazla formatın (metin, grafik, animasyon, resimler, videolar ve ses) eşzamanlı kullanılmasıyla aracılığıyla çevrimiçi görevdir (Sá, 2009: 54-55). Dolayısıyla bellek teknolojileri, giderek artan biçimde, aracılanmış ve görsel teknolojilerin kitlesel formları olmaktadır (Sá, 2009: 55).

Dijital bellek teknolojilerinin kullanımının, kimi edimselliklerin kendiliğinden varlık kazanarak gerçekliğe aktarılmasına sebebiyet verdiği açığa çıkmaktadır. Nitekim dijital bellek teknolojileri, yaratıcılık, aktif ayıklama süreçleri ve anlamlı bağlantıların ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır (Barthel, Mackley, Hudson-Smith, Karpovich, Jode, ve Speed, 2013: 323). Dijital teknoloji, hayatımızdaki olayların ayrıntılarını yakalama, düzenleme, depolama, tekrar gözden geçirme ve paylaşma biçimini de değiştirmektedir (Fawns, 2012: 121). Veriyi biriktirme, koruma ve ayıklama, giderek artan biçimde, küresel ölçekte insanlığın gündeliği ile bağlantılı önemli konular olmaktadır (Maj ve Riha, 2009:1).

Giderek artan ucuz dijital depolama olanakları ile birlikte insanın, daha kapsamlı dijital belleğe talebi artmaya devam etmektedir (Wilken, 2010: 2). Dijital teknolojiler artık, daha geniş kullanıcı grubu için erişilebilir durumdadır. Öyle ki hemen herkes, bilgisayar erişimine sahiptir (Joly-Corcoran, 2009: 49). Tim Fawns'ın da vurguladığı biçimde örneğin dijital fotoğraf makineleri, en az maliyetle yüzlerce veya binlerce fotoğraf çekme olanağı sağlamaktadır. Hatta fotoğrafları anında yeniden inceleme ve kusurlu olanlarını silip yeniden çekme imkânı sunulmaktadır. Fotoğraf baskısı yapma azalırken, fotoğraflara daha çok bilgisayar ekranları, cep telefonları ve diğer cihazlarda bakılmaktadır (Fawns, 2012: 121). Yani, anıların dijital sürümlerini depolamak artık mümkündür (O'Hara, Morris, Shadbolt, Hitch, Hall ve Beagrie, 2006: 352). Hal böyle olunca dijitalleşme gizliden gizliye belleğimizin aktivitelerini, geçmiş yaşamlarımıza dair anıları kaydetme, saklama ve geri getirme biçimlerini de şekillendirmektedir (Dijk, 2005: 312).

Dijitalleşmenin geçmiş yaşanmışlıklara dair anıları yeniden yakalamada meydana getirdiği dönüşümü görünür ve anlaşılır kılmak noktasında Jose' Van Dijk'in düşünümü optimal bir referansı teşkil etmektedir. Dijk'in de ifade ettiği gibi pek çok insanın fotoğraf, albüm, mektup, günlük, kesilen gazete kupürleri ve notlar gibi geçmişi gösteren çeşitli öğeleri sakladıkları bir ayakkabı kutusu bulundurduğu gözlemlenmektedir. Ancak bu öğelerin ses ve video kayıtları ve dijital unsurlara taşınmasıyla artık, aracılanmış belleğe sahip olunmaktadır (Dijk, 2007: 1). 1960'lardan beri bu çeşitli kişisel belgeleri (fotoğraflar, mektuplar, günlükler vb.) içeren ayakkabı kutusu, artık, devasa bir bavul ya da tavan arası halini alacak şekilde genişlemektedir (Dijk, 2005: 312). Bunlar, geçmişe ait öğeleri hatırlamanın aracılanmasında, bununla birlikte kişiler ve gruplar arasındaki ilişkilerin aracılanmasında da vasıta olmaktadır (Dijk, 2007: 1). Bu kişisel belgeler ve içerik koleksiyonlar da, "aracılanmış bellekler" olarak adlandırılan şeyi, yeni medya

teknolojileri aracılığıyla kaydedilen ve hatırlanan anıları oluşturmaktadır (Dijk, 2005: 312). Söz konusu bu bellekler, bilgisayar, dijital kamera gibi medya teknolojileri tarafından üretilmektedir (Dijk, 2007: 1). İnsan belleğinin aksine aracılanmış bellek, her zaman açıktır (Hoskins, 2011: 24).

Dijk'ın da vurguladığı gibi kaydedilen kişisel içerik birikimleri (ses kasetleri, video filmler, kasete alınmış televizyon programları) insanların otobiyografik ve kültürel kimliğinin oluşumunun şekillendirici bir parçası olarak da değer bulmaktadır. Bunlar, bir tarihsel zaman dilimi içinde bir bireyin şekillenmesini de yansıtmaktadır. Bu teknolojiler, daima sağlam bir biçimde kültürel pratiğin bağlamlarında yerleşmişlerdir ve oluşturdukları kültürel formlar tarafından tanımlanmaktadırlar (Dijk, 2005: 312). Öte yandan Ralph Barthel ve arkadaşlarının da belirttiği gibi bellek teknolojileri, hikâye anlatımını da etkin kılmaktadır. Buna göre insanlar, video, ses ve sosyal medya sitelerinden alınan resimleri vs. içeren metin ve medya dosyalarını kullanarak hikâyeleri oluşturabilmektedir (Barthel, Mackley, Hudson-Smith, Karpovich, Jode ve Speed, 2013: 324).

Yeni medya temelli dijital belleğin bellek olma niteliğini mental işlevler sergileyebilme yönü üzerinden kazandığı şeklinde okuma yapmaya müsait tasavvurlarla karşılaşmak mümkündür. Nitekim böyle bir anlamlandırma takip edildiğinde yeni medya teknolojisi, zihinsel olarak yaşam deneyimlerini tekrar tecrübe etmeye, geçmiş kişisel deneyimleri ayrıntılı olarak tekrar düşünmeye yardımcı olmaktadır (Sellen ve Whittaker, 2010:73). Geçmişin kendisi, dijital ağların hızla yayılması ve potansiyel bir sürekli bağlantı ile yakın hale gelmektedir (Hoskins, 2011: 26). Böylece yeni medya, geçmiş elde tutmaya, aramaya ve görünür kılmaya vesile olmaktadır (Hoskins, 2009: 28). Abigail Sellen ve Steve Whittaker, dijital verilerin toplamının, geçmiş olaylara dair otobiyografik

belleği¹⁵ harekete geçiren ipuçları olarak hizmet edebilmekte olduğunu altını çizmektedir. Burada geniş veri dizileri yoğunluklu olarak barındırılmaktadır ve kullanıcılar geniş arşivlerde değerli bilgileri muhafaza edip, tekrar bulup almaktadır. Sellen ve Whittaker'a göre dijital arşiv içindeki bilginin kendisi, bir anıya işaret etmeye hizmet sunabilmektedir. Örneğin depolanmış bir dijital fotoğraf, önceye ait unutulmuş bir olayı hatırlamayı teşvik etmektedir (Sellen ve Whittaker, 2010: 75).

Yeni medya menşeli dijital belleklerin varlıklarının realize olmasını ve seyrini, Web 2.0¹⁶'ın oluşturulmasına da borçlu olduğu açığa çıkmaktadır. Zira Web 2.0 teknolojileri uygulamalarının sosyal nitelik ve olanakları da, bellek üretimiyle güçlü bir ilişki barındırmaktadır (Sá, 2009: 51). Anne Kaun ve Fredrik Stiernstedt'in de belirttiği gibi sosyal paylaşım siteleri, kullanıcılarının günlük yaşamlarında birçok rol oynamaktadır. Artan sayıda araştırma, Facebook gibi platformların, belleklerin çalışma şeklini de değiştirmekte olduğunu göstermektedir (Kaun, ve Stiernstedt, 2012: 337).

Dijital bellek, ihtiva ettiği uygulanımsal olma özelliği dolayısıyla sosyal ağların kullanımına da angaje olan bir yapı sergilemektedir. Böyle bir nitelik arz zeden sanal mecraların bellekle olan iç içe geçmişlik halinin de, üzerinde durulan bir nokta olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda Andrew Hoskins, sosyal paylaşım sitelerinin sürekli, biriken ve hareketsiz bir bellek meydana getirmekte olduğu saptamasında bulunmaktadır. Ona göre dijital hareketsiz bellek, potansiyel olarak yeniden keşif edilmeyi ve yeniden

¹⁵ Otobiyografik belleğin işlevleri üç ana grup altında sınıflandırılmaktadır: Toplumsal işlevleri, bir iletişim aracı ve diğerleri ile ilişkileri inşa etme ve sürdürmenin yöntemi olarak otobiyografik bellekleri kullanmayı içermektedir; direktif işlevleri, sorunları çözmek, gelecek eylemleri planlamak ve dersler çıkarmak için otobiyografik bellekleri kullanmayı içermektedir; öz işlevleri, kimlik inşa etmek, kendi sürekliliğini, pozitif öz değerlendirmesini ve öz düzenlemesini sağlamak için otobiyografik bellekleri kullanmayı içermektedir (Kulkofsky, Wang ve Hou, 2010: 461).

¹⁶ Web 2.0 tabanlı ortamlar, sunucularda barındırılan ve internet aracılığı ile tarayıcılarda görüntülenen bireysel sistemlerdir ve Web 2.0 uygulamalarıyla birlikte sosyal ağlar ortaya çıkmıştır (Morkoç ve Erdönmez, 2014: 27). Web 2.0 teknolojileri içinde birçok farklı uygulama mevcuttur ve bazıları, Facebook, Youtube, LinkedIn, Twitter, Google uygulamaları, Wikipedia ve blog sayfalarıdır (Morkoç ve Erdönmez, 2014: 28).

etkinleştirilmeyi beklemektedir (Hoskins, 2011: 26). Bu medyalar giderek artan biçimde, hem bellek arşivleri ve hem de hatırlama ortamı olarak kullanılmaktadır (Kaun, ve Stiernstedt, 2012: 337). Öyle ki, belleğin bir parçasıdırlar ve onlar üzerinden yapılan bağlantılar vasıtasıyla belleğin ayrılmazdırlar (Hoskins, 2011: 24). Bunlar, insanların günlük anıları (fotoğraflar, videolar, metinler, vs.) yüklediği, kaydettiği, paylaştığı ve arşivlediği platformlardır. Bu medyalar aracılığıyla kişiler, kendi kişisel anlatılarını ve tanıklıklarını, medya içinde ve medya aracılığında bir yaşama, medya yaşamına geçirebilmektedir (Kaun, ve Stiernstedt, 2012: 337). Sosyal paylaşım sitelerindeki dijital medya bellekleri daha yoğun bir şekilde, belleğin birleştirici ve edimsel yönlerini öne çıkarmaktadır (Kaun, ve Stiernstedt, 2012: 344). Örneğin Hoskins'ın deyişiyle Google, Flickr¹⁷ vs. ile “web belleğimize” bağlanırsınız ve “web belleğimiz” de bize bağlanır (2011: 24). Burada kullandığı “web belleğimiz” söylemiyle de Hoskins, dijital mecralar ve bellek arasında yaşanan iç içe geçmişlik ilişkisini içselleştirmiş görünmektedir.

Yeni medya aygıt ve mecralarının bellekle girift duruma gelmesinin bir sonucu olarak değerlendirilebilecek kimi dönüşümlerin tespitini yapmak olanaklı gözükmektedir. Zira dijital medya ile birlikte, özellikle de Web 2.0 ve mobil teknolojilerle birlikte, bellek ile ilişkili bellek dilleri, formları ve uygulamalarında gömülü bulunan geleneksel değerler de değişmektedir (Reading, 2009: 31). Flickr ve Youtube gibi fotoğraf paylaşım ve video paylaşım siteleri aracılığıyla, geleneksel bir aile fotoğraf albümü daha fazla insan topluluklarına ve bazen tümüne açık bir fotoğraf galerisi haline gelmektedir (Reading, 2009: 31-32). Flickr ve Facebook gibi web siteleri, fotoğrafları, geniş insan gruplarına anında göndermeye olanak tanımaktadır (Fawns, 2012: 121) . İnsanların on-line kimliklerini yönettikleri için Facebook ve Bebo gibi sosyal ağlar,

¹⁷ Flickr, birçok internet kullanıcısının ücretsiz olarak fotoğraflarını ve videolarını barındırabileceği bir web servisi (https://wmaraci.com/nedir/flickr).

onların hayatlarının dijital dosyalarının oluşmasına olanak tanımaktadır (Reading, 2009: 32).

Dijitalleşme ile tedavüle giren sanal belleklerin, hatırlatıcı olma rolü üstlenmesinin baskın olduğu görülmektedir. Zira dijital bellek, hem bilgi hem de kişisel hatırlamalar için yeni bir ortam sağlamaktadır (Maj ve Riha, 2009:2). Böylelikle artık, bilgisayar ağı, hatırlama süreçlerinin performatif bir faktörüdür (Sá, 2009: 51). Hatırlama durumu da giderek daha etkin bir şekilde, anında ve günlük dijital medya aracılığıyla ortaya çıkmasıyla oluşturulmaktadır (Hoskins, 2011: 23).

Hatırlama ediminde bir alternatif olarak bireyin belleğine eş bir statü elde eden dijital belleğin itirazla karşılaşmadan kabul edilir durumda olduğu değerlendirmesinde bulunmak, doğru bir uslamlama olsa gerektir. Zira bu şekilde bir değerlendirmeyi yaratan düşünüm tarzlarına literatürde rastlamak olasıdır. Bunlardan birine göre dijital işlemler, hatırlama sistemlerini derinleştirmek için kullanılmaktadır (Frostig, 2009:162-163). Onun devamı olabilecek nitelikte Sellen ve Whittaker'ın da dile getirdiği üzere yeni medya teknolojileri, kişisel bilgileri ele geçirme vasıtasıyla hayatları total hatırlama olanağı sağlamaktadır. Öyle ki bu tür bilgiler, çalışılan ya da bakılan dijital belgeleri, e-maili, elektronik mektubu, gönderilen ve alınan anlık mesajları, telefon konuşmalarının içeriğini, ziyaret edilen web siteleri vs.'yi içermektedir. Ayrıca hareketsiz görüntüler, ortam, ses ve konum verileri gibi diğer gündelik faaliyetlere dair verileri de kapsamaktadır. Sellen ve Whittaker'a göre bu kişisel veriler, çevresel faktörler (örneğin ışık yoğunluğu ve sıcaklık varyasyonu gibi) ve hatta fiziksel ve duygusal durumumuzu yansıtan iç, biyosensör veri (kalp hızı ve cilt tepkisi gibi) tarafından da desteklenebilmektedir (2010:70).

Yeni medya teknolojilerinde temellenen belleğin hatırlamayı mutlak kılma karakterinin, literatürde kimi benzetme ve durum tespitleri üzerinden dillendirilen ve vurgulanan bir nitelik olduğu açığa çıkmaktadır. Bu yöndeki bir saptamaya göre dijital teknolojilerin gelişiyile birlikte, hatırlamanın bir norm ve unutmanın ise bir istisna halini aldığı görülmektedir. Sayısallaştırma, ucuz depolama, kolayca geri alma ve küresel erişim, bu kaymayı kolaylaştırmaktadır (Mayer-Schönberger 2009: 52). Yine onunla aynı çizgideki başka bir tespit takip edilecek olunduğunda içinde bulunulan zaman, unutmadan ziyade sınırsız hatırlama ile karakterize edilmektedir (Wilken, 2010:1).

Dijital aygıtların hatırlamayı sağlama yönünü öne çıkaran bir başka yorum tarzında da, söz konusu araçların insan beyni gibi hatırlama işleyişi sergilediği vurgusunun yapılmakta olması dikkat çekmektedir. Buna göre yeni medya cihazlarını, yaratıcı anımsama araçları ve anımsatıcı yardımcılar olarak görmek mümkündür (Sá, 2009 : 57). Çünkü dijital medya, beyinin algılama ve hatırlama sürecini etkileme gücüne sahiptir (Sá, 2009: 58). Ağa bağlı bilgisayar, hatırlamayı şekillendirici bir faktördür. Blog uygulamaları, yorumlarla forumlara veya diğer siber ortamlardaki tartışmaya katılım, Youtube'a kişisel videolar yerleştirme, kişisel ve aile fotoğraf bloglarını gösterme, meta veriyi etiketleme, sosyal iletişim ağları (MySpace, Facebook, MSN, Messenger, GoogleTalk, Twitter) yaratma, hatırlamayı sabitlemeyi yansıtmaktadır (Sá, 2009: 55).

Sanal formda yapılanmış hatırlama biçimine dair, bunun, ekonomik ve siyasal dengelerle de eklemlenip onların olumsal etkin bir parametresi halini alacağı şeklinde bir okumanın da mevcut olduğunu söylemekte yarar bulunmaktadır. Bu okumada dijital hatırlama, çağdaş toplumlarda ekonomik ve politik etkiye sahip olabilmektedir ve dolayısıyla gelecekte bilgi ve güç dağılımı açısından da çok önemli olacağı tahmin edilmektedir (Maj ve Riha, 2009:1). Ama böylesine bir rol yüklenen dijital belleğin bu beklentiyi yerine getirebilmesinin, onun sürdürülebilmesi haliyle doğru orantılı olduğunu

akılda tutmakta yarar vardır. Nitekim diğer yandan bu yeni türdeki bellek, bütünüyle unutmaya da olanak sağlamaktadır. Zira bellek şimdi edimsel bir modeldir ve sanal bir bellektir (Subrt ve Valisova: 2012:103). Ayrıca mesela web bağlantıları, bizim bağlantılarımız değildir; ki, arama ve gezinme için kaç saat harcarsak harcayalım asla bizim bağlantılarımız haline gelmeyecektir (Carr, 2010: 195).

Bilgisayar ve yeni medya bağlantılı teknolojiler tarafından oluşturulan dijital bellek, hissiz, göreceli olarak stabil ve insan müdahalesi yoluyla değişime maruz kalan bir elektronik bağlantılar ağı sunmaktadır (Frostig, 2009: 163). Bu yüzden de dijital teknolojiler, insanların gündelik hayatlarında yeni fırsatlarla birlikte aynı zamanda onlar için yeni karmaşıklıklar da arz etmektedir. Söz gelimi sürekli genişleyen bellek kapasiteleri ile birlikte bilgisayar, 'hayat bitlerini' ('bits of life') kaydetmek ve geri çağırmak için devasa bir depolama ve işleme vasıtası haline gelmektedir (Dijk, 2005: 312-313). Ancak bellek depolamasının, bu teknolojilerin ömrü boyunca sürekli olması pek mümkün değildir (O'Hara, Morris, Shadbolt, Hitch, Hall ve Beagrie, 2006: 352). Dolayısıyla daha fazla insan dijital kayıtların ve sunumların zevklerini keşfetmeye başlasa da birçoğu, patlayan miktarlardaki kişisel verilerin taşınma sorunu gibi yeni teknolojiyle ile gelen sorunlarla karşılaşmaktadır (Dijk, 2005: 313). Diğer yandan bilgisayar programları, bilgi depolamasının sağlanmasına odaklanmaktadır ve bu, güvenilirliğin sağlanmasını da içermektedir. Ancak, hatırlanacak olan bilginin kalitesine ilgi daha azdır ve bu kalite kullanıcının sorumluluğundadır (O'Hara, Morris, Shadbolt, Hitch, Hall ve Beagrie, 2006: 354).

Frostig'in saptamasından yola çıkarak, taşınabilir bellek olarak geliştirilen dijital belleğin farklı bir meçhullükler dizisi içermekte olduğu anlaşılmaktadır. Sağlam veya sabit olduğu kabul görmesine rağmen bu bellek geçicidir, zaman içerisinde bozulmaktadır ve yazılımdaki sürekli güncelleştirmeler aracılığıyla erişilemez hale gelebilmektedir.

Örneğin, yakındaki bir elektrik fırtınası tarafından tetiklenen tek bir elektrik dalgalanma sırasında aniden silinmesi mümkündür. Frostig'in altını çizdiği gibi dijital belleğin uzun ömürlü olması tasarlanabilir, ama garanti edilmez (2009: 163).

Dijital medyanın belleğe karşı tehdit olabildiğinin bazı ampirik ipuçları da bulunmaktadır. Şöyle ki, yazılım ve donanım hızlı bir şekilde gelişmektedir, ancak CD, DVD ve hatta sabit diskler gibi dijital medya depolama mecraları yirmi yıldan fazla dayanmamakta ve kolayca silinebilmektedir (Donk, 2009: 1). Diğer bir anlatımla formatlar ve donanımın sıklıkla değişmesine karşın, uzun süre dayanma eksikliği sorunu bulunmaktadır (Donk, 2009: 3). Yine örneğin bir bilgisayarın veri bankalarından kodlanmış belleği kaldırmak korkutucudur (Frostig, 2009: 163). Tüm bu tespitler topyekun değerlendirilecek olduğunda ise buradaki bellek için tehlike algısının ve yorumunun, dijital bellek ürünlerinin bilginin kalıcılığını sürdürmediği ve veri kayıplarının yaşanabileceği durum olarak anlamlandırılmakta olduğu görülmektedir.

Tim Fawns'ın da dile getirdiği gibi büyüyen dijital bellek depoları, potansiyel büyük avantajları beraberinde getirmektedir. Söz gelimi bizdeki değişiklikleri, çocuklarımızı ve çevremizi vs. göstererek uzaktaki aile üyeleri ve arkadaşlar ile köprü kurup arayı kapatmaya vesile olmaktadır. Aynı şekilde küresel büyük bilgi bankalarına erişimi mümkün kılmaktadır (Fawns, 2012: 121). Fakat bu yararlarının yanı sıra dezavantajları da kendisinde barındırmaktadır. Misal olarak kodlama yaparken, yeniden inceme yaparken ve hayatımızdaki olayların ayrıntılarını paylaşırken daha az seçici olmamıza neden olmaktadır (Fawns, 2012: 121-122). Düzenleme, yeniden gözden geçirme ve paylaşım pratiklerinde daha az gayret sarf etmeye yol açmaktadır (Fawns, 2012: 122). Öte yandan dijital yapaylıklara gereğinden fazla bir itimat hatırlamayı büyük ölçüde, sisteme depolanan bilgilerle sınırlandırmaktadır (Fawns, 2012: 124). Daha da

önemlisi bir makineye bellek devredildiğinde, zihnin ve hatta kimliğin önemli bir parçası da devredilmiş olunmaktadır (Carr, 2010: 195).

Yukarıda sayılan karmaşaların varoluşuna sebebiyet veren yeni medya bellek ürünlerinin yaratım sürecinde ise herhangi bir sıkıntının söz konusu olmadığını ve buna yönelik endüstriyel işleyimin hız kesmeden devam ettirildiğini dile getirmekte fayda vardır. Nitekim Dijk'ın da altını çizdiği gibi ticari şirketlerin, kaydedilenleri depolamayı ve geri çağırılmasını kolaylaştırmak için dijital aile albümleri, biçimlendirilmiş web günlükleri veya not defterleri gibi formları, tanıdık analog formlara dijital alternatifler olarak sunmakta gayet hızlı oldukları görülmektedir. Daha kısa bir anlatımla bu şirketler daha çok, bellek ürünlerine odaklanmaktadır (Dijk, 2005: 313).

Dijk'a göre son zamanlarda yazılım mühendisleri ve firmalarının, dijital belleklerin sınırsız genişlemesini sağlamak için dijital araçlar tasarlayarak kişisel belleğin depolama sorununu ele almaya başladığı da görülmektedir (Dijk, 2005: 313). Öyle ki yazılım mühendisleri ve firmaları, sadece kişisel belleğin kapasitesini sonsuz genişletmeyi değil, aynı zaman bu belleğin doğasında devrim gerçekleştirmeyi de vaat etmektedir (Dijk, 2005: 311). Bu manada Dijk'a göre bazı projeler tamamen belleğin depolama ve geri çağırma işlemleri için yeni sistemler tasarlamayı amaçlamaktadır ve yeni yazılım ve donanımın, salt hatırlama yeteneğimizde köklü dönüşüm yapacağını savunmaktadır. Dolayısıyla, Dijk'ın vurguladığı gibi dijital teknolojiler, belleğin edimsel doğasını değiştirme eğilimindedir. Yani kusursuz hafıza makinesi kurguları, yeni medya teknolojilerinin icadına eşlik etmektedir (Dijk, 2005: 313).

Yukarıda serimlenen bilgilerle yeni medyanın bellekle nasıl ilişkilendiğine yapılan kısa bir bakıştan ortaya çıkan tabloyu şu şekilde özetlemek mümkündür: İletişim teknolojileri alanında ortaya çıkarılan her yeni gelişme ve icatla birlikte insanların kayıt

ve depolama işlemlerini yapmak için yeni araçlara kavuştuğu da görülmektedir. Yeni medya, yeni bir bellek yaratmakta ve etkinleştirmektedir. Yaşam içerisinde önemli gördüğü her tür bilgiyi, haberi, olayı ve durumu depolama, biriktirme, muhafaza etme, gerekli olduğunda bulup geri çağırma ve hatırlama edimlerinde bulunmayı kişi, belleği sayesinde gerçekleştirmektedir. Yeni medya ürünlerinin de, bu işlemleri gerçekleştirecek şekilde tasarlandığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Yapılan okumalardan yeni medya teknolojilerinin veri elde etme ve depolama sürecini, bilgi ve bellekle ilişkiyi değiştirdiği ve bunu kendisinden önceki araçlardan daha da ileri seviyeye taşıdığı anlaşılmaktadır. Yeni medya teknolojilerinin sunduğu bellek olanakları sayesinde bilginin kayıt altına alınıp saklanması bakımından yeni depolama alanının ortaya çıktığı görülmektedir. Zira yeni medya alanında geliştirilen teknolojik yeniliklerin sunduğu olanaklarla, özellikle bilgisayar, internet, cep telefonları ve bunlarla bağlantılı teknolojilerle birlikte, her tür bilgiyi kayıt etmek, depolamak, arşivlemek ve böylece onları hatırlamak için yeni vasıtalar da yaratılmaktadır.

Yeni medyayı ve onunla bağlantılı iletişim ortamlarını kullanmakla insan, yeni medya teknolojilerinin sunduğu farklı boyut, kapasite ve türlerdeki bellek imkânları ile bilgi, belge ve verilerin depolanacağı yeni bir bellek mekanı ya da mecrasına sahip hale gelmektedir. Bu araçlardan sıklıkla faydalanmakla önemli bilgi, belge, haber, fotoğraf, görüntü, önemli olay, durum, an ve tecrübelerle dair verileri depolamak ve istenildiği zaman onlara ulaşmak, daha kolay ve hızlı hal almaktadır. Yani iletişimde getirdiği imkân ve kolaylıkların yanı sıra diğer taraftan bakıldığında ise yeni medya teknolojileri ile kişilerin artık, yüksek teknolojik kalite ve hızda yeni türde bir belleğe sahip olduğu göze çarpmaktadır. Fakat bu yeni türdeki belleğin, insan fizyolojisine yabancı, dijital, yapay ve suni bir bellek olduğunun akılda bulundurulmasında da yarar vardır.

Yapılan kimi okumalarda yapay belleğin organik belleğe muadil hale gelip, hatta onun yerine geçebilme vaziyetinin sorunsallaştırılmadan serimlenmesi hali de göze çarpmaktadır. Evet, günümüzde yeni medyanın bu ileri teknoloji ürünlerinin sunduğu bu bellek ve onun kayıt ve depolama özellikleriyle kişiye, kendisine gerekli enformasyonu dijital mecralarda işleme, kaydetme, biriktirme ile hatırlamayı garantileme imkânı verilmektedir. Ancak diğer taraftan bakıldığında bu kazanım, birey için bir açmaza da dönüşebilmektedir. Çünkü bilgiyi kaydetme, depolama, biriktirme, saklama ve hatırlama işlemlerinin söz konusu teknolojiye bağımlı duruma geldiği ya da yeni medya teknolojileri vasıtasıyla gerçekleşir olduğu görülmektedir. Hal böyle olunca, bu durumla birlikte birey için de yeni sıkıntı ve handikapların söz konusu olabileceği tasavvur edilmektedir. Dolayısıyla yeni medya ve bellek ilişkisine dair yapılacak bir düşünüm denemesinde madalyonun bu yüzünü de görmeye ihtiyaç duyulduğuna kanaat getirilmektedir -ki bu tez çalışmasının araştırma kısmında, var ise, yeni medya iletişim aygıtlarını kullanmakla genç bireylerin kendi fizyolojik bellekleri bakımından yaşayabileceği sorun, açmaz ve handikapların açılmasının deneneceğini söylemek gerekmektedir.

Yukarıda gerçekleştirilen okumalarda da ifade edildiği gibi sözün özü artık, ortada biyolojik olmayan, yapay, dışsal ve aracılanmış bir bellek bulunmaktadır. Yani yeni medya teknolojilerinin sunduğu olanakların, söz konusu araçları sıklıkla kullanan kişiler için yapay bir belleği yapılandığı, onların fizyolojisine ait olmayan, bedenleri dışında bir alanda oluşturulmuş bir belleği meydana getirdiği, böylece belleği dışsal ve aracılanmış hale büründürdüğü görülmektedir. Bunun varlığına bağlı olarak kişiler, yapay bir belleğe ve onun kapasite ve işleyişine bağımlı hale getirilmektedir. Yani bellek, hatırlama işlevini yerine getirmek için bir dijital, teknolojik ya da “araçsal” belleğe ve onun imkânlarına ve işlerliğine bağımlı hale gelmektedir. Ortaya çıkan bu durumu işler

kılanın ise, bu teknolojileri yaratan ve sunan endüstri olduğu anlaşılmaktadır. Zira yapılan okumalarda da, bu alanda faaliyet gösteren ticari şirketlerin bellek ürünlerinin üretimine ağırlık verdikleri, kaydedilenleri depolama ve geri çağırma için gerekli dijital ürünleri hızlı biçimde geliştirip sundukları vurgulanmaktadır.

IV. BÖLÜM: YENİ MEDYA BELLEK PLATFORMLARI

Yeni medya iletişim teknolojilerinin engel tanımayan ivedilikte seyrettiği ilerlemeye paralel olarak iletişim biçimlerinin de başka şekillere büründüğü günümüzde, söz konusu araç ve uygulamaların aynı zamanda bir bellek mecrası halini almış olduğu su götürmez bir gerçektir. Yani birbirlerinden kilometrelerce uzakta olsalar bile bireylerin birbirleriyle çeşitli aygıtlar, ağlar ve ortamlar aracılığıyla iletişime geçip etkileşimde bulunabilmelerine vesile olan yeni medya, aynı zamanda bir yapay belleği de yapılandırmaktadır. Bir dijital belleğe sahip olmakla da, yazılı, görsel ve sesli her türlü içerikte bilgi, belge ve veriyi erişilmek üzere kaydedip depolayarak saklama fırsatının yakalandığı görülmektedir. Bu özelliği ile söz konusu uygulamalar kent gençleri için de her türlü haber ve bilgiye ulaşmada, önemli olay, an, durum, tecrübe, tarih vs.'yi içeren yazı, fotoğraf, görüntü veya ses dosyalarını yaratıp kaydetmede, depolayarak dilendiği anda yeniden bulmada sıklıkla kullanılan bellek platformları halini almaktadır. Dolayısıyla her türlü verinin taşınmasına ve korunmasına vesile olan yeni medya bellek platformlarını realize eden ortamları ele alıp değerlendirmek de, bu çalışma için elzemdir. Bunun içindir ki, yürütülen bu tez çalışmasında ele alınan konulardan birini teşkil eden yeni medya bellek alanları olarak Facebook, Twitter, Instagram, Google, Youtube ve Wikipedia (Vikipedi)¹⁸ mercek altına alınmaktadır.

I. Facebook Ve Bellek İşleyişi

Bir kez yaşandıktan sonra bir daha tekrarlanamayacak bir anın, olayın, durumun, sözün özü anıların ilerdeki bir zamanda yeniden elde edilmesi, öğrenilen bir haber ya da bilgiye tekrar gidilmesi vs., belleğin hatırlama gücüyle doğru orantılıdır. Günümüzde

¹⁸ Bilgisayar, mobil telefon, e-mail, internet forumları ve blogları, USB, CD, Hard Disk vs. gibi yeni medya vasıtaları da, verinin depolanıp muhafaza edilmesine vesile olan bellek alanlarıdır. Ancak bu bölümde haklarında ayrıntılı bilgilenmeye ihtiyaç duyulan bellek platformları açılmaktadır.

genç bireylerin sağlam ve sıkı kullanıcısı olduğu dijital mecralar, birçok opsiyon yaratarak onların kendi hatırlama yetilerini devreye sokmadan, bu manada hatırlanması lazım gelen içerikleri garanti altına almaktadır. Bu bağlamda yeni medya teknolojilerinin yaratıcısı mantığın bir genç bireye kendi bedeni dışında yapılanan bir mekanizmanın iş görmesiyle hatırlaması açısından yardımcı olan yapay bir bellek olarak sunduğu mecralardan birini de, Facebook oluşturmaktadır.

Facebook, 2004 yılında kurulmuş bir sosyal paylaşım sitesi (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012: 103) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sosyal paylaşım sitesi Facebook.com'un, üniversite öğrencileri arasında sosyal etkileşimi kolaylaştırmak için yaratıldığı (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009: 230) bilgisine ulaşılmaktadır. Ancak 2005'e gelindiğinde Facebook'un lise öğrencilerini, kurumsal ağlardaki profesyonelleri ve 2006'da ise herkesi kapsayacak biçimde genişletildiği görülmektedir (Boyd ve Ellison, 2007:218). Bu bilgi de bize Facebook'un kapsadığı alanın her geçen gün genişlediği ve dolayısıyla şemsiyesi altında buluşarak etkileşime geçen insan sayısının da giderek arttığı gözleminin daha başlangıç yıllarına dayandığını göstermektedir. Nitekim ulaşılan son güncel rakamla Mart 2017 için günlük ortalama 1.28 milyar aktif kullanıcı ve aylık 1.94 milyar aktif kullanıcı olduğu öğrenilmektedir (<https://newsroom.fb.com/company-info/>).

Facebook, başkalarıyla iletişim kurmak için çeşitli seçenekler sunmaktadır ve bu yönüyle de bilginin kaydedilip toplandığı ve depolandığı bir bellek ortamı konumunu elde etmektedir. Bu bağlamda söz gelimi kullanıcılar, e-postayla benzer şekilde özel mesajlar göndererek etkileşime girebilmektedir (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009: 230). Aynı şekilde, arkadaşların duvarlarında yazma, bağlantılara yorum yapma, forum tartışmalarına katılma ve beğenme gibi çok çeşitli etkinliklere katılabilme (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012: 103) olanakları bulunmaktadır. Böyle bir suretle Facebook, insanların sosyal sermayeyi inşa etmeleri ya da korumalarına, başkalarıyla iletişim kurmalarına,

diğer insanların hayatlarına ayak uydurmalarına ve söylentileri ve dedikoduları bulmalarına olanak sağlamaktadır (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012: 103). Tüm bu iletişim opsiyonlarında ortaya çıkan içerikler Facebook'un mekanik bellek ortamında dolaşıma sokulmakta ve bu dijital bellek ürünleri aynı bellek platformunun üyeleri diğer insanlarla paylaşılmaktadır.

Sürekli devam eden kayıt ve depolama süreciyle hatırlama ediminde bireysel bellekle keşşimi ve onun muadili olabilecek yeri elde etmesinin, Facebook'ta her türlü içeriğin üyeler için muhafaza edilebilmesinde yattığına kanaat getirilmektedir. Misal olarak organizasyon davetleri, toplantılar, partiler ve diğer toplanmalar için çevrimiçi bildirimler yaratılarak Facebook'tan yararlanılabilmektedir. Kullanıcılar ayrıca, notlar veya girdiler gönderebilmektedir (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009: 230). Örnekleri daha da artırabilecek bu içerikleri saklayarak ve koruyarak tutmayla da söz konusu dijital ortam, bireyin yapay hatırlama destekçilerinden birine hayat vermiş olmaktadır.

Facebook'un kayıt ve depolama imkânlarını vererek üyelerinin değerli saydıkları her türlü enformasyonu bu mecrada işleme, kaydetme ve biriktirmelerini sağlayan bir dijital bellek platformu olduğu yorumuna ulaştıran bir özelliği de, pek çok içeriği paylaşma olanağıdır. Şöyle ki, sistemde her ay milyarlarca içerik, yani web linki, haber, blog postası, not ve fotoğraf albümü paylaşılmaktadır (Köseoğlu, 2012: 63). Bununla Facebook, kullanıcıları için kişisel olarak bilgiyi kullanılabilir hale getirmekte ve bilgiler kişisel olarak tanımlanmaktadır (Acquisti ve Gross, 2006: 3). Zira Facebook kullanıcıları kişisel bilgilerini, ilgi alanlarını, fotoğraflarını vb. içeren profiller oluşturabilmektedir (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012: 103). Bu Facebook üyeleri sanal fotoğraf albümlerine de dijital resimler yükleyebilmektedir (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009: 230). Burada fotoğrafı, bu dijital mecrada öne çıkarılan önemli ve asli bir hatırlatıcı unsur

olarak ele almak yanlış olmasa gerektir. Öyle ki, bir bellek platformu olarak Facebook'un kullanıcılarına üzerinden hatırlatma olanağı yarattığı en önemli aparatı, kayıtlı fotoğraf olarak değerlendirmek bile mümkündür.

Üyeleri için kullanımı cezbedercesine her türlü içeriği koruma platformu yaratan Facebook'un en büyük getirisi, belki de, yapay mekanizmaları kullanarak unutma durumunu ve unutmayla yaşanan bilgi noksanlıklarını minimize etmesidir. Nitekim Facebook, insanlar hakkında büyük miktarda veri toplamaktadır (Koops, 2011: 235). Böylelikle, büyük veri kavramı Facebook bağlamında da yeniden karşımıza çıkmaktadır. Facebook, çok büyük miktarda kişisel bilgi sağlayarak ve başkaları tarafından sağlanan geniş miktardaki veriyi eşit olarak inceleyerek insanların diğer kullanıcılarla temas noktaları bulmasını kolaylaştırmaktadır (Acquisti ve Gross, 2006: 3).

Facebook, üyelerine, kişisel bilgilerinin mahremiyetini (aranabilirlik ve görünürlük açısından) çok ayrıntılı ve güçlü bir şekilde kontrol edebilmesi imkânı da sağlamaktadır (Acquisti ve Gross, 2006: 3). Çünkü burada kullanıcı, gizlilik ayarlarını düzenleyerek ne kadar bilgi gönderileceğini ve kimlerin bu bilgileri görüntüleyebileceğini kontrol edebilmektedir (Pempek, Yermolayeva ve Calvert, 2009: 230). Böyle bir niteliğiyle de Facebook'un, kendisini tercih eden üyelerinin büyük miktardaki verisini koruyup güvende tutarak onlar nezdinde vazgeçilmez bir bellek platformu olma konumunu sağlamlaştırmaya hizmet ettiği kanaatine varılmaktadır.

Görüldüğü üzere bir sosyal paylaşım sitesi olan Facebook, gün be gün yeni kullanıcılara erişerek bir yandan iletişimde önemli bir alternatif yaratmakta, diğer yandan bünyesinde toplanan veri ile bilginin depolandığı bir bellek ortamı sunmaktadır. Söz konusu kayıt ve depolama özelliği ile, hatırlama faaliyetinde de önemli bir yardımcı platform haline geldiği anlaşılmaktadır. Çünkü bir bellek platformu olarak Facebook,

büyük miktarlardaki bilgi ve veriyi tutup üyelerinin kullanımına arz etmektedir. Bu dijital mecranın hatırlamada önemli bir değişken haline gelmesinde fotoğrafın da önemli bir faktör olduğu değerlendirilmesinde bulunmak makul görülmektedir.

II. Twitter Ve Bellek İşleyişi

Birey, çeşitli yollar ve sebeplerle edindiği ve kendisi için bulunma gerekliliği olan her türlü bilgiyi, haberi ve tecrübelerine dair veriyi işleyip depolamayı, bunları ihtiyaç oluştuğunda geri almayı ve hatırlamayı belleğine borçludur. Dolayısıyla genç bir bireyin de, hayatında atacağı her adımda kendi belleğiyle gerçekleştirdiği öğrenmelerinin ona rehberlik etmesini beklemek gayet doğaldır. Ancak gençlere elindeki bilgi ve envanteri dijital olarak kaydedip istediği zaman bu kayıtlara ulaşabilmesi ve paylaşabilmesi metodunu sunmakla yeni medya artık, kendi dijital ve yapay belleğinin bu rehberliği üstlenmeye talip olduğunu açık etmektedir. Zira artık, bu dijital bellek ortamlardan faydalanılarak her türlü içerik kayıtları yapılmakta, depolanıp muhafaza edilmekte ve paylaşılabilir. İşte tam da bu noktada yeni medyanın bilgiyi kaydetme, depolama ve gösterme niteliklerinin izini süren bu tez çalışmasında, mekanik bir bellek ve onun yapay hatırlamasına hayat veren dijital platformlardan biri olarak Twitter hakkında da bilgilenmek gerekmektedir.

Twitter, 2006 yılında kurulmuş bir mikro-blog ya da micro web günlüğü sitesidir (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012: 103). Temmuz 2009 itibari ile kırk bir milyondan fazla kullanıcıya sahip görünen Twitter (Kwak, Lee, Park, ve Moon, 2010: 591), hızlı bir şekilde büyümektedir. Bu rakamın günümüzde katlanarak ulaştığı düzey ve kapsama alınan kullanıcı sayısı ile yaratılan devasa iletişim ağı karşısında şaşmamak mümkün değildir. Zira 30 Haziran 2016 itibariyle geçerli ve güncel yaklaşık rakamlarla dünya çapında otuz beşten fazla ofis ile kırktan fazla dilde faaliyet gösteren Twitter, üç yüz on

üç milyon aylık aktif kullanıcıya sahiptir. Yine bu güncel rakamlara göre, yerleştirilmiş Tweetlere sahip sitelere aylık bir milyar tekil ziyarete olanak sunarak da hizmet vermektedir (<https://about.twitter.com/company>).

Bir sosyal paylaşım sitesi olan Twitter'ın bir bellek platformu statüsü kazanmasında, üyelerinin kendi verilerini oluşturmalarını, yaratılmış geniş yelpazeli bilgi içeriklerine erişmesini ve etkileşimde bulunmasını sağlamasının rol oynadığı düşünülmektedir. Bu fikre kaynaklık eder nitelikte Twitter, kullanıcıların, yüz kırk karakterlik uzunluğu aşmayan tweet yayınlamasına, yanıtlamasına ve ileriye dönük olarak kayıtlara yerleştirmesine olanak tanımaktadır (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012: 103). Söz konusu tweetler sıklıkla, bilgi, haber, fikirler, şikayetler veya günlük faaliyetler hakkındaki detayları arama ve paylaşmaya hizmet etmektedir (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012: 103). Bununla birlikte haber hikayeleri, bloglar, resimler vs.'yle hiperlinkleri içerebilen gönderiler de sayfadaki akışta gösterilmektedir ve çoğu gönderi kamuya açıktır (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012: 103). Tüm bu özellikleri bünyesinde barındırmakla Twitter, herhangi bir içerikteki bilgiyi kaydetme, depolama ve saklama mecrası olarak bellek ve hatırlamanın yapay destekleyicisi unsurlar arasında yerini almaktadır.

Twitter kullanıcıları, başkalarını takip etmekte veya başkaları tarafından takip edilmektedir. Ancak Twitter'da takip eden- edilen ilişkisinde serbestiyete olanak tanıyan opsiyon olarak değerlendirilmeye müsait bir nitelik bulunduğu bahsetmek de elzemdir. Şöyle ki, Twitter'da izleyen ve takip edilen ilişkisi karşılıklılık gerektirmemektedir. Yani bir kullanıcı başka bir kullanıcıyı takip edebilirken, takip edilen o kullanıcının onu takip etmesi gerekmemektedir (Kwak, Lee, Park, ve Moon, 2010: 591).

Yaratılan takip ilişkileri çerçevesinde Twitter aracılığıyla üretilmiş tüm bilgi, haber, resim, görüntü ya da herhangi bir veriye erişimde bulunma niteliği, onun bellek olarak işleyişini aktive eden bir mecra olmasına ontolojik zemin sağlamaktadır. Bunu ise Twitter'ın, kullanıcıları aynı ağ üzerinde bir araya getirerek bilgi paylaşımında bulunmalarına ön ayak olacak opsiyon yaratması sağlamış gözükmemektedir. Zira Twitter kullanıcıları, yüz kırk karakter limiti içinde herhangi bir konu hakkında tweet üretmekte ve başkalarını takip ederek onların tweetlerini almaktadır. Dolayısıyla Twitter'da takipçi olmak, bir kullanıcının izlediği kullanıcıların tüm mesajlarını (tweet) alması anlamına gelmektedir (Kwak, Lee, Park, ve Moon, 2010: 591) . Bundan ötürü de Twitter kullanıcısı olmak, mesaj ürettiği ve başka kullanıcıların ürettiği mesaj içeriklerine ulaşip bilgilendiği bir bellek platformunda faaliyet ortaya koymak ve sürdürmek demektir.

Bir bellek platformu konumundaki Twitter hakkında, onun bu yerini kazanmasında etkin olması dolayısıyla bilinmesi gereken kavramlardan birisi de retweet'tir. Çünkü retweet özelliği de, bu mecra vasıtasıyla veriye ulaşma seçeneklerinden birini teşkil etmektedir. Retweet mekanizması, kullanıcıların seçtikleri bilgileri orijinal tweet'in takipçilerinin erişiminin ötesine yaymasını sağlamaktadır (Kwak, Lee, Park, ve Moon, 2010: 591). Özetle bir kullanıcının üretimi olan içeriğe ulaşip seçerek başka kullanıcılara açmak olarak formüle edilebilecek bu mekanizma, Twitter'ın içerik taşıyıcı bir bellek olarak da hizmet vermesini aktive etmektedir.

Twitter'ın, bir bellek işleyişi olarak verileri tarama ve toplama için yaratıldığına kanaat getirilen bir başka özellik sunduğu anlaşılmaktadır ve bu da hashtag kullanımıdır. Bir hashtag, Twitter kullanıcıları arasında bir kelimenin başına bir '#' karakteri koyarak bir tartışma konusu oluşturma ve takip etme düzenini göstermektedir. Twitter, aksi belirtilmediği sürece, her kullanıcının ana sayfasındaki sağ kenar çubuğunda en çok görülen on ana konu başlığının bir listesini göstermektedir (Kwak, Lee, Park, ve Moon,

2010: 592). Bu özelliği, bilgileri anlamlı bir bütünlük oluşturacak şekilde örgütleme ve böylelikle yapay hatırlamaya organize olmuş bir düzen zemini sağlama olarak yorumlamak mantıklı görülmektedir.

Yukarıda anlatılanların ışığında varoluşsal kimliğini bir sosyal paylaşım sitesi olmak üzerinden elde eden Twitter'ın, getirdiği olanaklar vasıtasıyla aynı zamanda bir bellek platformu halini aldığı görülmektedir. Twitter'ın bir bellek mecrası olma niteliğine gelmesinde, bireyin çeşitli içerikleri yükleyip veriler oluşturması ve başkalarının yarattığı verileri görüp alması olanaklarını sunmasının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu şekilde işleyişle bilgiyi kaydetme ve saklama mecrası olan Twitter'ın bellek, depolama ve hatırlamanın aparatları olarak kullanıcılarına getirdiği özellikler de, tweet, retweet ve hashtag opsiyonları olarak açığa çıkmaktadır.

III. Instagram Ve Bellek İşleyişi

Bireysel bellekleri, herhangi bir aracıya ihtiyaç olmaksızın bireylerin başından geçen olay ve durumları kendi biriciklikleri ve özgünlükleri içinde muhafaza etmeye yatkın ve müsaittir. Dolayısıyla olay ve durumları anımsatacak ipuçlarını ele geçirmek, çağrışımlardan yararlanıp hatırlamalar elde etmek ve bunların daha önce tecrübe edildiğinin farkına varmak, bireysel belleğin aurasına dahil becerilerdir. Ancak bireysel bellekle yapılması beklenen deneyimleri hatırlama işleyişini, günümüzde gençler için yeni medya bellek ortamlarının da üstlenir ve yerine getirir olduğu gözükmemektedir. Söz konusu bu yeni medya bellek platformlarından biri de Instagram'dır ve bu çalışmanın uğrak noktalarından birini oluşturmaktadır.

Instagram'ın Ekim 2010'da başlatıldığı ve Nisan 2012'de Facebook tarafından satın alındığı (Salomon, 2013: 408) bilgisine ulaşılmaktadır. Ekim 2010'da başlamasından bu yana kullanıcı sayısının yanı sıra yapılan yüklemelerde de hızlı bir büyüme yaşandığı

görülmektedir (Hu, Manikonda ve Kambhampati, 2014:595). 2017 yılı itibariyle güncellenen haline bakılacak olduğunda bu hızlı büyümeyle ulaşılan son rakam, dünya üzerinde altı yüz milyondan fazla üyenin varlığını işaret etmektedir (<https://www.instagram.com/about/us/>).

Facebook ve Twitter gibi kendisini tercih eden kullanıcılar arasında iletişimi aktive eden bir sosyal paylaşım sitesi olduğu anlaşılan Instagram'da da üyelik üzerinden yürüyen bir iletişim düzeninin geçerli olduğu görülmektedir. Bu dijital ortam vasıtasıyla başka insanlarla iletişim ve etkileşime geçebilmek için de, kullanıcı olma zorunluluğu bulunduğu anlaşılmaktadır. Zira Instagram, bir kullanıcının arkadaşlar olarak da adlandırılan herhangi bir sayıdaki diğer kullanıcıları takip edebilmesini sağlayarak Twitter benzeri sosyal bağlantıyı sağlamaktadır (Hu, Manikonda ve Kambhampati, 2014:596). Instagram'daki bu sosyal etkileşim ve bağlantının da simetrik olmadığı düşünümünde bulunmak yanlış olmasa gerektir. Çünkü Instagram'daki bir kullanıcı A'nın B'yi takip etmesi, B'nin A'yı takip etmesi gerektiği anlamına gelmemektedir (Hu, Manikonda ve Kambhampati, 2014:596).

Instagram mecrasının en karakteristik özelliğinin, anında fotoğraf ve video yükleyebilme ve paylaşabilme vasıtasıyla aynı ekosistemin üyeleri arasında iletişim ve bağlantı kanallarını vücuda getirmek olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Instagram, kullanıcıların, fotoğraflar çekerek ve filtreler kullanıp bunları düzelterek güncellemelerini kolayca paylaştıkları bir iletişim şeklidir (Hu, Manikonda ve Kambhampati, 2014: 595). Bu özellik de, fotoğrafların artık, online iletişimin asli araçlarından biri haline geldiği şeklindeki okumayı yapmaya zemin yaratmaktadır. Şöyle ki, Instagram gibi bir fotoğraf ve video paylaşım merkezi, bir görüntü vasıtası ile dağınık haldeki insan grupları ile iletişim kurmayı mümkün kılmaktadır (Bakhshi, Shamma, ve Gilbert, 2014: 965). Bunu da Instagram, kullanıcıların bir dizi resim ve video vasıtasıyla hayatlarından anları

yakalama ve arkadaşlarıyla paylaşımları yolunu sağlamak vasıtasıyla yaratmaktadır (Hu, Manikonda ve Kambhampati, 2014:595). Öte yandan fotoğrafın ana aktör olduğu bir iletişim ortamı olarak Instagram'a fotoğraf ve video koyma aynı zamanda, onları depolayıp biriktirerek hatırlamaya da vesile olmakta ve böylece ona dijital bir bellek platformu olma kimliğini de kazandırmaktadır.

İletişimin fotoğraf ve videolar üzerinden akış seyrettiği Instagram'da söz konusu iletişimi, yüklenen fotoğraf ya da video altına diğer kullanıcıların yorum yapması ve görüşlerini yazmasının da realize etmekte olduğunu söylemek olanak dahilindedir. Çünkü burada kullanıcıların, gönderiler üzerinde favorileme veya yorum yapabilmeleri ve gönderiler hakkındaki beğenmeleri takip edebilmeleri (Hu, Manikonda ve Kambhampati, 2014:596) gibi bir yapı söz konusudur. Bu yapı, kullanıcılar arasında bir bağlantı kurma mekanizması işlevini de görmektedir. Instagram, bu yorum ve beğenilere ek bazı özellikleri daha içermekte ve bunlarla da iletişimi etkinleştirmektedir. Söz gelimi, kullanıcıların resim ve videoları tanımlamak için # simgesini kullanarak başlıkları, hashtag'leri eklemelerine ve onları göndermeden önce @ simgesini kullanarak diğer kullanıcıları etiketlemelerine veya menşinlamalarına (mention) olanak tanınmaktadır (Hu, Manikonda ve Kambhampati, 2014:596). Fotoğraf ve videolarda yapılan tüm bu yazı, yorum, hashtag ve menşin oluşturmaları, aynı zamanda, bir bilgi kaydı ve depolaması aktivitesine de varlık kazandırmaktadır. Bu da, Instagram'ın bellek mecrası olmasının bir başka tezahürü olarak yorumlanmaktadır.

Görüntülerin ve videoların herkese açık olması, Instagram uygulaması veya web sitesini kullanan herkes için görülebilir oldukları anlamına gelmektedir (Hu, Manikonda ve Kambhampati, 2014:596). Bu da bir yeni medya bellek platformu olarak Instagram'da hatırlanmak üzere depolanan fotoğraf, video ve bilgi kayıtlarının emniyette olması gerekliliğine ihtiyacı doğurmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla da Instagram, verilerin

güvenliğini sağlamayı, ihtiva ettiği gizlilik özelliğini kullanıcıya bir olanak olarak sunmakla yaratmaktadır. Çünkü kullanıcılar, gönderdikleri fotoğraf ve videoların yalnızca takipçileri için ulaşılabilir olması gibi gizlilik tercihlerini de ayarlayabilmektedirler (Hu, Manikonda ve Kambhampati, 2014:596).

Instagram hakkında yapılan bu okumadan öz olarak, kullanıcıları arasında iletişim ve etkileşimi mümkün kılan bir sosyal ağ olduğu ve bu iletişimde kullanılan materyal ve veri üzerinden bir yapay bellek mecrası konumu halini aldığı öğrenilmektedir. En karakteristik özelliği fotoğraf ve video kayıt ve paylaşımı ile iletişim olgusu yaratma olan Instagram'ın, onları depolama ve biriktirme vasıtası olmakla da bir bellek platformu olma niteliği elde ettiği sonucuna varılmaktadır. Fotoğraf ve videolarda kullanılan yazı, yorum, hashtag ve menşin seçenekleri de, onun sanal bir bilgi ve veri depolama ortamı olmasının başka bir boyutunu teşkil etmektedir.

IV. Google Ve Bellek İşleyişi

Bireyin hayatı, her gün değişik ilişkilennmeler içerisine yerleşip farklı öğrenmeler yaparak edindiği bilgiler ile devam eder. Bu bakımdan birey, kendi biyolojik doğasına bağlı kalarak gereken bilgiyi ele geçirir, yeni öğrenmelerle onu pekiştirir, belleğinde saklar ve zamanı geldiğinde hatırlayıp yeni deneyimleriyle birleştirir. Tüm bu işlemleri yaparken bireyin fizyolojik belleği de iş başındadır ve o birey ussal bir çaba içindedir. Ancak artık, bilhassa gençler için bu işleyiş çoğunlukla, dijital medyanın kullanılır hale getirdiği mecralara ve onların yeteneğine tabi hale gelmektedir. Çünkü yeni medya alanındaki teknolojik gelişmelerin sunduğu uygulamalarla birlikte, her tür bilgiyi araştırıp arayıp bulmak, kayıt altına almak, depolamak için yeni yapay bellek mecraları vücuda gelmiş durumdadır. İşte Google da, taramalar yapılarak bilgiye ulaşılan bir ortam olması

hasebiyle yeni medya bellek platformlarından biri olarak, bu çalışmanın konu başlıklarından birini oluşturmaktadır.

Google'ın bir bellek mecrası olma konumunu, en basit tarifle, her türlü bilgi, belge ve veriyi depolayarak bünyesinde barındırması ve taramayla erişime hazır olarak tutmasına borçlu olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, gelişmiş bir arama motoru olarak hizmet veren Google'ın, bilgiyi arama ve edinmede oldukça etkin ve işlek bir dijital bellek formu olduğunu söylemek mümkündür. Zira Google arama motorunun, veri tabanları ve orada depolanan bilgilerle, her zaman erişebilecek bir harici bellek kaynağı haline geldiği görülmektedir (Sparrow, Liu ve Wegne, 2011:776). Zaten şirket, misyonunu, "dünyanın bilgisini düzenlemek ve bunu evrensel olarak erişilebilir ve faydalı kılmak" (Carr, 2008:4) olarak deklare etmektedir. Bunu da, Google'ın kuruluş mantığının temelinde bir bellek alanı yaratarak rağbet görme rasyonalitesi bulunduğu şeklinde yorumlamak pekala mümkündür.

Bir yapay bellek tabanı olarak Google'da gerçekleşen taramanın, çok katmanlı veriler arasında isteneni aramayı gerçekleştirmesi bakımından komplike bir işlem olduğunu söylemek imkân dahilindedir. Çünkü Google web arama uygulaması, farklı işlemciler üzerinde farklı sorgulamalar yapmayı sağlamaktadır (Barroso, Dean ve Hölzle, 2003: 22). Fakat bu taramanın, aranana dair her türlü veriyi bulması bakımından, aynı zamanda, otomatik bir işlem olduğu da görülmektedir. Çünkü Google'daki tek bir sorgu, yüzlerce megabyt'lık verileri okumayı mümkün kılmaktadır (Barroso, Dean ve Hölzle, 2003: 22). Böylece Google, tek tek tüm arama sorgulamalarını depolamakta ve hakkımızda bizim hatırlayabildiğimizden daha fazlasını bilmektedir (Koops, 2011: 235).

Google'ın, web ortamında bilgi elde edilebilecek en büyük veri tabanı olduğunu söylemek yanlış olmasa gerektir. Buna binaen Google'ın, sanal ortamda faaliyet gösteren

en geniş kapasiteli yapay belleği meydana getirdiğini söylemek de mantığa yakın bulunmaktadır. Kaldı ki, tüm diğer yeni medya bellek platformlarına erişimi Google'a başvurarak da sağlamak mümkün olduğundan, o yapay belleklerin de Google'a içkin olduğunu düşünmek de pekala geçerli bir yaklaşımdır. Çünkü Google, ilgili sorgunun döndürdüğü web sayfaları dizisinden oluşmaktadır (Cilibrasi ve Vitányi, 2007:371). Bu Google sorguları tarafından döndürülen sayfalar, çok çeşitli bir bilgi yığını sunmaktadır. Böylece Google, en fazla bilgiyi elde etmenin en basit yolunu oluşturmaktadır (Cilibrasi ve Vitányi, 2007:372). Zira her ortak terimli arama, milyonlarca web sayfasında gerçekleşmektedir ve bu sayı çok büyüktür (Cilibrasi ve Vitányi, 2007:373). Google, web üzerinde mevcut arama terimleri ile ilgili tüm arka plan bilgisini ele geçirmeyi de mümkün kılmaktadır (Cilibrasi ve Vitányi, 2007:374).

Google'ın internet ortamındaki en büyük veri alanı olarak en geniş sanal bellek halini almasında, şüphesiz ki, bünyesinde barındırdığı uygulamalar da etkindir. Kendi başına birer bellek platformu olarak değerlendirmeye müsait bu Google uygulamalarını, şu şekilde sıralamak mümkündür: 1) Google Search ve Google Chrome uygulamaları, her türlü veriyi arayıp bulmaya yarayan veri tarama tabanları olarak iş görmektedir. 2) Google Scholar, geniş akademik literatürü taramakta kullanılan veri tarama tabanıdır. 3) Google Docs ile, doküman yazılabilmekte, düzenlenebilmekte ve dokümanlar üzerinde ortak çalışma yapılabilmektedir. 4) Google Drive çevrimiçi depolama alanıyla fotoğraflar, videolar ve benzeri tüm içerikler saklanabilmektedir. 5) Google Earth ile yerküre sokak sokak görüntülenebilmektedir. 6) Google Maps, hedefe ulaştıracak rotayı bulmaya yardımcı olacak navigasyon ve şerit yönlendirmesi ile yolun her adımında destek olmaktadır. 7) Google Photos ile, fotoğraf ve videolar yedeklenebilmektedir. 8) Google Calendar ile, gün gün etkinlikler internette depolanmakta ve telefon kaybedilse bile yapılan program kalmaktadır (<https://www.google.com/intl/en/about/products/>). 9)

Google Books ise, istenen kitapları aramaya ve bulmaya yarayan bir veri tabanı olarak karşımıza çıkmaktadır (<https://www.google.com/googlebooks/about/index.html>).

Yukarıda sayılan uygulamalarıyla Google'ın, devasa boyuttaki harici bellek konumuna oturduğu ve bir parmak hareketi ile kestirilemeyecek kadar büyük sayıdaki içerik ve metnin sıralanmakta olduğu görülmektedir. Zira Google'da milyonlarca kullanıcı ve metin külliyatı bulunmaktadır (Cilibrasi ve Vitányi, 2007:373). Mesela henüz başlarda, 2004 yılında bile Google'ın, kendisine ait kitap arama programı vasıtasıyla on milyonu aşkın özgün başlığı dijital ortama aktarmayı planladığını (Chun, 2011: 137) belirtmekte fayda vardır. Burada ek olarak şunu da vurgulamak gerekir ki, Google'ın yayımları, tüm bireysel web kullanıcıları için evrenseldir (Cilibrasi ve Vitányi, 2007:373). Yani Google, yapay bir bellek alanı olarak dünyanın her bir noktasında istenildiği zaman bireysel erişime açıktır.

Yukarıda Google'a dair yapılan anlatımdan yola çıkılarak şu sonuca varılmaktadır: Google arama motoru, her türlü bilgi, belge ve veriyi taramayla erişime hazır bulundurması bakımından bir bellek platformu karakteri arz etmektedir. Bu sanal bellek, aranan konuya dair yoklamayla her türlü veriyi bulmakta, sıralamakta ve arama sorgulamalarını depolamaktadır. Bünyesinde barındırdığı bilgi, belge ve veri miktarı hasebiyle Google'ın bilgi depolama ve muhafaza etme anlamında en büyük veri tabanı ve dolayısıyla en geniş kapasiteli sanal bellek mecrası olma niteliği gösterdiği tespit edilmektedir. Google'ın geniş kapasiteli bir sanal bellek platformu olmasında, Google'a bağlı olarak birer alt bellek mecrası yaratan uygulamaların da katkısı bulunmaktadır. Bunlar ise, Google Search, Google Chrome, Google Scholar, Google Docs, Google Drive, Google Earth, Google Maps, Google Photos, Google Calendar ve Google Books olarak saptanmaktadır.

V. Youtube Ve Bellek İşleyişi

Günümüz dünyasında bilgilenme ihtiyacını gidermek, erişim hızı, ihtiva ettiği kapsamlı içerik ve sağlanan depolama özellikleriyle yeni medya bellek ortamlarının rehberliğine geçmektedir. Böylece, yeni medya iletişim teknolojileriyle birlikte bilgiyi biriktirme, saklama ve paylaşma mecralarının ve koşullarının da değişmekte olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda genç bireylerin herhangi bir içerikteki veriyi arama, elde etme, biriktirme, dolaşım içine sokup başkalarıyla paylaşma işlemleri de artık, geçmişte olmayan bir uygulamaya, yani dijitalliğin şemsiyesi altına girmektedir. Bu noktada, herhangi bir olay, durum, haber, film, reklam, müzik ve türevi başlıklı içeriklere dair aranan videoları sunması bakımından Youtube da, bir yeni medya bellek platformu özelliği göstermektedir. Dolayısıyla bu yapıyla Youtube, bu tez çalışmasının konularından biridir ve onun hakkında da bilgilenme gerçekleştirilmektedir.

Online ticaret sitesi PayPal'ın eski çalışanları Chad Hurley, Steve Chen and Jawid Karim tarafından kurulan Youtube web sitesinin, resmi olarak Temmuz 2005'te hizmete başlatıldığı bilgisine ulaşılmaktadır. Yapılan okumaya binaen Youtube'un, çevrimiçi olarak videonun yaygın paylaşımına ilişkin teknik engelleri kaldırmayı hedeflediği (Burgess ve Green, 2009:1) anlaşılmaktadır. Bu hedeften yola çıkarak, tıpkı Google'da görüldüğü gibi, Youtube'un yaratılmasındaki en temel güdünün de bir bellek oluşturmaya hizmet ettiği şeklinde değerlendirmede bulunmak olanak dahilindedir.

Youtube'un bir bellek platformu olma vasfını, içerisinde barındırdığı kestirilemez sayıdaki video yayını üzerinden elde ettiğine ve dolayısıyla da sanal olarak görsel bir bellek formunu yapılandığına kanaat getirilmektedir. Zira Youtube, kullanıcıların videolarla çeşitli derecelerde etkileşim yaşayabileceği genel bir video paylaşım web sitesidir (Lange, 2008: 361). Bununla Youtube, kullanıcıların sitede videoları

görüntülemesine, yorum yapmasına ve bu videolara bağlanmasına da olanak tanımaktadır. Burada izlenen videoların çoğu profesyonel olarak üretilmekte iken, videolara yapılan yorumların çoğu kullanıcılar tarafından üretilmektedir (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012:104). Aktif video paylaşımına dayalı bir bellek olarak Youtube'a dair elde edilen bu önemli ayrıntı ise, yapılan kullanıcı yorumları nedeniyle de bir bellek konumunu yakaladığı çıkarımını yaratmaktadır.

Bir video gösterim mecrası olarak YouTube'un, kullanıcılara da video yükleme olanağını sunduğu ve bu yanıyla da bir bellek yarattığı belirlenmektedir. Çünkü Youtube'un, kullanıcıları için videoları yükleyip yayınlayıp görüntüleyebildiği çok basit ve entegre bir arabirim sağladığı görülmektedir. Ayrıca Youtube, kullanıcıların yükleyebildiği video sayısına herhangi bir sınırlama da koymamaktadır (Burgess ve Green, 2009:1). Sitede kullanıcı tarafından oluşturulan en popüler videoların ise, Vloglar, müzik videoları (örneğin fan videoları), canlı içerik (örneğin performanslar), bilgilendirici içerik (örneğin incelemeler) ve senaryoya dayalı gösteriler olduğu görülmektedir (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012:104).

Yapılan okumalarla Youtube'un, bir video paylaşım platformu olarak yayın hayatına başladığı, ama aynı zamanda kullanıcılara kişisel profil sayfası yaratma imkânını da tanıdığı belirlenmektedir. YouTube'un bunu, "kanal sayfası" adlandırması ile sunduğu ve arkadaşlığa da olanak tanıdığı anlaşılmaktadır (Lange, 2008:361). Burada kullanıcılar, son etkinliklerini, arkadaşlarını, yorumlarını ve favori videolarını gösteren kişisel profiller oluşturabilmektedir (Smith, Fischer ve Yongjian, 2012:104). Bu bilgi de, Youtube'un görsel belleğinin veriyi kişiselleştirmeye ve onu başka kişilerle paylaşmaya açık ve yatkın olduğu anlamını ele vermektedir.

Youtube, içerik toplayıcısı ve içerik platformudur (Burgess ve Green, 2009:4). Dolayısıyla, orada artmakta olan kullanılabilir materyalin arşivine de katkıda bulunmaktadır (Burgess ve Green, 2009:9). Böyle oluşundan ötürü YouTube, izlenen mevcut videonun yanında bağlantılı bulunan bir dizi videoyu da listelemektedir. Ayrıca, video kaynak kodunun diğer sosyal paylaşım sitelerinin profillerine yerleştirilmesiyle onların kullanıcılarının YouTube'daki videolara erişebilmesine imkân sağlandığı da görülmektedir (Lange, 2008:377). Tüm bu nitelikleri dolayısıyla sanal bir görsel bellek ortamı sunan Youtube'un, görseller arasında geçiş ve bağlantı yapmaya imkân sağlamasından mütevellit transitif yapıda bir bellek alanı inşa ettiği düşünülmektedir.

Tüm bu bilgilere topyekûn bakıldığında ortaya çıkan tabloda, Youtube'un bir sanal görsel bellek platformunu teşkil etmekte olduğu en temel tespiti oluşturmaktadır. Youtube, bir bellek platformu olmasını ise, ontolojik olarak, içeriğini meydana getiren ve görülmek üzere bekler haldeki depolanmış videolara borçludur. Görüntülenen bir videodan diğerine geçilebilmesi ve bu içeriğe sosyal medya alanlarından bağlanılabilmesi özellikleri ise, Youtube'u geçişken bir bellek platformu kılmaktadır. Bu bellek mecrasında kullanıcılara videoları görüntüleme, yorum yapma, video yükleme ve kişisel profil sayfası yaratma opsiyonlarının da sağlandığı görülmektedir.

VI. Wikipedia Ve Bellek İşleyişi

Hangi amaçla olursa olsun bir konuda bilgilenme ihtiyacını karşılama girişimleri, bireylerin rasyonel doğalarının bir gereğidir. Söz konusu bilgilenme gereksinimi, bilgi arama eylemini yaratmakta ve bireyleri bu bakımdan bazı yönelimler içine sokmaktadır. Bu aktivitede bilgilenen ve bilgiyi içinde tutan mekan olarak iş göreni, bireyin belleği olarak tahayyül etmek de gayet doğaldır. Ancak yeni medyanın ayrılmaz biçimde hayata dahil olduğu günümüzde yeni medya destekli bellek ortamları ile bilgi biriktirme ve

edinme seçeneği de, artık, her genç birey için mevcuttur. Yeni medya artık, gençler için, dijital olarak veriyi oluşturan, kaydeden ve depolayan, bir araya toplayan, paylaşım açan bir bellek failidir. Bu fail, sıralanan söz konusu işlemlere tabi tuttuğu veriyi sanal ortamlarda muhafaza edip kullanıma açmaktadır. Bu sanal ortamlar da, birer bellek platformu inşa etmektedir. Bilgiyi depolama ve aramalara sunma bakımından Wikipedia da bir sanal bellek mecrasıdır ve bu çalışmanın başlıklarından birini oluşturmaktadır.

Ocak 2001'de piyasaya sunulduğu (Pentzold, 2009:256) görülen Wikipedia'nın, kayıtlı bilgiyi saklayan ve kişisel aramalara açan bir sanal veri tabanı olmak üzerinden bir bellek platformu konumuna ulaştığı düşünülmektedir. Nitekim Wikipedia, herhangi bir bilgisel içerikte, dünya çapında katkıda bulunan kimseler tarafından ortaklaşa yazılmış çok dilli ansiklopedidir ve farklı dillerde milyonlarca makaleden oluşmaktadır (Denoyer ve Gallinari, 2007: 12). Bir başka tarifile ise Wikipedia, devasa, çok dilli bir kavramlar ve semantik bağlar veri tabanını simgelemektedir (Milne ve Witten 2013: 222).

Kendi türünün büyük bilgi havuzlarından birini oluşturan Wikipedia, insanlarca tanımlanmış yüz binlerce kavramı içermekte ve her kavramı hakkında bolca bilgi sağlamaktadır (Gabrilovich ve Markovich, 2007: 1611). Bu bakımdan Wikipedia, veri çıkarma ve araştırma için büyük bir kaynak oluşturmaktadır (Milne ve Witten 2013: 222). Ayrıca Wikipedia makaleleri, kategorileri ve yönlendirmelerinin sınıflamalar olarak gösterilmesi de, verimli bir şekilde araştırılabilme, taranabilme ve yinelenebilmeyi sağlamaktadır (Milne ve Witten 2013: 222). Söz konusu araştırma kaynağı olma özelliği dolayısıyla da Wikipedia günümüzde bilgiyi örgütleme, düzenleme ve yönetme bakımından etkin ve söz sahibi bellek mecraları arasındaki yerini almış gözükmektedir.

Bir bellek mecrası olan Wikipedia'nın, Wikiler'den oluştuğu bilgisine ulaşılmaktadır. Söz konusu bu yapıyı da, aynı sanal ortamda inşa olan çoklu belleklerin

kombinasyonu olarak ele almak veya okumak doğru bir yaklaşım olsa gerektir. Çünkü Wiki, serbestçe genişleyebilen ve birbirine bağlı Web sayfaları yığını, bilgi depolama ve değiştirme hiper metin sistemi, her sayfanın web tarayıcısı ile herhangi bir kullanıcı tarafından kolaylıkla düzenlenebildiği bir veri tabanı olarak tanımlanmaktadır (Raman, 2006: 59).

Wiki tabanlarının kendilerinin de birer bellek olarak işleyiş sergilediğini daha da görünür hale getiren içkin vasıfları açık seçik ortadadır. Öncelikli olarak belirtmek gerekir ki Wiki teknolojisi, bilgi yönetiminin bazı gereksinimlerini, özellikle de bilgi paylaşımı ve depolanması gereksinimlerini karşılamaktadır (Raman, 2006: 65). Ayrıca herhangi bir wiki, etkin geri alım için arama, indeksleme ve sunumları depolama şeklindeki temel fonksiyonları desteklemek için tasarlanmaktadır (Raman, 2006: 61).

Web ortamında bilgi depolama ile sanal bellek alanlarına hayat veren Wiki'lerin kimi prensipleri temele alarak dizayn edilmekte olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Söz konusu sanal belleğin de düzenleyici prensipleri olarak değerlendirilmeye müsait bu ilkeleri şu şekilde sıralamak mümkündür: 1) Açıktırlar, herkes düzenleyebilir; 2) Artımlıdırlar ve sayfalar henüz yazılmamış sayfalara bile bağlanabilir; 3) Organiktirler ve yapı, içerik düzenleme ve evrime açıktır; 4) Toleranslıdırlar, istenmeyen olsa bile her türlü eylem formu hata mesajlarına tercih edilir; 5) Gözlemlenebilirdir ve her etkinlik izlenip gözden geçirilebilir (Pentzold, 2009: 256).

Çevrimiçi ansiklopedi Wikipedia, piyasaya sunulduğu tarihten beri gelişmeye devam etmektedir (Pentzold, 2009:256); ki, bunu, onun yaratımı olan sanal belleğin gelişimi olarak da görmek mümkündür. Öte yandan, yapılan okuma ile bu seyir halindeki gelişmenin, ikili bir büyüme anlamını ihtiva ettiği çıkarımı da elde edilmektedir. Şöyle ki Wikipedia, hem kendisi büyümekte, hem de katılımcı yazarlardan oluşan bir topluluk

dışında da genişlemeye devam etmektedir (Milne ve Witten, 2013: 239). Bunu da Wikipedia'nın, kullanıcılara da içerik oluşturma, ekleme ve düzeltme olanağı vermesi sağlamaktadır (Miletsky, 2010:184). Yani herkes, bir wiki biçimlendirme dili kullanarak bir makaleyi düzenleyebilmektedir (Denoyer ve Gallinari, 2007: 12). Zaten Wikipedia'da yerleştirilen ikonik slogan da, herkesin düzenleme yapabilmesidir (Bruns, 2008:103). Bunun tipik tezahürü, materyali değiştirme, eklemede bulunma ve bağlantı kurma için fırsat sunulmakta olmasıdır (Pentzold, 2009: 256).

Buraya kadar serimlenen bilgiler kısaca, Wikipedia'nın farklı dillerde yazılmış milyonlarca makaleden oluşan sanal bir ansiklopedi olduğunu göstermektedir. Bir ansiklopedi olması nedeniyle bilgiyi içermesi ve araştırmalarda kullanıma sunmasıyla da Wikipedia, bir bellek platformu özelliği taşımakta ve sanal olarak bilgiyi örgütlemenin aktörlerinden birini temsil etmektedir. Bu yapay bellek alanı, bilgi depolama ile kendileri de birer sanal bellek oluşturan Wiki tabanlarından meydana gelmektedir.

V. BÖLÜM: DİJİTAL KÜLTÜR VE BELLEK İŞLEYİŞİ

Toplumların, içinde bulundukları aşamaya uygun olarak yaşamlarını şekillendiren belli bir kültürel dizgeye sahip oldukları görülmektedir. Her kültürel dizgenin çerçevelediği ilişkilerin, davranış kalıplarının, alışkanlıkların yapı ve koşullarında, orada geçerli iletişim biçimleri, araçları ve ortamlarının da etkin olduğu anlaşılmaktadır. Toplumların şimdiye dek geçtikleri kültürel aşamalara bakılacak olundığında, yaşananları paylaşmakta ve geleceğe aktarmakta o kültürel yapıya uyumlu bir iletişim biçimini kullandıkları göze çarpmaktadır. Buna bağlı olarak da toplumların, o iletişim biçiminin yönlendirdiği bir bellek yapısına sahip oldukları açığa çıkmaktadır. Birbirinden beslendikleri şeklinde değerlendirilip ele alınmaya müsait üç farklı kültürel dinamik olan sözel, yazılı ve dijital kültürler de, geçerli iletişim şekli ile dolayımlanan üç farklı bellek yapısını sunmaktadır.

Yapılan tez çalışmasının temelindeki güdülerden biri de, içinde bulunulan dijital kültür düzleminde sahip olunan iletişim kanallarıyla bireyin bellek ve hatırlama mekanizmalarının işleyişinde oluşan manzarayı görmektir. Dijital kültür ve ona karşılık gelen bellek biçiminin işleyişini anlayabilmek ise, onun beslendiği kaynaklar olarak tasavvur edilen sözlü kültür ve yazılı kültür aşamalarındaki bellek işleyişleri hakkında da bilgilenmeyi gerekli kılmaktadır. Zira dijitalliği, bir nevi, kâğıt üzerinde yazıya dökülmüş sözün yeni medya iletişim teknolojilerinin sağladığı ortamlarda yaşamını sürdürmeye devam etmesi olarak belirlemek yanlış olmasa gerektir. Dolayısıyla bu bölümde, dijital kültür sürecinde ve ortamında bellek ve hatırlama mekanizmalarının işleyişini görmeye geçmeden önce sözlü kültür ve yazılı kültürün ne olduğu ve bunlar içerisinde bellekle ilişkilene tarzları ortaya konmaya çalışılmaktadır.

I. Sözlü Kültür’de Belleğin İşleyişi

İnsanlık tarihinin başından günümüz toplumlarına varan zaman yolculuğunun başlangıcındaki ilk kültür dinamiği olan ve hala yer yer mevcudiyetini koruyan kültürel dizge, sözel kültürdür. Sözel iletişim biçimiyle karakterize olan bu kültür, şüphesiz ki, kendine has bir bellek işleyiş yapısına da varlık kazandırmaktadır. Günümüz dijital kültürünü ve onun belirlediği bellek yapısının neliğini anlamak, üzerine oturduğu ayaklardan biri olarak tahayyül edilen bu sözel kültür ve bellek ilişkisi hakkında bilgilenmeyi de apriori olarak gerekli kılmaktadır. Dolayısıyla, dijital kültür ve bellek ilişkisinin izini süren bu bölümde, dijitalliğin sözden de besleniyor olması hasebiyle sözellik ve bellek ilişkisi aydınlatılması hedeflenen bir konu olarak bu çalışmaya dahil edilmektedir.

Sözelliği, söze dayalı bir iletişim biçimi olarak basitçe tarif etmek mümkündür. Ancak ne var ki, bu şekildeki bir yaklaşım sözelliğin belli bir yönünü görmek ve göstermek olacaktır. Dahası buna saplanıp kalmak da, konunun anlaşılması bakımından sığ bir yaklaşım olarak kalacaktır. Bu nedenle de, sözelliği daha geniş kapsamlı bir şekilde görmeye gereksinim duyulmaktadır.

Sözlü Kültür, yazı ve matbaa kavramlarının varlığının bile olmadığı, iletişimin yalnızca konuşma dilinden ibaret olduğu kültürleri nitelendirmektedir (Ong, 1995:23). Bu bağlamda sözellik de, iletişim için, yazılı olmak yerine sözlü dile duyulan güveni ifade etmektedir (Lovejoy, 2008: 121). Bu güvenin köklerinin nasıl bir düşünümde beslendiğini anlayabilmek için, Walter Ong’un bu konudaki bir tespitine kulak vermekte fayda vardır. Buna göre sözel halklar, yaygın olarak ve belki de evrensel olarak kelimelerin büyük güce sahip olduğunu düşünmektedir (Ong, 1999: 65). Öte yandan,

sözcükler konuşulur konuşulmaz havaya uçup gitse de, sözellik, okuryazarlıkta¹⁹ bulunmayan bir istikrar duygusu yaratmaktadır (Sanders, 1999:21). Sözelliğe bu istikrar hissini kazandıran, belki de, kelimelerin gücüne büyük inancın yaratımı olduğu düşünülen bir duygu olarak söze güven duymadır.

Safi sözlü iletişimi ve konuşulan sözü merkeze almasından dolayı sözlü kültür düzleminde, belleği destekleyici herhangi bir materyal ve ortamın varlığından söz etmenin de olanaksız olduğunu anlamak güç değildir. Nitekim, sözlü kültürler basım odaklı değildir. Yani kaynak kitap dağıtımı, boşluk doldurmalı çalışma kitapları, kitabevleri vs., sözlü kültürlerde etkisizdir (Lovejoy, 2008: 121). Bu bakımdan sözel iletişim biçimi içindeki bireylerin herhangi bir iletişim mecrasına sahip olmama durumları nedeniyle, yapay bir bellek alternatifinin de onlar için geçerliliği olmadığını söylemek doğru bir belirleme olsa gerektir.

Bireyin belleğine yardımcı herhangi bir bellek kanalının sözlü kültür ortamında görülmemesi demek, aynı zamanda, günümüzde geçerli dijital olarak bilgi kayıt, depolama ve saklama ile veriyi bireyselleştirme vaziyetinin sözel kültür için söz konusu olmaması demektir. Zaten sözel kültürde bilginin, bireysel değil toplumsal bir deneyim olduğunu ve bilgilenmenin de başkalarıyla ortaklaşa yapılan bir eylem olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü sözlü kültürde bilgi, herkesin çevresinde ayrı ayrı dokunan ortak bir bilinci oluşturmaktadır ve bilgiye herkesle birlikte varılmaktadır (Sanders, 1999:22). Sözellikte bilginin toplumsal nitelik göstermesinde, sözlü kültür insanların ortak yaşamını ve ortak bilincini besleyen kültürel ürünlerin de etkisi olduğuna inanılmaktadır. Bu ürünler de, sözlü kültür içinde yaşayan insanların oluşturduğu şarkılar,

¹⁹ Okuryazarlık, bir sonraki başlık olan yazılı kültür kısmının konusudur.

hikayeler, şiir ve atasözleri olarak ifade edilen sözlü sanatı (Lovejoy, 2008: 122) işaret etmektedir.

Sözellikteki bireyin belleğine yardımcı herhangi bir opsiyon olmadığı gibi, bu bireyin bellek mekanizmasının işleyişinin de farklı olduğu tespitinde bulunmak mümkündür. Çünkü sözellik, bireyde güçlü bir bellek, sağlam bir duyma ve iyi bir ezberleme yeteneğini apriori bir gereksinim olarak ihtiva etmektedir demek doğru olsa gerektir. Şöyle ki, sözlü kültürün bir üyesi ya da bir çocuk, kimi gerçekleri öykülerde, şiirlerde ve masallarda tekrar tekrar dinleye dinleye öğrenmektedir ve sözcükler hemen buharlaşıp havaya karışacağı için can kulağıyla dinlemektedir (Sanders, 1999:22). Daha açık anlatımla sözlü kültürlerde yaşayan insanlar, dinleyerek, duyduklarını tekrarlayarak, kalıplaşmış bazı bilgileri özümseyerek, toplu bir anımsamanın içine girerek öğrenmektedirler (Sanders, 1999:28). Bunun için sözel kültür, zihniyetin, belli deyim ve söyleyişler halinde kendini belgeleyişi ve yankılanışıdır. Sözlü kültürle ait bellek de, bu yankılanış yoluyla yaratılmaktadır (Taburoğlu, 2014:117).

Sözel kültürde bireyin bir şeyleri dinleyerek, yineleyerek öğrenmesi ve öğrendiklerini kullanmak üzere bulması, kendi bellek gücünün ve çabasının ürünü olarak vücuda gelmektedir. Dolayısıyla sözellikte geçerli olan bellek için, bir işleyiş mekanizması olarak hatırlamanın da iyi ve güçlü bir şekilde yürüyor olması gerektiğini tahmin etmek güç olmasa gerektir. Öz olarak söylemek gerekirse sözel iletişim için hatırlama, dirimsel bir bellek işlemi oluşturmaktadır. Ancak ne var ki, sözellikte bir şeyi harfiyen hatırlama yoktur (Sanders, 1999:24). Zira sözellikte sözcükler ağızdan çıkar çıkmaz kaybolup gitmekte, düşünceler havaya karışmaktadır ve bunları harfi harfine anımsamak mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla sözellikte hiçbir şey aynı ya da kesin değildir ve kimse bir olayı iki kez aynı şekilde anlatamamaktadır (Sanders, 1999:28). Öte

yandan, söze dökülen bir şey kalmadığında, konuşma kesildiğinde unutkanlık ortaya çıkmaktadır (Taburoğlu, 2014:117).

Yapılan okumayı kompakt bir şekilde şöyle serimlemek mümkündür: Sözlü Kültür, iletişim kurmada konuşmaya, yani söze dayanan insan topluluklarının kültürüdür. Sözellik de kısaca, sözlü kültür ortamında yaşayan bireylerin sözde temellenen iletişim biçimini anlatmaktadır. Bu nedenle sözellik düzleminde bulunan bireyler, bir yapay bellek ve dolayısıyla belleğe yardımcı bir mecra da sahip değildir. Hal böyle olunca sözellikte öğrenme ve bilme edimleri de, bireyde güçlü bir bellek ve hatırlama işleyişine dayanarak var olmaktadır. Hatırlama, sözelliği yürütmekte olan bir bellek işleyiştir, ama sözelikte her şeyi birebir ve harfiyen hatırlama da yoktur. Bu nedenle de, sözellik düzleminde hatırlama kısımdır demek de mümkündür. Ama her ne olursa olsun, sözellikte hatırlama, bireyin başarısıdır ve onun fizyolojik belleğinin iş görmesinin ürünüdür.

II. Yazılı Kültür’de Belleğin İşleyişi

Bireyin yeni medya iletişim teknolojilerinin yaratımı dijital, yapay, mekanik ve performatif belleğini kullanmaya geçişi, şüphesiz ki, tesadüfi bir durum değildir. Zira bu bellek olanaklı hale gelişini, içerdiği malzeme olarak yazılı hale gelen kelimenin sanal ortamlara taşınmış formuna borçludur. Dolayısıyla bireyin dijital belleği kullanma serüveninin görünür kılınma adına anlaşılması gereken meselelerden birisi de, yazılı kültür ortamında iletişimin dayanağı olarak yazı ile birlikte bellek işleyişinin ne yönde bir seyir izlediğidir.

Bugün hemen her kültürde bir yazı kavramı ve buna dayanan bir yazı deneyimi bulunmaktadır (Ong, 1995:24). Yazının icadı, sözlü kültürden yazılı kültüre geçişin dönüm noktasını oluşturmaktadır (Depeli, 2010 :16). Bu bakımdan yazılı kültürün, bir

kaynak olarak sözlü kültürden beslendiği anlaşılmaktadır. Zaten yazılı kültür de özünde, sözü, konuşmaya dayalı olan kelimeyi görsel mekâna yerleştirmeyi (Lee, 2014:350) ifade etmektedir.

Yazılı kütürde öykü anlatımını, çeşitli edebiyat türlerinin -roman, öykü, ve benzeri türlerin- üstlendiği bir etkinlik görülmektedir (Sanders, 1999:15). Yazının ve söz konusu edebi türlerin temel fail olduğu yazılı kültür dünyasında varoluş sergileyen bireyin içine yerleştiği konumun ise, okuryazarlık olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim okuryazarlığa giden yol, yazılı kültürün yolunu göstermektedir (Sanders, 1999:11).

Okuryazarlık her ne kadar yazılı kültür içindeki bireylerin konumlarını ifade ediyor olsa da, okuryazarlıkla sözellik arasında sağlam bir bağın bulunduğu özellikle değinmekte fayda görülmektedir. Öyle ki, zengin bir sözellik deneyimi, okuryazarlığın vazgeçilmez bir başlangıcını oluşturmaktadır (Sanders, 1999:22). Yani okuryazarlık demek, sözellikten keskin bir kopmayı ifade etmemekte ve aksine aralarındaki bağlantı mevcudiyetini sürdürmektedir.

Okuryazarlığın, sözellikten beslenmekle birlikte, sözelliktekinden farklı bir varoluş tarzına hayat verdiği, kolaylıkla görülmesi mümkün bir gerçektir. Bu yeni varoluş tarzı da, okuryazarlık tarafından desteklenen bireysellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü okuma çok daha bireyselleştirici, çok daha kişisel bir deneyimdir ve insan, metinde karşılaştığı düşsel dünyaya tek başına sessiz bir şekilde tepki vermektedir (Sanders, 1999:31).

Yazılı kültürün bireyselleştirme ile beraber devreye soktuğu özelliklerden birinin de, özgünlük ve bir bakıma da yaratıcılık olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir. Çünkü okuryazarlık, yetişkinlerin cümlelerine biçim verme (Sanders, 1999:19) anlamını taşımaktadır. Böylelikle yazarın düşüncesiyle birlikte ortaya çıkan yeni şey de,

özgünlüktür. Bu özgünlük aracılığıyla yazar, topluluktan ayrı ve ondan farklı biçimde konuşmaktadır (Sanders, 1999:21). Bu özgünlüğü yakalamaya kaynaklık eden unsur olarak değerlendirilebilecek bir özelliği, yazının yeniden görüp kontrol etmeye izin vererek bireyin kendi cümlesini yakalamasına vesile olması şeklinde ortaya koymak yanlış olmasa gerektir.

Yazılı olarak iletişimin, yazının ve okuryazarlığın belirleyici değişkenler olduğu yazılı kültür ortamında belleğe yardımcı bir unsurun varlığından söz etmek de artık, imkânlı hal almaktadır. Zira okuryazarlık ve yazı ile birlikte bellek de, bir destekçiye kavuşmuş gözükmemektedir. Çünkü yazı, belleğin yardımcısıdır ve bir vekilidir (Hadot, 2011: 92). Burada yazılı kayıt, anımsama işlevini üstlenmektedir (Taburoğlu, 2014:121).

Yazılı kültürün yazılı iletişim biçimine tabi bireyler için yapay bir bellek yardımcısının geçerliliğini realize eden materyalin, kâğıt olduğunu anlamak güç değildir. Zira kâğıt, üzerinde yazılı şeyleri sonsuza kadar dondurmaktadır. Okuryazarlıkta kâğıt, kişinin aklında görselleştirdiği bir şey haline gelmektedir ve hatırlanması gereken bilgiler yazılı tutulmaktadır (Sanders, 1999:24). Burada hatırlanması gereken şeyler artık, cümlelerin içinde muhafaza edilebilmektedir (Sanders, 1999:70). Bireyin belleğine yardımcı bir bellek vasıtasının yazılı kültür ortamındaki bu varlığını da, günümüzde dijital mecralarla bilgi kayıt ve depolama suretiyle sahip olunan mekanik belleğe doğru atılan bir adım olarak değerlendirmek yanlış olmasa gerektir. Zaten dijital bellek de, bir bakıma, sanal mecrada yazılı veri saklama anlamına gelmektedir.

Okuryazarlıkla birlikte bireyin belleğine ve hatırlamasına yardımcı vasıta olarak kâğıt ve yazının belirmesiyle bireyin bellek işleyişinin, sözellikte geçerli bellek işleyişinden farklılaşmaya başladığı saptamasını yapmak makul gözükmemektedir. Çünkü sözellikte hatırlama için iyi bir ezberleme yeteneğinin gerekliliği söz konusu iken,

okuryazarlık düzleminde bunun önemini yitirdiğini söylemenin mümkün olduğu sanılmaktadır. Zira yazı belleği de dondurmaktadır ve birinin söylediği şeyi ezberlemek yerine yazılı olduğu metne istenildiği zaman dönülüp bakılmaktadır (Sanders, 1999:70). Öte yandan okur, aynı cümlelerin üzerinden tekrar tekrar geçebilmekte, anlamını tartabilmektedir (Sanders, 1999:27).

Buraya kadar yapılan okumaya dayanarak yazılı kültürün, yazının hayat verdiği bir kültür olduğu ve sözün bir materyal üzerine aktarımıyla mümkün kılındığı görülmektedir. Bu düzlemde bireyin içine yerleştirildiği konum da, okuryazarlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Okuryazarlık, bir yanıla sözellikten beslenmekte iken, öbür yandan sözelliktekinden farklı bir varoluş tarzını teşvik etmektedir, ki, bu da bireyselleşmedir. Okuryazarlığın geçerli olduğu yazılı kültür ortamında bireye yardımcı bellek mecrasının oluşum koşulları da sağlanmaktadır. Bu belleğin de ontolojik olarak, kâğıt üzerine geçirilen yazı ile yapılanmakta olduğu anlaşılmaktadır. Zira kâğıt, hatırlanması gereken bilgileri yazılı olarak korumaktadır.

III. Dijital Kültür’de Belleğin İşleyişi

Dijital teknoloji ile birlikte, daha önceki iletişim cihazlarında görülmemiş bir biçimde, bireyin yaşam tarzı, alışkanlıkları, davranışları ve değerleri dijitalliğin koşullarına uyum sağlamak üzere bir dönüşüme uğramaktadır. Böyle bir ortamda şekillenen kültürün ta kendisi de artık, dijital bir karakter taşımaktadır. Söz konusu bu kültür düzleminde bireylerin bellekle ilişkilenme tarzlarının da dönüşüme uğramakta olduğu ve hatırlamaların farklı bir karakter arz ettiği anlaşılmaktadır. İşte dijital kültür içerisinde bellek ile ilişkilenme tarzlarını anlamayı hedef edinen bu bölümde, bu sürece gelinceye kadar geçerli olan sözellik ve okuryazarlığın bellekle ilişkisi görüldükten sonra, şimdi, dijital kültür ve bellek ilişkisi kavranmaya çalışılmaktadır.

Medya teorisi kapsamında evrensel olarak, 19. yüzyıl baskı kültüründen 20. yüzyıl elektronik kültürüne ve 21. yüzyıl dijital kültüre doğru kayma yaşandığı belgelenmektedir (Deuze, 2006: 63). Bu dijital kültürün topyekûn olarak, yeni medya iletişim teknolojileriyle açığa çıktığı ve dijital koşullara güdümlü yeni kültürel formları karakterize ettiği, yapılan okumalarda anlaşılan en net gerçektir. Mesela internet gazeteciliği uygulamaları ile bağlantılı bağımsız medya merkezlerinin evrensel olarak yaygınlaşması ve (kişisel ve grup) weblogun popülerleşmesinde dijital kültüre özgü çeşitli anlamlar ve etkiler de keşfedilmektedir (Deuze, 2006: 63).

Dijital formatlarla çalışabilen ve her türlü veriyi üretme ve elde etmeye müsait yeni medya iletişim aygıtlarının, içinde bulunulan zaman diliminde geçerliliği olan kültür biçiminde de dönüşüme vesile olduğu anlaşılmaktadır. Zira Lev Manovich'ten edinilen bilgi doğrultusunda bugün bir yeni medya devriminin ortasında bulunulduğu ve bu yolla tüm kültürün bilgisayar aracılı üretim, dağıtım ve iletişim biçimlerine kaymasına şahit olunduğu açığa çıkmaktadır (2001:19). Dolayısıyla 'gelişmiş' dünyada insanlar artık, giderek artan bir şekilde dijital kültür içinde yaşamaktadır (Gere, 2008:7).

Dijital kültür terimi esasında, dijital teknolojilerin, çok yönlülükleri üstünden herkes için günlük yaşamı şekillendirmekte olmalarını anlatmaktadır (Thumim, 2012:10). Bir başka tanımla da dijital kültür, insanların günümüz ağ toplumunda nasıl davrandıklarına ve etkileşim kurduklarına ilişkin olarak ortaya çıkmış değerler, uygulamalar ve beklentiler seti olarak görülmektedir (Deuze, 2006: 63). Dolayısıyla dijital kültürün varlığı, dijital terimi bakımından, belli bir dönemdeki insan grup ya da gruplarının belirli bir hayat tarzını temsil etmektedir (Gere, 2008: 16).

Dijital kültürün karakterinin, belli bir teknolojik yapı tarafından oluşturulduğu ve harekete geçiriliyor olduğu görülmektedir. Zira dijital kültür, dijital teknolojinin

varlığından kaynaklanmakta ve onun tarafından belirlenmektedir (Gere, 2008:17). Öyle ki dijital kültürün, bilgisayar ile kodlama, öz-düzenleme, sanallaştırma ve programlama unsurları arasındaki karmaşık etkileşimlerden ve diyalektik birbirine geçmelerden üretildiği anlaşılmaktadır (Gere, 2008:18). Zaten böyle bir kültürel ortamda bugün herkesin bilgisayar kullanmayı bilmesi gerektiği, çünkü her işte bilgisayar kullanıldığı öne sürülmektedir (Sanders, 1999:190).

Dijital kültür, hem çevrimiçi hem de çevrimdışı olgularda köklenen yeni özelliklere sahiptir (Deuze, 2006: 63). Burada dijital kültürün en belirgin olarak görünür nitelik kazandığı alanın, sanal dil olduğunu düşünmek olanaklı gözükmemektedir. Çünkü bu kültür, konuşulan ve yazılan dilleri filtreleyen ve yeniden biçimlendiren kendine ait dile sahip bulunmaktadır. Söz gelimi SMS'in dilsel uygulamalar üzerindeki etkisi, çevrimiçi esinli tipografi, baş harflerin kullanımı vs. bunu örneklemektedir (Doueihi, 2011:3).

Yazılı kültürün hem sözlü kültürden beslenip hem de onu aşkın olan bir deneyime varlık kazandırması gibi, dijital kültürün de yazılı kültürden beslenmekle beraber onda büyük ve önemli bir dönüşüme kaynaklık ettiğini söylemek mantıklı bir yaklaşımı temsil etse gerektir. Zira yüzyıllar boyunca alfabe okuryazarlığını yaşayan insanların, metnin modelini içselleştirdiği ve yaşam öykülerini bu metne yazdıkları görülmektedir. Ancak şimdi bilgisayar, bu içselleştirilmiş metnin yerine ekran modelini yerleştirmeye çalışmaktadır (Sanders, 1999:126).

Sözel kültürde söz konusu olan toplumsal deneyim, birliktelik ve ortaklık bilincinin, yazılı kültürde bireyselleşme ve kişisel deneyim durumuna evrildiği bilinmektedir. Dijital kültür ortamında ise, bu bireyselleşmenin daha da ileri boyutlara ulaşarak insan ilişkilerinin adeta erozyona uğratıldığını söylemek yerinde bir kanaat olarak algılanmaktadır. Zira kişisel hard disklere bilgilerin depolanması (Mayer-

Schönberger, 2009: 52) demek, yazının başlattığı bireycilik olgusunu daha da ileri safhalara kadar ilerletmek demektir ve gelecek olan yeni ürünlerin buna daha da ivme sağlayacağı kestirmesi güç olmayan bir durumdur. Yine mesela bilgisayar, insanların bağlantısını koparmakta ve evdeki ilişkileri daha da parçalanmış hale getirmektedir (Sanders, 1999:124).

Yukarıda hakkında bilgilenilen dijital kültür ortamında artık, yeni ve farklı işlev ve dinamiklere sahip bir bellek nosyonu karşımıza çıkmaktadır. Çünkü dijitallık, bilgi için yeni bir ortam sağlamaktadır (Maj ve Riha, 2009:2). Söz konusu bu bellek, bireyin dışında yer alan, harici ve katı halde, cisimsel bir bellek nosyonudur. Bu tür belleğin belki de en spesifik özelliği, çok geniş, hatta coğrafi sınırları aşabilen bir erişim ve kullanım olanağı getiriyor olmasıdır.

Dijitallikte içkin olan veriyi kapsamlı depolama, kolayca bulup geri alma ve küresel erişim sağlayabilme özellikleri, bilginin devamlı surette uygun bir şekilde erişilebilir durumda tutulmasını sağlamaktadır. Hal böyle olunca dijital kültür içinde yaşam sürdürmek demek, aynı zamanda bir dijital ve sanal belleğin de hüküm sürmesi demektir. Nitekim, bu dijital bellek kayda değer ölçüde genişletmekte ve unutmayı güçleştirmektedir (Mayer-Schönberger, 2009:52). Böylelikle içinde bulunulan zaman da, unutmadan ziyade sınırsız hatırlama ile karakterize olmaktadır (Wilken, 2010:1). Çünkü bellek, artık, iletişim ağlarının ve dijital medya içeriğinin bolluğu, yaygınlaşması ve erişilebilirliği içindeki bir medya ekolojisi aracılığıyla yaşatılmaktadır (Hoskins, 2011: 29). Hatırlama durumu da giderek daha etkin bir şekilde, anında ve günlük dijital medya aracılığıyla oluşturulmaktadır (Hoskins, 2011: 23). Ancak burada hep hatırlamanın ve güçleşen unutmanın bireyin değil, teknolojik aygıtın başarısı olduğunu akılda tutmakta da fayda vardır.

Netice olarak dijital kültürün, yeni medya iletişim teknolojilerinin kuşattığı toplumda yaşayan günümüz bireylerinin davranış ve etkileşim biçimlerini şekillendiren değerler ve uygulamalar olduğu anlaşılmaktadır. Böyle bir kültürel düzlemde, yazının başlattığı bireycilik olgusunun daha da ileri safhalara evrildiği görülmektedir. Dijital kültür ortamında bireye yardımcı yapay belleğin de artık, yeni ve farklı forma kavuştuğu öğrenilmektedir. Bu yeni bellek formu bireyin fizyolojik bir unsuru olmayıp, harici, katı halde, cisimsel ve yapay bir belleği göstermektedir. Söz konusu bu yapay belleğin en karakteristik niteliği, bilgiyi geniş ve çoklu depolama ve saklama imkânları ile sürekli olarak her şeyi hatırlayabilmesi ve unutmasının zor olmasıdır.

VI. BÖLÜM: YENİ MEDYA VE BELLEK: KENT GENÇLİĞİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Gerçekleştirilmiş bulunan bu tez çalışması, yeni medya bilgi aygıt ve ortamları vasıtasıyla veri üretme ve depolama işlemlerinin görüldüğü gibi basit değil, aksine komplike olduğunun ve o işlemleri mümkün kılan bir arka planın bulunduğu bilincinde olarak, yapay belleğin gerisindeki gerçekliğin ve onu kullanmanın yarattığı sorunların izini sürmektedir. Yani bu çalışma, tuşlara basılarak yaratılan, depolanan ve istendiği anda ulaşıp yeniden elde edilip hatırlanan bilginin varoluşunun müsebbibi söz konusu aygıtları kullanmanın arkasından nelerin geleceğini anlamayı dert edinmektedir. Bunun için de bu bölümde kent gençlerinin bilgi üretme ve saklama mecrası olarak yeni medyanın yarattığı belleği kullanmaları, onunla ilişkilene tarzları ve o belleğin yol açtığı açmazlar, yapılan alan araştırmasının bulguları paylaşılarak kavranmaya çalışılmaktadır.

Yapılan alan araştırmasında veri elde etmek için seçilen örneklem, yaşları yirmi ile otuz yaş arasında olan yirmi gençten oluşmaktadır. Bu gençlerden beşi, yirmi ile yirmi beş yaş arası lise mezunu gençlerdir. Bunlardan ikisi bir işte çalışmakta iken, üçü herhangi bir işte çalışmamaktadır. Beş tane genç, yirmi ile yirmi beş yaş arası üniversite öğrencisi gruptur. Görüşme yapılan beş genç, yirmi beş ile otuz yaş arası üniversite mezunu ve bir işte çalışmayan konumundadır. Diğer beş genç ise, yirmi beş ile otuz yaş arası üniversite mezunu ve bir işte çalışan genç grubudur.

Bu tez çalışmasında kuramsal çerçeve olarak, modernleşme ve aydınlanma meseleleri bağlamında teknoloji ve akıl üzerine yaptıkları değerlendirmeler nedeniyle, Eleştirel Teori olarak da literatürde geçtiği görülen, Frankfurt Okulu²⁰ kuramının önemli

²⁰ Okulun önemli üyeleri arasında Max Horkheimer, Theodor Adorno, Eric From, Herbert Marcuse, Walter Benjamin, Jürgen Habermas bulunmaktadır (Cevizci, 1997 : 294-295).

isimleri olan Max Horkheimer, Theodor Adorno ve Herbert Marcuse'un görüşlerinden yararlanılmaktadır. Çünkü yapılan bu çalışma, kent gençlerinin dijital bellek kullanarak yaşadığı olumsuzlukları görme çabasıyla en temelde teknoloji eleştirisi yapmaktadır. Bunda temel alınan eleştirel teori de zaten, araçsal akıldan, modern teknolojiden ve modern tüketim toplumunda medyanın oynadığı rolden kuşku duymaya çağırmaktadır (Hira, 2000: 89).

Eleştirel teorinin en temelde, günümüzde artık yeni medya ürünlerinin de bir parçası olduğu kültür endüstrisi ya da kitle kültürü eleştirisi üzerine kurulu bir teori olduğunu düşünmek yanlış olmasa gerektir. Nitekim Frankfurt Okulu, kitle kültürünü²¹ tecimsel olduğu için zararlı görmektedir (Inglis, 2005: 222-223). Çünkü kültür endüstrisi, eski ve bildik olanı, kitleler tarafından tüketilmek üzere yeni ürün biçimlerine sokmakta ve bunu az-çok bir plana göre yapmaktadır (Adorno, 2005a: 240). Adorno'ya göre bilincinde bir şey kalmayan ancak reklamı yapılan maddenin üstün gücüne teslim olan izleyici, dayatılan malları tam olarak kendine ait kılarak ruhsal huzur satın almaya çalışır. Buna kişisel zevk denir ve kişinin kendisine yutturulan şeyle özdeşleşmesinin yol açtığı aşık pasif bağımlılıktır (Adorno'dan aktaran Lunn, 1995: 199). Adorno ve Horkheimer'a göre kültür endüstrisi, böyle bir rasyonelleşmiş dünyanın düzgün biçimde işlemesi için vardır. İnsanları dolaysız biçimde kandırmakta, vaat ettiğini yerine getirmeyip sahte tatminlerin dağıtımını yapmaktadır (Adorno ve Horkheimer'dan aktaran Lunn, 1995: 201). Horkheimer ve Adorno, kültür endüstrisinin, kapitalizmin tahakkümünü yaygınlaştırmak ve insanları ve onların kültürel anlatımlarını metaya dönüştürmek için teknolojiyi nasıl kullandığını göstermektedir (Zipes, 2005:227).

²¹ Theodor Adorno, Horkheimer'la birlikte yayınladıkları Aydınlanma'nın Diyalektiği'nin taslaklarında "kitle kültürü"nden söz ettiklerini, daha sonra bu ifadeyi "kültür endüstrileriyle değiştirdiklerini belirtmektedir (Mutlu, 2012: 206-207).

Frankfurt Okulu teorisyenlerinin kültür endüstrisi eleştirisiyle ilintili olarak araçsal akıl eleştirisi de geliştirdikleri görülmektedir. Çünkü bu düşünürlerin, kültür ve modernizmle ilgili problemler üzerinde yoğunlaşarak kapitalist toplumun temel ilkesi olan araçsal akılcılığa karşı çıkmış oldukları görülmektedir (Cevizci, 1997: 295). Bu manada Horkheimer, aklın nasıl öznelleştiği ve sonuçlarının akılcı olup olmadığına karar verilmeden, sadece bir yönlendirme aracı olarak ele alındığına dikkat çekmektedir (aktaran Larrain, 1995:80). Zira, doğaya egemen olma girişimiyle birlikte akıl öznelleştirilmekte, yönlendirici ve tamamen araççıl bir nitelik kazanmaktadır (Larrain, 1995:83). Aklın araçsalıcı değeri, doğa ve insan üzerinde egemenlik kurulmasında oynadığı rol, tek ölçüt durumundadır (Horkheimer, 1994: 67). Aklın araçsalıcı kullanımıyla gündeme sokulan yeni bir tür yabancılaşma, bilime de nüfuz ederek her şeyi teknik yararlılık ve kişisel çıkara indirgemektedir (Larrain, 1995:80). Akıl ve egemenlik, artık, birbirleriyle çelişkili kavramlar değildir. Marcuse’a göre, bugün egemenlik kendisini yalnızca teknoloji aracılığıyla değil, teknoloji olarak da güçlendirmektedir (Larrain, 1995: 84).

Endüstriyel sistemin kitleler üzerinde sahip olduğu denetim gücünü teknolojiyi onların hizmetine sunmakla elde ettiği gerçeğinin tespiti, Eleştirel Teori’nin önemli katkılarından birini oluşturmaktadır. Buna göre sanayi toplumları, ancak endüstriyel medeniyet için işe yarar teknik, bilimsel ve mekanik üretkenliği harekete geçirmeyi, örgütlemeyi ve bunlardan istifade etmeyi başardıklarında kendini koruyabilmekte ve güvence altına alabilmektedir (Marcuse, 2002: 5). Bu bağlamda Marcuse’un, endüstri toplumunun yeni bir rasyonaliteye dayanmakta olduğunu ve bunun da teknolojik rasyonalite olduğunu tespit ettiği görülmektedir. Marcuse için buradaki uyumlu verimlilik fikri, teknolojik rasyonalitenin yapısını göstermektedir. Bu minvalde, yeni bir akıl biçimi söz konusu hale gelmektedir. Şöyle ki, Marcuse’un düşünümü çerçevesinde burada akıl,

standartlaştırılmış kontrol, üretim ve tüketim sistemi içinde kurulmaktadır. Marcuse'a göre teknolojik rasyonalitenin mekanizmaları, toplumun tamamına yayılmaktadır. Marcuse bu mekanizmaların, aygıtların işleyişi için işe yarar olan bir dizi doğruluk değeri geliştirdiğini belirtmektedir. Marcuse'un belirttiği gibi rekabete veya işbirliğine dayanan davranışlarla ilgili öneriler, iş metotları, verimli örgütlenme ve kontrol ilkeleri, bilim ve tekniklerin kullanımı, bu değerler sistemi açısından bir doğruluk veya yanlışlık belirtir (1998: 146). Bu doğruluk değerleri deneyimle devam ettirilmekte ve bir yaşam sürdürmek isteyenlerin düşüncelerini ve eylemlerini yönlendirmektedir (Marcuse, 1998: 147). Marcuse, "uygunluk mekaniği"nin, teknolojik olandan sosyal düzene doğru yayılmakta olduğunu söylemektedir. Bununla, makinenin işleyişi bireye mekanik davranış kalıplarını dayatmaktadır (Marcuse 1998: 145). Böylelikle Marcuse'un dile getirdiği gibi makinenin gücü, bireyin ve herhangi bir tikel bireyler kümesinin gücünü aşmaktadır. Bu olgu da makineyi, temel örgütlenişi makine sürecinin örgütlenişi olan herhangi bir toplumda en etkili politik araç yapmaktadır (Marcuse, 2010:21).

Eleştirel teorinin parmak bastığı önemli meselelerden birisi de, gerçek ve sahte ihtiyaçların ayırdında bulunmaktır. Söz konusu ayırım, yapılan bu tez çalışmasında da yararlanılan önemli bir bilgiyi teşkil etmektedir. Buna göre teknolojik toplum, bir egemenlik dizgesidir (Marcuse, 2010:14). Burada bireye yapay gereksinimler ve yapay olanaklar dayatılmaktadır (Marcuse, 2010:20). Bir şeyi yapma ya da yapmama, kullanma ya da yok etme, ona sahip olma ya da onu reddetme olanağının bir gereksinim olarak kavranıp kavranmadığı, toplumsal kurumlar ve çıkarlar için istenebilir olarak görünüp görünemeyeceğine bağlıdır (Marcuse, 2010:21-22). Marcuse'un belirttiği gibi yanlış ihtiyaçlar, bireye, tikel toplumsal çıkarlar tarafından yukarıdan dayatılanlardır. Mesela reklamlar ile uyum içinde dinlenme, eğlenme, davranma ve tüketme, başkalarının sevdiklerini sevmeye ve nefret ettiklerinden nefret etme gibi yürürlükteki gereksinimlerin

çoğu, bu yanlış gereksinimler sınıfına aittirler. Bunlar üzerlerinde bireyin hiçbir denetimi yoktur, dışsal güçler tarafından belirlenirler ve gelişim ve doyumları da özerk değildir. Marcuse'a göre bu tür gereksinimler, başat çıkarı gerektiren bir toplumun ürünleri olarak kalmayı sürdürürler. Doyum sağlanması koşulsuz gerekli olan biricik gereksinimler ise, beslenme, giyinme, konut gibi gerçek gereksinimlerdir (Marcuse, 2010:22).

Frankfurt Okulu teorisyenlerinin eleştirisini yaptıkları endüstri toplumu, kitle kültürü ve teknoloji toplumu ortamında bir yaşam sürdüren bireye dair tespitleri de hayli önemli ve anlamlıdır. Zira yapılan okumalara bağlı olarak, böyle bir süreçte varoluş mücadelesi veren bireyin aslında yeni bir varoluş biçimine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Buna bağlı olarak, bu yeni konumlarıyla bireylerin durumu pek de iç açıcı gözükmemektedir. Söz gelimi Adorno'ya göre teknoloji, insanları, nesnelerin amansız ve tarih dışı taleplerine bağımlı kılmaktadır. Bu nedenle de yeni insan tipini anlamak için, onu çevresindeki nesneler dünyasının sürekli etkisine maruz kalan, sisteminin en derin noktalarında bile oradan izler taşıyan bir varlık olarak düşünmek gerekmektedir (Adorno, 2005b: 41). Çünkü bu adil olmayan durumda kitlelerin acizlikleri ve onlara dağıtılan metaların niceliğiyle birlikte kontrol edilebilirlikleri de artmaktadır (Horkheimer ve Adorno, 2010: 14).

Endüstri toplumu, kitle kültürü ve teknoloji toplumuna dair yürüttüğü düşünüm çerçevesinde Marcuse, endüstri toplumunun bireyini, tek boyutlu insan olarak nitelendirmektedir. Çünkü ona göre burada teknoloji ontolojinin yerine geçmekte (Marcuse, 2011: 134) ve insan da artık, tek boyutlu hale gelmektedir (Marcuse, 2011: 135). Nitekim teknolojik toplum, bir egemenlik dizgesidir ve tekniklerin kavram ve yapılarında işlemektedir (Marcuse, 2010: 14). Böyle olunca bu toplum, esas olarak bir kısıtlama ve kontrol gücü olarak görülmektedir ve egemenliğini insanlar üzerinde sürdürmektedir (Marcuse, 1998: 159). Burada insanlar, etkili ve üretken egemenliğin

nesnesi olmuş durumdadır (Marcuse, 2010: 23). Bireyin kendisinin uyum gösterdiği ve benimsediği bu aygıtlar rasyoneldir (Marcuse, 1998: 145). Bu bireyin alışkanlıkları, düşünceleri ve davranış kalıpları belirlenmektedir (Marcuse, 1998: 159). Zaten tek boyutluluk da, gerçekliğin, onun içeriği, özü haline gelen teknik form içinde sunulmasını ifade etmektedir ve realite artık, tek boyutludur (Marcuse, 2011:135). Dolayısıyla artık, kişisel alan, teknolojik realite tarafından ele geçirilmiştir ve kitlesel üretim ve kitlesel dağıtım bütün bireyi istemektedir (Marcuse, 2010: 26). Burada Marcuse’a göre kitle ulaşım ve iletişim araçları, konut, besin ve giysi türündeki metalar, eğlence ve bilişimin direnilemez ürünleri kendileri ile birlikte buyrulan tutum ve alışkanlıkları, belli entellektüel ve duygusal tepkileri de iletip, tüketicileri, üreticilere ve bütüne bağlamaktadır. Ona göre, bu ürünler doktrin aşılama ve manipule etmektedir; ki, doktrin aşılama, bir yaşam yolu olur. Marcuse, böylece tek boyutlu düşünce ve davranış kalıbının doğduğunu dile getirmektedir (2010: 27).

Yukarıda serimlenmiş olan kuramsal çerçeveden faydalanılarak yirmi kent genci üzerine yapılan alan araştırmasının bulguları aşağıda arz edilmektedir. Araştırmada elde edilen verileri, sorulan otuz üç soruya gençlerce verilen yanıtlar meydana getirmektedir. Bu yanıtlar, aralarında anlam bütünlüğü sağlamak amacıyla oluşturulan dokuz kategorik ana konu başlığı altında serimlenip ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Tüm bunlarla burada en temelde, kent gençlerinin bellek teknolojilerinden faydalanmakla içine yerleştikleri durumun ne olduğu görülmeye çalışılmaktadır. Bunun için de araştırma verileri ile kent gençlerinin dijital belleği bilgi depolama, saklama bakımından nasıl ve ne şekillerde kullandığının, bu kullanımın onların kendi bellek, hatırlama ve unutma dinamikleri bakımından yarattığı sonuçların ve doğurduğu sorun, açmaz veya kısıtlamaların ne olduğunun anlatılmasına çaba gösterilmektedir.

I. Demografik Özelliklerine Göre Gençlerin Durumu

Bu başlık altında sıralanan veriler bir nevi, araştırmanın girişi olma niteliğini arz etmektedir. Zira burada, görüşmeye katılan kent gençlerinin sahip oldukları demografik özellikleri tespit etmeye yönelik olarak yöneltilen sorulara verilen yanıtlardan edinilen bulgular maddeler halinde aşağıda sunulmaktadır. Demografik özelliklere göre bu gençlerin durumuna bakmaktaki erek ise, yeni medya aygıt ve ortamlarının bu gençlerce bellek işlemlerinde kullanılması ve etkinleştirilmesi halinde bu gençlerin sahip oldukları demografik niteliklerinin bir değişiklik oluşturup oluşturmadığını görebilmektir. Nitekim bu ana başlık dahilinde araştırmada kullanılan görüşme sorularından²² bir, iki, üç, dört, beş, altı ve yedinci sorulara gelen yanıtlardan edinilen bulgular maddelenerek aşağıda gösterilmektedir.

1) Cinsiyet Değişkeni: Bu çalışma öncesinde gerçekleştirilen araştırma hazırlık safhasında veri toplamada faydalanılmak üzere seçilen demografik değişkenlerden birincisi, cinsiyet olarak tanımlanmıştır. Cinsiyetin bir değişken olarak dahil edilmesindeki amaç, yeni medya aygıt ve uygulamalarını bellek aktivitelerinde kullanma ve konumlandırma bakımından iki cinsiyet grubu arasında bir farklılaşma yaşanıp yaşanmadığını görebilmek olmuştur. Böyle bir hedefle, bu bölümde serimlenmekte olan alan araştırmasının veri ve bulgularını elde etmeye yönelik sorular yirmi gençle yapılan görüşmelerde kendilerine yöneltilerek cevaplamaları istenmiştir. Yapılan görüşmelerde soruları yanıtlayan bu yirmi gencin on biri kadın, dokuzu erkek görüşmeciden meydana gelmiştir. Burada kadın ve erkek görüşmeci sayısının farklı olmasının, yani görüşmeci gençlerin on birinin kadın dokuzunun erkek olmasının sebebi, bulunan erkek görüşmeci adaylar içinde görüşmeye katılımı kabul eden sayısının düşük olması ve görüşme yapmaya sadece dokuz erkek görüşmecinin ikna edilebilmiş olmasıdır.

²² Araştırma esnasında gençlere sorulan sorular, bu tez çalışmasının sonunda yer alan ekler bölümünde sunulmaktadır.

Görüşme yapılan kent gençlerinin tez metninde isimlerinin kullanılmamasını rica etmeleri nedeniyle, araştırmanın yazımında kendilerine birer kodlama ismi verilerek kadın ve erkek görüşmecilerin yanıtları bu metne taşınmaktadır. Bu ereği gerçekleştirme doğrultusunda on bir kadın görüşmeci ve dokuz erkek görüşmeci için baş harfleri farklı olan ve büyük harflerle yazılan rastgele birer isim atanmak suretiyle bir kod verilmektedir. Böyle yapıldığında söz konusu bu kodlama işlemi neticesinde ortaya çıkan tabloya göre kadın görüşmeciler AYŞE, BERNA, EMEL, MÜGE, DERYA, FEYZA, TUĞÇE, ŞEYDA, İREM, ZEYNEP ve GİZEM kodlu görüşmeciler ve erkek görüşmeciler ise CEM, ÖMER, OĞUZ, SELİM, RIFAT, UFUK, YAĞIZ, HAKAN ve NECİP kodlu görüşmeciler olarak cevapları ile bu teze dahil edilmektedir.

Yapılan alan araştırması neticesinde, yeni medya aygıt, ortam ve uygulamalarını hayatlarında serimledikleri bellek merkezli eylem ve aktivitelerinde konumlandırma bakımından her iki cinsiyet grubu arasında bir farklılaşma olmadığı altı ehemmiyetle çizilmesi gereken bir bulguyu temsil etmektedir. Daha açık bir anlatımla, yeni medyanın ileri teknoloji ürün ve uygulamalarının sunduğu bellek, kayıt ve depolama imkânlarını kullanma deneyimleri ve onlara atfettikleri önem ve anlam açısından sunulan verinin cinsiyet farklılığına karşı kör olduğu açığa çıkarılmaktadır. Yani aynı soruya verilen kadın ve erkek yanıtlarından hareketle bellek, kayıt ve depolamada yeni medya ürünlerinden yararlanma noktasında kadın ve erkek gençlerin deneyim ve pratikleri arasında ayrılıkların görülmemekte olduğu anlaşılmaktadır. Bu da görüşmeci gençler arasındaki cinsiyet farklılığının, yeni medya tabanlı bellek kullanımına yansımadığını ve görüşmeciler arasında dijital bellekten faydalanmada bu açıdan bir dijital bölünme²³ olmadığını göstermektedir. Ayrıca -araştırmanın ileriki kısımlarında daha anlaşılır hale

²³ Dijital uçurum ya da bölünme, dijital çağda olanlar ve olmayanlar, internet ve diğer bilgi iletişim teknolojilerine erişimi olanlar ve olmayanlar ya da bu medyaları kullananlar ve kullanmayanlar arasındaki ayrıklığı ifade etmektedir (Hargittai, 2001: 2).

geleceği üzere- kadın ve erkek tüm gençlerin bellek bağlamında yeni medya ile benzer biçimde bir ilişkilene içerisine girdikleri ve yeni medyayı bir bellek alanı olarak aynı şekilde ve benzer amaçlar için kullanabildikleri bilgisine ulaşılmaktadır.

2) Yaş Değişkeni: Bu araştırmanın hazırlık sürecinde veri toplamada kullanılan demografik değişkenlerden biri de, yaş olarak belirlenmiş ve sonuçların ortaya çıkarılması bakımından önemli bir ayırım kriteri oluşturabileceği akla yatkın bulunmuştur. Buna binaen, yapılan alan araştırması sırasında yaşları yirmi ile otuz arasında değişen ve kentte yaşayan yirmi gençle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu çalışmada yaş değişkeni ile bu başlık altında daha sonra gelecek olan maddelerde değerlendirilmeye tabi tutulan öğrenim durumu ve çalışma durumu değişkenleri arasında korelasyon kurularak da bu gençler içinde bölümlere yapmaya gidilmiştir- ki bu faaliyetlerin, öğrenim durumu ve çalışma durumu değişkenlerinin değerlendirilmesi sırasında açıklanması ve ayrıntılı olarak ele alınmasında fayda görülmüştür. Zira öğrenim durumu ve çalışma durumu değişkenleri ortaya koyulmadan yapılan bu tasarımı serimlemeye çalışmak, afaki ve beyhude bir çaba olarak karşılanmıştır.

Yapılan alan araştırmasına iştirak eden kent gençlerinin yaş dağılımlarına ayrıntılı olarak bakılacak olundığında ortaya şu şekilde bir yaş tablosu çıkmaktadır: Kadın görüşmecilerden AYŞE kodlu görüşmeci yirmi, BERNA kodlu görüşmeci yirmi bir, EMEL kodlu görüşmeci yirmi üç, MÜGE kodlu görüşmeci yirmi, DERYA kodlu görüşmeci yirmi iki, FEYZA kodlu görüşmeci yirmi dört, TUĞÇE kodlu görüşmeci yirmi yedi, ŞEYDA kodlu görüşmeci yirmi altı, İREM kodlu görüşmeci yirmi altı, ZEYNEP kodlu görüşmeci yirmi altı ve GİZEM kodlu görüşmeci yirmi yedi yaşında olduğunu söylemektedir. Erkek görüşmecilerden CEM kodlu görüşmeci yirmi iki, ÖMER kodlu görüşmeci yirmi iki, OĞUZ kodlu görüşmeci yirmi, SELİM kodlu görüşmeci yirmi iki, RIFAT kodlu görüşmeci yirmi dokuz, UFUK kodlu görüşmeci otuz, YAĞIZ kodlu

görüşmeci yirmi sekiz, HAKAN kodlu görüşmeci yirmi altı ve NECİP kodlu görüşmeci yirmi altı yaşında olduğunu belirtmektedir.

Araştırmanın neticesi yaşa dayalı veri haritalandırma seçeneğinin de, kent gençleri arasında yeni medya teknolojilerinin mecra ve uygulamalarını bilgi ve belgeleri kaydetme, depolama, saklama bakımından yarattığı imkânları kullanmada farklılığa sebebiyet vermediğini göstermektedir. Yani araştırma, dijitalliğin bellek, hatırlama ve unutma dinamiklerinde sunduğu getirilerden faydalanma bakımından gençler arasında yaşı bir farklılaşma meydana getirmediğini gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla yaş farklarına rağmen araştırmadaki gençler arasında yeni medya teknoloji belleğe erişim bakımından dijital boşluk bulunmamaktadır. Nitekim araştırma bulguları- daha sonraki başlıklarda daha da netlik kazanacağı üzere- kentte yaşayan genç insanların, yaşa dayalı bir sapma göstermeksizin bellek, depolama ve hatırlama faaliyetleri için endüstriyel yapının sunduğu yapay bellekleri kullandığını açık hale getirmektedir. Yani mevcut endüstriyel sistemin yaratımı olan yeni medya temelli yapay bellek ve depolama imkânları, görüşmeye katılan kadın ve erkek tüm görüşmeciler tarafından yaşa dayalı bir ayrımlanma göstermeksizin benzer biçimlerde kullanılmaktadır. Daha açık bir anlatımla bu gençlerin, yaşları kaç olursa olsun, esasında söz konusu endüstrinin yarattığı ve tabiri caiz ise onlara dayatmakta olduğu yapay ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak söz konusu bellek teknolojilerini aktif ve etkili bir biçimde kullanmakta olduğu kanıtlanmaktadır. Böylece kent gençlerinin, yeni medya teknolojilerini tedavüle koyan yeni medya endüstrisinin²⁴ günbegün ilerlettiği dijital bellekleri sonuna kadar kullanan birer tüketici konumuna yerleştikleri sonucuna varılmaktadır.

²⁴ Günümüzde yeni medya endüstrisinin, global ölçekte faaliyet gösteren belli başlı dev şirketler tarafından yapılandırıldığı anlaşılmaktadır. Bu büyük şirketlerin dünya çapında ürünlerini arz ettiği sahanın genişliği ve kendisine bağladığı kullanıcı ağının devasa boyutlara erişimi ile, bir bakıma, küresel çapta bellek denetimini de üstlendiği düşünülmektedir. Söz konusu şirketlere bakılacak olundığında, bilgi iletişim teknoloji (BIT) yoğun Apple, Google, eBay, Facebook, Intel, HP gibi dünyaca ünlü firmaların ABD'deki

3) Öğrenim Durumu Değişkeni: Araştırmanın hazırlık evresinde veri toplamak için faydalanılacak demografik değişkenlerden biri de, öğrenim durumu olarak tasarlanmış ve gerekli bilgiye ulaşma açısından makul bir ayırım noktası yaratabileceği düşünülmüştür. Söz konusu kriteri temele alınan soru yöneltildiğinde şu şekilde bir öğrenim durumu tablosuyla karşılaşmıştır: Kadın görüşmecilerden AYŞE'nin lise mezunu, BERNA'nın lise mezunu (üniversiteyi kazanmış ama kayıt dondurmıştır), EMEL'in lise mezunu, MÜGE'nin üniversite öğrencisi, DERYA'nın üniversite öğrencisi, FEYZA'nın üniversite öğrencisi (özel üniversitede okumaktadır), TUĞÇE'nin üniversite mezunu, ŞEYDA'nın üniversite mezunu, İREM'in üniversite mezunu, ZEYNEP'in üniversite mezunu ve GİZEM'in de üniversite mezunu olduğu bilgisi elde edilmiştir. Erkek adaylardan CEM'in lise mezunu (üniversiteyi kazanmış ama kayıt dondurmıştır), ÖMER'in lise mezunu (üniversiteyi kazanmış ama kayıt yaptırmamıştır), OĞUZ'un üniversite öğrencisi, SELİM'in üniversite öğrencisi, RIFAT'ın üniversite mezunu, UFUK'un üniversite mezunu, YAĞIZ'ın üniversite mezunu (yüksek lisans eğitimine devam etmektedir), HAKAN'ın üniversite mezunu ve NECİP'in de üniversite mezunu olduğu verisine ulaşılmıştır.

Yukarıda dile getirildiği üzere, yapılan bu çalışmada öğrenim durumu değişkeni ile yaş durumu değişkeni arasında korelasyon kurularak da bu gençler arasında bölümlere yapmaya gidildiğini ve bu suretle de gençlerin değerlendirilmeye tabi tutulduğunu tekrar etmekte yarar vardır. Bu şekilde yapılan bölümlere ile de yirmi- yirmi

Silikon Vadisi'nde konumlanmakta olduğu görülmektedir (www.siliconvalley.com/sv2020). Intel, Microsoft, Xerox ve Apple gibi şirketler, vadinin ilk şirketleri arasında yer almaktadır. Dünyadaki teknoloji pazarını neredeyse tek başına elinde tutan bu şirketler, milyarlarca dolarlık bir ekosistemin sahibidir. Oracle, Yahoo, Adobe Systems, NetApp, LinkedIn de buradaki şirketlerdendir (<http://webrazzi.com/2012/07/31/silikon-vadisinin-onde-gelen-150-sirketi/>). Bunlar dışında Japonya'da Sony, Finlandiya'da Nokia, Güney Kore'de Samsung, ABD'de IBM de, yeni medya sektöründe faaliyet gösteren aktif büyük yeni medya şirketleridir (<http://www.teknokulis.com/galeri/teknoloji/en-degerli-teknoloji-sirketleri/20>).

beş yaş arası lise mezunu beş tane, yirmi- yirmi beş yaş arası üniversite öğrencisi beş tane ve yirmi beş- otuz yaş arası üniversite mezunu on tane olmak üzere kentte yaşayan toplam yirmi genç ile görüşmelerin yapıldığını belirtmek gerekmektedir. Buna ek olarak yirmi beş- otuz yaş arası üniversite mezunu gençler arasında ise, çalışma ve çalışmama kriterine göre ayırlamaya gidildiği bilgisini de burada sunmak elzem bulunmaktadır- ki, bu bilginin de çalışma durumu değişkenine dair değerlendirmede tekrar serimlenmesine uğraş verileceğini ayrıca vurgulamak önemlidir.

Görüşmeler sonucunda elde edilen malzeme öğrenim durumu kriterinin de, yeni medya endüstrisinin getirisi araç ve ortamları bilgi kayıt ve depolamada kullanma bakımından gençler arasında bir ayrılmaya neden olmadığını açık etmektedir. Yani dijital teknolojinin bellek ve hatırlama için yarattığı opsiyonlardan kazanım sağlama noktasında görüşme yapılan gençler arasında öğrenim durumunun bir farklılaşma yaratmadığı bilgisi ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla öğrenim durumları değişkenlik arz etse de, dijital belleğe sahip olup faydalanma açısından gençler arasında bir dijital bölünme yoktur. Daha açık anlatımla bu gençlerin öğrenim durumlarına göre değişkenlik gösteren amaçlar doğrultusunda yeni medyanın sunduğu bellek ve hatırlama imkânlarını kullanmakta oldukları saptanmaktadır.

4) Çalışma Durumu Değişkeni: Bu çalışmaya hazırlanma evresinde veri toplamak için ele alınan demografik değişkenlerden biri de, çalışma durumu olarak planlanmış ve gerekli veriyi elde edebilme açısından önemli bulunmuştur. Söz konusu dağılıma dair soruya gelen yanıtlara bakıldığında lise mezunu olan AYŞE ve EMEL bir işte çalışmakta iken, lise mezunu olan CEM, BERNA ve ÖMER çalışmadığını ifade etmektedir. Üniversite öğrencisi olan MÜGE, DERYA, FEYZA, OĞUZ ve SELİM herhangi bir işte çalışmamaktadır. Öte yandan öğrenim durumu değişkenine bağlı olarak, üniversite mezunu olma ve çalışma durumu arasında kurulan korelasyon ile de gençler arasında

bölümlenme yapılmaktadır. Bu ise, üniversite mezunu yirmi beş-otuz yaş genç grubu arasında çalışıyor olma ve çalışıyor olmama durumuna göre yapılan bir bölümlenmedir. Buna göre de, üniversite mezunu TUĞÇE, ŞEYDA, İREM, RIFAT ve UFUK bir işte çalışmamakta iken, ZEYNEP, YAĞIZ, GİZEM, HAKAN ve NECİP bir işte çalışmaya devam etmektedir.

Yapılan araştırmada ele alınan çalışma durumu değişkeninin de, bilgi ve belgeleri depolama, koruma, bulma edimini yerine getirmede kent gençleri arasında bir fark yaratmadığı anlaşılmaktadır. Yani çalışma ya da çalışmama faktörünün, bellek ve hatırlama kanalı olarak yeni medya teknoloji cihaz ve uygulamaları kullanma faaliyeti yönünden kent gençleri arasında bir ayrım ve sapma oluşturmadığı saptanmaktadır. Dolayısıyla çalışma durumları farklılık oluştursa da, gençler arasında yeni medyayı bir bellek olarak kullanmada dijital boşluk oluşmamaktadır. Nitekim görüşmeye katılan tüm gençler, çalışsın ya da çalışmasın, dikkate aldığı bilgiye ulaşma, kaydetme, depolama, hatırlama vs. eylemlerini gerçekleştirmede yeni medya tabanlı ürünleri tüketmekte hiçbir sakınca görmemektedir. Bu durum ise günümüzde yeni medya teknolojileriyle bir ekonomik getiri elde etme alanını realize eden kapitalist mantığın, bellek, depolama, hatırlama işlevi gören yeni teknoloji cihaz, ürün ve uygulamaların yaratılmasında da en faal biçimde tezahür ettiğini göstermektedir. Böylelikle söz konusu endüstrinin, tedavüle koyduğu ürünlerle beraber bu ürünlerin tüketicisi olarak gençleri de örgütlemekte olduğu verilerle de desteklenmiş olmaktadır.

5) Çalışan Gençlerin Aylık Geliri Değişkeni: Bu araştırma kapsamında -çalışma durumu ile bağlantılı olarak- görüşmecilere çalışıyor olmaları durumunda aylık toplam gelirlerinin ne kadar olduğu sorulmuştur. Böyle bir sorunun yöneltilmesindeki gaye, görüşmecilerin kullandıkları yeni medya ürünlerinin fiyatları ile aylık gelirleri arasında bir denge olup olmadığını anlayabilmektir. Ancak böyle bir dengenin var olup olmadığını

görmek, bu araştırmada sorulan on ikinci soru ile gençlerce kullanımı tercih edilen yeni medya cihazlarının markalarının ne olduğu bilgisinin elde edilmesine muhtaçtır. Dolayısıyla söz konusu dengeğin neliği, bu çalışmada daha sonra gelecek ilgili başlıkta değerlendirilecek olan on ikinci sorunun yanıtlarını bekleyecektir.

Yöneltilen bu soru neticesinde aylık gelir olarak, çalışıyor durumda olan AYŞE asgari ücret, EMEL bin beş yüz lira, ZEYNEP üç bin üç yüz lira, GİZEM iki bin üç yüz lira kazanmaktadır. Öte yandan YAĞIZ dört bin iki yüz lira, HAKAN iki bin lira, NECİP iki bin beş yüz lira aylık gelir elde etmektedir. BERNİ, MÜGE, DERYA, FEYZA, TUĞÇE, ŞEYDA, İREM ve CEM, ÖMER, OĞUZ, SELİM, RİFAT, UFUK çalışmıyor olmaları sebebiyle herhangi bir gelire sahip bulunmamaktadır.

Görüşmelerde elde edilen veri, kazandıkları aylık ücretin, kent gençleri arasında yeni medya tabanlı belleğe sahip olup kullanma bakımından bir ayrımlanma oluşturmadığını göstermektedir. Yani gelir farklarına rağmen bilgi teknolojilerine erişim açısından gençler arasında algılanan bir dijital boşluk yoktur. Net bir anlatımla araştırmadaki gençler, gelir durumları ne olursa olsun yeni medya teknolojili bellek ürünlerine ulaşım onlardan faydalanmaktadır.

6) Anne Ve Babanın Mesleği Değişkeni: Yapılan araştırmada belirlenen demografik değişkenlerden birini de, ebeveyn meslekleri oluşturmuştur. Bu doğrultuda görüşmecilerden anne ve babalarının mesleklerinin ne olduğunu söylemeleri istenmiştir. Böyle bir sorunun yöneltilmesindeki maksat, görüşmecilerin mensubiyet içerisinde oldukları toplumsal katmanlar bakımından aralarında fark olup olmadığını, şayet var ise bu farklılığın bellek ve hatırlama faaliyeti için bir yeni medya cihazına sahip olmada tezahür edip etmediğini görebilmek olmuştur.

Kadın görüşmecilerin anne ve babalarının yaptıkları mesleklere baktığımızda şu şekilde bir tablo açığa çıkmaktadır: Kadın görüşmecilerden görüşmeci AYŞE'nin annesi ev hanımı, babası ise dolmuş şoförüdür; görüşmeci BERNA'nın annesi ev hanımı, babası ise öğretmendir; görüşmeci EMEL'in annesi memur emeklisi, babası ise çalışan memurdur; görüşmeci MÜGE'nin annesi çalışan işçi, babası ise işçi emeklisidir; görüşmeci DERYA'nın annesi ve babası öğretmendir; görüşmeci FEYZA'nın annesi öğretmen, babası ise emekli askerdir; görüşmeci TUĞÇE'nin annesi çalışan işçi, babası ise emekli işçidir; görüşmeci ŞEYDA'nın annesi doktor, babası ise yüksek yargıda hâkimdir; görüşmeci İREM'in annesi hemşire, babası ise memurdur; görüşmeci ZEYNEP'in annesi ev hanımı, babası ise emekli öğretmendir; görüşmeci GİZEM'in annesi ve babası işçi emeklisidir.

Erkek görüşmecilerin anne ve babalarının yaptıkları meslekler açısından sahip oldukları mensubiyetler ise, şu şekildedir: Erkek görüşmecilerden görüşmeci CEM'in annesi ve babası öğretmendir; görüşmeci ÖMER'in annesi hemşire, babası ise öğretmendir; görüşmeci OĞUZ'un annesi ev hanımı, babası ise işçidir; görüşmeci SELİM'in annesi emekli hemşire, babası ise turist rehberidir; görüşmeci RIFAT'ın annesi emekli öğretmen, babası ise emekli polistir; görüşmeci UFUK'un annesi emekli öğretmen, babası ise emekli memurdur; görüşmeci YAĞIZ'ın annesi emekli öğretmen, babası ise emekli mühendistir; görüşmeci HAKAN'nın annesi ev hanımı, babası ise serbest meslek çalışanıdır; görüşmeci NECİP'in annesi ev hanımı, babası ise serbest meslek çalışanıdır.

Yukarıda serimlenen verilerden yola çıkıldığında ailelerinin yaptığı meslekler itibari ile görüşmecilerin çoğunluklu olarak mensup oldukları toplumsal sınıf, memur sınıfıdır. Bunun dışında, özel sektör çalışanı ve serbest meslek çalışanı ebeveynler de bulunmaktadır. Dolayısıyla -aşağıda gösterilecek olduğu üzere ailesel kimi gelir

farklılıklarına rağmen- bu gençler arasında, meslek farklılıkları olsa da ailelerinin içerisinde yer aldığı toplumsal katmanlar bakımından çok büyük uçurumlar bulunmamaktadır. Bu aile meslek farklılıkları, bir yeni bellek olarak yeni medya aracına sahip olma davranışı bakımından gençler arasında bir ayrım yaratmamaktadır. Dolayısıyla bu bağlamda da gençler, yapay belleği kullanmada bir dijital bölünme yaşamamaktadır. Zaten görüşmelerin bütünü ile birlikte değerlendirildiğinde yeni medya endüstrisinin, geliştirdiği araç ve ortamların bünyesinde barındırdığı bellek ve hatırlama işlevlerini sunarak ve her geçen gün bunlara yenilerini ekleyerek gençler için, hangi toplumsal katmandan gelirse gelsinler, bir cazibe yarattığı tespit edilmektedir. Yani öz olarak getirdikleri bellek, hatırlama, bilgi kayıt, depolama ve saklama özellikleri ile bu aygıt ve uygulamaların, farklı katmanlardan her görüşmeci genci bir tüketici olarak sarmalına dahil ettiği anlaşılmaktadır.

7) Ailenin Toplam Aylık Geliri Değişkeni: Araştırmada -ailelerinin mesleklerinin ne olduğu sorusuyla bağlantılı olarak- görüşmecilerden ailelerinin aylık toplam gelirlerini bildirmeleri rica edilmiştir. Ayrıca görüşme sırasında bu soruda, çalışan durumundaki görüşmecilerden kendi gelirlerini katmadan, sadece ailelerinin gelirlerini bildirmeleri de istenmiştir. Böyle bir sorunun yöneltilmesindeki amaç, görüşmecilerin kullandıkları yeni medya ürünlerinin, aile gelir durumu ile bir balans içerisinde olup olmadığını görebilmek olmuştur. Ne var ki bu dengenin neliğini görebilmek için, bu araştırmanın on ikinci sorusu ile gençlerce kullanımı tercih edilen yeni medya cihazlarının markalarının ne olduğunun serimlenmesinin beklenmesi gerekli görülmüştür.

Ailenin aylık toplam gelirin ne olduğu sorusuna kadın görüşmeci konumundaki gençler tarafından verilen yanıtlar şu şekildedir: Kadın görüşmecilerden görüşmeci AYŞE'nin ailesinin aylık toplam geliri dört bin liradır; görüşmeci BERNA'nın ailesinin aylık toplam geliri üç bin beş yüz liradır; görüşmeci EMEL'in ailesinin aylık toplam geliri

dört bin liradır; görüşmeci MÜGE'nin ailesinin aylık toplam geliri beş bin liradır; görüşmeci DERYA'nın ailesinin aylık toplam geliri yedi bin liradır; görüşmeci FEYZA'nın ailesinin aylık toplam geliri altı bin liradır; görüşmeci TUĞÇE'nin ailesinin aylık toplam geliri dört bin beş yüz liradır; görüşmeci ŞEYDA'nın ailesinin aylık toplam geliri on beş bin liradır; görüşmeci İREM'in ailesinin aylık toplam geliri yedi bin liradır; görüşmeci ZEYNEP'in ailesinin aylık toplam geliri bin sekiz yüz liradır; görüşmeci GİZEM'in ailesinin aylık toplam geliri sekiz bin liradır.

Erkek görüşmeci gençler ise, ailelerinin aylık gelirlerini şunlar olarak beyan etmektedir: Görüşmeci CEM'in ailesinin aylık toplam geliri yedi bin beş yüz liradır; görüşmeci ÖMER'in ailesinin aylık toplam geliri sekiz bin liradır; görüşmeci OĞUZ'un ailesinin aylık toplam geliri iki bin beş yüz liradır; görüşmeci SELİM'in ailesinin aylık toplam geliri beş bin liradır; görüşmeci RIFAT'ın ailesinin aylık toplam geliri beş bin liradır; görüşmeci UFUK'un ailesinin aylık toplam geliri üç bin beş yüz liradır; görüşmeci YAĞIZ'ın ailesinin aylık toplam geliri sekiz bin yüz liradır; görüşmeci HAKAN'nın ailesinin aylık toplam geliri dört bin beş yüz liradır; görüşmeci NECİP'in ailesinin aylık toplam geliri ise, beş bin liradır.

Yapılan görüşmelerdeki tüm cevaplar için içine katıldığında ailesel gelir farklarına rağmen kent gençlerinin, yapay bir bellek olarak kendilerine arz edilen yeni medya cihazlarını kullanmada istikrar ve süreklilik gösterdikleri anlaşılmaktadır. Yani ailesel gelir farkının kent gençlerine bilgi teknolojilerine sahip olup kullanma bakımından bir ayrılma ve kırılma yaşatmadığı saptamasında bulunmak mümkündür. Zira ailelerinin gelirleri ne olursa olsun bu gençlerin, kendilerini kuşatan yeni medya teknolojili bellek, kayıt ve depolama imkânlarını kullanarak önemli saydıkları her türlü enformasyonu dijital mecralarda işleme, kaydetme, biriktirme vasıtasıyla bunların varlığını garantilemekte oldukları anlaşılmaktadır. Sözün özü ailesel gelir farklılıkları olsa da,

gençler arasında yeni medya teknolojili bellek kullanma bakımından da dijital ayrıklık yoktur.

Araştırmanın tamamı ile edinilen bilgiler göz önünde bulundurularak yukarıda sıralanan değişkenlere dair bir değerlendirme yapılacak olduğunda temel olarak, yeni medya ortam ve uygulamalarını ve onların bellek, kayıt ve depolama imkânlarını kullanma ve onları bu edimlerde konumlandırma açısından yirmi genç arasında hiçbir fark olmadığı açığa çıkmaktadır. Nitekim çalışmada belirlenen demografik değişkenler olarak yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, çalışma durumu, ebeveyn meslekleri, aileleri ve kendilerine ait gelir durumlarının, gençlerin yapay bellek kullanımlarında herhangi bir farklılık yaratmadığını söylemekte de fayda vardır. Öyle ki, bu değişkenler açısından aynı grupta yer alamayacak gençler, verdikleri eş yanıtlarla yan yana gelebilmektedir. Bu da, gençler arasında bu değişkenlere bağlı olarak oluşan farklılıkların, gençlerin dijital ve sanal ortamda varlık göstermelerine sirayet etmediğini işaret etmektedir. Buradan da bu gençlerin, demografik değişkenlere göre durumları farklılık gösterse de dijital bellek imkânlarına sahip olup kullanmayla aralarında oluşması muhtemel bir dijital boşluğu kapatarak eşitlendikleri çıkarımı elde edilmektedir.

II. Yeni Medyanın Çağrıştırdığı Araçlar Ve Kullanımı

Bu ana başlık altında dizilen alt başlıklar, araştırma bakımından bir tür geçiş aşamasının birinci ayağını temsil etmektedir. Bu manada burada görüşme yapılan kent gençlerine yeni medyanın çağrıştırdığı araçları, bu gençlerin yeni medya aygıtlarını kullanım durumları ve kullandıkları yeni medya aygıtlarını yoklamaya yönelik olarak sorulan sorulara alınan cevaplarda edinilen veri alt başlıklar halinde serimlenmektedir. Burada amaç, dijital bellek ortamlarının yaratıcısı yeni medya iletişim teknolojilerine dair gençlerin bilgisini ve o aygıtları kullanım durumlarını anlayabilmektir. Bu doğrultuda bu

ana başlık altında, görüşme sorularındaki sekiz, dokuz ve on numaralı sorulara gelen yanıtlar alt başlıklarla dizimlenmektedir.

II.I. Yeni Medyanın Çağrıştırdığı Araçlar

Kent gençleriyle gerçekleştirilen görüşmelerde kendilerine, yeni medya dendiğinde akıllarına gelen araçlar ya da vasıtaların neler olduğu sorularak yeni medyanın bileşeni araç, uygulama ve ortamlara dair bilgilerinin doğru olup olmadığı tespit edilmek istenmiştir. Böylelikle, araştırmanın ilerleyişi ve daha sonra gelecek olan soruların işlemesi açısından bir yol açılması arzu edilmiştir. Daha açık anlatımla bu sorunun yöneltilme amacı esasında, araştırmanın sağlıklı olarak yürütülmesi açısından, yeni medyanın bu gençlerin imgeleminde hangi araçları işaret ettiğini, canlandığını ve dolayısıyla onlara hangi ortamları çağrıştırdığını görebilmek olarak saptanmıştır. Nitekim alınan cevaplar, görüşme yapılan tüm gençlerin, yeni medya dendiğinde akıllarına gelen araç ve vasıtalar konusunda doğru bilgiye sahip olduklarını göstermiştir. Misal olarak görüşmecilerden hiçbiri, yeni medya dendiğinde aklına televizyon ya da radyo gibi eski medya cihazlarından birinin geldiği şeklinde yanlış bir enformasyon paylaşımında bulunmamıştır.

Görüşme yapılan gençler içerisinde kadın görüşmecilerin verdikleri yanıtlara tek tek bakacak olduğumuzda, yeni medya sözünün kendilerine çağrıştırdığı araçları şu şekilde sıralamakta oldukları görülmektedir: AYŞE, “bilgisayar, akıllı telefon, tablet gelir aklıma” demektedir. BERNA, “yeni medya dendiğinde akıllı telefonlar, bilgisayar, internet ve sosyal medya geliyor aklıma” cevabını vermektedir. EMEL, “yeni medya denilince aklıma gelen araçlar ve vasıtalar, öncelikle, cep telefonu, bilgisayar, tablet, internet, twitter, facebook, instagram vs.’dir” bilgisini vermektedir. MÜGE, “cep telefonu, bilgisayar, tablet, MP3, CD gelir aklıma” bildiriminde bulunmaktadır. DERYA,

“internet, bilgisayar, tableti çağrıştırıyor” cevabını vermektedir. FEYZA, “yeni medya dendiğinde, şu an en yeni medya olarak, akıllı telefonlar, bilgisayar, internet geliyor aklıma” karşılığını sunmaktadır. TUĞÇE, “akıllı telefon, bilgisayar, tablet, USB, CD geliyor aklıma” yanıtını ortaya koymaktadır. ŞEYDA, “mobil telefon, bilgisayar, twitter, facebook, instagram gelir aklıma yeni medya denince” şeklinde görüşünü serimlemektedir. İREM, “mobil telefon, bilgisayar, laptop, tablet, USB, CD vs. geliyor aklıma” demektedir. ZEYNEP, “internet, instagram, twitter, ekşi sözlük²⁵ geliyor aklıma ilk etapta” yanıtını getirmektedir. GİZEM, “haberlerin yayılması açısından twitter, instagram, facebook vs. geliyor aklıma. İnternet de var tabi” bilgisini vermektedir.

Erkek görüşmeciler de, yeni medya dendiğinde akıllarına gelen araç ve vasıtalar konusunda kadın görüşmecilerle aynı içeriği adeta standartlaşmış ifadeler kullanarak dillendirmektedirler: CEM, “ yeni medya denince, akıllı telefonlar, bunun akabininde de sosyal medya uygulamaları aklıma geliyor yani” şeklinde cevap arz etmektedir. ÖMER, “yeni medya araçları dendiğinde, bilgisayar, sosyal medya, internet ve cep telefonu geliyor aklıma. Bu kadar yani” demektedir. OĞUZ, “ bilgisayar, cep telefonu, facebook, instagram, whatsapp aklıma geliyor” yanıtını vermektedir. SELİM, “mobil telefon, tablet, laptop falan geliyor aklıma. Yani daha çok bu teknolojik aletler geliyor aklıma” verisini ortaya koymaktadır. RIFAT, “mobil telefon ve uygulamaları ve sosyal medya geliyor aklıma” cevabını ifade etmektedir. UFUK, “sosyal medyayı, yani facebook ve twitter’ı ve haber sitelerini çağrıştırıyor” bildiriminde bulunmaktadır. YAĞIZ, “günümüz bilgisayarları, depolama birimlerini ve akıllı cihazlar ile erişilebilen her türlü ortamı akla getiriyor” bilgisini ortaya koymaktadır. HAKAN, “internet, facebook, twitter, intagram

²⁵ Ekşi Sözlük, sözcük, terim, kavram ve kişilere ilişkin bilgi, deneyim, gözlem, espri, yorum, anket, link ile kaynak içeren interaktif bir platform ve veri tabanı olarak tanımlanmaktadır (Gürel ve Yakın, 2007: 203).

vs. akla gelmektedir” ifadesinde bulunmaktadır. NECİP ise, “facebook, periscope aklıma geliyor” şeklinde kısaca yanıtlamaktadır.

Yukarıda ortaya koyulan sonuçlar kompakt bir değerlendirmeye tabi tutulacak olunduğunda, alınan cevaplar üzerinden gidilerek yeni medya kavramının kadın ve erkek görüşmecisi tüm gençlerde genellikle bilgisayarı, akıllı telefonları, tabletleri, interneti, sosyal medya mecralarını (facebook, twitter ve instagram), USB ve CD’yi çağrıştırdığı bilgisine ulaşılmaktadır. Bu da -yapılan geri dönüşlerden hareketle- gençlerin, yeni medyanın içerdiği araç ve vasıtaların ne olduğu meselesinde standart bir bilgiye sahip oldukları neticesini doğurmaktadır. Burada, kendilerine mevcut endüstriyel sistemin yarattığı ve dayattığı yeni medya bellek ürünlerinin -günbegün bir çoğalma ve zenginleşme göstergeleri dahi- temelinde var olan standartlaşmanın, gençlerin verdikleri tek tip yanıtlarda da kendini yeniden üretmekte olduğu yorumunda bulunmak da makul gelmektedir.

II.II. Yeni Medyanın Kullanım Durumu

Kent gençleri üzerine yapılan bu alan araştırması için gerçekleştirilen görüşmelerde bu gençlere, “yeni medya aygıtlarını kullanıyor musunuz?” sorusu yöneltilerek, yeni medyayla ilişkilene içerisinde olup olmadıklarını görmek amaçlanmıştır. Çünkü bu gençlerin, yeni medyanın ileri teknoloji ürün ve uygulamalarının sunduğu bellek, kayıt ve depolama imkânlarını kullanarak kendileri için mutlaka sahip olunması her türlü bilgiyi elektronik ortamlarda işleme, kaydetme, biriktirme yoluna gitmeleri durumunun, ancak ve ancak, yeni medya aygıtlarını kullanma faaliyetiyle doğru orantılı olarak realize olabileceği düşünülmüştür.

Yapılan çalışma görüşmeye katılım gösteren tüm kent gençlerinin, istisnasız bir biçimde, yeni medya aygıtlarını kullandıkları sonucunu ortaya koymaktadır. Verilen

yanıtlara bakılacak olduğunda AYŞE, BERNA, DERYA, TUĞÇE, OĞUZ, SELİM, RIFAT, UFUK, YAĞIZ, HAKAN ve NECİP, aynı şekilde karşılıklıta bulunarak “evet, kullanıyorum” demektedir. EMEL, “evet, bazılarını kullanıyorum” yanıtında bulunmaktadır. MÜGE ve GİZEM, benzer ifadede bulunarak “kullanıyorum” bilgisini belirtmektedir. FEYZA, “evet, kullanıyorum ve onlarsız olmuyor. Mesela telefona bakmadan duramıyorum ve bir bassam bile yetiyor” bildiriminde bulunmaktadır. ŞEYDA, “yeni medyayı, aygıtlarını kullanıyorum” cevabını vermektedir. İREM, “evet, kullanıyorum, aktif kullanıyorum” demektedir. ZEYNEP, “kullanıyorum, aktif olarak. Telefonda internet paketim yetmiyor hatta” verisini ortaya koymaktadır. CEM, “evet, yeni medya aygıtlarını kullanırım” yanıtını sunmaktadır. ÖMER, “yeni medya aygıtlarını kullanmaktayım, evet” bilgisini vermektedir.

Sunulan paylaşımlardan açık ve seçik olarak belli olduğu üzere, görüşmeye iştirak eden gençlerden yeni medya aygıtlarını kullanmayan bulunmamaktadır. Bu veriye dayanarak günümüzde yeni medya teknolojili aygıtları, kent gençlerinin yaşamlarını kaçınılmaz ve geriye dönülemez biçimde kısıncasına alan bir aktör olarak ele almak mümkün gözükmemektedir. Zira bu gençlerin, yeni medya tabanlı araçları kullanmayı gündelik hayat pratiklerinden biri haline getirdikleri ve hayatın devam ettirilmesindeki aktivitelere eklemledikleri tespit edilmektedir.

II.III. Kullanılan Yeni Medya Aygıtları

Kent gençlerinin yeni medya teknolojilerini sıklıkla, yoğun ve aktif bir halde kullanmakta olduklarının su götürmez bir gerçek olduğu görölmektedir. Dolayısıyla bir önceki sorunun da devamı niteliğinde, görüşmelerde kent gençlerine yeni medya cihazlarından hangilerini kullandıkları sorusu da sorulmaktadır. Bu sorunun sorulmasının altında yatan neden ise, yeni medya aygıt, mecra ve uygulamalarının hayat verdiği araçsal

ve yapay bir belleğin dolayımına sıklıkla başvurdukları tasavvur edilen bu gençlerin, kendilerini kuşatan hangi araç ve ortamlarından faydalanarak bellek, kayıt ve depolama işlemlerini gerçekleştirdikleri hususuna giriş yapmaktır.

Görüşmeci gençlerin hangi cihazları kullandığına bakıldığında, AYŞE, “hepsini kullanıyorum. Mobil telefon, bilgisayar, tablet, hepsini yani” demektedir. BERNA, “evet, hemen hemen hepsini kullanıyorum. Akıllı telefon, bilgisayarım ve tabletim var” cevabını vermektedir. EMEL ve TUĞÇE, aynı ifade ile, “mobil telefon, bilgisayar, tablet, USB kullanıyorum” bildiriminde bulunmaktadır. MÜGE, “mobil telefon, bilgisayar, tablet sadece” demektedir. DERYA, “mobil telefon, bilgisayar kullanıyorum” olarak yanıtlamaktadır. FEYZA, “mobil telefon, bilgisayar, USB, çok nadir CD kullanıyorum” demektedir. ŞEYDA, “ağırlıklı olarak mobil telefon kullanıyorum. Bilgisayar da kullanıyorum, tabi” ifadesini sunmaktadır. İREM, “mobil telefon, bilgisayar, tablet, nadiren USB kullanıyorum” bilgisini vermektedir. ZEYNEP ve GİZEM aynı cümleyi kurarak, “mobil telefon, bilgisayar, tablet kullanıyorum” şeklinde cevaplamaktadır. CEM, HAKAN ve NECİP, aynı sözlerle, “akıllı telefon ve bilgisayar kullanıyorum” yanıtını dile getirmektedir. ÖMER, “hemen hemen her yeni medya cihazını kullanıyorum. Telefon, bilgisayar, tablet, hepsini kullanıyorum” bilgisini arz etmektedir. OĞUZ, “mobil telefon, bilgisayar kullanıyorum. Bu ikisini sadece” demektedir. SELİM, “sadece laptop ve mobil telefon kullanıyorum” cevabını vermektedir. RIFAT, “bilgisayar ve cep telefonu” olarak yanıtlamaktadır. UFUK, “tablet, bilgisayar, telefon kullanıyorum” demektedir. YAĞIZ, “mobil telefon, bilgisayar, tablet ve mobil depolama birimlerini kullanıyorum” bildiriminde bulunmaktadır.

Hangi yeni medya cihazlarını (mobil telefon, bilgisayar, tablet vs.) kullanmaktasınız? sorusuna gelen hemen hemen aynı yanıtlar, gençlerin, yeni medya pazarında kullanıma sunulan ürünleri kullanım tercihlerinde de standartlaşma ve

aynılaşma durumunu yaşadığını göstermektedir. Zira verilen cevaplardan hareketle, genellikle aynı cihazlardan faydalandığı, mobil telefon ve bilgisayarın istisnasız ve standart biçimde tüm görüşmeciler tarafından kullanıldığı kanıtlanmaktadır. Öte yandan kullanılan ürünlerin aynı ve standart olması hali, soruya gelen yanıtlarda kullanılan aynı ifadelerde de tezahür etmektedir. Zaten Marcuse'un da ifade ettiği gibi teknolojik işleyiş, bireysel özelliklerin çeşitliliğini azaltmaktadır (1998: 160). Dolayısıyla araştırmada edinilen bu veriler bile bu tez çalışmasının hikayesi olan savlardan biri adına, yani gençlerin yüksek teknolojik kalite ve hızdaki yeni türden bir belleğe sahip hale gelmekte iken, diğer yandan belleklerdeki tek tipleşmeyle özgünlüğü yitiyor olmaları savı adına kıymetli bulunmaktadır.

III. Yeni Medya Satın Alma Davranışı Ve Markalar

Bu ana başlık altında sıralanan alt başlıklar, araştırma bakımından bir tür geçiş aşamasının ikinci ayağını temsil etmektedir. Burada, görüşme yapılan kent gençlerinin yeni medya aygıtı satın alma davranışlarını ve bu aygıtlarda tercih ettikleri markaları öğrenmeye yönelik olarak sorulan sorulara gençlerden alınan cevaplarda edinilen veri alt başlıklar halinde serimlenmektedir. Burada amaç gençlerin, dijital bellek ortamlarının yaratıcısı yeni medya iletişim teknolojilerine ilişkin tercihlerini anlayabilmektir. Bu doğrultuda bu ana başlık altında, görüşme sorularındaki on bir ve on iki numaralı sorulara gelen yanıtlar alt başlıklarla ortaya konmaktadır.

III.I. Yeni Medya Aygıtı Satın Alma Davranışı

Yirmi kent genci ile yapılan bu çalışmada, bir yeni medya cihazı edinirken fiyat ve teknik özellik değişkenleri arasında yapılacak tercih eğiliminin ne yönde olduğu öğrenilmek istenmektedir. Bu tetikleyen dürtü, yeni medya pazarında sistematik ve sürekli yenilenerek kullanıma sunulan çeşitli bellek formlarının ve bu formların taşıdığı

teknik özelliklerin, bellek ürün ve özelliklerinin tüketicisi durumundaki bu gençleri kısaca almada etkin olup olmadığını belirleme çabasını içermektedir. Nitekim –bu dürtüyü tatmin niteliğinde- görüşmeler esnasında gelen cevaplar, gençlerde bir yeni cihaz satın almada görülen ağırlıklı yönelimin teknik özelliklerine bakmak olduğunu göstermektedir.

Dillendirilen eğilimlerden yola çıkıldığında gençlerin, yeni medya endüstrisinin yaratımı teknolojik cihazlarda belli teknik özellikleri arama davranışı içine giren bir tüketici olarak bu yapıya çoktan eklemlenmiş olduğu görülmektedir. Bu gençlerin böyle bir edimi sergilemesi ise, ürünün teknik özelliklerinin, yeni medya sisteminin gençleri kısaca almasında etkin aparat olduğunu kanıtlar niteliktedir. Zira bu gençlerin, aradıkları teknik özelliklerin kendileri için gerçek bir ihtiyaç olup olmadığı ayrımını yapmaksızın ve sorgulamaksızın o teknik özellikleri taşıyan ürünleri satın almanın ve onlara sahip olmanın peşine düştüğü anlaşılmaktadır. Bu şekilde işleyen süreçte ise bu ürün ve teknik özelliklerin tüketilmesinin gençler için bir mecburiyet halini aldığı ve onları, bu ürün ve teknik özelliklerin tüketici zincirinin bir halkası haline getirdiği ve denetime aldığı düşünülmektedir. Nitekim hatırlanacağı üzere Horkheimer ve Adorno da, kitlelerin kendilerine dağıtılan metalarla yönlendirilebildiklerine (2010: 14) dikkat çekmektedir.

Sahip olunan yeni medya aygıtında teknik özellikleri önemseyen gençleri ele aldığımızda, bu grup içindeki gençlerin bir bölümünün ihtiyaç duydukları teknik özellik olarak cihazın hafızasını ön plana çıkardıkları görülmektedir. Gençlerin yeni medya aygıtında hafıza özellikleri arayışı ise, esasında yeni medya endüstrisinin çeşitli reklam ve pazarlama stratejileriyle kendilerine dayatılan, ama gerçeklik düzeyinde bir birey için gereklilik değeri tartışmaya müsait olan, yaratılmış bir ihtiyacı temsil etmektedir. Bu gençlerden örneğin EMEL, “bir yeni medya cihazı alırken tabi ki de teknik özelliklerine bakıyorum. Önce, hafızası geniş olmalı, fotoğraf için ve çözünürlüğü iyi olmalı, hızlı

olmalı” şeklindeki cevapla bu türden bir ihtiyaç içinde olduğunu göstermektedir. DERYA da, “teknik özellikleri önemli benim için ve hafızası güçlü olmalı örneğin. Çok veriyi kaldırsın yani” şeklindeki yanıtıyla benzer bir arayış içindedir. Aynı şekilde aradığı teknik özelliğin bildiriminde bulunurken TUĞÇE de, şunları demektedir:

Teknik özelliklere bakarım. Teknik özellik olarak özellikle hafıza özelliklerine bakarım. Megabaytı, gigabytı ne, çözünürlüğü ne, megapikselli kaç buna bakarım. Hızına, özellikle internet erişim hızına bakarım. Çok yükleme alma özelliği de benim için önemli.

Yeni medya cihazı edinmede teknik niteliklerine dikkat eden kent gençleri içerisinde bir kısım da, cihazın fotoğraf çekme ve kamera özelliklerinin yüksek kalitede olmasını kendine bir ihtiyaç ve arayış olarak belirlemiş görünmektedir; ki bunların da yapay ve kendileri için yeni medya sistemi tarafından yaratılmış bir ihtiyaç olduğu aşıkardır. Mesela AYŞE, “teknik özellikleri öncelikle önemli ve fotoğraf, kamera çok iyi olsun mesela. Fiyatının uygun olması da önemli” yanıtıyla bunu ele vermektedir. Keza CEM de, “teknik özelliklerine en çok dikkat ederim. Çok iyi fotoğraf çekmeye uygun olsun ve bu önemli yani” şeklinde istediğinin ne olduğunu bildirmektedir. Onları destekler nitelikte ŞEYDA da, yeni medya cihazındaki arayışını şu şekilde dillendirmektedir:

Yeni medya satın alma durumunda öncelikle teknik özelliklerine bakarım. Mesela, fotoğraf çekme özelliği, kamerası önemli. Bu programların hızlı olması, cihazın hızlı olması önemli. Estetik olması da gerekiyor.

Yeni medya aygıtlarında gerekli olanın teknik özellik olduğunu belirten kent gençleri içerisinde, edindikleri yapay bir ihtiyaç olarak fotoğraf depolama ihtiyacını karşılaması için cihazın hafızasına bakanlar da vardır. Söz gelimi görüşmeci BERNA, “bir teknik özellikse hafıza, evet o önemli. Fotoğraf için önemli hafıza özellikle, öyle” demektedir. Bunu destekler şekilde GİZEM de, “teknik özellikleri önemli ve yüksek

hafızalı olmalı. Hafızasına bakarım, hafıza sıkıntısı yaşamamalıyım ve sürekli fotoğraf çekiyorum, çünkü” diye karşılık vermektedir. Yine aynı doğrultuda ÖMER, “bir yeni medya cihazı satın alırken fiyatı tabi ki önemli, ama öncelikle teknik yönlerine bakarım. Hafızası geniş olsun, çok fotoğraf alma özelliği olsun, çözünürlük yüksek olsun, önemli bunlar” aktarımında bulunmaktadır. Yine ZEYNEP de, “tabi ki de teknik özellikleri ağır basmakta ve telefon alacaksam, fotoğraf hafızası, işletim sistemi, batarya durumları önemli. Bilgisayarda hafiflik ve kibar olması, işletim sistemi önemli” verisini sunmaktadır.

Bir yeni medya aracını almak için teknik niteliklere ağırlık veren gençler arasında yine kendilerine dayatılan yapay bir gereksinimler olarak hız, performans, kapasiteye göre tercihlerini yönlendirenler de varlık göstermektedir. Örneğin UFUK, “teknik özelliklere bakarım. Performansı, hızı, işlemcisinin hızı önemli” bildirimiyle aradığı şeyi ortaya koymaktadır. Aynı arayış yönünde HAKAN da, “önce performans değerlendirmesi yapıyorum. Performansta hızı ve kapasiteyi önemişiyorum” demektedir. OĞUZ da, hızı öncelikli olarak aradığı vurgulu yanıtıyla şunları dile getirmektedir:

Direkt, teknik özelliklerine bakarım. Telefonda ve bilgisayarda hız çok önemli. Her şeyi açabilmeli. Word olsun, Autocad²⁶ olsun, bunlarda hız önemli. Bunlar direkt baktığım şeyler oluyor.

Keza YAĞIZ da, “yeni bir cihaz alırken genel olarak teknik özellikleri ağır basmaktadır. İş sebebiyle çok fazla interaktif cihazla uğraştığım için, hızı, kullanım kolaylığı, işlemci kapasitesi, depolama kapasitesi ve veri okuma, yazma hızı benim için oldukça önemli” demektedir.

²⁶ Autocad, bilgisayar destekli çizim ve tasarım olup, üretim ve imalatda da görevlerin yerine getirilmesi için komut işlemiyle ve sayısal bilgisayarların kullanılmasıyla ilgili bir teknolojidir (<http://www.grafikerler.net/autocad-nedir-t5233.html>).

Görüşme yapılan kent gençlerinden yeni medya cihazı edinme sırasında öncelikle fiyata baktıklarını belirtenlerin ise, fiyatı önemsedikleri halde cihazda kimi teknik özellikleri arama davranışı da geliştirdikleri bilgisine ulaşılmaktadır. Bu durum ise kent gençlerinin, yeni medya endüstrisinin kendileri için var ettiği ihtiyaçları gidermek için kaçınılmaz şekilde dijitalliğin sarmalına girdikleri yorumunu güçlendirmektedir. Söz gelimi MÜGE, öncelikli olarak fiyatı önemsemekle beraber cihazda şunları da istemektedir:

Öncelikle fiyatına bakarım. Ama teknik özellikleri de önemli. İyi fotoğraf çekmesi önemli. Hangi uygulamaları kullanmaya uygun olduğu da önemli. Yani işletim sistemi hangi uygulamaları kullanmaya uygun ona bakarım, dikkat ederim. Android olmasını tercih ederim.

Onunla aynı durumdaki İREM de, cevabıyla fiyatı öne çıkarsa da teknik özellikleri de önemseydiği bilgisini vermektedir:

Ben, yeni medya cihazı alırken fiyata bakarım. Mesela Iphone 7 almak istiyorum şu an. Ama fiyatı çok fazla geliyor. Ama satın aldığım cihazda hafıza önemli. Kaç gigabyt olduğu önemli. Bu da, fotoğraf, oyun, program yüklemeleri için önemli.

Araştırma için bir araya gelinen gençlerden bazıları da, cihaz satın almadaki arayışlarında fiyat ve teknik özellikler değişkenlerine aynı ağırlığı vermektedir. Burada vurgulanmaya değer nokta ise, bu gençlerin ödeyecekleri miktar için araçta en iyi teknik nitelikleri arayarak yine yapay ihtiyaç tatmininden uzak kalamamalarıdır. Mesela FEYZA, “aslında ikisine de bakıyorum ya yalan olmasın, ama, teknik özellikleri de ihtiyacımı karşılayacak şekilde olsun. Örneğin, güzel fotoğraf çekmeli ve telefon bile olsa işlemcisinin hızlı olması gerekli bir de” bilgisini vermektedir. Aynen SELİM de, “fiyata da, teknik özelliklere de bakarım. Teknik özelliklerde hızlı olması, mesela internette hızlı ve çabuk olması önemli, hafıza önemli tabi” demektedir. RIFAT, “fiyat ve performans

eşit bakarım. Performans da hızla doğru orantılı, ama ilk baktığım hızı oluyor yani” diye cevaplamaktadır. NECİP de, “vereceğim fiyata göre teknik özelliklerine bakarım. Kamera, işlemci ve dayanıklılık çok önemli” diye yanıtlamaktadır.

Görülmede olduğu üzere yöneltlen soruya gelen yanıtlar, bir yeni cihaz satın almada kent gençliğinde dominant olan eğilimin, ürünün teknik özelliklerini önemsemek olduğunu göstermektedir. Öyle ki, yeni medya piyasasında çeşitli şekillerde birer opsiyon olarak sunulan ve dayatılan teknik nitelikler olarak hafıza, fotoğraf ve kamera özellikleri, hız, kapasiteye vs.’ye özellikle dikkat edildiği ve bunların kent gençleri için adeta birer temel ihtiyaç haline büründüğü öncelikli olarak ortaya çıkan temel saptamadır. Tabi ki bu durumun özünde yatan mesele, sistemin yarattığı ve çeşitli vesilelerle benimsettiği yapay ihtiyaçların varlığı ve bunların sorgusuz sualsiz temel alınarak tatmin edilme çabasını bize yeniden göstermektedir. Zira bunların, Marcuse’un dile getirdiği şekilde, doyum sağlanması koşulsuz gerekli olan biricik gereksinimler olarak beslenme, giyinme, konut gibi gerçek gereksinimler (2010:22) sınıfına dahil edilme niteliği arz etmediklerini söylemekte yarar vardır. Buna rağmen burada sadece sonuç elde etmeye odaklı bir şekilde, bu yapay ihtiyaçlara, gerçekmiş gibi gençlerce mutlak tatmin aranmakta olduğu görülmektedir. Zaten Marcuse’un belirttiği üzere, modern sanayi tarafından yaratılan yaşam sistemi, en yüksek çıkar ve verimliliğe dayanmaktadır (1998: 145). Nitekim burada da bu gençler, bir getiri elde etmeye güdümlü olarak, yeni medya cihazında teknik özellik arayışlarını sanki birer gerçek ihtiyaçmış gibi benimsemekte, bunun gerçek bir ihtiyacı temsil edip etmediğini sorgulamamakta veya ayırdında bulunmamakta ve sadece tatminine yönelmektedir.

III.II. Yeni Medya Aygıtlarında Tercih Edilen Markalar

Dijital ortamda kayıt ve depolama işlemi yapmak, en basit anlatımla, bu amaca hizmet eden teknolojilerden faydalanma vasıtasıyla oluşan bir faaliyet içine yerleşmek demektir. Bunu gerçekleştirsin diye kullanıcılar için çeşitli markalarda geniş yelpazedeki dijital ürünler piyasaya sürülmektedir. Bu bağlamda, araştırmaya iştirak eden gençlerin kullandıkları yeni medya araçlarında tercih ettikleri markaları öğrenmek suretiyle elektronik depolama ve hatırlama ediminde bulunmada hangi markaların söz sahibi olduğu tespit edilmek istenmektedir. Bununla birlikte, gelir durumu (ailelerinin ve çalışıyorlarsa kendilerinin) değişkenleri ile kullanılan ürün markaları arasındaki balansı neliğini kavramak da arzu edilmektedir. Bunun için ise, söz konusu ürünlerin fiyatlarını bilmeye ihtiyaç vardır. Bu ürünlerin fiyat aralığı²⁷ ise, metnin anlam akışını bozmamak adına, aşağıda dipnot olarak sunulmaktadır.

Görüşmeye katılan yirmi kent gencinin tamamının mobil telefonu bulunmaktadır. Sahip oldukları mobil telefon markalarına bakıldığında elde edilen veri şunu göstermektedir: Telefonda, AYŞE, SELİM ve UFUK kodlu gençler, LG G5; BERNA, Samsung Note 4; EMEL, RIFAT ve HAKAN kodlu gençler, Iphone 6S; MÜGE, Samsung S4 ve LG G5; DERYA, Samsung Alpha; FEYZA, CEM ve OĞUZ kodlu gençler, Samsung S5; TUĞÇE, Iphone 5S; ŞEYDA, ZEYNEP, GİZEM ve YAĞIZ kodlu

²⁷ Telefonların fiyatları şu şekildedir: **LG G5**, 2.199 TL (<http://www.vatanbilgisayar.com>); **Samsung Galaxy Not4**, 1.645 TL (<http://urun.gittigidiyor.com>); **Iphone 6S**, 2.699 TL (<http://www.teknosa.com>); **Samsung Galaxy S4**, 1190 TL (<http://urun.n11.com>); **Galaxy Alpha**, 1.095 TL (<http://urun.gittigidiyor.com>); **Samsung Galaxy S5**, 1499 TL (<http://urun.n11.com>); **Iphone 5S**, 1.549 TL (<http://www.teknosa.com>); **Iphone 7**, 3.389 TL (<http://www.teknosa.com>); **Samsung Galaxy A7**, 1999 TL (<http://www.teknosa.com>); **Sony Xperia Z2**, 1549 TL (<http://www.vatanbilgisayar.com>); **Samsung S7 Edge**, 2999 TL (<http://www.vatanbilgisayar.com>). Bilgisayar fiyatlarına bakıldığında ise, tablo şöyledir: **Asus** bilgisayar fiyatları 1539 ile 10309 TL arası, **Casper** bilgisayar fiyatları 1448 ile 5299 TL arası, **Packard Bell** bilgisayar fiyatı 1590 TL, **Mac** bilgisayar fiyatları 3678 ile 13499 TL arası, **HP** bilgisayar fiyatları 1798 ile 5198 TL arası, **MSI** bilgisayar fiyatları 4165 ile 19794 TL arası, **IBM Lenovo** bilgisayar fiyatları 1799 ile 3599 TL arasındır (<http://www.vatanbilgisayar.com>). **Samsung** bilgisayar fiyatı 2499 TL'dir (<http://www.teknosa.com>). **Sony** bilgisayar 4039 TL'dir (<https://www.istanbulbilisim.com.tr>). **Toshiba L50** bilgisayar fiyatı 2249 TL'dir (<http://urun.n11.com/dizustu-bilgisayar/toshiba-satellite-l50>). Tablet fiyatları ise şöyledir: **Apple Ipad** fiyatları 1749 ile 3499 TL arası, **Samsung Tablet** Fiyatları ise 699 ile 1499 TL arasındır (<http://www.vatanbilgisayar.com>).

gençler, Iphone 7; İREM, Samsung A7; ÖMER, Sonny Xperia Z2; NECİP, Samsung 7 Edge kullanmaktadır.

Araştırmada edinilen bilgiye göre, görüşmeci kent gençlerinin hepsi bilgisayara sahiptir. Kullanılan bilgisayar markalarının bir dökümü çıkartılacak olduğunda oluşan tablo şu bilgiyi serimlemektedir: Bilgisayarda, AYŞE ve MÜGE kodlu görüşmeciler, Asus; BERNA, CEM ve SELİM kodlu görüşmeciler, Casper; EMEL, FEYZA ve İREM kodlu görüşmeciler, Samsung; DERYA, Packard Bell; TUĞÇE, Apple ve Asus; ŞEYDA, Casper ve Sonny ; ZEYNEP, Asus ve Mac; GİZEM kodlu görüşmeci, HP; ÖMER ve YAĞIZ kodlu görüşmeciler, Sonny; OĞUZ kodlu görüşmeci, MSI; RIFAT kodlu görüşmeci, IBM Lenovo; UFUK, Toshiba L50; HAKAN ve NECİP kodlu görüşmeciler, Mac markalarını tercih etmektedir.

Çalışmada, yeni medya ürünü olarak tablet kullanan görüşmeci genç sayısı dokuzdur. Bu gençlerin sahip oldukları ürünlerde tercih ettikleri markalar şöyledir: EMEL, MÜGE, TUĞÇE, ŞEYDA, GİZEM, UFUK ve YAĞIZ kodlu gençler, Apple Ipad; İREM ve ÖMER kodlu gençler ise, Samsung kullanmaktadır.

Ulaşılan veriler total bir değerlendirmeye tabi tutulacak olduğunda kent gençlerinin mobil telefon olarak en çok Samsung ve Iphone marka ürünleri tercih ettikleri tespit edilmektedir. Gençlerin verdikleri yanıtlara istinaden sahip oldukları bilgisayarda belli bir markanın dominant olmadığı, çeşitli markalardan yararlanıldığı görülmektedir. Görüşmeci gençlerin kullandığı tablet markalarına göz atılacak olduğunda ise, en fazla rağbet gören markanın Apple Ipad olduğu anlaşılmaktadır.

Görüşme yapılan kent gençlerinin gelir durumu (ailelerinin ve çalışıyorlarsa kendilerinin) ile kullandıkları ürünlerin fiyatları arasındaki dengenin durumu değerlendirilecek olduğunda, birkaç genç dışında, kullanılan ürün fiyatlarının gelir

durumlarıyla uyum göstermediği anlaşılmaktadır. Nitekim gelir durumları göz önüne alındığında, birkaçı hariç bu gençlerin kendilerinin ve ailelerinin geliri itibariyle sahip oldukları yeni medya cihazının fiyatını karşılamakta zorlanacağı düşüncesinde bulunmak gayet doğaldır. Çünkü tüketimin en nihayetinde, içinde bulunulan ekonomik düzeye göre değişkenlik arz edeceği beklentisi söz konusudur. Ancak görüşmeye katılan gençlerin bu beklentiye taban tabana zıt bir edim içine yerleştikleri görülmektedir. Yani gelir düzeyine uyumlu ürün kullanımı edimi pek yoktur. En basiti, gelir düzeyleri farklı iki genç aynı marka ve modelde telefon kullanabilmektedir. Dolayısıyla bu gençler, kendilerinin ve ailelerinin gelir durumuna uygunluk göstermese de, marka ve fiyatları yukarıda sıralanmış ürünleri tereddütsüz satın alıp kullanarak tüketim zincirinin birer halkası haline almaktadırlar. Gelir durumları ayrılıklarına rağmen gençlerde o marka ve fiyatlardaki yeni medya ürünlerine sahip olma dürtüsünü yerleştiren faktörün ise, kullanılan reklam ve pazarlama stratejileri olduğu düşünülmektedir.

IV. Yeni Medyanın Çağrıştırdıkları Ve Kullanım Amaçları

Bu ana başlık altında serilen alt başlıklar, araştırma bakımından bir tür geçiş aşamasının üçüncü ayağını simgelemektedir. Buna binaen bu ana başlıkta, görüşmeye katılım gösteren kent gençlerinde yeni medya kavramının çağrıştırdıkları, bu gençlerin yeni medyayı kullanım amaçları ve yeni medyadan faydalanma nedenlerini yoklamaya yönelik olarak yöneltilen sorulara alınan cevaplarda elde edilen veri ve saptamalar alt başlıklar halinde ortaya koyulmaktadır. Temel olarak burada, sanal bellek mecralarının varlık sebebi de olan yeni medyayı kent gençlerinin kullanma pratik ve amaçlarını görmek hedeflenmektedir. Bu yönelimle bu ana başlık altında, görüşme sorularındaki on üç, on dört ve on beşinci sorulara gençlerden gelen yanıtlar alt başlıklarla sıralanmaktadır.

IV.I. Yeni Medya Kavramının Çağrıştırdıkları

Bu tez çalışmasının ilgili bölümünde tanımı ortaya konulmuş bulunan yeni medya kavramının, kapsamına giren ürünlerde günbegün gerçekleşen ilerleme ve zenginleşmeye bağlı olarak gençlere birçok unsuru anlatabileceği baştan kabul edilen bir sayıltı olmuştur. Yapılan görüşmelerde yeni medyanın bir kavram olarak gençlerde, daha önce tespit edilmiş olduğu üzere yeni medyayla akla gelen araç ve vasıtalarından farklı bir içeriği canlandırıp canlandırmadığı öğrenilmek istenmiştir. Ayrıca, veri depolama ve hatırlama işleyişlerini yerine getirmede etkin olduğu düşünülen o dijital araç ve vasıtalarından başka dijital seçeneklerden de bu gençlerin haberdar olup olmadıklarını görmek hedeflenmiştir.

Nihai olarak kârâ güdümlü olan yeni medya sektörünün her yeni gelişme ve yaratımla daha fazla finansal getiri elde etmeye yönelimli olması durumu, yeni medyanın, içeriği kapsamlılaşan ve sürekli pluralleşen bir kavram haline gelmesinde kendini yeniden üretmektedir. Belli başlı ürün ve uygulamaları kullanma üzerinden tüketici olarak bu alanın bir parçası olan kent gençlerinin yeni medya kavramından neyi anladıkları sorgulandığında da erişilen veri, kavrama dair kavrayışlarının, ilişki içerisine girdikleri ve kendilerince getiriler elde ettikleri yeni medya ürünlerinin sınırını pek de aşamadığı bilgisini ortaya koymaktadır.

Görüşme gerçekleştirilen gençlerden kimileri yeni medya kavramı tanımlarını arz ederken pragmatik düşünüm sergileyerek gelişen teknoloji, yeni medya araçları ve mecralarının sağladığı kazanımlara atıfta bulunmaktadır. Örneğin FEYZA, “yeni medya sürekli gelişen, her gün yeni bir ürün ortaya çıkartabilen, gece gündüz ulaşabilen, kullanması kolay araçlar aklıma geliyor” beyanıyla, bir nevi, kavuştuğu rahatlığın aktarımında bulunmaktadır. Yine GİZEM, “yeni medya kavramı teknolojinin ilerlemesini çağrıştırıyor. Bilgi paylaşımı daha yaygın olduğu için insanların her şeye ulaşabilmesini çağrıştırıyor” dönüşünü yapmak suretiyle, elde ettiği getirilere vurgu yapmaktadır. BERNA ise, “yeni medya kavramı interneti, akıllı telefonları, kolay haberleşmeyi, bilgiye

kolay ulaşabilmeyi aklıma getiriyor” cevabıyla bu sayede sağladığı edinimi ele vermektedir.

Yapılan görüşmelerde bazı genç katılımcılar, katışıksız bir biçimde, ilerleyen yeni medya teknolojisi ve içerdiği ürünlere gönderimde bulunarak yeni medya kavramının kendilerine neyi çağrıştırdığını serimlemektedir. Söz gelimi CEM, “yeni medya kavramı denince gelişen teknoloji geliyor aklıma. Telefonlar, bilgisayarlar, e-mail falan hep bu teknolojiyle geliyor tabi” diyerek soruyu cevaplamaktadır. OĞUZ da, “yeni medya kavramı bilgisayar, telefon, internet teknolojisini çağrıştırıyor. Yani bu teknolojik gelişme geliyor aklıma” yanıtını arz etmektedir. Yine RIFAT, “yeni medya, daha hızlı iletişim sağlayan araçları, teknolojiyi, cep telefonu, e-maili falan çağrıştırıyor” cevabını vermektedir. Bu verilerin derinine inilecek olduğunda, onların temelinde de esasında faydacı olan tutuma dair bir nüve bulmak yanlış olmasa gerektir. Zira gençlerin bu cevaplarıyla, bir anlamda, kullandıkları yeni medya ürünlerini bu ilerleyen teknolojinin işe yarar getirisi olarak yorumladıklarını düşünmek makul olarak algılanmaktadır.

Kent geçleri arasında, bir kavram olarak yeni medyayı, sosyal medya ve sosyal medya mecraları olarak okuyanlar da varlık göstermektedir. Mesala AYŞE, “sosyal medya geliyor aklıma. Facebook, Twitter falan işte” demektedir. MÜGE, “sosyal medya, sosyal medya uygulamaları olarak Twitter, Facebook, Instagram, Snapchat, Swarm, Whatsapp vs. gelmekte” karşılığında bulunmaktadır. Keza ŞEYDA da, “yeni medya denince aklıma ilk sosyal medya geliyor. Bu vasıtalarla iletişim de geliyor” şeklinde konuşmaktadır. ZEYNEP, “aşırı fazla teknolojik olma geliyor, sosyal medyayı getiriyor aklıma” demek suretiyle neyi anladığını belli etmektedir.

Araştırmada bilgilerine başvuru alan gençlerden bazılarında yeni medya kavramının, yine pragmatik arayıştan kaynaklı olarak, bilgiye ve veriye ulaşmayı sağlamada işi

kolaylaştıran interneti çağrıştırdığı saptanmaktadır. Misal olarak DERYA, “internet ve aradığın her bilgiye ulaşmayı çağrıştırıyor” demektedir. Yine YAĞIZ, “yeni medya kavramı bana her yerden internet ile her türlü verilere ulaşabilmeyi çağrıştırıyor” şeklinde kanısını özetlemektedir. Aynı şekilde HAKAN, “internet teknolojisini çağrıştırıyor. Bu açıdan düşünersek haber hızını artırıyor ve böylece bir olayın gereğinden fazla çabuk yayılmasını sağlıyor” şeklinde fikir belirtmektedir. Benzer yaklaşımla EMEL, “işimi kolaylaştıran, aradığım soruların cevaplarını rahatça bulmamı sağlayan internet geliyor aklıma. İnternet, bilgisayar, bunu sağladığı için bunları çağrıştırıyor yeni medya” şeklinde yanıtlamaktadır.

Yeni medya kavramının bazı gençlerde hem kullanılan yeni medya araç ve ortamlarını, hem de sosyal medya ağlarını beraber çağrıştırdığı da anlaşılmaktadır. Örneğin TUĞÇE, “kullandığım telefon, bilgisayar, tablet vs. araçlarını içeren, sosyal medyayı içeren, Twitter, Facebook, Instagram, Whatsapp’ı, FashionTalks uygulamasını içeren kavram geliyor aklıma” bilgisini sunmaktadır. Benzer biçimde İREM, “yeni medya kavramı bana yeni teknolojik aletleri, sosyal medyayı çağrıştırıyor, anlatıyor” diyerek yanıtlamaktadır. Yine ÖMER, “yeni medya kavramı sosyal medyayı, interneti, bilgisayarları, cep telefonlarını aklıma getirmekte, çağrıştırmakta yani” demektedir. SELİM de, “insanların sosyal medyaya, akıllı telefon, bilgisayar gibi cihazlara fazla yönelmesini çağrıştırıyor” bilgisini arz etmektedir.

Kent gençleri içerisinde bazıları ise, yeni medya kavramı ile çeşitli yeni medya uygulamalarından yararlanarak global çapta iletişimin bir halkası haline getirilme halini dillendirmektedir. Bu anlamda UFUK, “global dünyaya bağlanmayı anlatıyor yeni medya. Bunu sağlayan birçok uygulaması var ve internet, sosyal medya mesela” diye görüşünü dillendirmektedir. NECİP, “yeni medya şu anda önemli bir teknolojiyi,

interneti, sosyal medyayı ifade ediyor bana. Yani dünyayı daha küçük bir hale getirerek her an her yerden haberdar olmamızı sağlıyor” bilgisini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, sorulan bu soruya getirilen yanıtlara bakıldığında yeni medyanın bir kavram olarak neyi çağrıştırıyor olduğu hususunda vurgu farkı olsa da, aslında aynı noktalara gönderme yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu manadaki bulgu gençlerin, internet, akıllı telefonlar, bilgisayar, sosyal medya, Twitter, Facebook, Instagram, Whatsapp, ilerleyen teknoloji, veri ve bilgiye erişim üzerinde durduklarını göstermektedir. Yeni medyanın bir kavram olarak çağrıştırdığı şeyi bu şekilde tarif ve tasvir etmelerinin temelini ise, genellikle, bu gençlerin kazanç ve kazanım elde etmeye güdümlü yaklaşım tarzlarından beslendiği anlaşılmaktadır.

IV. II. Yeni Medyayı Kullanma Amaçları

Genç bireylerin gündelik yaşamının hemen hemen her yerine etkin biçimde nüfuz ederek hayatlarında söz sahibi haline geldiği anlaşılan yeni medya aygıtlarının, gerçek dışı ya da yapay ihtiyaçların giderilmesi maksadıyla kullanımının yoğunlaştığı görülmektedir. Böylelikle yeni medya teknolojileri, gençlerin bırakılmaz ve vazgeçilmez bir parçası haline dönüşmektedir. Akıllı telefonlar, bilgisayarlar, ipadlar, internet ve sosyal medya vs. ile gençlerin imgelemine yerleşen yeni medya unsurları, bir iletişim aracı olma özelliğinin yanı sıra, gençler için bilgi ve veri kayıt, depolama, geri alma ve hatırlama işlevlerini de görmektedir. Yeni medyanın hangi amaçlar için kullanıldığı şeklinde katışıksız ve genel bir soruyu sorma da, veri kayıt, depo vs. özellikleri için içine katılmadan yöneltilen böyle bir soruya cevaben -yani herhangi bir çağrışım ögesinin yokluğunda- veri kayıt, depolama ve hatırlama için kullanımın gençlerce dillendirilip dillendirilmeyeceğini görme amacına hizmet etmektedir.

Gelen yanıtlar mevcut yeni medya sisteminin, çeşitli ürünlerle farklı düzeylerde getirdiği olanaklar ve kolaylıklardan yararlanmayı görüşülen genç bireylerde bir alışkanlık olarak yerleştirip, onları kısıpaca aldığıını aşıkarak kılmaktadır. Nitekim yeni medya teknolojilerinin getirileri ile tüketicisi olan genç bireylerin rasyonallitesini de etkilediği görölmektedir. Gençlerdeki söz konusu bu ussallığı, Marcuse'un dile getirdiği şekilde uyumlu verimlilik fikrinde yapılanan teknolojik rasyonallitenin (1998: 146) yeniden tezahür etmesi olarak değeriendirmek yanlış olmasa gerektir. Çünkü, bu gençlerin kullanıma arz edilen dijital araç ve uygulamalara yönelimlerinin araçsalıcı olduğu ve bir fayda veya rahatlık yaratma güdüsünden beslendiği görölmektedir. Böyle bir okuma yapılarak özetlenebilecek olan gençlerin yeni medyayı kullanma nedenleri, farklı yararları ve onların kombinasyonlarını içermekte ve aşağıda ayrıntılı olarak sıralanmaktadır.

Görüşme yapılan kent gençlerinden bazıları yeni medyayı kullanım amaçlarını, iletişim kurma, bilgi edinme ve eğlence değışkenlerinin korelasyonu şeklinde kurmaktadır ve bu amaç da, pragmatik bir varoluş arz etmektedir. Örneğin AYŞE, “genel olarak ben arkadaşlarımla iletişim için kullanıyorum. Çevre hakkında bilgi, ünlü kişiler, önemli olaylar hakkında bilgi, eğlence için de kullanıyorum” demektir. Yine BERNA, “iletişim, eğlence ve bilgiye erişim için kullanıyorum” olarak kısa yanıt getirmektedir. Keza FEYZA da, “istediğim bilgiye ulaşmak amacıyla kullanıyorum ve her türlü bilgiye buradan ulaşılıyor çünkü. Oyun oynamak için kullanıyorum ve film izlemek ve fotoğraf için kullanıyorum” yanıtında bulunmaktadır. Benzer olarak ÖMER de, “yeni medyayı haber okumak için, bilgi elde etmek için kullanıyorum. Ayrıca sınava yine gireceğimden ödev yapmak, iletişim kurmak, eğlenmek için de, zaman zaman oyun oynamak için de kullanıyorum” diye karşılık sunmaktadır. UFUK da, “iletişim, haberleşme, oyun, bilgi paylaşımı, eğlence için kullanıyorum” diye özetlemektedir. NECİP de, “öncelikle iletişim

için kullanıyorum tabi ki. Eğlence kısmı da benim için önemli ve haber edinmek için de önemli” dönüşünde bulunmaktadır.

Gençlerin, getirdikleri yanıtlardan hareketle, araştırma yapma ihtiyaçlarını giderme amaçlı eylemlerinin de yeni medya teknolojilerinin kontrolünde gerçekleşmekte olduğu saptanmaktadır. Zira EMEL, “merak ettiğim her şeyin cevabını bulmak için, araştırma yapmak için, ansiklopedik bilgiler bulmak amaçlı kullanıyorum. Ben üşengeç bir insan olduğum için bu araçları kullanmak daha kolay oluyor” cevabını vermektedir. DERYA da, “araştırma yapmak, eğlenmek için yani” diyerek amacını özetlemektedir. Yine GİZEM de, “her şeyden ziyade vakit geçirmek için kullanıyorum, ama araştırma yapmak için çok kullanırım. Bir ürün almadan önce onun hakkındaki yorumlara bakarım mesela internetten” bildiriminde bulunmaktadır.

Görüşmeci kimi gençler, haber okumak, gündemi ve gündelik olayları takip etmek, fotoğraf çekme, film ve video seyretme vs. öğelerinin kombinasyonundan meydana gelen ihtiyaca karşılık elde etmek için yeni medyayı kullanma edimi sergilemektedir. Esasında bu davranış şekli de pragmatik bir koşullanmayı içermektedir. Söz gelimi MÜGE, “gündelik olayları takip etmek için ve arkadaşlarımla iletişim kurmak için telefon, sosyal medya, Whatsapp, e-mail falan üzerinden diye kullanırım. Film izlemek, dizi izlemek için, özellikle sezonluk dizileri izlemek için, fotoğraf kaydetmek için de kullanırım” bilgisini arz etmektedir. ŞEYDA, “yeni medyayı daha çok haber takibi, haber okuma, gündem takibi için kullanıyorum. Arkadaşlarla haberleşme için de kullanıyorum, film de izliyorum” demektedir. ZEYNEP de, “video izlemek, gündem takip etmek, film izlemek, fotoğraf çekmek için” şeklinde kısa bir beyanda bulunmaktadır. Benzer güdülerle İREM, “yeni medyayı teknolojiyi takip etmek için kullanıyorum ve ne gelişme oluyor, hangi gelişme olmuş bunu takip etmek, haber için de kullanıyorum. Tabi, merak giderme amaçlı

da kullanıyorum ve haber takibi, gündem takibi, bilgi saklama, film izleme, fotoğraf, video için de yararlanıyorum” yanıtında bulunmaktadır.

Görüşmeciler içerisinde, öncelikli olarak sosyal medya ağlarına bağlanmak niyetli yeni medyayı kullandıklarını, buna ek başka amaçları da olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır. Yanıtların ayrıntılarına inildiğinde ise, yine bir çıkar sağlama yönelimi taşıdıkları belirlenmektedir. Örneğin CEM, “sosyal medyayı kullanım amaçlı yeni medyayı kullanırım. Yeniden üniversite sınavına gireceğim ve ders amaçlı da kullanıyorum, not paylaşımı yapmak için de tabi” cevabını vermektedir. Onunla benzer çizgide yer alan TUĞÇE de, şu şekilde geniş bir kullanım niyeti listesi sunmaktadır:

Telefon, sosyal medya ile iletişim kurmak için ve haber okumak için, gündemi takip etmek için kullanırım. Moda için kullanırım. Özellikle, FashionTalks için. Markaların sayfalarına girerim, marka programlarını indiririm. Sağlıkla ilgili bilgi almak için kullanırım. Online alış-veriş için kullanırım. Online oyun oynamak için kullanırım. İnternette iş bulma sitelerine üyeyim ve takip ederim yakından. Mesela kariyer.net’e üyeyim, memurlar.net’e de bakarım. Ben matematik mezunuyum ve mesleki bilgiler için de, yeni bilgiler edinmek için de kullanırım.

Kent gençlerinde, en çok ödev yapma veya ders çalışma ihtiyacını karşılamayı öncelikli amaç olarak benimseyip yeni medyaya yönelme durumu da belirlenmektedir. Örneğin SELİM, “en fazla ders çalışmak için kullanıyorum. Onun dışında, oyun oynamak, ev dışındayken internete girmek için iyi oluyor” demektedir. Onunla aynı şekilde OĞUZ da, en fazla ödev için kullandığını söylemekle beraber başkaca amaçlarını da şöyle dillendirmektedir:

Yeni medyayı, genellikle en çok, okuldaki ödevlerimi yapmak için kullanıyorum. Bunun dışında, videolarla dünyayı, Avrupa’yı mühendislik alanında neler oluyor bu anlamda takip etmek için de kullanıyorum. Gelişmelerden haberdar olmak için kullanıyorum. Hocalarla mailleşmek için de kullanıyorum. Zaten hocalarla bu yolla haberleşiyoruz. Mesela, hocalar,

notları, slaytları Google Drive'a atıyorlar. Ama slaytları sınıfta fotoğraflıyoruz da.

Yukarıda kimi kent gençlerinin serimlenen cevapları, en temelde bir kazanım elde etme amaçlı yeni medya kullanımı yapıldığını göstermektedir. Yeni medya aygıtlarının gençler için kullanımını cazip kılan bu pragmatik nedenlerden bir başkasının da, iş amaçlı (iş araması yapma ve çalışılan iş için) kullanım olduğu görülmektedir. Bu manada RIFAT, “yeni medyayı daha çok iş araması yapmak için kullanırım. Arkadaşlar ve akrabalar ile iletişim için de kullanıyorum” şeklinde yararlanma amacını dillendirmektedir. Görüşmeciler arasında yer alan HAKAN kodlu genç ise, kullanım sebebini, yine kazanım elde etmeye güdümlü şekilde boş zamanlarını doldurma ve iş amaçlı olarak olarak sunmaktadır. HAKAN, “yeni medyayı tamamen boş zamanlarımı geçirmek için kullanıyorum. Çalışmakta olduğum iş kolu için de kullanıyorum zaten” demektedir.

Çalışmada, bilgi kaybını engellemenin garantörü olabilecek nitelikte yedekleme yapma ihtiyacını karşılama amaçlı yeni medya kullanımı yapma davranışı gösteren bir genç de bulunmaktadır. Yeni medyayla bellek ilişkili bir kullanım yaptığı anlaşılan bu genç, YAĞIZ kodlu görüşmecidir. YAĞIZ, “yeni medyayı anlık olarak yedekleme ve paylaşım yapmak için kullanıyorum” cevabını vermektedir. Belirtilen bu kullanım amacı da, en saf haliyle, depolama yapma güdümlüdür.

Ortaya konan tüm bu veriler kompakt olarak ele alınacak olduğunda kent gençliğinin, iletişim kurma, bilgi elde etme, geniş kapsamlı bilgiye ulaşma, haber okuma ve gündem takibi, hızlı haberdar olma, bilgi saklama, eğlence, araştırma yapma, film izleme ve fotoğraf çekme-kayıt, ders ve ödev yapma gibi en sık dile getirilen kullanım sebepleri ile yeni medyaya yöneldiği açığa çıkarılmaktadır. Bu şekilde sıralanan erekler esasında, bellek ve depolama işlemlerine hizmet etmektedir. Böylece herhangi bir

çağrışım ögesi olmaksızın, bilgi kayıt ve depolama anlamında bellek ihtiyacı için kullanımın yapıldığı gençlerce dile getirildiği de görülmüş olmaktadır.

Sonuçlar toptan değerlendirildiğinde yukarıda sıralanan amaçların tatmini vasıtasıyla, aynı zamanda söz konusu ihtiyaçların yaratıcısı da olan yeni medya teknolojileri, günümüzde, kaçınılmaz ve geriye döndürülemez bir biçimde kontrol eden bir aktör olarak genç bireylerin hayatlarında yer etmiş durumdadır. Gençlerin yeni medyadan elde ettikleri ve önemli olarak algıladıkları faydaların da, yeni medya teknolojilerinin hayatlarında edindiği bu denli aktif konumu sorgulamalarının önüne bir perde çektiği düşünülmektedir. Nitekim Marcuse'un ifade ettiği gibi teknolojiyle birlikte rasyonalite, eleştirel bir güçten düzenlenme ve uyum haline dönüştürülmektedir (1998: 146). Hal böyle iken burada da, yeni medya teknolojilerinin hayatlarındaki bu faal ve yönlendirici olma durumunun gençlerce hiçbir eleştiriye yer vermeksizin kabul edildiği ve normalleştirildiği yorumunda bulunmak mantıklıdır.

IV.III. Yeni Medyadan Faydalanmanın Nedenleri

Yeni medya teknolojilerinin artık geri dönülemez bir biçimde genç bireylerin hayat akışları içerisine herhangi bir sorgu suale tabi tutulmaksızın sızdığı ve yerleşik hale geldiği görülmektedir. Buna istinaden de, kent gençleri için yeni medyadan faydalanmayı mutlak ve vazgeçilmez bir ihtiyaç kılan esas ögenin ne olduğunu bilmeye gereksinim duyulmaktadır. Bunu karşılamak amacı doğrultusunda ise, görüşmecilerden yeni medyadan faydalanmanın neden önemli olduğunun kendilerince üç nedenini sıralamaları istenmektedir.

Yeni medya teknolojilerini tedavüle sokarak bir ekonomik getiri sağlama düzeneğini oluşturan yeni medya endüstrisi, sağladığı faydaları kullanmayı benimseterek kent gençleri özelinde gündelik hayat pratiklerini günden güne daha da

dijitalleştirmektedir. Gençlerin dijital ürünlerden elde ettiği kazançlar vasıtasıyla teknolojik form kazanan gündelik hayat deneyimleri, yarattığı açmazları görmezden gelerek söz konusu teknolojileri kullanmayı sıradan bir aktivite haline getirmekte ve normalleştirmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde yeni medya sisteminin çeşitli vesilelerle bu gençlerde yerleştirdiği yeni medyadan faydalanmanın gerekliliği dürtüsü, onların gündelik hayat pratiklerine yeni medya teknolojilerinin gömülü halinin meşrulaştırıcısı rolünü de üstlenmektedir. Gençler ile yapılan görüşmelerden böyle bir yaklaşımın elde edilmesine kaynaklık eden ve onların yeni medyadan faydalanmada önemli olarak gösterdikleri gerekçelerine dair veriler aşağıda sıralanmaktadır.

Görüşmeye iştirak eden bazı gençler, diğer faydalanma sebeplerini de sıralamakla birlikte önceliği iletişim veya haberleşmeye tanımaktadır. Örneğin AYŞE, sebeplerini açıklarken, “bir, iletişim, haberleşme için önemli ve ulaşım, eğlence için de önemli; iki, fotoğraf çekmek, paylaşmak, saklamak için önemli; üç, önemli notları saklamak için önemli” demektedir. Yine CEM, “yeni medyadan faydalanma şu yüzden önemlidir bence, e, bir, iletişim kurmada, haberleşmede kolaylık sağlıyor; iki, taşınabilir olması önemli kolaylık sağlıyor, bu kadar” yanıtında bulunmaktadır. UFUK, “hızlı haberleşme, eğlence, bilgi paylaşma için yeni medyadan faydalanmak önemli artık” şeklinde durumunu özetlemektedir.

Kimi kent gençlerinin, haber ve gündem takibini, yeni medyadan faydalanma için en önemli ve ilk gerekçe olarak ürettiği görülmektedir. Bu gençlerin yeni medya teknolojilerini vazgeçilmez görmelerini ise, yine pragmatik bir yönelimin, yani söz konusu teknolojilerinin vaat ettiği hız ve kolay erişimin sağlamakta olduğu anlaşılmaktadır. Misal olarak ÖMER, “yeni medyadan faydalanmak şu açıdan önemli ki, bir, gündemden hızlı bir şekilde haberdar olmak için önemli; iki, kolay erişilebilir olması

iyi bir şey; üç, eğlenceli yanlarının olması da güzel” cevabını getirmektedir. Aynı şekilde İREM de, yanıtında şu şekilde gerekçelerini toparlamaktadır:

- a) Dünyadan haberdar olmak için önemli faydalanmak yeni medyadan. b) Kendimi geliştirdiğimi düşünüyorum yeni medyayı takip ederek, kullanarak. Çeşitli kaynaklardan bilgileniyorum mesela. Bu da bana çok şey katıyor. c) İşime yarayacak bilgilerin kaydı, saklanması için de yararlı. Bunun için de kullanmak önemli.

Çalışma yapılan gençlerin bir kısmı yeni medyadan faydalanmada, yine araçsal bir rasyonalite ile güncel bilgiyi kolay elde etme gerekçesine sığınmaktadır. Örneğin SELİM, “a) Bilgiye güncel olarak daha kolay erişim için önemli, b) Can sıkıntısını gidermek için önemli faydalanmak, b) Kültürlenmek, farklı bakış açılarını kazanmak için de önemli” diye karşılık vermektedir. Keza HAKAN da, “a) Güncel bilgi yakalayabilmek için önemli, b) İş hayatını kolaylaştırdığı için faydalanmak önemli, c) Gelişmelere ayak uydurabilmek için de faydalanmak gerek” ifadesinde bulunmaktadır. Onlarla aynı grup içerisinde yer alan GİZEM de, şu bilgiyi arz etmektedir:

- a) Daha güncel bilgiler sağladığı için önemli faydalanmak. Yeni bilgiler var burada. b) Olumlu da olumsuz da bilgi sağladığı için de önemli faydalanmak. c) Konu açabiliyorsun, soru sorabiliyorsun. Mesela doktora gitme imkânım yoksa belirtilerimi internetten taratıp hangi rahatsızlık olabileceğini öğrenip gidip ona göre ilaç aldığım oldu. Bunun için de faydalanmak önemli.

Görüşmeci gençlerden kimileri, yine bir kazanç yaratma duygusu ile hareket ederek, geniş ve kapsamlı olarak bilgiye ve veriye ulaştırdığı için yeni medyadan faydalanmanın önemli olduğu yaklaşımı içindedir. Bu yaklaşımı besleyip yeni medyayı gençler için cazibe merkezi kılan özellik ise, kendilerine benimsetilen yeni medya nitelikleri olarak hız, kısa zamanda erişim ve pratiklik. Söz gelimi BERNA “yeni medya, a) Geniş, kapsamlı bilgi edinmek için, bunlarda zamandan kazanmak için önemli ve gerekli yani, b) Geniş, kapsamlı bakabilmek için de önemli” diyerek düşüncelerini

söze dökmektedir. Yine EMEL, “bir, ulaşmak istediğim her bilgiye, görsellere genişçe ulaşabiliyorum; iki, daha pratik geliyor ve örneğin internette bir şey yazdığımda hemen çıkıyor, üç, fotoğraflarımı kaydedip saklayabiliyorum” görüşünü ifade etmektedir. DERYA da, “a) Aradığım bilgiye ulaşmak için, b) Daha çok veriye daha kısa zamanda ulaşabilmek için, c) Kimseden yardım almadan tek araç yardımıyla sorumu yanıtlamak, sorunumu çözmek için önemlidir benim için” bildirimini yapmaktadır.

Araştırmaya katılım gösteren bazı gençler, bilgilenme, haberleşme ve gündem takibi değişkenlerinin kombinasyonu olarak gerekçelerini arz etmektedir ve bu sunumun temeli de pragmatik dürtüden kaynaklanmaktadır. Buna bir emsal olarak MÜGE, “bir, bilgi alış-verişi için önemli; iki, iletişim için, gündem için önemli ve üç, sosyal medya uygulamalarını kullanmak için önemli bence” diye cevaplamaktadır. TUĞÇE, “bir, bilgi edinmek önemli ve gerekli; iki, iletişim kurmak için önemli; üç, gündem takibi için önemli, bana göre yani” yanıtını getirmektedir. NECİP, “bir, bilgilenmeyi, gündemi bilmeyi sağlamakta; iki, işlerimizi, iletişimi hızlandırmakta; üç, eğlence sağlamakta ve bu nedenlerden dolayı faydalanmak önemli bence” diyerek görüşlerini serimlemektedir. Onlarla aynı gerekçelere sığınan ŞEYDA da, şu faydaları elde ettiğini sıralamaktadır:

a) Haberleşme için önemli. b) Olayları takip etmek, bunlar hakkında bilgi edinmek için önemli. c) İş aramak için de önemli benim için. Kariyer.net, memurlar.net’i takip ediyorum örneğin. Bunun için faydalanmak önemli yeni medyadan.

Yeni medyadan faydalanmayı eğitim, ödev, oyun ve eğlence ihtiyaçlarına cevap bulması bakımından önemli bulup yine yararcı bir yaklaşım içine yerleşen gençler de bulunmaktadır. Mesela OĞUZ, “a) En önemli faydalanma nedenim, eğlence için kullanıyorum ve oyun oynuyorum, mesela, b) Ödev yapmak, kendimi geliştirmek, faydalanmak için önemli neden, c) Bilgilenmek için de faydalı bence” demektedir. FEYZA da, onunla aynı yönelim içindeki gerekçelerine dair şu bilgiyi paylaşmaktadır:

a) İnteraktif eğitime katkı yaptığı için önemli. Üniversitemin web online sitesi var mesela. Hocalar oraya not yüklüyor. Oradan not alıp yüklüyorum. Slaytlar var. Dersleri takip ediyorum ve ödevlerin ne olduğuna bakıyorum. b) Oyun oynadığım için önemli. c) Mail atabildiğim için, haberleşmeyi sağladığı için, Whatsapp'ı kullandığım için önemli. Yani benim için büyük kolaylıklar sağlıyor.

Yeni medya teknolojilerinden faydalanmasını önemli kılan hususta, yeni medyanın hızlı olması ve geniş kullanım kitlesine sahip olmasını öncelikli sebep gösteren bir görüşmeci de bulunmaktadır. Bu, RIFAT kodlu gençtir ve “yeni medyanın benim için üç faydası şöyle: bir, daha hızlı olduğu için kullanıyorum; iki, genel olarak herkesçe tarafından kullanıldığı için de faydalanmak gerek; üç, anında istenen kişiye ulaşmayı sağladığı için de kullanıyorum” bildirimini yapmaktadır. Bu cevaptaki ikinci gerekçe aslında, yeni medya teknolojilerinin, kullanıcı genç kitlenin hayatında nasıl her noktaya nüfuz edebildiğini, örneğin bir genç bireyde bunları kullanmak üzerinden bir topluluğa mensubiyet kazanacağı görüşünü ve düşünümünü yerleştirdiğini de göstermektedir. Bu şekilde yeni medya teknolojilerinin genç bir bireyin hayatında her yere nüfuz edebilme olgusunu da, Adorno’nun yeni insan tipinin çevresindeki nesneler dünyasının sürekli etkisine maruz kalıp sisteminin en derin noktalarında bile oradan izler taşıyan bir varlık olduğu (2005b: 41) şeklindeki düşünümünün örneklenmiş bir hali olarak algılamak ve okumak da mümkün olsa gerektir.

Bir yeri bulma, internet ve iletişim imkânlarını yeni medyadan faydalanma bakımından önemli gören ZEYNEP kodlu görüşmeci genç, yine aynı faydacı tutumla, yeni medyanın hız ve hayatı kolaylaştırma yanlarının cazibesine kapılmış görünmektedir. ZEYNEP kodlu görüşmeci, nedenlerini şu şekilde dizmektedir:

a) Navigasyon için faydalanmak önemli. Artık elimizde harita var ve her yere gidiyoruz. b) İnterneti kullandığım için faydalı. O olmadan hayat zor artık. c) İletişimi kolaylaştırdığı için de faydalanmak önemli. Önceden cep telefonları

yokmuş, ama artık var ve iletişim daha hızlı. Önceden mektup için on gün falan beklenirmiş. Şimdi beş saniyede mesaj gelebiliyor.

Görüşmeci gençlerden biri de, direkt olarak bellek, arşivleme ve yedekleme olanaklarından fayda elde etmek erekli olarak yeni medyayı kullanmanın önemli olduğunu işaret etmektedir. YAĞIZ kodlu bu genç, “yeni medyadan faydalanmada en önemli üç nedenim: bir, her yerden ulaşım kolaylığı; iki, düzenli arşivleme imkânı; üç, düzenli olarak yedekleme imkânı” şeklinde yanıtını vermektedir.

Edinilen veri genele vurulacak olduğunda, iletişim veya haberleşme, haber ve gündem takibi, güncel bilgi edinme, geniş kapsamlı bilgiye erişim, eğitim, ödev, oyun ve eğlence, geniş kullanım kitlesine sahip olması, bir yeri bulma, arşivleme ve yedekleme vs., kent gençlerinin yeni medyadan faydalanmalarındaki önemli gördükleri gerekçeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gerekçelerini besleyen ise, hız, kolay erişim, pratiklik, kolaylık, zamandan tasarruf şeklindeki arayışlardan kaynaklı kolaycı ve pragmatist yönelim tarzıdır. Tüm bu verilerden hareket edildiğinde ise yeni medya teknolojilerinin, kent gençlerine bu kazanım ve kolaylıkları elde etmek için kendilerine sorgulamaksızın baş vurmaya bir alışkanlık olarak benimsetmekte olduğu düşüncesi açığa çıkmaktadır. Zaten bu mahiyette Marcuse da, teknolojinin denetimine giren rasyonalitenin bir uyumluluk hali olduğunun altını çizmektedir (1998: 146). Böyle bir suretle burada da bu gençlerin yukarıda sıralanmış olan tüm pratiklerini bir dijital ürünün kılavuzluğuna terk etmekte olduğu çıkarımına ulaşılmaktadır.

V. Sosyal Medya Kullanımı Ve Amaçları

Bu ana başlık altında serilen alt başlıklar, araştırma bakımından bir tür geçiş aşamasının dördüncü ayağını simgelemektedir. Buna binaen bu ana başlıkta, görüşmeye katılım gösteren kent gençlerinin sosyal medya hesabı kullanım durumları ve sosyal medyayı kullanım amaçlarını yoklamaya yönelik olarak yöneltilen sorulara gençlerden

alınan cevaplardan elde edilen veri ve saptamalar alt başlıklar halinde ortaya koyulmaktadır. Temel olarak burada, sanal bellek mecralarına varlık kazandıran sosyal medyayı kent gençlerinin kullanma pratik ve amaçlarını görmek hedeflenmektedir. Bu yönelimle bu ana başlık altında, görüşme sorularındaki on altı ve on yedinci sorulara gençlerden gelen yanıtlar alt başlıklarla sıralanmaktadır.

V.I. Sosyal Medya Hesabı Kullanım Durumu

Yeni medya teknolojileriyle sıklıkla ve uzun sürelerle haşır neşir olan kent gençleri, yeni medya endüstrisinin sunduğu bellek imkânlarını da kullanma rahatlığına alışma ile edinilen bilgileri, anıları, önemli olay ve durumları, kısacası biriktirmeye ihtiyaç duydukları her şeyi depolamak ve arşivlemek için bu mecraya bağımlı ve mahkûm hale gelmektedirler. Böylelikle bu gençler, yeni türden, kendi fizyolojik bir uzuvları olmayan, yapay bir belleğin kıskacına girerek hatırlamayı garantilemektedirler. Bu yapay belleğin ontolojik bir unsuru da, yeni medyanın asli bileşenlerinden de biri olan sosyal medya mecraları olarak kabul edilmektedir. Sosyal medya ağlarının kent gençleri için bir bellek mecrası yapılaştırabilmesi için ise, gençler nezdinde kullanıma sahip olması elzemdir. Dolayısıyla, “sosyal medya hesabınız var mı? Var ise hangi sosyal medya sitelerine üyeliğiniz bulunmakta?” şeklinde bütünleşik bir soru yöneltilerek bu gençlerin sosyal medyayı kullanım durumları görülmeye çabalanmaktadır. Böyle bir sorunun yöneltilerek gençlerin sosyal medya kullanım durumlarının saptanması da, gençlerdeki yeni medya ve bellek ilişkisini anlamaya çalışma açısından bir zorunluluk olarak algılanmaktadır.

Çalışmada kent gençlerinin tamamı sosyal medya kullanıcısı olduğunu beyan ederek söz konusu sanal mecralarda bir varoluşa sahip olduklarını göstermektedirler. Gelen cevaplara bakılacak olunduğunda AYŞE ve FEYZA, Facebook hesapları olduğunu söylemektedir. BERNA, Instagram, Facebook, Twitter, Whatsapp, Snapchat ve Swarm kullandığını belirtmektedir. EMEL, Instagram üyesi olduğunu bildirmektedir. MÜGE,

Twitter, Instagram, Facebook, Snapchat, Swarm ve Messenger hesapları bulunduğunu açıklamaktadır. DERYA, Facebook, Twitter, Instagram'da üyeliğinin olduğunu dile getirmektedir. TUĞÇE, Instagram, Facebook ve Whatsapp kullanıcısı olduğunu söylemektedir. ŞEYDA ise, “sosyal medya üyeliğim var. Facebook, Instagram'da varım” diyerek sosyal medya üyeliğini sanal bir ontolojik zemine oturtmaktadır.

Yukarıdaki sıralamayla eşgüdümlü olarak, İREM, Instagram, Twitter, Snapchat ve Whatsapp kullandığını ifade etmektedir. ZEYNEP, Facebook, Instagram, Swarm, Snapchat, LinkedIn²⁸ ve Skype hesaplarına sahip olduğunu açıklamaktadır. GİZEM, Instagram, Facebook, Swarm ve FashionTalks üyesi olduğu paylaşımında bulunmaktadır. CEM, Facebook, Snapchat, Instagram ve Twitter kullandığı bilgisini arz etmektedir. ÖMER ve NECİP, Facebook ve Whatsapp hesapları olduğu bildiriminde bulunmaktadır. OĞUZ, şu anda Facebook ve Instagram kullandığını, eskiden kullandığı Snapchat hesabını ise artık kapattığını söylemektedir. SELİM, aktif olarak Facebook'u, nadiren de Instagram'ı kullandığını ifade etmektedir. RIFAT ve UFUK, Facebook, Instagram ve Whatsapp hesapları bulunduğu bildiriminde bulunmaktadır. YAĞIZ, Facebook, Instagram ve LinkedIn hesaplarına sahipliği olduğunu paylaşmaktadır. HAKAN, Facebook, Twitter, Instagram ve Whatsapp üyesi olduğunu dile getirmektedir.

Sonuç olarak elde edilen veri sosyal medya mecralarının, kent gençlerinin kullandığı yapay bellek platformu oluşturma namzetlerinden birini teşkil ettiğini göstermektedir. Çünkü yapılan görüşmelerde bu soruya gelen yanıtlar neticesinde, görüşmeci kent gençlerinin istisnasız hepsinin sosyal medya kullanıcısı olduğu saptanmaktadır. Böylelikle bu gençlerin hepsinin, çeşitli sosyal medya sitelerine üye olarak aynı zamanda sanal varlık ve kimlik kazandıkları açığa çıkarılmaktadır. Bu sanal

²⁸ LinkedIn, dünyanın en geniş iş ağını oluşturmaktadır. Çalışanların, girişimcilerin ve şirketlerin iş bağlantıları kurmalarına imkân tanımaktadır (Acar, Gürsoy ve Ünsal, 2014: 23).

varlık ve kimlik edinmende ise en çok, bu gençler tarafından en fazla rağbet gösterilen sosyal medya hesapları Facebook, Instagram ve Twitter'ın söz sahibi olduğu tespit edilmektedir.

V.II. Sosyal Medyayı Kullanma Amaçları

Günümüzde bilhassa gençlerin gündelik hayat deneyimlerinden biri halini alan sosyal medyada varlık gösterme durumu -pratik olarak işlerliğini önemli buluyor olsalar da- onların anıları yaşama, anıları biriktirme, paylaşma, fotoğrafları saklama ve paylaşma vs. edimlerini de dijitalleştirmektedir. Böylesine bir dönüşümü yaratmak ile de sosyal medya, esasında, belleğin ve hatırlamanın dijitalleşmesinin iş başında bir faili olarak değerlendirilmektedir. Bu kanaati verilerle desteklemek adına, genç görüşmecilere sosyal medyayı hangi amaçlar için kullanmakta oldukları sorularak, gençlerin yapay bellek olarak sosyal medyayı da kullandıkları kesinleştirilmek istenmektedir.

Yeni medya endüstrisinin dijital teknolojilerde imza attığı baş döndürücü ilerlemenin yarattığı imkânlarla genç bireyler, bir yandan bellek ve hatırlama etkinlikleri bakımından rahatlatan aparatlara sahip hale gelirken, öte yandan söz konusu etkinlik ve pratiklerini bir teknolojik aletin emrine vermiş olarak aynı zamanda bu yapay belleğin tutsağı haline dönüşmektedirler. Dijital bir mecra olan sosyal medya da, görüşme yapılan tüm gençler tarafından kullanılıyor olması hasebiyle, bu gençlerin kullanmayı vazgeçilemez bir alışkanlık olarak benimsediği bir bellek platformu olarak değerlendirilmektedir. Zira gençlerden alınan ve aşağıda sıralanacak olan yanıtlarda öne çıkan “gündem takibi”, “bilgi edinme”, “başka kişilerin yaptıklarına dair merakı giderme”, “hayatını paylaşma”, “fotoğraf ve video paylaşımı”, “ders notu paylaşımı” gibi gerekçeler, sosyal medyadan bir bellek, kayıt ve depolama alanı olarak yararlanıldığına işaret olarak yorumlanmaktadır.

Bu araştırma esnasında görüşülen kent gençlerinden bazıları, zımni olarak kolaycılığı temel alarak, sosyal medyayı kullanma amaçlarında gündem ve haber takibi yapma, haber okuma ve haberdar olma sebebini öne çıkarmaktadır. Böyle bir kolaylığa alışarak bu gençler, bir sanal belleğin kısılcasına alınmalarını normalleştirmiş görünmektedirler. Örneğin DERYA, “sosyal medya hesaplarımı, gündemi takip etmek için, arkadaşlarımla görüşmek için kullanmaktayım” şeklinde cevaplamaktadır. NECİP de, sosyal medyayı kullanma amacını “gündemi ve dünyayı takip etmek için kullanıyorum” biçiminde dillendirmektedir. CEM de, “sosyal medyayı yakın çevremden haberdar olmak için kullanıyorum. Bu kadar yani” diyerek kısaca kullanma amacını belirtmektedir. Keza ÖMER de, “sosyal medyayı haber okumak, gündemin bilincinde olmak, oyun oynamak amaçlı kullanıyorum” sözleriyle durumunu özetle ortaya koymaktadır. UFUK da, “sosyal medyayı, gündemden haber alma, haberleşme ve eğlence için kullanmaktayım” şeklinde kısa bir yanıtta bulunmaktadır.

Görüşme yapılan kimi gençlerin bilgi ve içeriklere ulaşma amacını öne çıkardıkları kullanım gerekçeleri, kent gençliğinin, her türlü bilgi elde etme ve paylaşma sürecini gönüllüce sosyal medya gibi dijital bir platformun kılavuzluğuna bırakmaya yönelmekte olduğu çıkarımını ele vermektedir. Örneğin TUĞÇE, “sosyal medyada oluşturulan gruplar üzerinden bilgi paylaşımı için, komik video paylaşımlarına bakmak için, karikatürlere bakmak için kullanırım. Fotoğraf paylaşımı için de kullanırım” bilgisini paylaşmaktadır. Aynı amaçtaki ŞEYDA, “sosyal medyayı, bilgi sahibi olmak için kullanıyorum ve buradan haber takibi yapmak amacıyla da yararlanıyorum. Birilerini takip etmek, haklarında bilgi almak, uzun süredir görüşmeyip koptuğum insanlarla iletişime geçmek amacıyla da kullanıyorum” sözleriyle durumunu ifade etmektedir. OĞUZ da, “sosyal medyayı, bilgi amaçlı, sporu, basketbolu takip etmek için kullanıyorum. Yurt dışındaki üniversiteleri takip ediyorum, bazı özel şirketleri takip

ediyorum uzayla alakalı ve bunlar hakkında bilgi sahibi olmak için takip ediyorum” demektedir. Keza YAĞIZ da, “sosyal medyayı, ilgilendiğim konularda içerik takibi, bilgi, arkadaşlarla görüşme, işim hakkında yenilik takibi için kullanmaktayım” cevabını getirmektedir.

Kimi kent gençlerinin sosyal medyayı kullanma amaçları, eğlence, iletişim kurma ve arkadaşları takip vurgusu taşımaktadır. Ki bunu da, yeni medya sistemi açısından kent gençlerini kullanıcı olarak ele geçirmede etkili başka bir cazibe noktası olarak ele almak mümkündür. Söz gelimi AYŞE, “eğlence ve iletişim amacıyla kullanıyorum. Arkadaşlarımın neler yaptığını, günlük hayatlarını nasıl geçirdiklerini merak ettiğim için de kullanıyorum” olarak yanıtlamaktadır. BERNA da, “sosyal medyayı, çevremle rahat iletişime geçmek, haberdar olmak, bir de eğlenmek için kullanıyorum” demektedir. Aynen EMEL de, “eğlence, iletişim sağlama, tanıdıklarımla ve arkadaşlarımla karşılıklı takip amaçlı kullanmaktayım ve böylece ne yaptıklarını görmüş oluyorum. Fotoğraflarımı paylaşıp sevdiklerimin görmesini sağlıyorum, mesela” ifadesinde bulunmaktadır. Benzer olarak FEYZA, “iletişim, arkadaşlarımın ne yaptığına bakmak için girerim sosyal medyaya. Bazen bakıp çıkarım, bazen dedikodu falan da olur işte, bazen fotoğraf yüklerim, ama çok değil” ifadesinde bulunmaktadır. RIFAT da, “sosyal medyayı, arkadaşlarla iletişim ve eğlence amaçları ile kullanıyorum” diyerek özet bir bildirim yapmaktadır.

Sosyal medya kullanma amaçları bakımından öne çıkan bir başka yönelim, insanlarla iletişim ve onları takip, resim yükleme ve bakma, haber ve gündem takibi ve eğlence opsiyonlarının korelasyonundan oluşan çoklu ihtiyaç karşılamaya dönüktür. Bu gerekçeler, sosyal medyanın, sunduğu iletişim, takip, fotoğraf, video, haber, eğlence vs. opsiyonlarıyla bir genci bunları elde etmek için kendisine mecbur hale getirebildiğini

aşık ar kılmaktadır. Böylesine çok amaçlı sosyal medya kullanımı vurgusu yapan görüşmeci İREM, verdiği yanıtta şöyle demektedir:

Instagram'ı, insanları takip etmek için kullanıyorum. Resim amaçlı kullanıyorum. Resim yükleyip paylaşıyorum ve başkalarının resimlerine bakıyorum. Twitter'ı, haber amaçlı kullanıyorum. Türkiye ve dünya gündemini buradan takip ediyorum. Snapchat'i eğlence amaçlı, Whatsapp'ı da arkadaşlarla mesajlaşma amaçlı kullanıyorum.

Onunla benzer gerekçeleri dillendiren ZEYNEP kodlu görüşmeci de, “arkadaşlarımla iletişim kurmak, fotoğraf paylaşmak, video-karikatür paylaşımı, haber, eğlence için kullanırım. Yaşadığım hayatı Instagram' da insanlarla paylaşmak, Swarm' da çekim yapıp bulunduğum mekanda arkadaşlarım varsa görmek, yer bildirimi ve arkadaşlarımla konum bilgilerini öğrenmek için de tabi” bilgisini paylaşmaktadır.

Görüşmeci İREM ve ZEYNEP kodlu gençlerin sosyal medyayı kullanma sebepleriyle eşgüdümlü olarak görülebilecek gerekçeler sunan bir kullanıcı da, MÜGE kodlu gençtir. Ancak MÜGE, fotoğraf işlemini sosyal medya kullanımında öncelikli amaç durumuna geçirmektedir. Nitekim MÜGE, “fotoğraf paylaşımı yapmak için, oyun oynamak için, video paylaşımı yapmak için, son dakika haberlerine bakmak için, gündem takibi yapmak için, okuldan hocalarla iletişime geçmek için, mail, Whatsapp ve Facebook'ta kurulan okul arkadaş gruplarıyla ders notu paylaşımı yapmak için kullanırım” bildirimini yapmaktadır.

Çalışma yapılan kent gençleri içerisinde bir kesim ise -aslında sistemin yaptığı pazarlama stratejilerinden biri olarak değerlendirilebilecek bir opsiyonu sahiplenerek-boş vakit doldurma ve can sıkıntısını giderme sebebini öne çıkarıp buna sığınarak sosyal medya kullanım edimi sergilemektedir. Mesela HAKAN, “sosyal medyada boş vakitlerimi değerlendiriyorum, kafa dağıtıyorum, haber okuyorum” demektedir. Yaptığı

bilgi paylaşımıyla SELİM kodlu genç de, benzer şekilde öncelikli amaç olarak boş zaman geçirme için sosyal medyayı kullandığını şöyle izah etmektedir:

Sosyal medyayı, boş zamanlarımı geçirmek için kullanıyorum. Yine, ders için de kullanıyorum. Bizim öğrenci not grubumuz var burada. Orada not paylaşımı yapıyoruz, okulla ilgili bilgi alıyoruz, derslerle ilgili bilgi alıyoruz. Bunlar dışında gündem takibi için de kullanıyorum.

Aynı yaklaşım içindeki GİZEM kodlu genç de, kullanımının ilk amacını can sıkıntısını gidermek olarak belirtmektedir:

Sosyal medyayı can sıkıntısını gidermek, araştırma yapmak, merakımı gidermek için kullanıyorum. Mesela, bir şey almadan oradaki tüm ürün yorumlarına bakıyorum, öyle alıyorum. Güncel bilgilere, gündeme dair haberlere de oradan bakıyorum. Televizyonda olamayan haberler oraya anında haber olarak düşebiliyor. Çünkü insanlar veriyor bu haberleri.

Değerlendirmeye tabi tutulmuş bulunan tüm yanıtlardan hareketle söylenebilecek en temel şey, kent gençlerinin sosyal medyayı, çoğunluklu olarak, artık neredeyse aynılaştan ve standartlaştan ihtiyaçları karşılamak üzere kullandıkları, sadece öncelik tanıdıkları amaçlarda yer yer farklılık arz ettikleridir. Zaten daha önce de vurgulandığı üzere Marcuse referans alındığında, teknolojik süreçte bireysel çeşitlilikler azalmaktadır (1998: 160). Nitekim bu gençler de sosyal medyayı genellikle, iletişim (arkadaşlar, tanıdıklar vs. ile), haber ve gündem takibi, güncel olaylar hakkında bilgi alma, eğlence, bilgi edinme, başka kişilerin yaptıklarına dair merakı giderme, hayatını paylaşma, fotoğraf ve video paylaşımı, hocalarla iletişim, ders notu paylaşımı, boş vakilerini değerlendirme şeklinde benzeşen amaçları için kullanmakta olduklarını göstermektedir. Ayrıca gençler tarafından belirtilen bu amaçların, yeni medyayı kullanma amaçlarıyla eş güdümlü olduğunun göze çarpmakta olduğunu belirtmekte de yarar vardır. Çoğu, bellek, veri depolama ve bulma işlemleriyle ilişkilendirilebilecek nitelikte olan bu hedefleri

gerçekleştirmek amacıyla sosyal medyaya başvurma durumunun ise, sosyal medyanın da belleğin dijitalleşmesinin etkin bir aktörü olduğunun göstergesini oluşturduğu düşünülmektedir.

Yukarıda varılan sonuca ek olarak bir şeyi daha belirtmekte fayda bulunmaktadır. Şöyle ki bazı gençlerde görülen sosyal medyada fotoğraf ve video depolama bulgusu, sosyal medyanın esasen yarattığı vaziyetin, yani fotoğraf, bellek ve hatırlama ilişkisini yapısal dönüşüme uğratma durumunun ete kemiğe bürünmüş halini temsil etmektedir. Ayrıca gençlerin bu edimi, sosyal medya ağlarının dijital belleklerinde biriken fotoğraflarla anılarına yeni, farklı ve dijital bir ontolojik temel ve form sağlamaktadır. Bu da gençlerin, sanal bir bellekle ilişkilenererek anıları hatırlama yolcuğuna çıkma hallerini üretmektedir.

VI. Gençlerin Arşive Yaklaşımları Ve Pratikleri

Bu ana başlık altında açılan alt başlıklar, araştırma bakımından gelişme aşamasının birinci basamağını oluşturmaktadır. Burada, görüşme yapılan kent gençlerinin arşivlemeye dair bilgi ve pratiklerini ve yeni bilgi edinme pratiklerini anlama amaçlı olarak sorulan sorulara gelen cevaplarda elde edilen bulgu ve tespitler alt başlıklar halinde ortaya koyulmaktadır. Böylelikle kent gençlerinin arşivleme ve yeni bilgi edinme deneyimlerinde yeni medya mecralarında yapılan yapay belleklerin rolünün ne olduğuna dair netlik sağlanması da istenmektedir. Bu doğrultuda bu ana başlık altında, görüşme sorularındaki on sekiz ve on dokuzuncu sorulara gençlerden alınan cevaplar alt başlıklar halinde sıralanmaktadır.

VI.I. Gençlerin Arşivlemeye Yönelik Pratikleri

Dijital teknoloji ürün ve uygulamaların hayat verdiği bellek, kayıt ve depolama

imkânlarını kullanarak her türlü veri ve enformasyonu mutlak hatırlama durumu oluşturmak üzere dijital mecralarda biriktirme ve depolama suretiyle arşivler oluşturma yoluna gitme, yaygın bir edimi oluşturmaktadır. Böyle bir arşiv oluşturma da, yeni medya ile yapılanan dış, yaratım ve yapay bir belleğin en önemli ayaklarından birini meydana getirmektedir. Böyle bir yapılanma ile hayat gösteren bellek türünün kent gençleri nezdinde ontolojik bir geçerliliğinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla da bu soruyla genç görüşmecilerin bilgilerine başvurulmaktadır.

Horkheimer ve Adorno, teknik rasyonalitenin bir hâkimiyet rasyonalitesi olduğunu dile getirmektedir (2002: 95). Bu şekildeki vaziyetin bir görünümünü temsil edencesine, yeni medya sisteminin temelinde yatan kapitalist mantığın kar elde etme yönelimi doğrultusunda, eski ve kâğıt bağımlı arşivleme etkinliğini ve koşullarını dijital forma dönüştürerek de kent gençlerini kısıp almayı başarmış olduğu gözükmemektedir. Öyle ki bu durum, yapılan araştırmada görüşülen gençlerden bazılarının arşivleme faaliyetinin bizatihi kendisini de doğrudan dijital olarak gerçekleştiren bir edim olarak tanımlamasında bile tezahür etmektedir. Zaten aşağıda gösterilen yanıtlarıyla, görüşmeye katılan kent gençlerinin tamamının bir arşivleme aktivitesi içinde olduğu ve bunu da dijital cihaz ve uygulamalar vasıtasıyla yerine getirdiği tespit edilmektedir. Dolayısıyla bu gençlerin, arşivleme ile bilgilerini muhafaza edecekleri ve sonradan ona ulaşabilecekleri dijital ve yapay bellek adreslerini de çoktan belirlemiş oldukları anlaşılmaktadır.

Araştırma esnasında bir araya gelinen kent gençlerinden bazıları, yine işini kolaylaştıran aygıtın getirdiği kolaylığa odaklanarak, arşivleme eylemini bilgi biriktirme işlemi olarak sunmaktadır ve bunun için dijital aygıt ve ortamlara teslim olmuş gözükmemektedir. Bu gençlerin böyle bilgi biriktirme ediminin temelindeki dürtü olarak, örtük biçimde, zamanı geldiğinde o bilginin içeriğini hatırlama istemini ve niyetini barındırdığı da aşikardır. Arşivleme edimi olarak bilgi biriktirme atfında bulunan

BERNA, “arşiv bir konuyla ilgili bilgilerin zamana dayalı biriktirilmesidir ve evet, benim de tuttuğum bir arşivim var, anılarımı saklıyorum. Bunun için bilgisayarımı ve telefonumu kullanıyorum ve bilgisayarımda anılarımı tuttuğum dosyam var” cevabını vermektedir. Aynı şekilde MÜGE, “bilgileri biriktirmeyi anlıyorum arşivden. Ders notlarımın, mesajların ve fotoğrafların arşivini tutarım ve telefonu, maili kullanıyorum arşiv için” diyerek durumunu açıklamaktadır. DERYA da, “bana göre arşiv, ihtiyacın olan bilginin ihtiyacın olduğu anda ulaşabileceğin yerde biriktirilmesidir. Bugüne kadar araştırdığım ve ileride de ihtiyacım olacağını düşündüğüm bilgi, belge ve şablonları biriktirdiğim, depoladığım arşivlerim var bilgisayarımda diyebilirim” bildirimini sunmaktadır. Yine İREM de, “arşiv, bilgileri, belgeleri kaydedip biriktirmektir. Benim resim arşivim var, müzik arşivim var, ödevlerimin arşivleri var, film arşivim var ve bu arşivlerimi laptop ve mobil telefonda saklıyorum” diye karşılık vermektedir.

Görüşmeci gençlerden kimileri, yeni medya teknolojisinin yarattığı bu anlamdaki rahatlamaya cezbolmuş duygusunu verir biçimde, arşivleme faaliyetini bilgi depolama olarak aktarmaktadır ve bu işlemi elektronik ve yapay belleklerin rehberliğinde gerçekleştirdiğini teyit etmektedir. Örneğin HAKAN, “belirli bir öge olan bilginin, resim gibi mesela, depolanmasıdır. Evet, fotoğraf arşivim var ve Harici Bellek’te tutuyorum” şeklinde cevaplamaktadır. Aynı vurguyla TUĞÇE, “arşiv, bilgileri kaydedip depolamayı ifade etmekte bana. Fotoğrafların, benim için önemli notların arşivini tutarım ve arşiv tutmak için mail, telefon ve USB’den yararlanıyorum” demektedir. ZEYNEP de, “arşiv, bilgi depolama anlamına gelmektedir ve ben fotoğraflarımın, çalıştığım mühendislik projelerinin arşivini tutuyorum. Fotoğraflarımı, bulut hesabında, Google Drive’da arşivliyorum, projelerimi de Harici Disk’te” demektedir. Yine NECİP de, “arşiv, bilginin depolanması, ihtiyaç duyulduğunda bulunması için saklanmasıdır. Evet arşiv tutuyorum ve mesela fatura, bakım föyleri, çek ve senetleri bilgisayarda saklıyorum, işle ilgili

olarak” diyerek durumunu belirtmektedir. SELİM de, “arşiv, mesela toplanması gereken bilgilerin, işle yarar şeylerin toplanıp depolanması demek. Bir arşivim var ve fotoğraflarımı depoluyorum, müziklerimi depoluyorum ve bunları laptopta saklıyorum” şeklinde cevap vermektedir.

Kent gençlerinden kimilerinin arşiv tanımının da, bilgi kayıt, depolama ve saklama işlemleri için kullanılan bir mekan, bir mecra ve dolayısıyla zımni olarak bir bellek vurgusu içerdiği tespit edilmektedir. Dijital ve işler haldeki yapay bir bellek kanalında depolama edimi ile de bu gençler, dijitalliğe gömülmüş bir arşivleme pratiği yaşamaktadırlar. Söz gelimi UFUK, “bilgilerin toplandığı ve saklandığı yerlerdir arşiv ve benim de arşivim var. Fotoğraflarımı, önemli bilgilerimi arşivliyorum ve bilgisayar, telefon ve Harici Disk’ten faydalaniyorum” demektedir. Benzer biçimde görüşmeci FEYZA da, arşiv için yer ve mekan vurgulu cevabıyla şu bilgileri paylaşmaktadır:

Arşiv, bilgilerin kayıt altında tutulduğu yerdir, bence. Tuttuğum arşivler var. Eski ödevlerimin, derste çektiğim videolarımın, hazırladığım ders slaytlarının arşivlerini tutuyorum. Bunları saklamak için laptop, yani bilgisayarı kullanıyorum. Bunları yedeklemek için de maili kullanıyorum. Ayrıca staj raporlarımı da mailimde depoluyorum.

ŞEYDA kodlu genç de, arşivi bilgi ve belge toplama alanı olarak tespit ettiği yaklaşımını şu şekilde detaylandırmaktadır:

Arşiv, eski bilgi ve belgelerin toplandığı alandır. Kendime ait tuttuğum arşivim var. Örneğin, bilgi dosyalarımın arşivini tutuyorum. Ben, şu an çalışmıyorum. Ama eskiden avukatlık yaptığım dönemdeki dava dosyaları, mahkeme tutanaklarına dair kayıtların bulunduğu dosyaların arşivini tutuyorum. Bunların arşivi için bilgisayarımdan ve Harici Bellek’ten faydalaniyorum.

Görüşmelerde bilgi alınan gençlerden bir kısmı arşivi, tekrar zımni bir faydacı bakış açısından mütevellit, veri saklama, koruma, yedekleme eylemi olarak tarif etmektedir.

Örnek olarak CEM, “arşiv, verilerin saklanmasıdır, korunmasıdır. Benim de bir arşivim var ve sınav için çalıştığım ders notlarının arşivini tutarım ve bunun için bilgisayarımı kullanırım, mailde de yedeklerim” bildirimini sunmaktadır. ÖMER de aynı mantıkla, “dönemsel olarak belli verilerin belli bir alanda korunması durumuna arşiv denir ve tutmaya çalıştığım arşivlerim var. Anılarımı, fotoğraflarımı, müziklerimi, önemli faturaların görsellerini saklıyorum, arşivliyorum, bilgisayarda” yanıtında bulunmaktadır. Yine YAĞIZ da, “arşiv, belli aralıklarla her türlü verinin yedeklenmesi, saklanması, sonradan erişilmek üzere düzenlenmesidir. Kişisel dosyalarımın, fotoğraflarımın, iş, proje belgelerimin arşivini tutmaktayım ve fotoğraflarımı, önemli verilerimi bulut paylaşım sistemlerini kullanıp koruyorum” bilgisini arz etmektedir.

Çalışmaya katılan kent gençlerinin bir bölümü de, yanılsama olarak değerlendirilmeye müsait bir düşünüm tarzına yerleşerek arşivlemeyi, doğrudan dijital olarak gerçekleştirilen bir dosyalama eylemi şeklinde kabul etmekte ve aktarmaktadır. Öyle ki bu veri bile, bu gençlerin böyle bir belleksel aktiviteyi de dijital aygıtların egemenliğine bıraktıklarını görmek açısından önemli bir nüve olarak kabul edilmeyi hak etmektedir. Mesela AYŞE, “arşiv bence bilgisayar ya da telefonla dosyalamak gibidir, örneğin mesajlarımı arşivlediğim gibi. Facebook’taki mesajlarımı da arşivliyorum” demektedir. Eş vurguyla EMEL, “bence arşiv, saklamak istediğim belgeyi mesela USB’de dosyalama ve yedekte tutmaktır. Kendi şahsıma ait fotoğraflarımı, birkaç da araştırmalarımı –çocuk gelişimi ile ilgili- biriktirdiğim arşivlerim var ve bunları bilgisayarımda, USB’de koruyorum” bildiriminde bulunmaktadır. OĞUZ da, “arşiv, edindiğin dokümanları bilgisayarla dosyalama demek bence ve genelde uzayla alakalı, gezegenlerle ilgili bilgilerin arşivini tutuyorum. Bu arşivleri, bilgileri bilgisayarda saklıyorum ve bunlara ait dosyalarım var birkaç tane” bilgisini paylaşmaktadır.

Görüşmeci gençlerden bir kaç da, yine kolaylık yarattığı mantığından hareketle, yapılan işlere dair gerçekleştirilen saklama işlemini arşiv olarak kurgulamaktadır. Bu şekilde bir vurgudan yola çıkarak GİZEM, dijital ortamda arşivleme ile hatırlama edimi bakımından dijital belleğe bağımlı hale geldiğini şu aktarımla ele vermektedir:

Arşiv, ihtiyacın olabilecek ve yaptığın işlere ait şeyleri saklamak demek. İllaki bir arşivim var. Şu anlamda ki, bazı bilgiler elimin altında olsun diye, zamanı geldiğinde kanıt olsun diye saklarım. Mesela telefonda mesajlaşıyorum ve o mesajları bir buçuk yıl sakladığım oluyor. Zamanı gelince, bir şey olunca o konuşmayı hatırlatsın ki ben de hatırlayıp karşımdakine de hatırlatabileyim. Kanıtım olsun. Bu anlamda bir arşivi mobil telefonumda tutuyorum.

Aynı mantıktan beslenen RIFAT da, “arşiv, geçmişte yapılan işlerin kayıt altında tutulmasıdır. Arşivim var ve mesela, faturaların denetimi için kopyalarını tutuyorum ve bunun için bilgisayarımı ve USB’yi kullanıyorum” sözleriyle ne yaptığını ifade etmektedir.

Gelinen noktada özetle, görüşmeye katılan kent gençlerinin tamamının kendilerine ait tuttukları çeşitli arşivlerinin bulunduğunu özellikle belirtmekte yarar görülmektedir. Fotoğraflar, ders notları ve ödevler, araştırmalar, anılar, mesajlar, önemli notlar, önemli bilgi ve belgeler, filmler, müzikler, projeler, faturalar vs., bu gençlerin yaptığı arşivleme faaliyetinin içeriği olan materyaller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgisayar, akıllı telefonlar, e-mail, USB, Harici Bellek, Harici Disk, Google Drive ve bulut hesabının da, arşivleme ediminde en sık kullanılan vasıtalar olduğu anlaşılmaktadır.

Dijital vasıtaları kullanarak yukarıda sayılan içerikleri muhafaza etmek esasında, bu araştırmanın tamamında olduğu gibi, zamanı geldiğinde ona ulaşabilmeye, yani hatırlamaya dönük bir bellek işleyiş mekanizmasını temsil etmektedir. Bu vaziyet de yeni medya teknolojilerinin, tüketicisi olan kent gençlerinin hatırlamalarını da düzenlediği ve dijitalleştirdiği, dolayısıyla onları bir içeriği hatırlamak üzere sürekli bir teknolojik

aparata başvuran kişilere dönüştürdüğü görüşünü pekiştirmektedir. Gençlerin yerleştirildikleri bu konumu körü körüne kabullenişlerini yaratan sebebin ise, söz konusu araç, uygulama ve mecraları, cevaplarda da sayılan ve gerçek olmayan, sistemce yaratılmış gereksinimleri karşılamak ve bir kazanç elde etmek için kullanmadaki gönüllükleri olduğuna kanaat getirilmektedir.

VI.II. Gençlerin Yeni Bilgi Edinme Pratikleri

Biyolojik bellek pratiği kaynaklı olmayan ve varoluşunu kar güdümlü bir mantığa borçlu olan dijital bir belleğe dayanarak bilgi edinme edimi sergileme, bireyin bilgiye ulaşma ve öğrenme gibi bir bellek işleyişini yapay bir belleğin örgütlenmeye başlamasının adımlarından birini temsil etmektedir. Bu öngörünün kent gençlerinin sergiledikleri edimlerde doğrulanıp doğrulanmadığını görmek ve göstermek amacıyla, araştırmada gençlere, bilmedikleri bir konuda bilgi sahibi olmak için ne yaptıklarını, hangi vasıtaları kullandıklarını yoklayan soru iletilmektedir. Bu bağlamda, gelecek cevapta bir yönlendirme yapmaktan kaçınmak için herhangi bir dijital aygıt ya da mecranın adı zikredilmemektedir.

Bu çalışmada elde edilen veri ile görüşmeci kent gençlerinin, yeni medya teknolojileri ve kanallarının marifeti ile yapılandırılan ve bu vasıtalar dolayısıyla hayat bulan bilgi edinme konumu içine yerleştikleri saptanmaktadır. Nitekim araştırma kapsamında görüşme yapılan gençlerin tamamı, bilgi edinmede dijital bir kanalın kılavuzluğuna başvurduğunu teyit etmektedir. Bu yeni konum, dijital teknolojinin bu gençlerin bir uzantısı haline gelmesine ön ayak olurken, onların kendi biyolojik bellek pratiklerinden uzaklaşma biçiminde bir paradoksu yaşamasına sebebiyet vermektedir.

Bilinmeyen bir konu hakkında bilgilenmek amacıyla görüşmeci gençlerin çoğunun, öğrenme yetilerinin otonomluğunu yitirdiğini ilan edercesine, internet ve arama motoru

Google'dan faydalanmakta olduğu anlaşılmaktadır. Sözelimi AYŞE, “bilmediğim şeyler için interneti kullanıyorum. Google gibi kanalları kullanıp bakarım” cevabını vermektedir. BERNA, “bilmediğim konuda bilgi için tabi ki interneti kullanıyorum. En çok Google’a yazıp arama yapıyorum ve bunun için aramayı en çok bilgisayar, telefon ve tablette yapıyorum” demektedir. MÜGE, “bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için interneti, Google’ı kullanırım. Telefonda yaparım aramayı” bildirimini arz etmektedir. TUĞÇE, “bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için interneti, arama motorlarını, özellikle Google’ı kullanmaktayım. Bilgisayar ya da telefonda giriş yaparım buraya” diyerek bilgiye erişim eylemini açıklamaktadır. ÖMER, “bilmediğim bir konu üzerine bilgi edinmek için Google’dan arama yaparım; erişebileceğim tüm kaynaklara ulaşır tarama yaparım ve yazılı ve görsel tüm verilere bakarım. İnternetteki kitap, dergi gibi kanalları da tercih ederim” şeklinde konuşarak faaliyetini dillendirmektedir.

Bilinmeyen bir konuda öğrenme eylemi gerçekleştirme bağlamında internet ve Google arama motoruna bağımlı hale gelme vaziyeti başka görüşmecilerde de tezahür etmektedir. Misal olarak ŞEYDA, “bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için öncelikle internetten arama yaparım ve Google arama motorundan konu başlığını yazıp çıkan siteleri tarıyorum. Google, bu anlamda daha yönlendirici oluyor” demektedir. CEM, “bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için internetten, arama motorundan ararım. Arama motoruna bilgi sahibi olmam gereken konuyu yazarım ve bunun için en çok Google’ı kullanıyorum” paylaşımını yapmaktadır. DERYA, “bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için internette Google arama motorunu kullanır, baktığım konuyu farklı kaynaklardan, kanallardan okurum. Bunun için de bilgisayar ya da akıllı telefon kullanırım” sözlerini dile getirmektedir.

Kimi görüşmeciler için ise bilinmeyen bir konuda bilgi elde etme eyleminin, sınırları Google ve Wikipedia tarafından çizilen bir varoluşa büründüğü anlaşılmaktadır.

Söz gelimi EMEL, “bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için internette tarama yaparım. Google, Wikipedia’yı kullanıyorum bunun için de” yanıtında bulunmaktadır. FEYZA, “bilmediğim bir konuda bilgi için hemen internete bakarım ve hemen Google’a yazarım. Wikipedia’yı da kullanırım, ama daha çok genel bilgi için Wikipedia’ya bakarım. Google, daha ayrıntılı bilgilenme yapıyor” bilgisini paylaşmaktadır. Aynı mantıkla OĞUZ, “bilmediğim bir konuda bilgilenmek için, direkt olarak bilgisayara girerim, direkt olarak Google kullanırım ve Google’dan search yaparım. Genel bilgi edinmek için Wikipedia’ya da bakarım, ama ayrıntılı bilgi için tabi ki de Google’dan bakarım” aktarımında bulunmaktadır. Yine RIFAT da, “Google ve Wikipedia’dan yararlanıyorum, bunun için. Buralarda aranılan bilgiye anında ulaşılabilir” şeklinde yaptığı edimi özetlemektedir.

Google ve Wikipedia kanallarına ek olarak üçüncü bir kanalı kullanarak bilgi edinme davranışı da kent gençlerinde görülmektedir. Görüşmeye katılan gençlerden mesela İREM, bilgi elde etme eylemini Google, Google Chrome ve Wikipedia üçlemesinden oluşan dijital kanalların denetimine bırakmış görünmektedir. Zira İREM, “bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için internetten tarama yaparım ve en çok Google Chrome’dan faydalaniyorum, bu anlamda. Bazen Wikipedia’ya da bakıyorum, ama en çok Google’a bakarım” şeklinde aktivitesini ortaya koymaktadır. Benzer mantıktan hareketle görüşmeci GİZEM de, Google, Wikipedia ve sanal mecradaki bloglardan faydalanmak suretiyle öğrenme faaliyetini dijital platformların örgütlemesini kabullenmiş tespit edilmektedir. GİZEM, “bilmediğim bir konuda bilgi almak için, Google’a bakıyorum, ama bilimsel bir konuda ise, bilgi için Wikipedia’yı da kullanıyorum. Bloglardan da taratıyorum, bilgi sahibi olmak için” şeklinde kendisini ifade etmektedir. SELİM kodlu görüşmeci de, bilmediği bir konuda Google, Facebook ve Wikipedia vasıtasıyla bilgilendiğini söyleyerek dijital formda işlerlik gösteren bir edim

içerine yerleşmiş gözükmeğedir. Nitekim SELİM, “bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için, Google’a yazarım ve mesela, Tıp dışındaki bilgi için Google ve Wikipedia’ya bakarım. Tıp’la ilgili bir şey öğreneceksem, makale linkini Facebook’a atıyorlar mesela, oradan bakarım indirip” demektir.

Görüşmeye iştirak eden bazı gençler ise verdikleri yanıtlarla, Google ile birlikte ek bir kaynak olarak başka dijital platformların denetimine girerek de bilgi edindiklerini belli etmektedirler. Örneğin HAKAN, “internete bakarım. Google, Yandex gibi arama motorlarını kullanırım” diye ne yaptığını kısaca belirtmektedir. NECİR, “bir konuda bilgilenmek için, teknolojiye başvurma yoluna gidiyorum. Google ve Youtube gibi canlı anlatım teknolojilerini kullanıyorum” demektir. UFUK, “bir konuda bilgiyi internetten ararım. Google ve e-ansiklopediden arama yaparım ve bu büyük bir kolaylık yani” cevabını vermektedir. YAĞIZ, “bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için, arama motorlarını, Google’ı kullanırım. Teknik bir konu ise, makale sitelerini kullanırım” bildiriminde bulunmaktadır. Keza ZEYNEP de Google’ın yanı sıra hangi dijital belleklerden beslenerek bilgiye erişim sağladığına dair şu veriyi aktarmaktadır:

Bilmediğim bir konuda bilgi sahibi olmak için ilk önce Google’ı kullanırım. Burada araştırma yaparım ve buradan bir fikir ve bilgi sahibi olurum. Mesleğimle ilgili internet bilgi platformlarına da bakarım. Eğer bir haber ve yorum için ise, haber sitelerine bakarım. Ekşi sözlüğe de bakarım.

Yapılan çalışmada gelen bilgi, kent gençlerinin bilgi edinmelerinde belleksel ana aktörün Google olduğunu kesinleştirmektedir. Görüşme yapılan gençler, bilinmeyen bir konu hakkında bilgilenmek amacıyla arama motoru Google’a ek olarak sanal ansiklopedi Wikipedia’dan da çokça faydalanmaktadır. Bunlara ise genelde, bilgisayar, akıllı cep telefonları ve tabletlerden giriş yaptıkları gözlenmektedir. Böyle bir tabloyla mekanik seyir izleyen bilgilenme ediminin ise, bu gençlerin kendi bellek işleyişleri anlamında bir zafiyete uğramalarına sebebiyet verebileceği düşünülmektedir. Çünkü bu gençler, artık,

bilgi edinme eylemlerinin elektronikleşmesiyle birlikte, söz konusu dijital teknolojinin yarattığı bellek ve hatırlamanın tarz ve koşullarına da maruz ve mecbur kalmış gözükmektedir. Dolayısıyla burada artık, Marcuse'un sözleriyle, makinenin gücünün, bireyin ve tikel bireyler kümesinin gücünü aştığı (2010:21) görülmektedir. Zira artık, bu gençlerin bilgi edinme ve öğrenme edimlerinin formları bir dijital fail tarafından belirlenmekte ve sınırları da onunla çizilmektedir.

VII. Hatırlama, Biriktirme Ve Saklama Pratikleri

Bu ana başlık altında sunulan alt başlıklar, araştırma bakımından gelişme aşamasının ikinci basamağını oluşturmaktadır. Burada, görüşme yapılan kent gençlerinin hatırlama, biriktirme ve saklama pratiklerini anlamaya dönük olarak sorulan sorularla bu gençlerin kendi fizyolojik bellekleri ve kullandıkları dijital belleklerle ilişkilenme tarzlarının açığa çıkarılması hedeflenmektedir. Bu yönelimle kent gençlerinin yaşamlarından en kolay hatırlayabildikleri verilerde, telefon numaralarını hatırlamada, adresleri hatırlamada ve bulmada, fotoğrafları saklamada, önemli gün ve tarihleri hatırlamada, önemli an ve olayları hatırlamada ve gerekli bilgileri hatırlamada ortaya koydukları pratiklerini anlama hedefli sorulara gelen cevaplardan çıkan sonuç ve tespitler alt başlıklar halinde sunulmaktadır. Böylelikle bu ana başlık altında, görüşme sorularındaki yirmi, yirmi bir, yirmi iki, yirmi üç, yirmi dört, yirmi beş ve yirmi altı numaralı sorulara gençlerden gelen yanıtlar alt başlıklar dahilinde sıralanmaktadır.

VII.I. Kolay Hatırlanabilen Veriler

Kentte yaşayan gençlerin eğitim, iş, alışveriş, bilgilenme, eğlenme, sosyalleşme vs. sebepleriyle yeni medya teknolojilerini ve getirdiği bellek nimetlerini istisnasız ve sıklıkla kullandığı elde bulunan en aşikar malumdur. Zira bu araştırmada kat edilen yolda edinilen veriye dayanarak, yeni medya endüstrisi, günbegün tedavüle soktuğu her yeni

dijital bellek ürünü ile yarattığı hatırlamada kolaylık, rahatlık ve pratikliğe alıştırmak suretiyle kent gençlerini bu manada söz konusu teknolojilerin adeta müptelası yapmayı da başarmış gözükmektedir.

Bu çalışmada şimdiye kadarki tespitler, kent gençlerinin yeni medyayı bir bellek mecrası olarak kullanmalarında öne çıkan ve yürütölmek istenen bellek işleyişinin hatırlama olduğunu göstermektedir. Fakat bu hatırlama, bu gençlerin kendi biyolojik belleklerinden kaynaklı bir faaliyet olmayıp, teknolojik bir aletin ya da mecranın düzenlediğı, yürüttüğü ve sınırlarını belirlediğı dijital ve yapay bir hatırlamadır. Böyle bir işleyiş ortamında kent gençlerinin kendi fizyolojik uzuvları olan bellekleri ile yerine getirdikleri hatırlama mekanizmalarının bir zafiyete uğrayıp uğramadığını anlamak elzem görölmektedir. Bunun için de gençlere, “kendi yaşamınızdan en kolay hatırlayabildiğiniz veriler (isimler, olaylar, yerler, mekanlar, tarih verileri vs.) nelerdir” şeklinde formüle edilen böyle bir soru yöneltilmektedir.

Araştırmada görüşölen kent gençlerinden bazılarının kendi belleklerini yoklamaları durumunda en kolay olarak isimleri ve seyrek de olsa olayları hatırladıkları, mekan ve tarih verilerini hatırlamada başarısız oldukları ve bu manada bir bellek zayıflığı yaşadıkları saptanmaktadır. Mesela EMEL, “isimleri kolay hatırlarım. Nadiren de olayları hatırlarım sadece” diyerek hatırlama durumunu özetlemektedir. MÜGE, “en kolay isimleri hatırlarım. Ha, önemli ise olayları da hatırlarım bazen, o kadar” cevabıyla hatırladıklarını sunmaktadır. UFUK da, “isimleri ve bazen olayları hatırlarım. Yerleri, tarihleri hatırlamam” biçiminde kendi hatırlamasını kısaca anlatmaktadır. CEM ise, “en kolay isimleri, nadiren de olayları hatırlarım. Tarihleri hiç hatırlamam, yerleri ve mekanları bilemedim, ama onları da pek hatırlamam ya” şeklinde kendini ifade etmektedir.

Bilgisine başvuru alan bazı gençler, isimleri ve sıkça gidiliyorsa yerleri hatırlama durumlarının iyi olduğunu ifade etmekte, ama olay ve tarihlere dair verileri hatırlamada iyi olmadıkları bilgisini açık seçik paylaşmakla da hatırlama konusunda yaşadıkları zafiyeti teyit etmiş olmaktadır. Zira FEYZA, “insan isimlerini, sık gördüğüm yerleri hatırlarım. Olayları pek hatırlamam, tarihleri de” bildirimini yapmaktadır. ŞEYDA, “en kolay isimleri hatırlarım, insan yüzlerini ve çok gittiğim yerleri hatırlarım. Olayları da, tarihleri de net hatırlamam” açıklamasını yapmaktadır. İREM de, “en kolay isimleri hatırlarım ve çok gittiğim mekanları hatırlayabilirim, fena değilim bu konuda. Ama tarihleri çok hatırlamam, olayları hatırlamam” bilgisini sunmaktadır. ÖMER ise, “isimleri ve hep uğradığım mekanları kolay hatırlayabiliyorum. Olay ve tarihleri ise, çok kolay hatırlayamıyorum” demektedir.

Görüşmeye iştirak eden kimi gençler, yukarıdaki gençlere yakın cevapla, hayatlarına dair kendi edimleri ile hatırlayabildikleri en kolay verileri, isimler ve yaşamsal deneyimlerinin yoğunlaştığı mekanlar olarak sunmaktadır. Örneğin DERYA, “kendi yaşamımdan en kolay hatırlayabildiğim veriler, isimler ve bire bir yaşantımın geçtiği yerlerdir” şeklinde ifade etmektedir. Yine RIFAT, “en kolay isimleri hatırlarım. Daha sonra mekanları hatırlarım, eğer çok zaman geçirmişsem orada. Tarih ve rakamları zorlanırım hatırlamakta” bildiriminde bulunmaktadır. Aynı şekilde AYŞE de, “hatırladıklarım tarih olarak sadece doğum günümü, arkadaşlarımdan isimleri, evim ve sık gittiğim kafeleri herhalde” demektedir. Gösterilen veri, tarihler ve olayların hatırlanmasına dair bu gençlerin yaşadıkları zafiyet olarak okunmaya da müsait gözükmektedir. Kaldı ki RIFAT kodlu genç açık olarak, tarihleri hatırlamadığı beyanatını yapmaktadır.

Kent gençlerinden bazılarının, belleklerini kullanarak bir hatırlama eylemine girecek olduklarında isimleri hatırladıkları, fakat olaylar ve yerlere dair hatırlamada bellek başarısızlığı içerisinde oldukları görülmektedir. Nitekim BERNA, “isimler

genellikle aklımda olur, ama olayları, yerleri ve mekanları çoğunlukla hatırlamam. Bir de sadece kimlik numaram aklımdadır, o kadar” yanıtını vermektedir. YAĞIZ da, “isimleri ve kendi yaşamımla ilgili önemli ise bazı şeyleri sıkıntısız olarak hatırlayabiliyorum. Ama olayları, yerleri ve mekanları hatırlamakta zorlandığım doğrudur” demektedir. NECİP ise, “numaraları, olan şeyleri ve adresleri hatırlamam. İsimleri hatırlarım ama” biçiminde kendini hatırlama halini ifade etmektedir.

Görüşmeci kimi gençler, kendi bellekleri iş başında iken isimleri hatırladıklarını, olayları hatırlamadıklarını söylemekte, böylece örtük olarak yer ve tarih verilerini hatırlamakta müşküle düştüklerini de ifade etmiş olmaktadır. Mesela ZEYNEP, “isimleri ve okul numaralarımı hatırlarım, olay hatırlamam. O kadar yani” diye hatırladıklarını kısaca belirtmektedir. Benzer biçimde OĞUZ, “olay pek hatırlayamam, ama, sadece birinci sınıfta öğretmenimin yıl sonunda bana kitap verdiğini hatırlıyorum. Önemli kişi adları sadece aklımda kalır, ama bazen çıkaramadığım, hatırlamadığım da olur” bilgisini arz etmektedir.

Yukarıda serimlenen veriler, gençlerin en çok hatırladığı verinin adlar olduğu yorumunu yapmaya izin vermektedir. Lakin iki genç bundan sapma göstermektedir. Çünkü en kolay hatırladıkları ve hatırlamadıkları verileri paylaşırken isimlere dair bir bildirim yapmamaları durumu, bu konuda yaşadıkları kısıtlılığı zımni olarak kabul ettikleri şeklinde bir akıl yürütmeye bulunmaya müsait görünmektedir. Zira TUĞÇE, “en kolay hatırladığım veriler, benim için önemli olaylardır” cevabıyla, isimlerle birlikte mekan ve olaylara dair hatırlama zayıflığını örtük biçimde ele vermektedir. Öte yandan SELİM, “en kolay, sık uğradığım yerleri ve mekanları hatırlarım. Tarihleri çok kolay hatırlayamıyorum, e, bir şekilde siliniyor hafızamdan” diyerek hatırlama vaziyetini dillendirmektedir. Bu şekildeki dönüşle SELİM de, isimleri ve olayları hatırlamadaki zorluğunu örtük olarak paylaşmış kabul edilmektedir.

Kent gençlerinden ikisi ise, hafızalarının zayıf olduğunu ve hatırlama konusunda zafiyet yaşadıklarını açık beyan biçiminde ortaya koymaktadır. Bu gençlerden biri olan HAKAN, “hatırlamam ve isim hafızam çok kötüdür. Görsel hafızam da çok iyi değil” demektedir. Aynı durumdaki diğer genç GİZEM, hafızasının ve hatırlama mekanizmasının içinde bulunduğu kötü durumu şu sözlerle anlatmaktadır:

Eskiden isim hafızam çok iyiydi. Şimdi çok iyi değil. Beş yıl önce gördüğüm birinin adını hatırlayamayabiliyorum. Tarihleri hatırlamam. Yakın tarihleri bile karıştırabilirim. Hangi gündü derim, mesela. Gerginken yaptığım konuşmaları, yaşadığım olayları, beni üzen olayları pek hatırlamam.

Yapılan tüm görüşmeler kompakt olarak bir değerlendirmeye tabi tutulacak olduğunda bu gençlerin kendi fizyolojik bellekleriyle en kolay hatırlayabildiği verilerin genellikle, kişi isimleri olduğu saptanmaktadır. Gençler için olayları hatırlanabilir kılan nokta önemli olması hali iken, mekanları hatırlanabilir kılan unsur ise sıklıkla oralarda bulunma durumlarıdır. Fakat genele vurulacak olduğunda olaylar, tarihler ve mekanlara ait verilerin, istisnalar dışında, kolaylıkla hatırlanmamakta olduğu ve bu anlamda görüşmeci gençlerin kimi hatırlama zafiyetleri yaşadıkları belirlenmektedir. Burada bu gençlerin böylesine bir hatırlama zorluğu durumunun, yeni medya teknolojilerinin sunduğu dışsal bellek kanallarında sahip olunan bir ortam ve sürece dahil olma vaziyetlerinden ileri gelebileceği tahmin edilmektedir. Zira, dijital belleklerin hatırlama gücüne teslim olma hali kaynaklı bu tür bellek tembelliklerinin oluşabileceği şeklinde bir kanaatte bulunmak makul gözükmektedir. Ancak, bunun bir öngörü olduğunun ve bu kanaati kesinleşmiş bir yargıya dönüştürmek için bu araştırmanın ilerleyen bölümlerinde elde edilecek verileri bekleme gerekliliği bulunduğu altını çizmekte de yarar vardır.

VII.II. Telefon Numaralarının Hatırlanması

Yeni medya teknolojilerinin yaratıcısı olan sistemin, genç kullanıcı kitlesi için bir yandan hatırlamaya hizmet eden yeni ve cazip ürünler üretilip tüketimlerine sunarken, diğer yandan kurallarını kendisinin koyduğu yeni eylem tarzlarını da onlara benimseterek devamlılığını garanti etmekte olduğu görülmektedir. Bu bağlamda benimsetilen en tipik eylem tarzı örneklerinden birinin, bir kent gencinin yeni medya teknolojilerinin bir bellek olarak iş başında olmasıyla telefon numaralarını hatırlaması olduğu düşünülmektedir. Böyle yürütülen bir düzenekte bu genç bireylerin kendi biyolojik bellek edimleri olan bir hatırlama durumunun söz konusu olmadığı, şüphesiz, gerçektir. Bunu karşılayacak ve daha da net kılacak olan verinin temini için de görüşmede gençlere, önemli telefon numaralarını hatırlama durumlarını ve bu numaraları hatırlamak için ne yaptıklarını yoklayan bir soru yöneltilmektedir.

Kent gençliği üzerine yapılan bu alan araştırması, gençlerin telefon numaralarını hatırlama faaliyetinin, çoğunluklu olarak, yeni medya güdümünde olan ve ona uyumlu olarak yürütülen rasyonel faaliyet olduğu argümanını doğrulamaktadır. Zira bu gençlerin, rahatlık ve kolaylık yönlerine kapılarak, telefon numaralarını hatırlamayı gönüllüce ve güvenerek bir yeni medya aygıtına bıraktıkları her seferinde daha da kavranmaktadır. Böyle işleyişle ise bu gençlerin telefon numaralarını hatırlama noktasında mekanik bir aygıtla bağımlı olacağı, kendi bellekleriyle yapılabilecek gerçek ve organik bir hatırlama deneyiminden uzaklaşarak dışsallaşacakları tasavvur edilmektedir. Bunun da onlar için aslında, bir kazanım olmaktan öte bir başka bellek zafiyeti olacağı çıkarımı yapılmakta ve aşağıda serimlenen verilerle desteklenmektedir.

Gerçekleştirilen görüşmelerde bazı gençler, telefon numarası ezberlemediklerinden bilmediklerini, zaten telefon rehberinde kayıtlı olduğu için bunun nafile bir çaba olduğunu bildirmeleriyle telefon numaralarını hatırlama yönünden teknolojinin esaretinde olduklarını kanıtlamaktadırlar. Bu anlamda BERNA, “ezbere telefon numarası

bilmem pek ve buna ihtiyaç da yok ki zaten. Çünkü arayacağım gerekli olan telefon numaraları telefonumun rehberinde zaten kayıtlı ve bulup arayabiliyorum istediğim kişiyi” demektedir. DERYA, “telefon numarası ezberlemem ki. Bütün numaralar telefonda var yani ve unutma riski olmaz, yok” şeklinde açıklamaktadır. FEYZA, “bilmem, cep telefonumun rehberi var ve telefon numaraları da orada var haliyle. Bir de ezberlemeye de gerek yok, yani” diyerek kendini ifade etmektedir. ZEYNEP, “ezberlemem, cep telefonumun rehberine bakıp hatırlarım” şeklinde özetlemektedir. UFUK ise, “telefon numarası ezberlemem. Numaralar telefon rehberinde var ve rehbera güvenirim” şeklinde kısaca durumunu belirtmektedir.

Yukarıda bilgileri alınan gençler gibi bir yönelim içinde olan kimi gençler ise, kolaycılık yaparak, zor olduğu için telefon numarası hatırlama ya da ezberleme için bir çaba harcamadıklarını, telefon rehberi olduğu için buna gerek de duymadıklarını belirtmek suretiyle kendi hatırlamalarının teknoloji karşısındaki özerkliğini kaybettiklerini belli etmektedirler. YAĞIZ, “hatırlamak için ekstra bir özen göstermiyorum, zor, yani, gereksiz. Telefon rehberine kaydediyorum ve bir de işle ilgili kontaklarımın numaralarını firma isimlerini hatırlatacak şekilde kaydediyorum” sözleri ile kendini ifade etmektedir. Teknoloji ile aynı şekilde bir uyum kuran SELİM kodlu görüşmeci ise, numara hatırlama durumuna dair bu bilgiyi paylaşmaktadır:

Hiç bilmem, ezbere yani. Bu numaraları hatırlamak için bir şey de yapmam. Zaten ezberleyemiyorum da, zor. Zaten telefon numaraları telefon rehberinde var ve gerek yok bence dolayısıyla. İnsan ezberinde tutmuyor bu yüzden. Gerek duymuyor yani.

Görüşmeci gençlerin bir kesimi, sürekli görüşülen, önemli, aile ve birinci derece yakınlarının telefonlarını dahi hatırlamadıklarını, bunu gereksiz bularak bu işlemi telefon rehberine devretmek suretiyle teknolojik bir hatırlama mekanizmasıyla ne menem biçimde uyumlu hale geldiklerini açık etmektedirler. Bu çerçevede hareket eden NECİP,

“hayır, hatırlamıyorum, sürekli görüştüğüm numaraları bile hatırlayamıyorum. Hatırlamak için telefon rehberine bakıyorum tabi ki” diye durumunu özetlemektedir. ÖMER, “önemli telefonları bile pek hatırlamıyorum, daha doğrusu telefon numaralarını hatırlamak için özel çaba harcamıyorum ve gerek de yok. Cep telefon rehberinden tüm numaralar bulunuyor zaten” açıklamasını yapmaktadır. RIFAT, “arkadaşlarım ve birinci derece yakınlarımla bile telefonlarını hatırlamam, ki, zaten hatırlamak da gereksiz. Çünkü telefon rehberinde tüm numaralar hazır duruyor” demektedir. Aynı yönelimle hareket ettiği anlaşılan GİZEM, vaziyetine dair ise şu bildirimi yapmaktadır:

Telefon numaralarını pek hatırlamam, yıllardır görmüyorsam. Ailemden kişilerin numaralarını bile ezbere bilmiyorum, aslında. Bir yerde karşıma çıksa, bu kimin acaba derim. Gündelik hayatın yoğunluğundan bunun, şunun numarasını ezberleyeyim diyemiyorum açıkçası. Bu numaralar telefon rehberine kayıtlı sonuçta, neden ezberlensin ki.

Bu çalışmada bir araya gelinen bazı gençler ise, seyrek ve bazen bir numarayı hatırladıklarını söylemektedirler; ki, bunu da topyekün bir hatırlama olarak görmek mümkün gözükmemektedir. Zira bu gençler hatırlamadıklarında yine telefon rehberinin yardımına sığındıklarını ifade etmekle, bir anlamda, yeni medya teknolojisini bir nevi kurtarıcı ilan etme halini yaşamaktadırlar. Mesela EMEL, “telefon numaralarını seyrek hatırlıyorum, hatırlamadığım zaman cep telefon rehberime bakıyorum. Zaten bunun için var telefon” yanıtında bulunmaktadır. MÜGE, “seyrek, yani en yakınlarım olarak anne ve babamın telefonunu biliyorum. Ama arkadaşlarımla hatırlamam ve onları net hatırlamak için telefon rehberinden yararlanıyorum” karşılığını sunmaktadır. TUĞÇE ise, “bazılarını hatırlarım, ama bazen hatırlayamıyorum da. Hatırlamadığım zamanlarda cep telefonumun rehberinden yararlanıyorum” dönüşünü yapmaktadır.

EMEL, MÜGE ve TUĞÇE kodlu gençlere yakın bir deneyim aktarımında bulunan CEM ve ŞEYDA, telefon numaralarını hatırlamalarının kısmi olduğunu, ama genele

vurulacak olduğunda hatırlamadıklarını ve telefon rehberine hatırlama eylemini havale ederek onun kontrolüne girdiklerini göstermektedirler. CEM, “kısmen hatırlarım, ama genelde hatırlamam, başaramam. Telefon rehberimden kontrol ederim” demektedir. Telefon hatırlamasının kısmi olduğu görülen ŞEYDA da, şöyle bir veri sunmaktadır:

Ailemin numaralarına, sıkça arama yaptığımdan, telefon rehberimden her arama yaptıkça göre göre aşına oldum zaten. Bunlar dışındaki, yani ailem dışındaki kişilerin numaralarını hatırlamam ama. Zaten bunların hepsini ezberlemeye gerek de yok. Çünkü zaten telefon rehberinde varlar.

Görüşmeci genç HAKAN verdiği ilginç yanıtla, telefon numarası hatırlama eylemiyle ilgili bambaşka bir veri arz etmektedir. HAKAN, telefon rehberi kaynaklı hatırlama durumuyla, dijital teknoloji ile diğer görüşmecilerden daha ileri düzeylere varan bağımlılık ilişkisi içinde olduğuna dair ip uçları vermektedir. Şöyle ki HAKAN, şu an hiç numara hatırlamadığı gibi, daha önce var olan telefon değiştirme aktivitesini sonlandırdıktan sonra ezberlediği numaraları bile unuttuğu bilgisini sunmaktadır. HAKAN, “numaraları hatırlamıyorum. Yani bir ara fazla telefon değiştirdiğim için bir çoğunu ezberlemiştim, ama şu anda gitti hepsi, hatırlamıyorum ve rehberden bakıyorum, arıyorum” yanıtında bulunmaktadır. Bu dönüşle HAKAN, dijital teknolojinin yarattığı numara bulma rahatlığını yaşarken, o teknolojinin kendisine gösterdiği istikamette hareket etmekle sahip olduğu bilginin kaybını deneyimlemektedir. Böylelikle HAKAN, bu başlıkta, yeni medyanın emrine giren hatırlama mekanizmasının belki de en açık biçimde tezahür ettiği genç olmaktadır. Bu mahiyette tıpkı Marcuse’un teknolojik rasyonalite ile birlikte aklın otonom olma durumunun anlamını yitirdiği (1998: 146) şeklindeki vurgusunda olduğu gibi burada da HAKAN, telefon hatırlama durumunda dijitalliğe bağımlı hale gelerek telefon rehberi karşısında kendi fizyolojik belleğiyle hatırlama yeteneğinin özerkliğini yitirmiş gözükmektedir.

Çalışmaya katılım gösteren kent gençlerinden bazıları da, telefon numarası hatırlamadıklarını, bu aktivitelerini telefon rehberi ve Facebook, Twitter gibi sosyal medya mecraları dolayısıyla yerine getirdiklerini belirtmektedirler. Telefon numarası hatırlamaya yönelik bir uğraş sarf etmediklerini, bunun gereksiz olduğunu da dile getirmekte olan bu gençler, bu bağlamda dijital teknolojinin kısacasında olduklarını teyit eden görünüm vermektedirler. Söz gelimi AYŞE, “hatırlamam ve rehberde bakarım ya da sosyal medyadan ulaşıp numarasını isterim. Hatırlamak için çok uğraşmam da” cevabını vermektedir. OĞUZ, “telefon numaralarını hiç hatırlamam, hiç yani ve hatırlamak bana göre gereksiz de. Zaten telefon rehberinde kayıtlı, ki, rehberden kaybolursa da zaten Facebook’tan bakıp telafi edebilirim” bildiriminde bulunmaktadır. İREM de aynı yönelimle güdülenen bir hareket tarzını benimsediğini şu şekilde sözleriyle göstermektedir:

Telefonların hiçbirini hatırlayamam, gerek de yok. Bu telefon numaraları zaten mobil telefonumda rehberde var. Ama telefonumda bir sorun olursa, bozulursa falan yani, o zaman sosyal medyadan yararlanırım. Twitter’dan falan mesaj atıp öğrenirim numarasını.

Görüldüğü üzere görüşmeye iştirak eden kent gençlerinin çoğunluk olarak, telefon numaralarını hatırlamadığı sonucuna varılmaktadır. Bu gençlerin hemen hepsi, telefon numaralarını cep telefon rehberlerine bakarak hatırladıklarını dile getirmektedirler. Burada yararlanılan aracın getirdiği kolaylığı kullanmak suretiyle hayat akışı içinde önemli bir meseleyi halletmiş algısı yaşıyor olsalar da, esasında kendilerine ait olmayan bir hatırlamayı temsil etmesinden ötürü söz konusu algı, belki de, onların en büyük yanılsamalarından birini oluşturmaktadır. Zira bizatihi kendi bellekleri tarafından deneyimlenmiş bir hatırlamayı göstermese de, rehberden yapılan numara görme veya bulma işlemini kendi fizyolojik aktivitesi bir hatırlama olarak benimseyip sunuyor

olmaları durumu, bu gençlerin içine düştükleri bir yanılsama olarak değerlendirilmeye müsait görülmektedir.

Yukarıda paylaşılan veriye dayanarak, telefon rehberinde numaranın kayıtlı bulunması kolaylığının ve dolayısıyla rehber kendi biyolojik hafızasına oranla daha fazla olan güvenin, görüşmecilerde oluşturduğu rahatlamayla bir bellek tembelliğini de aktive ettiği çıkarımında bulunmak akla yatkın bulunmaktadır. Nitekim numara ezberlemeye gerek olmadığı ve bunun gereksiz bir çaba olacağı fikrinin, bu gençler tarafından sıkça dillendirilen bir görüş olduğunun altını çizmekte yarar vardır. Keza numaralarının telefon rehberinden zaten bulunduğu, ayrıca sosyal medyadan da öğrenilebileceği düşüncesinden dolayı unutma riski olmadığı inancı da zımni olarak taşınmaktadır. Dolayısıyla, buralardan numaraya ulaşmanın unutmaya karşı bir hatırlama stratejisi olarak benimsendiği ve bunun da gençlerde bir bellek zafiyeti yarattığı yorumunda bulunmak yanlış olmasa gerektir.

VII.III. Adreslerin Hatırlanması

Kent gençlerinin sıklıkla ilişkilendikleri yeni medya teknolojilerinin artık, onlar için yapılandırmadığı bir pratik bulmanın neredeyse zor olduğunu düşünmek yanlış olmasa gerektir. Zira çalışmada geline nokta itibarıyla de açığa çıkan manzara ve izlenimler, genç bir bireyin hatırlama pratik ve deneyimlerinin de dijital ürünlerin yönlendirmesinde olduğunu aşikar kılmaktadır. Bu bağlamda, kent gençlerinin hatırlama pratikleriyle bir elektronik aygıt veya uygulamaya eklemlenmesinin tezahürlerinden birinin de bilinmeyen bir adresi bulmada gerçekleştiği düşünülerek, gençlerin adres bulma faaliyetlerinin yapısı da kavranmak istenmektedir.

Adres bulmada uygulanan eski yöntem, bireyin yolda karşısına çıkan bir başka bireyden o adrese nasıl gideceğini tarif etmesini istemek suretiyle esasında hem o kişinin

hatırlamasını aktive etmekte, hem de kendisinin hatırlamak üzere belleğine kaydetmesini gerçekleştirmektedir. Ancak günümüzde dijital belleklerin söz sahibi olduğu ortam ve konjonktürde dijital teknolojiler, kolaylık kozunu kullanarak, kent gençlerini kendisine adapte etmek suretiyle onların adres öğrenme yöntemlerini de yapısal dönüşüme uğratmış gözükmemektedir. Öyle ki, aşağıda ortaya konulacak cevaplardan da görüleceği üzere görüşme yapılan gençlerin, adres bulmada yeni medya destekli opsiyonlardan birini ya da birkaçını uygulayarak bu mesele itibari ile de elektronik bir yapay belleğin hatırlama yeteneğine muhtaç hale geldikleri saptanmaktadır.

Araştırma kapsamında bildirim yapmaları istenen kimi gençler, bir adresi bulmak için birer dijital yardımcı olarak navigasyon ve internete başvurmak suretiyle bunlarla yaratılan teknolojik hatırlama işlemine güdümlü ve uyumlu bir edim içine yerleştiklerini ele vermektedirler. Bu anlamda YAĞIZ, kısaca, “navigasyon sistemi ve interneti kullanırım. O kadar” demektedir. HAKAN da, “navigasyon kullanırım. Hatta genelde internette karşı taraftan konum isteyerek daha basite indiririm ve yazmakla dahi uğraşmam” cevabıyla rehavete kapılmışlığını göstermektedir. Bu grup içindeki en ilginç örneği BERNİ kodlu genç oluşturmaktadır; ki, kendisinin, adres öğrenme ve hatırlama ediminde dijitalleşme ile uç safhada uyumlu halde olduğuna kanaat getirilmektedir. Öyle ki BERNİ, “bir adresi bulmak için, internetten arama yaparım ya da telefonumun navigasyonundan bakarım. Eğer internet paketim bittiyse, kotam yoksa, çevremdekilere internetlerinden veya navigasyonlarından o yere bakmama izin vermelerini isterim” bilgisini paylaşmaktadır. Böyle bir eylem tarzı ile BERNİ, teknolojik ve yapay bir belleğin hatırlama yeteneğine biyolojik bir belleğin hatırlama yeteneğinden daha fazla itimat ettiğini zımni olarak göstermektedir. Bu manada Marcuse da, teknolojik rasyonellikte insanların görüş ve eylemlerinin, oluşturdukları aygıtlar tarafından biçimlendirilmekte olduğu (1998: 146) görüşünü dile getirmektedir. Burada bu durumu

vesilesiyle BERNA, kendisinin, bir gencin hatırlama yetisinin dijital rasyonalitenin tutsaklığına girmesinin en uç örneğini teşkil ettiği yorumunu da yaratmaktadır.

Görüşmeci gençlerden bazıları, adres öğrenmede telefondaki navigasyon, internet ve Google'dan yardım alarak bu dijital hatırlama seçeneklerinin yönlendirmesine tabi olma hali sergilemektedirler. Böylelikle bu gençler, söz konusu yapay hatırlatıcılardan bağımsız bir adres öğrenme ve hatırlamaya da dışsallaşmış gözükmektedirler. Örneğin EMEL, “bir adresi öğrenmek ya da bulmak için, internet, Google ve Iphone navigasyon uygulamasını kullanıyorum. Telefonumdaki navigasyon uygulamasından da yararlanıyorum yani” demektedir. AYŞE, “Google'dan bakarım. İnternet yol tarifleri ve navigasyondan da bakarım tabi” şeklinde karşılıklıta bulunmaktadır. ŞEYDA, “bir adresi bulmak için, çoğunlukla, navigasyon kullanıyorum ve telefonumda navigasyon uygulaması var. Bunun dışında internetten de faydalaniyorum, e, bir de Google'dan çıkıyor adres her türlü zaten” şeklinde ne yaptığını dillendirmektedir. Yine CEM, “bir adresi bulmak için telefonumdaki navigasyondan, adres, internet ve arama motoru Google'dan ulaşabileceğim bir şey ise oradan da yardım alırım. Adres bulmak için bilgi edinmede kişiye sormam yani” bildirimini yapmaktadır. Burada CEM, adres bulmada eski yöntem olarak yukarıda paylaşılan kişiye sorma yöntemini terk ettiğini açıkça ifade etmektedir. Dolayısıyla CEM, bu vaziyetiyle, bu amaçtaki bir bellek işleminde yeni medya ürününün egemenliğine girmeyi sorgulamaksızın benimsediği yargısını da yaratmaktadır.

Bu çalışmadaki kent gençleri içerisinde adres bulmada Google Maps ya da Google Haritalar uygulamasının kapasite ve yönlendirmesine bağlı hatırlama formu geliştirdiğini gösterir şekilde beyanatta bulunan görüşmeciler de bulunmaktadır. Bu gençler, “hemen buluyor”, “tüm adresler var”, “bulmama imkânı yok” şeklindeki söylemleri ile de, örtük biçimde, bu yapay bellek mecrasına bir güven ve itibar atfetmekte ve bu manada bu

mecranın konumunu meşrulaştırmaktadırlar. Söz gelimi NECİP, “Google Maps kullanıyorum bir adresi bulmak için. O da hemen buluyor zaten” demektedir. SELİM, “bilmediğim adresi bulmak için, öncelikle, Google Maps’i kullanıyorum. Burada tüm adresler var, e, şu ana kadar hiç zorluk yaşamadım” şeklinde konuşmaktadır. ÖMER, “adres bulmak için cep telefonumdaki Google Maps’ten faydalıyorum, bunun için” cevabını vermektedir. TUĞÇE, “herhangi bir adresi öğrenmek için Google adres bulma uygulamalarına, Google Haritalar’a bakarım” diyerek durumunu anlatmaktadır. Tıpkı diğerleri gibi adres öğrenmede Google Maps’ın yönlendiriciliği altındaki FEYZA da, şu bilgiyi vermektedir:

Herhangi bir adresi öğrenmek için, hemen Google Maps’e yazarım. Buradan bulamama imkânı yok. Bugüne kadar bulmama durumu olmadı buradan. Örneğin, sınava girecektim ve taksiye binmişim. Taksici yolu bulamadı. Google Maps’e yazdım, adresi buldum. Oradan bakıp taksiciye yolu ben tarif ettim.

FEYZA cevabında zımni olarak, bu yapay mecranın hatırlamasının bir insanın (taksicinin) belleğinden daha iyi olduğu vurgusuyla, bir yapay belleğin rehberliğini eleştiriye yer vermeden kabullenişini sergiler vaziyettedir.

Araştırma için bir araya gelinen bir grup genç, navigasyon, internet ve Google Maps’ten faydalanmak suretiyle bir adresi öğrendiklerini dile getirerek, dijital düzlemde gerçekleşen bir bellek düzenine empoze edildiklerini aşıkâr kılmaktadırlar. Örneğin MÜGE, “bir adresi bulmak için, cep telefonumdaki navigasyon uygulamasından yararlanırım. İnternette, Google Haritalar’dan faydalanırım” cevabını vermektedir. UFUK, “internet, Navigasyon ve Google Maps’ten bulurum bilmediğim adresi” biçiminde kısa anlatımla kendini ifade etmektedir. DERYA, “herhangi bir adresi öğrenmek için, interneti, Google Maps’i kullanarak konum bilgilerine bakırım, e,

“Navigasyon da kullanırım” şeklinde edimini özetlemektedir. Aynı yöntemleri takip eden OĞUZ da, dijitalliğe adapte adres bulma faaliyetini şöyle aktarmaktadır:

Herhangi bir adresi bulmak için, öncelikle, Google Haritalar’ı kullanırım. Genelde bunun sayesinde bulurum. Bunu dışında telefonumda navigasyon uygulamasına bakarım. Bir de internette “şuraya nasıl gidilir” diye girerek karşıma çıkan sayfalardan bakarım, öğrenirim.

Görüşmeci gençler içinde Google Haritalar ve internetten yaptığı sorgulamanın yardımına sığınarak adres öğrenenler de mevcuttur. Bu da bu gençlerin, söz konusu dijital mecraların yapay bellekleri karşısında kendi öğrenme ve hatırlama yetilerini zafiyete uğrattığı izlenimini uyandıran başka bir örnek olarak değerlendirilmektedir. Bu yöntemle adres bulan RIFAT, “mobil uygulamadan, Google Haritalar’dan aratarak bulurum ben bir adresi. İnternette de bakarım ve burada da yol tarifi yapan siteler oluyor” demektedir. Keza İREM de, “adres bulmak için, Google Haritalar’dan girip öğrenirim. Ama mesela arkadaşım ile buluşacaksam, o yeri de bilmiyorsam, Whatsapp’tan oranın konumunu atmasını isterim, böylece adresi öğrenirim” yanıtında bulunmaktadır.

Adres bulmada gençler tarafından Google Maps ile birlikte yeteneğine itimat edilen bir dijital kanal da, Yandex’tir. Mesela ZEYNEP, “herhangi bir adresi öğrenmek ya da bulmak için navigasyon cihazına bakarım telefonda. Yandex navigasyonu kullanıyorum bunun için, e, en doğru bu gösteriyor adresleri diye düşünüyorum” biçiminde aktivitesini açıklamaktadır. GİZEM, “bir adresi bulmak için Yandex ya da Google Maps’e bakarım. Iphone’umda yükü olan Google Maps genelde doğru adresi veriyor zaten” demektedir. ZEYNEP ve GİZEM “en doğru bu gösteriyor adresleri”, “genelde doğru adresi veriyor” tarzında söylemleri ile de, söz konusu yapay olarak adres hatırlama kanallarının yeteneğine itaatkâr ve uyum gösteren hareket formlarını yeniden pekiştirmektedirler.

Sonuç olarak çalışmada görüşülen gençlerin adres bulmada navigasyon, telefon navigasyonu, Google, Google Haritalar (Google Maps), internet ve Yandex'ten bakma ve konum isteme şeklinde işlerlik gösteren bir dijital aktiviteye yerleştiklerini önemle belirtmek gerekmektedir. Bu gençlerin adres bulma bakımından söz konusu dijital bellek ürünlerine duydukları güven de, göze çarpan bir diğer noktayı teşkil etmektedir. Elde edilen bu veri yeni medya teknolojili bellek aygıt ve uygulamalarının kent gençleri nezdinde nüfuz ederek değişime uğrattığı hatırlama işlemlerinden birinin de, adres bulma olduğunu kanıtlamaktadır. Nitekim görüşmeciler gençlerin tamamı, dijital ürünün rahatlığına kapılarak, adres bulma bakımından adeta bir biyolojik bellek tembelliğine sürüklenmiş gözükmemektedir. Çünkü, bu gençlerin hiçbiri adresi bir kişiye sormadığından hem onun hatırlamasını hem de kendi hatırlama amaçlı öğrenmesini işin içine sokmamaktadır. Hal böyle iken bu gençlerin tamamı, herhangi bir biyolojik bellek yoklama işine girmeden, yeni medya destekli adres bulma yöntemlerinden birini ya da birkaçını uygulayarak bu sorunu kendisi çözmüş duygusu da yaşamaktadır. Bununla da bu gençlerin, söz konusu pratiğin -her ne kadar onlarda işleri kolaylaştırma hissi yaratıyor olsa da- kendilerini bir yapay belleğin hatırlama gücüne mahkûm hale getirdiğini görmekten uzak, esasında, bir açmazın içinde bulunduklarına kanaat getirilmektedir.

VII.IV. Fotoğrafların Saklanması

Yeni medya endüstrisinin yarattığı ürün seçenekleriyle tüketicileri olan gençleri ve aktivitelerini kuşattığı çekim alanlarından biri de, fotoğraftır. Söz konusu teknolojileri kullanmak suretiyle dijital olarak yaratılmış, kaydedilmiş ve depolanmış fotoğraflarla yaşanan deneyimleri orada dondurarak hatırlanmak üzere geleceğe aktarmak veya miras bırakmak, bir gündelik pratik haline gelmiş durumdadır. Zaten görüşmede geline yer bakımından biriken verinin de işaret ettiği gibi dijital ortamlarda fotoğraf kaydetme ve depolamanın, görüşmeciler gençlerin rutin gündelik deneyimleri içinde yerini çoktan almış

olduğu bir gerçektir. Bu saptamadan hareketle kent gençlerinin, yeni medyanın getirisi hangi araç ve uygulamalardan faydalanarak fotoğrafları depoladıklarını, dolayısıyla bu yöndeki hatırlamayı hangi vasıtalarla garantilediklerini öğrenmek amaçlı olarak fotoğrafların nasıl saklandığı sorusu sorulmaktadır.

Dijital teknolojinin pek çok vesileyle vazgeçilmezi haline geldiği genç bireylerin bellek ve hatırlama işlemlerini gerçekleştirmesindeki etkin belirleyici güç konumunu pekiştiren unsurlardan birisi de, dijital fotoğraf ve buna dayalı dijital hatırlama formudur. Nitekim kent gençlerinin bu soruya getirdiği yanıtlar, yaşam pratikleri içinde sınırları dijital teknolojinin rasyonallitesi tarafından çizilmiş alan içinde kalarak fotoğraf saklama ve depolama edimini gerçekleştirdiklerini kanıtlamaktadır. Gençleri söz konusu teknolojilerin söz sahibi olduğu bu akışa uyumlu pratik içine yerleştiren unsur ise, vaat edilen kalıcılık özelliğine örtük itimat olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada yer alan gençlerden ikisi, fotoğraf saklama edimini telefon galerisine bağlı kalarak sürdürmekte ve bu şekildeki bir dijital hatırlama işlemine eklemlenmektedir. Burada AYŞE, “telefonumun galerisinde duruyor. Bellek dolunca hafıza kartına yüklüyorum” demektedir. GİZEM de, “fotoğraflarım telefon galerisinde kayıtlı, orada saklıyorum. Telefon galerisinde, Whatsapp konuşmalarında gelen fotoğrafları da saklarım” diyerek dönüş yapmaktadır.

Görüşmeci gençlerden dördü, fotoğraf saklama işini bilgisayar ve telefon aygıtlarının depolama yeteneğine havale ederek teknolojik mantığın yapılandığı hatırlama işlemine adapte olduğunu açık etmektedir. Örneğin DERYA, “fotoğraflarımı bilgisayarımda ve telefonumda depolarım” cevabını vermektedir. OĞUZ, “fotoğraflarımı telefon galerimde saklarım, bilgisayarda da yedeklerim” diyerek eş yolları kullandığını sergilemektedir. İREM, “fotoğraflarımı telefonumda galeride tutarım. Laptopumda

dosyalarım da saklarım ayrıca” demektedir. UFUK da, “bilgisayar, telefon, tablet, dijital albümü kullanıyorum fotoğraflarımı saklamak için” demekle bilgisayar ve telefonun yanı sıra faydalandığı aygıtları da sıralamaktadır.

Çalışma yapılan gençlerden altısı, fotoğraf saklama işleminde bilgisayar ve telefonun yanında USB, CD, Flah Bellek, Harici Bellek, Harici Hard Disk vs. gibi dijital alanlardan faydalanarak yine yapay bir hatırlatıcının yönlendirmesine tabi duruma gelmektedir. Misal EMEL, “fotoğraflarımı bilgisayarım da, telefonumun hafızasında ve USB’de saklamaktayım” karşılığını vermektedir. ŞEYDA, “fotoğraflarımı genelde telefonda ve telefonumdan bilgisayara aktararak saklarım. Ayrıca USB ve Harici Bellek’te de var fotoğraflarım” bilgisini vermektedir. CEM, “fotoğraflarımı bilgisayarım da, telefon galerisinde ve Flash’ımda saklarım” diye durumunu özetlemektedir. Benzer şekilde ÖMER de, “fotoğraflarımı bilgisayarda, telefonumda ve Flash Disk’te saklıyorum” şeklinde eylemini kısaca belirtmektedir. HAKAN, “telefon, USB, CD ve Harici Bellek’te saklarım, klasörler halinde arşivlerim” şeklinde yaptığını kısaca dillendirmektedir. NECİP ise, “fotoğraf albümü artık eskide kaldı. Bilgisayar, USB, CD, Harici Hard Disk gibi teknolojik ürünlerden faydalaniyorum ben” diye kullandığı yöntemi serimlemektedir.

Kent gençlerinin kurallarını yeni medyanın belirlediği fotoğraf saklama formunun egemenliğine alındığının göstergelerinden biri de, Google Drive’da yapılan fotoğraf depolama işlemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz gelimi SELİM, “fotoğraflarımı Google Drive’da saklarım. Fotoğraflar burada kaybolup gitmiyor” yanıtıyla bu mecraya duyduğu güveni vurgulamaktadır. FEYZA, “fotoğraflarımı yedekleyerek saklarım. Google Drive kullanıyorum bunun için” paylaşımını yapmaktadır. Google Drive’a ek olarak Flash’ı da kullandığı görülen BERNA ise, “fotoğraflarımı saklamak için Google

Drive hesabına kaydediyorum. Onun dışında bunun için Flash da kullanıyorum” yanıtında bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında bilgileri istenen iki genç, fotoğraf saklamada telefon, USB, CD gibi ürünleri kullanarak dijital teknolojilerin hatırlama yeteneklerinin düzenlemelerine uymada yukarıdaki gençlerle ortaklaşmaktadır. Ancak bunun yanında bu gençlerin fotoğrafa dayalı hatırlamalarında Instagram ve Facebook’un da söz sahibi bir aktör olduğu tespit edilmektedir. Zira MÜGE, “fotoğraflarımı cep telefonumda, Instagram’da ve Facebook’ta saklarım” ile edimini belirtmektedir. TUĞÇE, “fotoğraflarımı akıllı telefonumda, USB’de, CD’de saklarım. Instaram’da da korurum” ile aktivitesini ortaya koymaktadır. Sözü açılmışken, burada, sosyal medyada fotoğraf saklama hususunda karşılaşılan ilginç bir durumu da aktarmakta yarar vardır. Şöyle ki, daha önce açılmış bulunan sosyal medya başlıklarında pek çok genç, sosyal medyayı fotoğraf saklama amaçlı kullandığını beyan etmektedir. Ne var ki bu soruyu yanıtlarken sadece bu iki genç fotoğraf saklamak için bir sosyal medya ortamından da faydalandığını söylemektedir. Hal böyle olunca, yaşanan bu deneyimi bile, yapay hatırlama formuna entegre haldeki kent gençlerinin yaşadığı bir hatırlama zayıflığı olarak okumak yanlış olmasa gerektir.

Kent gençlerini teknolojik belleğin yön göstericiliğine bağlamanın başka bir ayağını oluşturması bakımından fotoğraf saklama meselesinde yeni medya kılavuzluğunda sergilenen bir pratik daha vardır. Bu da, dijital bir mecra olan bulut uygulamasında da fotoğraf depolama olarak belirlemektedir. Bu dijital saklama yöntemine uyumlu bir yönelim sergileyen RIFAT, “fotoğraflarımı bulut uygulaması ve mailde saklarım. Çünkü burada bana ayrılan özel bir alan var ve silinmesi imkânsız” diyerek, e-maili de bir fotoğraf saklama kanalı olarak tercih ettiğini göstermektedir. Bulut hesaba yönelim gösteren YAĞIZ, “fotoğraflarımı kişisel bilgisayarımda, bulut depolama

sistemlerinde ve telefonumun dahili hafızasında saklıyorum” şeklinde fotoğraf saklama edimini ayrıntılandırmaktadır. ZEYNEP de, fotoğraf saklamada bulut hesaba duyduğu güveni şu sözlerle ima etmektedir:

İnternet tabanlı bulut hesabında saklarım fotoğraflarımı. Yandex’in bulut hesabında on gigabytlık hafıza var ve fotoğraflar için iyi oluyor. Gerektiğinde hemen bakıyorum. Böylece telefonumun hafızasında da yer kaplamamış oluyor fotoğraflar.

Görüşme gerçekleştirilen kent gençlerinin tamamının, fotoğraf saklamak için yeni medya teknoloji cihaz ve uygulamaları, istisnasız olarak, sonuna kadar kullandığı meydana çıkarılmaktadır. Bu gençlerin fotoğraf depolama aktivitesinde kullandıkları yeni medya vasıtalarının ise, telefon galerisi, Google Drive, bilgisayar, USB, Instagram, Facebook, CD, Bulut Hesabı, mail, tablet, Harici Bellek ve Hard Disk olduğu saptanmaktadır. Bu işlemde söz konusu ürünlerin sunduğu bellek, kayıt ve depolama imkânlarından faydalanma yoluna gitmelerinin temelini teşkil eden güdünün, fotoğrafların kaybolma riskini elimine edip hatırlamayı garantilemek olduğuna inanılmaktadır. Zira bazı görüşmeciler, adını zikrettikleri yeni medya ürünleriyle silinme, kaybolma ihtimalinin ortadan kalktığı fikrini açık biçimde belirtmektedir. Bu manzara ise kent gençliğinin bir bellek işleyiş seyri olarak hatırlama bakımından yeni medya teknolojilerinin güdümüne girmesinin tezahür ettiği adımlardan birinin de, fotoğraf depolama olduğu sonucuna varırmaktadır.

VII.V. Önemli Gün Ve Tarihlerin Hatırlanması

Yeni medya ürünlerinin rasyonalitesi tarafından örgütlenen dijital dünya, bu ortamda varlık ve uyum gösteren genç insanların, o aygıtların yarattığı döngüde yapılaşan ilişkilene tarzlarına uyum sağlayarak benimsemeleri sayesinde meşruiyetini sağlamaktadır. Bu varoluş ve uyum sürecinde gençler, sınırları apriori olarak saptanmış

ilişkilenmeleri sergilemek suretiyle yeni medya sisteminin güdümünde yaratılan ihtiyaçları da benimsemekte ve onu gerçek ihtiyaçmışçasına gidermek için bir dijital ürünün kılavuzluğuna girmeyi kabul etmektedirler. Böylece bu ürünlerin verdiği komutlar yönetimindeki her kent genci, söz konusu yönlendirmeleri uygulamayla doğru orantılı olarak, işini kolaylaştıran bir hatırlama mecrasına sahip olurken en basit bellek işlemlerinde dahi bir dijital ürünün himayesine girmeyi göze almış sayılmaktadır. Buna binaen kent gençlerinin, önemli tarihleri hatırlamak gibi kendi fizyolojik bellekleriyle yerine getirebilecekleri basit bir bellek işleyişini bile yapay bir belleğin varlığına ihtiyaç duyarak ona havale ettikleri varsayımı da geliştirilmektedir. Bu varsayımı verilerle kesinleştirmek için de görüşmede gençlere, kendileri için bir önem ve anlam taşıyan gün ve tarihleri hatırlamak için ne yaptıkları sorulmaktadır.

Kent gençlerinin yeni medya teknolojilerini kullanmalarıyla bellek ve hatırlama pratiklerinin dijital form içerisinde yeniden şekillendiği, belirlendiği ve bu yeni pratiklerin de söz konusu teknolojilerin gençlerin hatırlama işleyişlerinde edindiği yerleşik konumun meşrulaştırıcısı rolünü oynadığı, bu çalışmada şimdiye kadar yapılan en temel bilgilenmedir. Bu bağlamda kent gençlerinin hatırlama doğası bakımından yeni, kendisine yabancı ve yapay bir belleğe uyum sağlamasının bir başka görünümü de, önemli gün ve tarihleri hatırlama meselesi ekseninde karşımıza çıkmaktadır. Zira görüşme yapılan gençlerin hepsinin, kendileri için bir önem ve anlam taşıyan gün ve tarihleri hatırlamayı bir ya da daha fazla yeni medya ürün ve ya uygulamasını kullanmak suretiyle yerine getirmekte olduğu aşağıdaki verilerle açığa çıkarılmaktadır.

Araştırmaya katılan gençlerin bir kesimi, kendileri için önem ve anlam ifade eden gün ve tarihleri hatırlamak için mobil telefonun takvimini kullandıklarını belirtmektedir. Bu gençler böylelikle, hatırlama edimleri bakımından dijitalleşmenin kısılcına alınmanın bir başka halini yaşamaktadır. Örneğin AYŞE, “telefonumun takvimine not alırım. O

güne not düşüp cep telefonumda alarm kurarım yani” demektedir. YAĞIZ, “telefonumun takvimine kaydediyorum” diye durumunu özetlemektedir. UFUK, “tarih ve günleri hatırlamalarda zorlanıyorum. Bunun için telefonumda e-takvim kullanıyorum ve oraya not düşüyorum yani” dönüşünde bulunmaktadır. Keza GİZEM de, “telefonuma takvime alarm, hatırlatma koyarak önemli tarihleri hatırlıyorum. Mesela toplantılar, yapılması gereken görevlerin tarihini böyle yaparak hatırlıyorum” cevabını arz etmektedir.

Görüşmecî üç genç, önemli gün ve tarihleri hatırlamayı kesin kılmak amacı ile mobil telefon notlar opsiyonundan faydalanmayı tercih etmekle, aslında, kendilerinde var olan bir yetiyi dışlayarak dijital bir belleğin himayesine girdikleri öngörüsünü doğrulamaktadırlar. Bu manada BERNA, “önemli gün ve tarihleri unutma ihtimaline karşı telefonuma notlarda hatırlatma alarmı kuruyorum” demektedir. TUĞÇE, “önemli gün ve tarihleri hatırlamak için cep telefonuma not tutarım. Doktor randevularımı özellikle not alırım” diyerek vaziyetini belli etmektedir. NECİP ise, “genelde unutuluyor yani tarihler falan. Önemli günler telefonumun not defterinde zaten kayıtlı oluyor, oraya bakıyorum, öyle hatırlamış oluyorum” diye tarihleri hatırlama edimini aktarmaktadır.

Yukarıda bilgileri serimlenen gençlerle önemli gün ve tarihleri hatırlama konusunda telefon notlar uygulamasını kullanarak ortaklaşan üç genç daha bulunmaktadır. Ancak bu üç genci onlardan ayıran, bu teknolojik kolaylığa sığınarak “zaten hatırlamaya gerek yok, telefon notlar kısmı var” türevindeki söylemleriyle kendi hatırlama yetilerini çalıştırmayı feda etmeleri ve dijital belleğin bu hatırlama aktiviteleri üzerindeki etkin söz sahipliğini daha da pekiştiriyor olmalarıdır. Öte yandan söz konusu bu vaziyeti, Marcuse’un endüstri toplumunun, üretkenliği, insanın yetilerinin özgür gelişimini yok etmekte olduğu (2010:9) biçimindeki tasavvurunun bir tür örneklenmesi olarak değerlendirmek de yanlış olmasa gerektir. Bu üç gencin yanıtlarına bakıldığında ise böyle bir tutum içindeki ÖMER, “önemli günleri ve tarihleri hatırlamak için özel çaba

harcadığım olmuyor, gerek de yok. Çünkü, zaten hatırlamam gereken günlerden ve tarihlerden cep telefonumun notlar uygulamasına ufak ufak notlar alıp ya da hatırlatma alarmları kurup haberdar olabiliyorum zaten” açıklamasını yapmaktadır. Yeni medya kaynaklı tarih hatırlamasını eş sebebe dayandıran RIFAT, şu paylaşımı sunmaktadır:

Tarihleri hatırlamada her zaman zorlanırım. Mesela hiç doğum günlerini hatırlamam. Açıkçası çok da hatırlamam gerektiğini düşünmem. Zaten, telefonumda notlarda hatırlatma koyuyorum.

Benzer gerekçeye sığınan HAKAN’ın cevabı da, şu olarak belirtmektedir:

Tabi ki, hatırlamakta zorlandığım doğrudur, önemli tarihleri. Ama zorlamaya gerek de yok. Zaten telefonumun not kısmı var, ona yazarım. Bu kısımdan açıp da bakarım.

Önemli tarihleri hatırlamanın dijital belleğin işleyiş kurallarına tabi teknolojik ve standart bir faaliyet olarak yürütülmesinin bir başka görünümü, görüşmeci gençlerin bunun için telefondaki notlar ve takvim uygulamalarını birlikte kullanmayı benimsemeleri şeklinde formüle edilmektedir. Bu manada DERYA, “benim için bir önem ve anlam taşıyan gün ve tarihleri hatırlamak için telefonumu kullanarak takvimde bulunduğu günün üzerine işaretlerim ya da notlar bölümünde tarihi yazarak yapmam gerekeni not düşerim” şeklinde edimini sergilemektedir. EMEL, “önemli gün ve tarihleri hatırlayabilmek için telefonumun takvimine kaydederim. Telefon notlarda alarmları da kuruyorum hatırlatma yapsın diye, ki, yani unutulabiliyor” yanıtında bulunmaktadır. MÜGE, “benim için önemli gün ve tarihleri hatırlamak için akıllı telefonumun notlar uygulamasını kullanırım, oraya not koyarım. Sınav tarihlerimi telefon takvimime hatırlatma olarak koyarım” bildirimini yapmaktadır. Aynı yöntemi uygulayarak önemli gün ve tarihleri hatırlayan ŞEYDA da, şunu belirtmektedir:

Önemli gün ve tarihleri hatırlamak için yine telefonumdan, telefonumun takvim uygulamasından yararlanıyorum. Takvime hatırlatma koyuyorum. O bana hatırlatıyor. Ayrıca telefonumda notlar bölümüne de hatırlatma koyarım.

Önemli notları telefonda notlar ve takvime kaydederek daha sonra hatırlanmak üzere depolama işlemi yapmaya mahkûm hale getirilme vaziyeti, İREM ve OĞUZ kodlu gençlerde de mevcuttur. Ancak bu gençlerin kırılma noktası, “o hatırlatır zaten”, “o haber verir” kabilindeki söylemleriyle bu tür bir yapay hatırlama edimi içine yerleşip, oluşan kendi bellek tembelliklerini sorgulamak yerine rutin hale dönüşen yeni pratiklerini haklılaştırmaya kılıf yaratmakta olmalarıdır. Burada İREM, “benim için önemli ve unutmamam gereken tarihleri telefonumda notlar, takvime kaydederim. O bana hatırlatır zaten” demektedir. OĞUZ ise, “önemli günleri ve tarihleri telefonumda not alırım, takvime hatırlatma koyarım. O, bana, tarihi ve saati gelince haber verir tabi ki” yanıtında bulunmaktadır.

Önemli gün ve tarihleri hatırlamada yapay bir belleğe uyumlu kılınmanın başka bir tezahürü de, görüşmeciler gençlerin telefon not ya da takvim uygulamalarına ek olarak sosyal medyadan da yararlanma yöneliminde ortaya çıkmaktadır. Örneğin SELİM kodlu genç, “zaman zaman telefonuma takvime not alıp hatırlarım. Bazen Facebook’a baktığım da olur, mesela sınav tarihlerini hatırlamak için” ile ne yaptığını anlatmaktadır. Yine aynı yöntemlerle hareketine yön veren FEYZA da, durumunu şöyle dillendirmektedir:

Önemli gün ve tarihleri hatırlamak için cep telefonumdaki notlar, hatırlatmalar uygulamasından yararlanıyorum. Buraya hatırlatma koyuyorum. Cep telefonumun takvimine de not düşüyorum. Bazen Facebook’a da ekliyorum.

Önemli günleri hatırlama ihtiyacını aynı dijital bellek tercihleri üzerinden gideren ZEYNEP de, aktivitesine dair şu bilgileri vermektedir:

Önem ve anlam taşıyan gün ve tarihleri sosyal medya hesaplarımdan bakarak hatırlarım. Yine önemli günleri, arkadaşlarımdan doğum günlerini, görüşmelerimi telefonumda takvime hatırlatma olarak da koyarım. İşimle ilgili hatırlamam gereken tarihleri mail hatırlatmasına ekliyorum.

Görüşmeye iştirak eden gençlerden biri olan CEM ise, önemli gün ve tarihleri hatırlamada dijital belleğin yönetimine girmesini diğer gençlerden farklı bir dijital yöntem ile yapılandırmaktadır. CEM verdiği cevapla, “benim için önemli günleri ve tarihleri hatırlamak için bilgisayarımın ajanda niyetine oluşturduğum dosyam var ve oraya kaydediyorum. Oradan bakarak hatırlıyorum zaten” demektedir. Böylelikle CEM de “oradan bakarak hatırlıyorum zaten” söylemi ile, daha önceki örnekler gibi kendisini dijital bir kolaylığa teslim ederek, aslında kendi belleğiyle başarabileceği hatırlama işleminde kendi yeteneği yerine bir yapay belleğe güven duyduğunu zımni olarak paylaşmış olmaktadır.

Buraya kadar serimlenen veri ile kent gençliğinin, bir bellek işleyişi olarak hatırlama bağlamında yeni medya teknolojilerinin himayesine girmesinin bir başka ayağının, önemli gün ve tarihleri hatırlamada yapılanmakta olduğu saptanmaktadır. Zira görüşülen kent gençlerinin tamamı, bir önem atfettikleri gün ve tarihleri hatırlama gibi pekala basit bellek işlemlerini bile yeni medya cihaz ve uygulamalarını kullanmak suretiyle yerine getirmektedir. Cep telefonu takvimine hatırlatma koyma, telefon not kısmına yazıp alarm kurma, sosyal medya hesabından bakma, bilgisayarda ajanda şeklinde oluşturulan dosyaya yazıp oradan görüp hatırlama vs., önemli tarihleri hatırlamak gayesiyle benimsenen stratejiler olarak sıralanmaktadır. Buradan hareketle de bu gençlerin önemli tarihleri hatırlamak için kendi fizyolojik belleklerini kullanma opsiyonunu ıskalayarak yeni medya aracılığına sığındığı, dolayısıyla da yapay bir belleğin himayesine alınmayı kabul ettiği sonucu elde edilmektedir. Bu gençlerin belleklerine dayanmaksızın bir yapay aracı ile yaptıkları bu tür bir hatırlama edimini

kendi gerçek bellek işlemiymişesine sahiplenip benimseme hallerini ise, dijital teknolojilerin bellek marifetlerine esir hale getirilmelerinin kendilerine yaşattığı bir handicap olarak ele almak mümkündür. Hatta daha da ileri giderek bunu, kendi bellek yeteneklerine karşı körelme olarak yorumlamak da yanlış olmasa gerektir.

VII.VI. Önemli An Ve Olayların Hatırlanması

Yeni medya teknolojilerine içkin örgütlenme ve düzenleme karakteri, tüketicisi olan kent gençlerinin bellek ve hatırlama işleyişini de yeniden düzenlemektedir. Ürünlerin kullanımını artırma dürtüsünden beslenen bu düzenlemenin rasyonalitesi, bu genç bireylerin bir şeyi öğrenme ve hatırlamasını kendine bağılı gerçekleşen bir faaliyet yaparak edilginleştirmektedir. Söz konusu teknolojilerin bu gençleri hatırlama aktivitesini gerçekleştirme bakımından denetime aldığı bir diğer hususun da, önemli olan anları, olayları, durumları hatırlamak noktasında oluştuğı düşünülmektedir. Bunu kesinleştirecek verinin ele geçirilmesi güdüsüyle de görüşmede gençlere, kendileri için önemli anları, olayları, durumları daha sonra hatırlamak için ne yaptıkları sorulmaktadır.

Bir genç bireyin belleğı, şüphesiz ki, hiçbir aracının rehberliğine gitmeksizin yaşadığı önemli anları, olayları, durumları depolamaya, saklamaya ve gelecek zamanda hatırlamaya muktedirdir. Ancak yeni medya teknolojilerinin gündelik hayat pratiklerine dönülemez biçimde dahil olmasıyla birlikte kent gençlerinin kendi bellek aktivitelerini arka plana itip, söz konusu bu aktivitelerini de yeni medya aygıt ve uygulamaları ile yerine getirmekte olduğu görölmektedir. Çünkü aşağıda sıralanan yanıtları, görüşme yapılan tüm gençlerin kendileri için önemli anları, olayları, durumları hatırlamayı da yeni medya ürünlerinin sınırlarında kalarak garanti altına aldığını göstermektedir.

Araştırmaya katılan kimi gençler, yaşadıkları önemli anları, olayları ve durumları telefonlarıyla fotoğraflayarak bu bağlamdaki hatırlama işleyişleri bakımından dijital

teknolojinin kuşatması altında olduklarını ve ona uyum sağladıklarını ele vermektedirler. Örneğin AYŞE, “ölümsüzleştirmek için telefonumla fotoğraf çekerim. Böylece o fotoğrafa bakınca yaşadıklarımı hatırlarım” demektedir. DERYA, “benim için önemli olan anları, olayları, durumları hatırlamak için, o anlara ait bir fotoğraf telefonumla çeker saklarım” şeklinde kısaca ne yaptığından söz etmektedir. ZEYNEP, “önemli bir an, bir durum, olay olunca, bazen bir konuşma bile olsa, o anı unutmamak için fotoğraflayıp telefonda saklarım” diye yaptığı edimi belirtmektedir. OĞUZ, “fotoğraflarım ve telefondaki fotoğrafları görünce önemli olan anlar, olaylar, durumları bana hatırlatır bu. A, şurada şu olmuştu derim” ile kendini ifade etmektedir. HAKAN ise, “genelde fotoğraf karelerini kullanırım bunun için. Bunlar da telefonumda galeride olur” ile kısaca kendini dillendirmektedir.

Yaşadıklarını telefonla fotoğraflayarak sonradan hatırlamak üzere sakladığını söyleyen üç genç daha bulunmaktadır. Ne var ki bu gençler, yukarıda durumları verilen gençlerle metodoloji olarak birleşseler de, örtük olarak, kendi bellekleriyle hatırlamaya çalışmayı gereksiz bir aktivite olarak görme düşünümüyle teknolojiden yararlanma sonucu gelen edilgenlikte onlardan bir adım öteye geçmektedirler. Nitekim YAĞIZ, “önemli olayları hatırlamak için herhangi bir çaba göstermiyorum. Zaten bunun için telefonda fotoğraf vs. çeşitli uygulamalar var” ile yaklaşımını sergilemektedir. Onunla aynı tutumu benimseyen SELİM, şöyle demektedir:

Önemli anları, olayları, durumları daha sonra hatırlamak için uğraşmam.
Yaşadığım anda hemen telefonla fotoğrafını çekerim, zaten. En güzeli bu yani.
Böylece hatırlama imkânım oluyor.

Yine aynı şekilde hareket eden CEM, bu yöndeki hatırlama edimini şu sözleriyle takdim etmektedir:

Benim için önemli olan olayları, anları, durumları, üzerinden zaman geçtikten sonra hatırlamak için pek düşünmem. Yani buna pek ihtiyaç duymuyorum. Çünkü bunları yaşarken fotoğraflıyorum telefonla, yani. Böylece elimdeki fotoğraf, o güne dair kayıtlı olunca hatırlamama yardımcı oluyor ki.

Kent gençlerinin önemli an, olay ve durumları hatırlamalarını mekanik hale getirmelerinin bir başka görünümü, bunları yaşarken telefon kullanarak fotoğraflamak ya da videolamak olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin EMEL, “benim için önemli olan anları, olayları, durumları daha sonra hatırlamak için telefonla fotoğraf çekerim, video olarak çekerim telefonla. Örneğin doğum günlerinde çektiğim fotoğraflar bunun için oluyor” yanıtında bulunmaktadır. ÖMER, “benim için önem arz eden anlar ve olaylar aileme ve sosyal çevreme dair gelişen olaylardır. Bunlardan hatırlamak istediklerimi, tabi ki, o anda telefon kullanarak fotoğraflarım ve videolarım” karşılığında bulunmaktadır.

Yaşanılan olayları, durumları telefonda fotoğraflayarak ya da videolayarak aslında hatıraları yapaylaştırma ve mekanikleştirme durumu, FEYZA ve İREM gençlerinde de mevcuttur. FEYZA, bu yöndeki hatırlamasının neliğini şöyle aktarmaktadır:

Benim için önemli bir olay varsa, telefonda o anı videoya çekebiliyorsam videoya çekerim. Hatıra için, fotoğraf da çekerim. Bu çekimleri telefonumdan yaparım. Stajdayken, o anları daha sonra sürekli izleyebilmek, hatırlamak için videoya çekmiştim, mesela. Mutlu anlarımı da çektiğim olur videoya.

İREM ise, bu yönelimdeki hatırlama pratiğine dair şu aktarımı yapmaktadır:

Unutmamam gereken anları, olayları, durumları telefonla fotoğraflarım ya da videolarım. Bunları telefonda kaydederim, sonradan açıp bakarım. İleride bakmak için, anı olarak kalsın diye fotoğraflarım. Diyelim ki, arkadaşımın doğum günü var, o anı fotoğraflarım, videolarım ki, sonradan baktığımda o anı, o mekanı, yaşananları hatırlayabileyim.

Görüşmeciler kent gençleri içerisinde önemli an, durum ve olayları hatırlamayı telefondaki fotoğraf, video özelliklerinin yanında notlar uygulamasını da kullanmaya

bağlayarak dijital belleğe uyum gösteren bir kesim de bulunmaktadır. Mesela ŞEYDA, “önemli anları, olayları, durumları hatırlama için sonradan, video ve fotoğraf çekerim tabi ki telefondan. Bazen, telefonumdaki notlar uygulamasında not ettiğimde olur bunları, hatırlama için ” demektedir. GİZEM, “önemli olayları, anları unutmak tabi ki oluyor, yoğunluktan. Bunun için telefonda fotoğraf çekerim, videolarım, notlar kısmını da kullanırım” cevabını vermektedir. UFUK, “telefon içinde fotoğraflarım, not düşerim. Video da kullanırım” diye faaliyetini özetlemektedir. NECİP de, “telefonumun not defterine kayıt ediyorum, fotoğraf ve video çekiyorum. Böylece önem gösteren olaylar kalıcı oluyor” dönüşünü yapmaktadır.

Kent gençlerini önemli olay ve durumları hatırlama bağlamında yeni medya teknolojilerinin güdümünde hareket etme konumuna getirmenin bir başka örneği, telefonda not etme ve kendine e-mail atarak saklamadır. Bu işlemi uygulayan genç sayısı, ikidir. Bunlardan biri MÜGE kodlu gençtir ve “önemli olay ve durumları hatırlamak için telefonuma not alırım, mailde de tutarım” diye özetle durumunu ifade etmektedir. Diğeri ise TUĞÇE’dir ve bu anlamda benimsediği hatırlama stratejisine yönelik şu veriyi arz etmektedir:

Benim için önem ifade eden anları, olayları, durumları hatırlama için akıllı telefonuma not alırım ve bir de kendime mail atarım. Bunun için belli bir örnek veremem şu an. Çünkü, bu nede oldu hatırlamıyorum, şimdi. Ama bunu yaptığım çok oldu yani.

Görüşme yapılan iki genç ise, bilgisayarda bu amaç için oluşturulmuş bir dosyayı kullanma suretiyle önemli an, olay ve durumları hatırlama aktivitesi bakımından sınırlarını dijital teknolojinin çizdiği bir eylem formu içine yerleşmiş görünmektedir. Bu gençlerden biri olan BERNA, “benim için önemli olan anları, olayları, durumları hatırlamak için, e, bilgisayarımda bunları not aldığım bir özel dosyam var. Bir çeşit anı defteri gibi yani, oradan bakıp hatırlamaktayım” diyerek aktivitesini belirtmektedir. Öteki

genç RİFAT ise, “önemli anları, olayları hatırlamak için mutlaka not alırım. Bu türlü şeyler için kullandığım ajanda gibi dosyam var bilgisayarımda” bildirimini yapmaktadır.

Görüşme yapılan gençlerden elde edilen bu verilerle kent gençlerinin kendileri için önem, anlam ve biriciklik barındıran anları, olayları, durumları hatırlama durumlarında yeni medya cihaz ve uygulamalarının ana fail halini aldıkları tespit edilmektedir. Telefonla fotoğraflama ve videolama, telefonda not etme, bilgisayarda özel dosya oluşturarak buna not alma, bu manada en sık başvurulanan hatırlama stratejilerini oluşturmaktadır. Böylece hatırlama işlemi ile birlikte artık, yaşananların ve anıların bizatihi kendisi de dijital, mekanik bir karaktere sahip hale getirilmektedir. Ayrıca bu gençlerde, önemli olay ve durumları hatırlama eyleminin bu şekildeki mekanik işlerlik düzeyine oturtulmuş halini, sanki, kimi ipuçları ya da çağrışımlar yordamıyla kendi belleklerini yoklamaları sonucu oluşan bir faaliyetmiş gibi kendilerinden kılma vaziyeti de saptanmaktadır. Söz konusu bulguyu da, kent gençlerinin bellekleriyle ilişkili yaşadığı çıkmazın boyutlarından biri olarak teşhis etmek de yanlış olmasa gerektir.

VII.VII. Gerekli Bilgilerin Hatırlanması

Yeni medya endüstrisinin hatırlamayı aktive eden ürün yelpazesi ile kent gençlerini mekanikleşen hatırlama rasyonalitesinin sarmalına dahil ettiği ve bu gençlerin de söz konusu ürünleri kendi hatırlama edimlerinin hareket ettiricisi konumuna yerleştirdiği, araştırmada şimdiye kadar serimlenen verilerle artık, aşıkardır. Böyle bir hatırlama mekanizasyonunun görünümlerinden birinin de, gençlerin gerekli olan bilgileri hatırlamak için dijital belleğe sarılmasında yapılandığı tasavvur edilmektedir. Bunun verilerle desteklenmesi adına görüşmede gençlere, bunu yoklayan bir soru yöneltilmektedir.

Kent gençlerinin hatırlama işlemini yerine getirmede kendi bellek yeteneklerinden uzaklaşıp dijital ve yapay belleğe sarılmaları durumunun ontolojik temelini, yeni medya teknolojilerini yaratan sistemin temelindeki hesaplayıcı şekilde davranarak bu anlamda hiçbir boşluk bırakmak istemeyen mantığının realize ettiğine inanmak makul bir yaklaşım olsa gerektir. Bu boş bırakılmayan alanlara bir örnek olarak da, yeni medya bellek teknolojilerinin tüketicisi olan kent gençlerinin gerekli bilgileri hatırlama eylemlerini göstermek mümkündür. Zira, kent gençlerinin gerekli bilgileri hatırlamalarında da bu yeni türdeki dijital belleğin dominant bir şekilde işlediği ve ilkelerini belirlediği tespit edilmektedir. Öyle ki görüşmeci gençlerin tamamı, kendi fizyolojik bellekleri yerine yeni medya teknolojileri temelli depolama ve saklama yöntemlerini kullanarak gerekli bilgilerini hatırlamayı sağlamaktadırlar.

Araştırmada yer alan bir grup genç, kendileri için gerekli olan herhangi bir bilgiyi akıllı telefondaki notlar uygulamasını kullanarak hatırlamakla, kendi belleğini işletmek yerine dijital teknolojiye ayak uydurmuş gözükmektedir. Örneğin NECİP, “akıllı telefonda notlar bölümünü kullanıyorum. Oraya yazar sonradan hatırlarım” diyerek durumunu özetlemektedir. CEM, “benim için gerekli olan bilgilerimi telefonumda not alırım. Dolayısıyla hatırlamak için buradaki notlarıma bakmak yeterli, ki, genelde böyle oluyor yani” dönüşünü yapmaktadır. RIFAT da, “telefondaki notları kullanmayı tercih ediyorum, gerekli bilgileri hatırlayayım diye. Örnek, tüm şifrelerim aynı, ama yine de bu şifre ve tüm şifrelerin aynı olduğu bilgisi telefon notlarda kayıtlı” şeklinde ne yaptığını söylemektedir. YAĞIZ, “özel yaşamımda ekstra bir çaba göstermiyorum bunun için. Ama, iş hayatımda telefon ajandama küçük notlar alıyorum gerekli bilgileri” sözleri ile durumuna açıklık getirmektedir.

Gerekli bilgileri hatırlamada telefon notlar bölümüne başvuran genç grubu içinde yer alan iki kişi daha vardır. Ama bu iki gence dair önemli nokta, zımni olarak, kendi

bellekleriyle hatırlamaya çalışmanın gereksizliğini vurgulamaları ve böylece dijital ussallığın yönlendirmesindeki hatırlama ediminde diğer gençlerden bir adım öteye gitmeleridir. Ayrıca bu gençlerin dijital yöntemleri hatırlamayı kesinleştirmek için kullanma vurgusu, sistemin faydacı mantığına da eklemelendiklerinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu gençlerden biri olan GİZEM, şu bilgiyle düşünümünü ifade etmektedir:

Gerekli olan bilgileri telefonumda notlar kısmına not alırım, öyle hatırlarım. Kendim uğraşmam hatırlamaya. Örneğin, geçen hafta işte görevim vardı. O görevin içeriği hakkında bilgiyi ayrıntılı olarak telefonumda not aldım. Böylece nerede ne yapacağımı o bana hatırlattı. Elimin altında, bir rahatlık sağlıyor bu. Kesin olarak hatırlatıyor.

SELİM de, gerekli gördüğü bilgilerini hatırlama vaziyetini şöyle serimlemektedir:

Gerekli bilgileri hatırlamak için uğraşmam, telefon notlar kısmına not ederim. Yaptığım tek şey budur yani. Şifrelerimi, e-devlet, sosyal medya, okul şifrelerimi falan hatırlamadığım çok oluyordu, mesela. Artık, bunu yaşamamak için telefonuma not aldım. Artık unutmam önemli değil. Çünkü orada kesin var, duruyor.

Kent gençlerinin gerekli bilgileri hatırlama bakımından yeni medya ürünlerine mahkûm olma konumlarını üreticisi bir yöntem de, telefon takvimi ve notlar özelliğini kullanma olarak saptanmaktadır. Nitekim, bu şekildeki hatırlama metodunu benimsemiş üç görüşmeci genç bulunmaktadır. Bunlardan biri olan AYŞE, “telefon takvimine not alırım ve cep telefonuma not düşerim. Örneğin ÖSYM şifrem telefonumda kayıtlı” cevabını vermektedir. Bir diğer genç ŞEYDA, “gerekli bilgileri unutmamak için telefonumun notlarından, takviminden yararlanıyorum, bu kadar” şeklinde kısaca kendini anlatmaktadır. FEYZA ise, aynı yaklaşımı gösteren hatırlaması hakkında şunları arz etmektedir:

Gerekli bilgiyi unutmamak için, hatırlamak için cep telefonumun notlar uygulamasından, takvimden yararlanırım. Bu, iyi de oluyor. Yanımda taşımam gereken, bilmem gereken şeyleri buraya kısa notlar koyarak hatırlayabiliyorum. Mesela, okulumun internet sistem şifrem, banka kartı şifrelerim falan cep telefonumun notlar bölümünde kayıtlı.

Görüşmeye iştirak eden gençlerin bir kısmı, telefon not özelliği ve maili kullanarak gerekli gördükleri bilgileri hatırlama aktivitesi sergilemektedir. Böylelikle bu gençler, sınırlarını yeni medya teknolojilerinin çizdiği bir bellek faaliyetine teslimiyet göstermenin başka bir görünümünü yaratmaktadırlar. Bu manada HAKAN, “telefonumun not özelliğini kullanıyorum. Aynı zamanda ekran görüntüsü çekip mail adresimde de saklarım, e, biraz garanticiyim galiba” şeklinde eylemini aktarmaktadır. Aynı yöntemi benimseyen MÜGE, gerekli bilgileri hatırlamak için yaptıklarının bilgisini şöyle paylaşmaktadır:

Gerekli bilgilerimi hatırlamak üzere cep telefonuma not tutarım. Önemli sınavlarımın tarihlerini gerekli bilgi diye not ederim. Örneğin hocaların verdiği kitap adlarını not tutarım cep telefonuma. Hoca derste slayta ders notlarını yansıttığında da fotoğrafını çekerim akıllı telefonumla ve galerimden maile atarım. Bu da gerekli bilgi sonuçta.

Onlarla aynı biçimde TUĞÇE de, gerekli bilgileri hatırlama bakımından içine girdiği edimleri şunlar olarak sıralamaktadır:

Benim için gerekli bilgileri hatırlamak için telefonuma not alırım, Bu konudaki tecrübelerim şöyle: Pratik bilgileri, tarifleri, güzellik kür tarifleri örneğin, sağlıkla ilgili bilgilerimi not alırım burada. Örneğin bazı notların fotoğrafını çeker kendime mail atarım, sonradan lazım olur diye. Beğendiğim ürünlerin markalarını, ürün kodlarını telefonumda gerekli diye tuttuğum olur. Bazen uçak biletlerinde uçuş kodlarını da telefonumda not alırım.

Genç görüşmecilerin kendilerine gerekli olacak bilgilerini hatırlamak üzere dijital belleğin standartlarına güdümlenmeyle bu işlemde edilginleşmelerinin bir diğer biçimi

de, telefon notları, fotoğraflama ve bilgisayarda biriktirmek olarak yaşanmaktadır. Söz gelimi UFUK, “not düşerim telefonuma, kaydedirim, fotoğraflarım da. Bilgisayarına da kaydedirim” diyerek ne yaptığını özetlemektedir. Gerekli bilgileri hatırlamada aynı metodolojinin takipçisi İREM’den de, şu veri elde edilmektedir:

Gerekli bilgileri telefonumla fotoğraflarım. Fotoğraflayamazsam telefonumda notlarım uygulamasında yazarım, kaydedirim. Mesela, banka kartı şifrelerim, mail şifrelerim falan hep böyle kayıtlı telefon notlarımda. Bilgisayarı kullandığım da olur.

Onlarla aynı yönde hareket eden DERYA da, bu manadaki hatırlamasını neyin yönettiğini şu bilgilerle paylaşmaktadır:

Gerekli bilgileri hatırlamak için, fotoğrafını çekerim, notlara yazarım. İhtiyacım olduğu anda telefonumu açar bakarım. Böylece tek tek bilgi aramak yerine sadece telefonumu kullanarak bilgilerime ulaşırım. Ayrıca bilgisayarımda kendime ait bir klasör oluşturdum. İhtiyacım olacak bilgileri burada da biriktiriyorum.

Gerekli bilgileri hatırlama edimi bakımından kendi bellek yetenekleri yerine dijital kaynaklardan beslenmekle aslında bu teknolojilerin etkin konumunu pekiştiren ve sağlamlaştıran kent gençlerinin bu anlamda rutinleşen bir başka edimsellikleri ise, gerekli bilgileri bilgisayarda tutma olarak belirlenmektedir. Misal olarak ÖMER, “gerekli olan bilgileri hatırlamak için bilgisayarda biriktiriyorum. Şu anda en yoğun bunu yapıyorum” diye kısa aktarımda bulunmaktadır. BERNA, “benim için gerekli bilgilerden sadece TC numaramı hatırlıyorum. Bunun dışındaki gerekli bilgileri hatırlama için, bilgisayarımda tuttuğum bir dosyam var ve gerekli bilgileri bu alanda not alır saklarım” demektedir. OĞUZ da, aynı yöntemi uygulayarak yaptığı aktiviteyi şöyle sunmaktadır:

Gerekli olan bilgilerimi notlardan hatırlarım. Bu anlamda notlar tutarım. Bunun için de bilgisayardan yararlanırım. Burada tuttuğum bilgiler var.

Örneğin uçak dersimde uzun formülleri, zor İngilizce kelimeleri buradan bakıp hatırladığım olur.

Kent gençlerinin gerekli bilgileri hatırlamayı kendi fizyolojik belleklerinden alarak yapay bir belleğin emrine vermelerinin son görünümü de, USB kullanarak gerekli bilgileri gelecek zamanlı hatırlamalar için muhafaza etmeleridir. Bu anlamda EMEL, “benim için gerekli bilgileri teknolojik aletlerde arşivleyerek hatırlamayı sağlarım. Mesela, bir işle ilgili bir araştırmam için topladığım bilgileri USB’ye aktarmıştım ve orada saklıyorum hala” yanıtında bulunmaktadır. ZEYNEP de, “gerekli olan bilgilerimi her zaman yanımda olsun, istediğim zaman ulaşabileyim diye USB’de kaydedip taşımaktayım. Bir bilgi kaybı olmaması için, böyle bir kayıp riski yaşamamak için dört tane USB ile dolaşıyorum her gün” şeklinde kendini ifade etmektedir. Bu şekilde her gün dört tane USB ile veri taşıma edimiyle de ZEYNEP, bir nevi, bilgiye mutlak sahip olma takıntısı içinde olduğu yorumunu yaratmaktadır.

Elde edilen verilere göz atıldığında, görüşülen gençlerin yeni medyayı, gerekli gördükleri bilgileri hatırlama meselesi açısından önemli ve vazgeçilmez bir unsur olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Gençlerin bu faaliyetlerinde aktif haldeki ana aktörün ise, mobil telefon olduğu görülmektedir. Bu bilgi ışığında bu gençlerin, kendilerine lazım olabilecek bilgileri kendi biyolojik bellekleriyle değil, ontolojik olarak yeni medya aygıt ve ortamlarında temellenen harici ve yapay bir belleğin iş görmesi ile hatırladıkları bilgisini netleşmektedir. Cep telefonunda notlara koyma, takvime kaydetme, bilgisayarda tutulan dosyaya yazma, USB’de saklama, maile atma ise, bu gençler tarafından gerekli bilgileri hatırlamak için benimsenen stratejileri teşkil etmektedir.

Dijital teknolojilerin kent gençlerinin hayatında elde ettiği konuma kaynaklık eden yukarıda sıralanmış stratejilerin gençlerce uygulanması esasında, salt gerçekliğini biyolojik kökenden alması gereken gerekli bilgileri hatırlama işlemini de

mekanikleştirmektedir. Öte yandan, mekanik olarak hatırlamayı fiiliyatta sanki gerçek bir biyolojik bellek edimiymişçesine sahiplenici biçimde yaşama ve yansıtma hali, bu gençlerde gerekli bilgileri hatırlama bağlamında da var olan bir pratiktir. Bu ise, yeni medya teknolojilerinin kılavuzluğuna girmekle bu gençlerin, gerekli bilgileri hatırlama noktasında da yinelenen bir açmaz ve yanılsamaları olarak yerini almaktadır.

VIII. Bilgiyi Arama, Üretme Ve Saklama Pratikleri

Bu ana başlık altında görülen alt başlıklar, araştırma bakımından gelinen son aşamadaki birinci basamağı temsil etmektedir. Burada, görüşmeye katılım gösteren kent gençlerinin bilgiyi arama, üretme ve saklama pratiklerini okumaya yönelik olarak yöneltilen sorularla bu pratiklerde dijital teknolojinin yaratımı yapay belleklerin edindiği konuma dair en nihai tespite ulaşmak amaçlanmaktadır. Bu bakımdan bu ana başlık altında, görüşme sorularındaki yirmi yedi, yirmi sekiz, yirmi dokuz ve otuz numaralı sorulara gençlerden gelen cevaplar alt başlıklar halinde sıralanmaktadır.

VIII.I. Araştırma Yapmada Yararlanılan Kaynaklar

Mevcut yeni medya sisteminin teknolojik aygıt ve uygulamalarını genç bireyler tarafından rağbet gören vazgeçilmez bir bellek kanalı haline getirmesi, aynı zamanda, bu bireylerin öğrenme ihtiyaçlarını ve bunu karşılama yöntemini de manipüle edebilmesi anlamına gelmektedir. Hızla gelişen ve kullanıma sunulan dijital olanakların cazibesi ile yeni medya sistemi, bu bakımdan, kent gençlerinde bir konuya dair olan araştırma için yeni medya mecralarına gitme davranışını da harekete geçirmektedir. Böyle suretle yeni medya sistemi, kent gençlerinin bu bağlamdaki bilgi yönetimlerini kısaca alarak denetlemenin de bir aparatını edinmiş gözükmektedir. Bu fikrin gençler nezdinde ne denli gerçek ve geçerli bir durum olduğunu anlamak için de görüşmelerde, bir konu üzerinde araştırma yaparken nereden ve neden yararlanıldığı ve bunun gerekçeleri sorulmaktadır.

Yeni medya uygulamalarının kent gençliğinin hayatında sızmadığı bir bellek pratiği neredeyse yoktur. Nitekim yeni medya sistemi büyük veri bankalarını yaratmak suretiyle gençlerin bilinmeyen bir konuyu araştırma metotlarını da dijitalliğe bağlamaktadır. Bunun yapılmasıyla da yeni medya teknolojileri, bu manadaki bilgiyi örgütleme ayağında da etkin ve muktedir bir statü elde etmektedir. Yapılan görüşmelerde bu soruya gelen ve aşağıda sunulan yanıtlar, bu gençlerin araştırma faaliyetlerini yürütmede yeni medya mecralarını bilgi bankası olarak kullanmaya adapte bir ussalık formuna yerleştiğini göstermektedir.

Araştırma kapsamında görüşülen gençlerden ikisi, bir konu üzerinde araştırma yapma aktivitesinde yeni medya mecralarına bağımlı hale gelmelerini, internete yaptıkları başvuru üzerinden yapılandırmaktadır. Araştırma için internete bağımlı hale gelmelerini realize eden ve kullanım gerekçesi olarak sundukları hız ve rahatlığı ise, aslında, mevcut sistemin onları söz konusu teknolojilerin mutlak kullanıcısı yapmak için sağladığı vaatler olarak ele almak mümkündür. Burada bir konuda araştırma için internete uyum gösteren gençlerden biri olarak DERYA, edimine dair şunu söylemektedir:

Bir konu üzerinde araştırma yaparken internetten yararlanırım. Çünkü, aradığım konuya buradan kısa zamanda ulaşıyorum. Farklı bilgilere tek bir araç sayesinde rahatça ulaşıyorum. Pek çok farklı kaynak burada tarayabiliyorum.

ŞEYDA da, bir konuyu araştırma bakımından internete tabi olması halini şu şekilde savunmaktadır:

Bir konu üzerinde araştırma için, internetten yararlanırım. Çünkü rahat ve hızlı oluyor. Bir konu üzerinde verilerin paylaşıldığı sitelere bakarım. Örneğin resmi verilerin yayınlandığı sitelere, mesela bakanlıkların sitelerine bakıp konu hakkındaki gerçek bilgiyi almaya çalışırım.

Görüşmeye iştirak eden kimi gençler, bir konuyu araştırma bakımından yeni medya mecralarına mahkûm hale gelmenin başka formunu üreten yönelimleri ortaya koymaktadır. Söz konusu yönelim de, bu gençlerin internet ve Google üzerinden yürüttükleri tarama faaliyetinden ontolojik temelini almaktadır. Bu genç grubu, araştırma için internet ve Google'ı neden tercih ettiklerine dair yaptıkları gerekçelendirmelerde farklılaşan üç alt gruptan meydana gelmektedir ve verileri aşağıda ayrı ayrı serimlenmektedir.

Bir konuda araştırma yapmak için internet ve Google'a itimat eden ilk grubun gerekçesi olan hız ve kolaylık arayışı, aslında, bu genç bireylerde araştırma için dijital teknolojiye gitmeyi harekete geçirmek amaçlı sistemin yaratımı bir manipülasyonu temsil etmektedir. Bu gerekçeli bir savunma yapan FEYZA, "bir konuda araştırma yaparken internetten, Google'dan yararlanırım. Çünkü hem daha hızlı oluyor, daha kolay olarak bilgiye ulaşabiliyorum, hem de istemediğim bilgiyle kolay karşılaşmıyorum" şeklinde ne yaptığını ifade etmektedir. Onunla aynı gerekçeleri dillendiren AYŞE ise, şöyle konuşmaktadır:

İnterneti kullanıyorum, arama motorları falan. Google özellikle çok kullanıyorum. Hem hızlı hem de çok kolay oluyor. Bunun kolaylık olduğuna inandığım için kullanıyorum.

Keza ZEYNEP de, internet ve Google güdümlü bir araştırma faaliyetine yerleşmesine dair bilgiyi şöyle arz etmektedir:

Bir konuda araştırma yaparken internetten, Google'dan yararlanıyorum. Mesleki bir konuda araştırma yaparken internet üzerinden tezlere bakarım, o konuyla alakalı internetteki platformlara bakarım. Hızlı ve kolay olduğu için tabi ki. Zaten artık ansiklopedi karıştırma alışkanlığı kalmadı sanırım.

Bir konuda araştırma yapmak için internet ve Google'a giden ikinci genç grubun gerekçesi de, hız ve rahatlık yönelimidir. Bu arayış da, adeta dijital mecralar olmaksızın

araştırma yapılamayacağına ikna eder şekilde gençlerin bilgi elde etme biçimini regüle etme gayeli bir sistem teşviki olarak değerlendirilmektedir. Hız ve rahatlık gerekçeli internet ve Google temelli araştırma tercihinin CEM, şu verilerle aktarmaktadır:

Bir konu üzerinde araştırma için internetten, arama motorundan yararlanıyorum. Genelde Google kullanıyorum bunun için. Çünkü buradan aradığıma hızlı erişebiliyorum. Kopyala-yapıştır yapma konusunda da daha rahat oluyor. Çıktı da alınabiliyor. Yani burada daha rahat işlem yapılıyor.

Onunla aynı sebepli yönelimi benimseyen ÖMER ise, araştırma faaliyetini şununla açıklamaktadır:

Bir konu üzerine araştırma için internetten, internetteki yazı ve görüntülerden faydalaniyorum. Bu anlamda Google en çok kullandığım kaynaktır. Bunun sebebi, çok hızlı şekilde bir sürü bilgiye ulaşabiliyorsun. Bunu hem de çok kısa sürede ve rahat yapabiliyorsun. Bunun için avantajlı bence.

Bir konuda araştırma yapmak için internet ve Google'a sığınan üçüncü genç grubunun gerekçesi de, kolaylık, kısa zamanda olma, güncel ve geniş bilgi alma arayışıdır. Bunlar da en nihayetinde, yine genç bireylerin araştırma faaliyetlerini yeni medya mecralarının kılavuzluğunda yürütmeye bağlamanın farklı ikna şekilleri olarak ele alınmaktadır. İnternet ve Google ayaklı yürütülen araştırma faaliyetine bu gerekçelerle bağlı kılınan BERNA, “bir konu üzerinde araştırma yaparken veriye ulaşmak için internetten yararlanırım, Google’den tarama yaparım. Çünkü buradan ulaşma çok kolay, kısa zaman alıyor ve burada güncel bilgiler var, geniş bilgiler var” cevabını vermektedir. Onunla aynı durumda olan İREM de, bir konuyu araştırma faaliyetini şu veriyle aktarmaktadır:

Araştırma yapmak için direkt olarak internete, Google’a başvuruyorum. Çünkü böylece daha kısa zamanda daha geniş bilgiye sahip olunuyor böyle. Bir sürü site var. Hepsinden yararlanabiliyorsun. Kolaylık yani. Geniş bilgi elde ediliyor.

Kent gençlerinin bir konuyu araştırma faaliyetini gerçekleştirmede yeni medya uygulamalarını kullanmaya uyumluluk gösterme hallerinin bir başka tezahürü, tek başına Google’ı kullanmada oluşmaktadır. Bu şekilde araştırma faaliyeti yürüten RIFAT, “Google kullanıyorum araştırma yapmak için, e, çünkü, elimizin altında olduğu için, kolay ve hemen ulaşıldığı için” ile kendini kısaca ifade etmektedir. RIFAT, araştırma yapmada bu dijital mecranın denetimini, el altında bulunma, kolay ve hemen ulaşma arayışıyla sorgusuzca benimsemekte ve pekiştirmektedir. Onunla aynı şekilde Google sınırları içine yerleşerek bir konuyu araştıran SELİM de, şunu ifade etmektedir:

Bir konuda araştırma yaparken Google’a bakarım. Mesela bunun için bir kitaba bakayım desem, bir kere hangisine bakayım onu bilemem. Ama Google’da her şey oluyor ve önüne sıralanıyor. Ne istiyorsam var orada.

Bu açıklamada SELİM’in “her şeyin olması ve önüne sıralanması” gerekçeli savunması, zımnî olarak, kolayca kaçma yaklaşımı benimsemesini göstermektedir. Bu yaklaşımı ile de, Google’ın araştırma faaliyetindeki ana aktör olma konumunu gönüllüce kabul etmekte ve sağlam bir zemine oturtmaktadır.

Görüşmeye katılan gençlerde bir konuyu araştırmanın yeni medyayı kullanmaya endeksli rutin bir pratik halini almasının bir başka biçimi, Google ve Wikipedia temelli araştırma yapma olarak saptanmaktadır. Söz gelimi NECİP, “bir konuyu araştırmak için Google, Wikipedia’ya bakarım. Doğruluğundan emin olduğum için Wikipedia’dan daha çok yararlanıyorum” şeklinde dijital yönlendirmeli araştırma edimini ortaya koymakta ve bunda doğruluk gerekçesine sığınmaktadır. Yine UFUK, hızlı olma ve hazır bilgi bulma gerekçeleriyle haklılaştırmaya çalıştığı tercihini, “Google, Wikipedia’yı, en hızlısı olduğu için, hazır bilgi olduğundan kullanıyorum. Eskisi gibi ansiklopedi kullanma olmadığı da gerçek” diye özetlemektedir. EMEL, rahatlık, aradıklarını ayrıntılı olarak bulma arayışı ile bu vasıtalarla tabi hale gelmektedir:

Bir konu üzerine araştırma için Wikipedia ve Google'dan yararlanırım. Bunlardan yararlanarak daha rahat araştırma yapıyorum çünkü. Aradıklarımı buralarda daha ayrıntılı ve detaylı bulabiliyorum, ayrıca.

OĞUZ kodlu genç ise, genel, doğru ve zengin bilgiye ulaşma sebebi ile araştırma aktivitesini yeni medyaya teslim etmektedir:

Bir konu üzerinde araştırma yaparken ne olduğunu öğrenmek için önce Wikipedia'ya bakarım. Burada genel bilgi sahibi olurum. Sonra Google'dan İngilizce olarak araştırmasını yaparım. Daha zengin ve çok bilgiye ulaşabilirim böylece.

Google ve Wikipedia ve bunlara ek olarak başka dijital vasıtaların yardımını almak dolayısıyla araştırma ediminde dijitalliğin kuşatmasına dahil edilen gençler de vardır. Örneğin TUĞÇE, bu kanallara ek olarak Ekşi Sözlükten de yararlanmaktadır ve hız, pratiklik ve zamandan kazanma istenci ile bir konuyu araştırma ediminde dijital mecraların kısılcasına girmiş gözükmektedir. TUĞÇE, “bir konuda araştırma yapmak için internetten, özellikle Google ve Wikipedia'dan, Ekşi Sözlükten yararlanırım. Çünkü bu yol hızlı, pratik oluyor ve zaman kaybı olmuyor” diye yaptıklarını sıralamaktadır. Benzer şekilde MÜGE, Google ve Wikipedia yanında forum sayfalarına ve sözlüklere de araştırma için değer atfetmektedir. MÜGE, “araştırma yapmak için internetten, Google'a, Wikipedia'ya, forum sayfalarına, sözlüklere bakarım. Hızlı bilgi erişimi sağladığı için, aradığım her bilgiye erişmeyi sağladığı için bu yolu kullanırım” demektedir. Bu yanıtında, hızlı şekilde her bilgiye ulaşma gerekçesini öne sürmekle de, araştırma aktivitesinde dijitalliğe eklemlenme vaziyetini haklılaştırma çabasında bulunmaktadır.

Kent gençlerinin yeni medyanın sınırını çizdiği bir araştırma faaliyeti içine yerleşerek bir konuyu öğrenmede dijital kanallara itimat etmesinin bir diğer görünümü, Google ve Yandex arama motorlarını birlikte kullanma olarak elde edilmektedir. Mesela güncel ve güvenilir bilgi arayışı ile HAKAN, bir konu üzerine araştırmasını Google ve

Yandex'in denetimine sunmaktadır. HAKAN, "teknoloji araçlarını kullanıyorum, Google ve Yandex arama motorlarının yönlendirdiği siteleri falan yani. Bunlara bakmamdaki sebep, bilgilerin güncel ve güvenilir olması" ile bu edimini açığa vurmaktadır. YAĞIZ, "genellikle tüm arama motorlarını, Google, Yandex ve buralardaki makale sitelerini kullanıyorum. Arama motorlarını hızlı bilgiye ulaşmak için, makale sitelerini ise bulunan bilgilerin doğrulanması için kullanıyorum" şeklindeki aktarımında hızlılık, doğrulama gerekçeleriyle edimini savunmaktadır.

Görüşme yapılan gençlerden birinin ise, Google ve Youtube kullanma dolayısıyla bir konuyu araştırma bakımından yeni medyanın yönlendirmesine uyumlu kılındığı belirlenmektedir. GİZEM kodlu bu genç, edimini, kolaylık ve güncellik gerekçeleriyle geçerli görünümüne sokmaya çalışmaktadır:

Bir konuda araştırma yaparken önce Google'a bakarım. Konuyla ilgili paylaşımlara bakarım. Görsel materyaller için Youtube'a bakarım. Ansiklopedi kullanılmıyor, artık yani. İnternette bakma, araştırma daha kolay, güncelleniyor. Ansiklopedi, güncellenemiyor.

Gelinen nokta itibari ile internet, Google, Wikipedia, Yandex, Youtube, sözlükler ve forum sayfaları, görüşmeci gençlerin bir konuda araştırma yapma hedefi doğrultusunda başvurduklarını zikrettikleri mecralar olarak belirlenmektedir. Bu gençlerin araştırma faaliyetinde bu dijital mecralara sığınmalarını ise, şu formdaki düşüncelerle gerekçelendirdikleri görülmektedir: Bu kaynakların hızlı, kolay, pratik, elinin altında ve ulaşılabilir olması; daha kısa zamanda daha geniş bilgiye sahip olma imkânı; güncel ve geniş bilgiler olması; buralardan rahat araştırma yapılması; bunlarda arananları daha ayrıntılı ve detaylı bulma; hızlı bilgi erişimi ve aranılan her bilgiye ulaşmayı sağlaması; farklı kaynakları tarayabilme. Bunlara ek olarak artık ansiklopedinin kullanılmıyor olması yorumu da, birkaç cevapta tekrar edilmektedir. Hal böyle iken yeni medya uygulamalarının kent gençlerinde nüfuz edip kendisinin rehberliğine bağladığı bir

bellek pratiği de, bir konuda araştırma yapma faaliyeti olarak ortaya çıkmaktadır. Böylelikle yeni medya sistemi, gençlerce tercih edilen büyük veri tabanları aracılığıyla onların bilinmeyen bir konuyu araştırma aktivitelerini de dijitalliğe hapsedmekte ve bu bağlamda da bilgiyi yönetmede aktif rol oynamaktadır.

VIII.II. Kişisel Bilgi retim Ve Saklama Kanalları

Bilgisayar tabanlı teknolojilerin en temelindeki esas üretim mantığını, bilginin üretimi ve korunmasını örgütleyen teknolojileri geliştirmek olarak tahmin etmek yanlış olmasa gerektir. Zira yeni medya başlığı altında toplanan ve birden çok amaca hizmet eden tüm iletişim araç, ortam ve uygulamaları, bilgi üretimi ve saklanma aşamalarını da idare etmektedir. Bunların istisnasız ve sürekli kullanıcıları kent gençlerinin hayat seyirlerinde bilgiyi işleyip üretmede ve saklamada, kayıtsız şartsız, yeni medya teknolojilerini temel alma durumu, yeni medya kontrolünde gtrdkleri diğer bellek pratiklerinde olduğu gibi sıradanlaşmaktadır. Bu savı doğrulamak üzere de görüşmede gençlere, bireysel olarak bilgi üretim ve saklama için kullandıkları vasıta ya da kanalları ve bunun nedenini yoklayan bir soru yöneltilmektedir.

Dijital teknolojilerin kullanımını maksimize etme dürtüsü ile yeni medya sistemi, bilgi üretimini ve depolanmasını destekleyen seçeneklerini de günbegün çoğaltmakta ve geliştirmektedir. Yaratılan bu özelliklerin kullanıcılar için vazgeçilemez hale gelmesi ile, bu teknolojilerin bilginin üretilmesindeki söz sahibi konumu da sağlamlaştırılmaktadır. Bilgi örgütlenmesine ivme kazandırmak amaçlı kent gençleri, bu şekildeki bilgi üretim ve saklama mekanizmasına da eklemlenmekte ve bilgiyi üretim koşul ve pratikleri bakımından da dijital teknolojinin emrine girmektedir. Nitekim görüşme yapılan gençlerin tamamının bilişim teknolojilerine dayanarak bilgisel üretim yapmakta ve saklamakta olduğunu gösteren veri aşağıda sunulmaktadır.

Kent gençlerinin bireysel olarak bilgi üretme ve saklama işlemleri bakımından yeni medya teknolojilerine tabi olduklarını görünür haline getiren ve iki genkte tespit edilen bir durum, bu amaç için bilgisayar kullanmadır. Örneğin kolaylık gerekçesine sarılma ile bu şekildeki bilgi örgütlemesini meşrulaştıran gençlerden biri, AYŞE'dir. AYŞE, "bilgisayar kullanırım. Örnek, öğrenciyken ödevlerimi oradan yapardım, saklardım, e, kolay olduğu için kullanırdım yani" demektedir. Rahatlıkla ulaşılan hızlı teknoloji savunmasıyla söz konusu aygıtın bu konumunu pekiştiren OĞUZ da, şu bildirimi yapmaktadır:

Bireysel bilgilerimi üretmek ve saklamak için bilgisayarımı kullanırım. Zaten her şeyim bilgisayarda. O olmazsa sıkıntı olur. Bilgisayarı, rahatça ulaşılabilecek bir teknoloji olduğu için, hızlı olduğu için onu kullanıyorum.

Araştırmaya katılan gençlerin bilgi üretim ve saklama deneyimlerinin yeni medya kontrollü bir pratik halini almış olmasının başka bir yansıması, iki genkte görüldüğü üzere, bilgiyi bilgisayarda üretip bilgisayar ve mailde saklama şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu şekilde bir işlem yapacağına karar vermiş bulunan BERNİ, bilgiyi kalıcı kılma özelliği ile cezbedilmiş görünmektedir:

Henüz bir konuda bilgi üretecek yere gelmedim. Ama, bir konuda bilgi üretmem gerekse, bunun için bilgisayarımdan yararlanırım kesinlikle. Ürettiğim bilgileri bilgisayarımda kaydederim, saklarım. Kalıcı olsun diye, Mailde de tutarım.

GİZEM ise, bu şekildeki işlem sıralamasının kaybolmama durumunu garanti etme amacıyla savunucusu haline gelmektedir:

Bireysel bilgi üretmek için öncelikle bilgisayarı kullanıyorum. İş materyallerimi böyle hazırlıyorum. Bunlar bilgisayarda kalıyor zaten. Bunu yapınca bilgiler kaybolmuyor. Bu dosyaları kendime mail atıp mailimde saklıyorum. Bazen önemli notları burada sakladığım oluyor.

Görüşme yapılan gençlerin bilgi üretim ve depolama edimlerinin dijital bellek teknolojilerin marifetine dayanan bir deneyim haline getirilmesinin bir başka göstergesi, iki gencin kullandığı bilgiyi bilgisayarda üretilip bilgisayar ve Flash'ta saklama yöntemidir. Öne sürdükleri gerekçeler olarak birinin kalıcılık ve ötekinin bilgiyi koruma arayışı da, bu gençlerin yeni medyanın bu yöndeki vaatlerini de benimsediklerinin ispatı kabul edilmektedir. Örneğin CEM, “bilgi üretmek için, tabi ki de bilgisayar kullanıyorum. Bunları yine bilgisayarda ve ek olarak Flash'ta saklıyorum ve bunu orada kalması için yapıyorum” yanıtını vermektedir. Aynı şekilde hareket eden ÖMER de, “bireysel bilgilerimi şu anda bilgisayarımda hazırlıyorum ve saklıyorum. Bunları aynı zamanda Flash'ta yedekleyerek de saklıyorum ve bunları bilgileri korumak istediğimden yapıyorum” demektedir.

Görüşmeci gençlerin bireysel olarak bilgiyi üretilip saklamalarının yeni medya teknolojilerinin regüle ettiği bir aktivite olduğunun bir diğer kanıtı, üç gencin uygulama rutini halini alan bilgisayarda bilgi üretme ve bilgisayarda, Hard Disk'te, CD'de ve USB'de bilgi saklamadır. Bu gençlerden biri olarak UFUK, “bilgi ürettiyorum, bilgisayarda tabi. Bilgisayar, Harici Hard Disk'te, CD, USB'de saklıyorum, bilgi garantiye alındığından” anlatımıyla bilgi garantileme bakımından dijitalliğe itibar etmektedir. Aynı grup içerisindeki görüşmeci RIFAT, kolay ulaşma sebebiyle bu manada teknolojiye teslim olmaktadır:

Bilgisayarı kullanıyorum, kendim bilgi üretmek için. Bu bilgileri bilgisayarda saklıyorum da. Önemli olanları kopyalayıp CD, USB ve Hard Disk'te saklıyorum. Kolay ulaşayım diye öyle yapıyorum.

Keza YAĞIZ da, güven arayışı ile yaptığı bu işlemi haklılaştırma çabasıdadır:

Bilgileri bilgisayarda üretiyorum, saklıyorum. Bilgi saklamak için fiziksel depolama birimlerini kullanıyorum. Örneğin, USB, CD ve Hard Disk gibi. Bunlarla bilgi güvende oluyor.

Kent gençlerinin bilgi üretim ve saklama işlerini görmelerinde yeni medya teknolojilerinin manipölasyonunun tespit edildiği bir başka durum, üç gencin kullandığı bilgiyi bilgisayarda üretip bilgisayar, mail ve USB’de saklama metodunda açığa çıkmaktadır. Bu gençlerden biri olan EMEL’in, bilgileri kalıcı kılıp elinin altında tutma yönünü benimsemekle söz konusu teknolojik denetime dahil olduğu görülmektedir:

Bilgi üretmek için bilgisayarı kullanıyorum. Örneğin ödev için, kompozisyon yazma için bilgisayarı kullandığım oluyordu. Bunları saklamak için bilgisayar, mail ve USB’den yararlanıyordum. Bunları, bilgiler kalıcı olsun, elimin altında olsun diye kullanıyorum.

Yine ŞEYDA, bilgi kaybının olmadığı gerekçesiyle bilgi üretme ve saklamadaki bu dijital kontrolü pekiştirmektedir:

Bireysel olarak bilgi üretmek için tabi ki bilgisayarı kullanıyorum. Bilgileri bilgisayarda üretiyorum, kaydediyorum ve orada saklıyorum. Bu bilgileri, ayrıca, USB’de, mailimde, yani kendime mail atarak da saklıyorum. Böylece bilgi gitmiyor.

Aynı şekilde ZEYNEP de, bilgi kaybı mağduriyeti yaşamamasını yeni medyanın garantilediğine ikna edilmiş gözükmektedir:

Bireysel olarak bilgi üretmek için bilgisayardan yararlanıyorum. Mühendislik projelerimi burada yazarım. Daha sonra bunları bilgisayarda, USB’de, mail adresimde saklarım. Bilgi kaybını önlemek için, bilgi vasıtalarından birinin bozulması durumunda mağduriyet yaşamamak için bu çoklu saklamayı yapıyorum.

Yeni medyanın kent gençlerinin bilgi üretme ve saklamalarını denetleme biçimlerinden bir diğeri, dört gençte görülen, bilgisayar Office programları ile bilgiyi

üretip bilgisayar ve Flash Bellek'te depolamaktır. Örneğin DERYA, “bireysel bilgi üretmek ve saklamak için bilgisayar ve Office programları kullanırım. Bunun yanında Flash Bellek’ te de bu bilgilerin birer örneğini depolarım ve böyle yapınca kalıcı oluyor” demektedir. Yeni medya teknolojilerine güdümlü bu saklama faaliyetini ise, kalıcılık arayışı ile haklılaştırmaktadır. NECİP, “bilgisayarda Word, Excel gibi Office programlarında oluşturup, bilgisayarımda ve USB bellekte saklıyorum. Bilgi kaybı olmaması için yapıyorum bunu da” cevabıyla, vaziyetini, bilgi kaybını önlemek gerekçesiyle kabul edilir kılma çabasındadır. HAKAN, “bilgisayarda Office programı ile üretiyorum, saklıyorum ve Flash Bellek’ te de tutuyorum. Kolay bir yol olduğu için kullanıyorum” şeklindeki ifadesinde, kolaylık arayışı ile kullandığı stratejiyi gerekçelendirmektedir. Onlarla aynı yöntemleri kullanmak suretiyle yeni medyanın bilgi düzenlemelerine dahil olan FEYZA ise, bunu kalıcılığı garantilemek yönelimiyle kabullenmiş gözükmektedir:

Bilgi üretmek için bilgisayarı kullanıyorum, Microsoft Office programlarından yararlanıyorum. Bunları saklamak için, bilgisayarımda kayıtlı oluyor zaten. Bu bilgileri USB'ye de atıp saklıyorum. Kalması garantileştiği için böyle yapıyorum.

Görüşmeci İREM, bireysel olarak bilgi yaratma ve saklama bakımından yeni medya ürünlerine bağlı olma durumunu, yukarıdaki gençlerle yakın biçimde, Excel programı ile bilgiyi üretip laptop ve USB'de depolama faaliyetiyle üretmektedir. İREM'in bu vaziyetinin kabul edilir olmasını sağlamak için sarıldığı gerekçe ise, diğer bazı gençler tarafından da çokça dillendirilen, bilgiyi kalıcı yapma isteğidir. İREM, edimine dair şöyle bir paylaşımda bulunmaktadır:

İstatiksel, matematiksel verileri ortaya koymak, üretmek için Excel'i kullanıyorum. Bu bilgileri laptopumda Excel dosyasını kaydedip depolayıp saklıyorum. Bunu USB'de yedekliyorum. Kalıcı yaptığı için böyle yapıyorum yani.

Görüşmeci SELİM de, bilgileri Word ve PowerPoint ile üretip laptop, Google Drive ve USB’de depolama rutini ile, yeni medya teknolojilerinin rehberliğinde yürüyen bilgi örgütlenme mekanizmasının bir parçası halini almaktadır. Burada SELİM, bilgiyi elinde tutma istencine yanıt aramak gayesi ile dijital işleyişe teslim oluş sergilemektedir. SELİM, bu edimine dair veriyi şu şekilde ortaya koymaktadır:

Bilgilerimi üretmek için Word programını kullanıyorum. PowerPoint’i çokça kullandım. Bu bilgileri laptopta, Google Drive’da depolarım, saklarım. Google Drive, telefonda da girildiği için iyi oluyor. USB’de de depolarım. Bunları bilgi tamamen elimde olsun diye kullanıyorum.

Görüşmeye katılım gösteren gençlerin bilgiyi örgütlenme bakımından dijital mecraların himayesine girmesinin bir başka şekli, iki gencin yaptığı gibi bilgiyi üretmede Google ve bilgisayar Word programından faydalanıp, saklamada bilgisayar ve mailden yararlanmak olarak şekillenmektedir. Her iki genç de, kalıcılık gerekçesiyle bu denetime gönüllülük göstermektedir. Bu şekilde uygulamalarla bilgi işlemlerini yapan TUĞÇE, şunu belirtmektedir:

Bireysel olarak bilgi üretmek için Google’dan yararlanırım, bilgisayarda Word kullanırım. Ürettiğim bilgileri saklamak için bilgisayarda kaydederim, maile de koyarım. Böyle yapınca, öylece duruyor. Örneğin, üniversite bitirme projemi bilgisayarımda ve mailde kayıt etmiş saklamıştım.

Onunla aynı çizgiden giden MÜGE de, bilgi üretim ve depolama pratiklerine dair şu aktarımı yapmaktadır:

Bilgi üretmek için Google’dan yararlanırım. Konuya dair geçmiş yıllardaki bilgilere bakarım. Kendi ürettiğim bilgileri, ödevleri mesela, Word’den yararlanarak oluştururum. Bunları bilgisayarımda saklarım. Mailime de atarım, orada da saklarım. Böylece kalıcı olur.

Araştırma neticesinde ortaya çıkan bulgular, kent gençlerinin bilgi üretme ve saklama faaliyetlerinde ana aktör olarak bilgisayarın rol aldığını göstermektedir. Burada

bilgi üretme kertesinde yararlanılan rutin ve standart vasıtalar, geneli kapsar biçimde, bilgisayar, Microsoft Office programları (Word, Excel, PowerPoint) ve Google olarak işaret edilmektedir. Gençler tarafından üretilen bilgileri saklamak noktasında ise bilgisayar, USB, mail, Harici Bellek, Hard Disk, Flash Disk, Google Drive'ın iş görmekte olduğu saptanmaktadır. Bu vasıta ve kanalların kullanılma gerekçelerinin ise kolay, hızlı ve kalıcı olma, bilgileri kalıcı yapma ve el altında bulundurma, bilgi kaybını önleme, bilgileri koruma, bilgiyi güvene alma ve garantileme vs. olarak sıralanmakta olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Durum böyle olunca da, bir hedef olarak gösterilen şey anlamını sadece işlevsel potansiyellerden almış (Horkheimer, 1994: 120) olmaktadır. Öte yandan tüm bu gerekçelere sığınıp sayılan yeni medya bellek ürünlerine bilgi üretim ve depolama bağlamında, istisnasız, yegâne kaynak olarak bağlanma hali ise, bu gençlerin bilgi örgütlenme safhalarının yeni medya regülasyonuna mahkûm olma neticesini doğurmaktadır.

VIII.III. Yeni Medya Aygıtlarından Bilgi Kayıt Ve Depolama İçin Yararlanma

Bilgisayar tabanlı teknolojilerin günümüzde kent gençlerinin kayıt ve depolamayı içeren bilgi işlem faaliyetlerini kaçınılmaz olarak yöneten bir fail olduğu, araştırmada gelinen nokta itibariyle ampirik olarak da doğrulanmaktadır. Bu gençlerin kendi seçimi sandığı ve öyle yansıttığı bilişim teknolojileri destekli bilgi kayıt ve depolama faaliyeti esasında, bellek deneyimleri bakımından yaşadıkları dijital belirlenmişliğin boyutlarından birini temsil etmektedir. Dolayısıyla burada söz konusu belirlenim durumunun her bir genç için ne derece ve düzeyde etkili olduğunu görmenin de gerekli olduğuna inanılmaktadır. Bunun için ise, yeni medya aygıt ve ortamlarından bilgiyi kaydetme ve depolama bakımından her gencin ne kadar ve nasıl faydalanmakta olduğunu anlamak elzem bulunmaktadır. Bu maksatla da bu şekilde bir soru formüle edilerek gençlerin cevapları istenmektedir.

Yeni medyadaki teknolojik gelişmelerin ön ayak olduğu bellek imkânlarını kullanmak, bilgi kayıt ve depolama faaliyetlerini daha teknik ve mekanik bir etkinlik düzeyinde sürdürmek anlamına gelmektedir. Bilgiyi hatırlanmak üzere kayıt altına alıp depolama ve saklamayı dijital mecralar yordamıyla yapan kent gençleri de, bu şekilde, böyle bir yapay ve mekanik bellek işleyişinin bir halkası olarak konumlandırılmaktadır. Halihazırdaki yeni konumları ile bu gençlerin yeni medyayı ne kadar ve nasıl kullandığına bakıldığında, çeşitli kullanım derecelendirmelerinin yapıldığı ve kayıt ve depolama özelliklerinden birine ya da ikisine birden önemin atfedildiği cevaplarla karşılaşılmaktadır.

Kent gençlerinden ikisinin bilgi işlem süreçlerinin yeni medya aygıt ve ortamlarının denetimine tabi olma derecesi, kendi nicelendirmeleriyle “oldukça” seviyesindedir ve bilgiyi kayıt odaklıdır. Bu görüşmecilerden biri olan CEM, “oldukça faydalaniyorum ve gerekli gördüğüm her şeyi bilgisayarıma kaydedirim. Bilgisayarımın alanını çok doldurmamak için de genellikle oradan Flash’a da kaydedirim” cevabı ile kayıt faaliyetine dair açıklamasını yapmaktadır. Diğer görüşmeci ŞEYDA ise, yaptığı kayıt işleminin neliğine dair şu bilgiyi paylaşmaktadır:

Kayıt için yeni medyadan oldukça faydalaniyorum. Hemen hemen tüm bilgilerim bilgisayar, telefon, Harici Disk’te kayıtlı yani. Artık, öyle, kâğıtta olan bilgileri tutmuyorum, gerek yok. Yeni medya alanlarında bilgi elimin altında oluyor ve ulaşması kolay oluyor.

Bu iki gencin bir diğer kesişim noktasını ise, birinin her şeyi kaydetme ve ötekinin her türlü bilgiyi saklama, el altında tutma yaklaşımlarıyla realize olan bir her bilgiye mutlak biçimde sahip olma takıntısı olarak saptamak mümkündür. Bunu da, onların dijital mecralara tabi bilgi kayıt durumunu pekiştiren bir etken olarak okumak yanlış olmasa gerektir.

Araştırmaya dahil olan gençlerden dördünün bilgiyi kayıt ve depolama bağlamındaki bellek ediminin yeni medya araçları tarafından manüpile edilme derecesi, kendi ifadeleri ile “çok fazla(ca)” düzeyindedir ve depolama faaliyeti vurguludur. Örneğin İREM, “çok fazlaca kullanıyorum. Telefonda, laptopta, tablette depoladığım dosyalarım var” diye faaliyetini özetlemektedir. DERYA, “bunları depolama amacı için çok fazla kullanırım. Bilgileri bilgisayarıma dilediğim zaman ulaşabilmek için depolarım” şeklinde yanıtlamaktadır. AYŞE, “çok fazla kullanırım, en fazla mesajlarımı depolarım. Depolama çok fazla yaparım, konuşmaları ve videoları falan” demektedir. TUĞÇE de, onlarla aynı çizgide gitmekte olan depolama faaliyetine dair şunu söylemektedir:

Çok fazla yararlanmaktayım, depolama için. Bunun için bilgisayarımda gerekli bilgileri biriktirdiğim dosyalarım var. Burada depoluyorum. Ayrıca USB ve mailde de depolama yapıyorum.

Görüşmeci gençlerden dördünün bilgi kayıt ve depolama işlemlerini bir yapay belleğe bağımlı olarak yürütmesinin ölçüsü, kendi belirlemelerinin gösterdiği gibi “fazla(ca)” düzeyindedir ve yukarıdaki gençler gibi depolamayı öne çıkartmaktadır. Bu manada HAKAN, “bütün işlemlerimi bunlar üzerinden yaptığım için kesinlikle fazlaca yararlanıyorum. Bana gereken her bilgiyi buralarda depoluyorum, ki, mesela, işle ilgili bilgiler USB’de duruyor” diye işlemini aktarmaktadır. UFUK, “fazla yararlanıyorum. Bilgilerimi bu araçlarda depolayıp saklıyorum, biriktiriyorum hep” şeklindeki açıklamayı yapmaktadır. SELİM de, dijital teknolojilere uyumlu hale gelen bilgi depolama faaliyetine dair şunları anlatmaktadır:

Fazla kullanıyorum. Her şeyi öyle yapıyorum diyebilirim. Her bilgiyi yeni medya araçlarında depoluyorum. Mesela USB’de hocaların ders notlarını, slaytları saklıyorum.

Onlarla aynı yönde hareket eden GİZEM ise, depolama stratejisini şu şekilde anlatmaktadır:

Fazlacana, kullanıyorum depolama için tabi ki. USB’den yararlanıyorum çok bu anlamda. USB’de sakladığım dosyalarım var. Mailde de depolama yapıp saklıyorum.

Görüşme yapılan gençlerden ikisinin bilgi kayıt ve depolama faaliyetlerini kapsayan bellek edimi açısından yeni medya ürünlerine uyumlu hareket formunu benimseme miktarı, onların ifadesiyle “en çok” olarak saptanmaktadır ve yukarıdaki gençler gibi depolama işlemi yapmayı esas almaktadır. Bu gençlerden bir olan RIFAT, “çok, yani en çok kullandığım depolama alanı, yeni medya. Bilgisayarda önemli her şey depolu ve her alanda kullanıyorum” şeklinde kısaca kendini ifade etmektedir. Diğer genç NECİP ise, “yararlanıyorum, net, en çok onlardan yararlanıyorum. Whatsapp’ta mesajlar, fotoğraflar falan duruyor, silmiyorum, depoluyorum” sözleriyle vaziyetini anlatmaktadır.

Bu çalışmada yer alan dört gencin bilgi kayıt ve depolama imkânlarını kullanmak suretiyle bellek faaliyetlerinde yeni medya aygıtlarının mekanik işlemlerine eklemlenmelerinin derecesi, kendi paylaşımlarıyla “çok fazla(ca)” ya da “çok fazlasıyla” düzlemindedir ve kayıt ve depolamaya eşit önem yüklemektedir. Örneğin MÜGE, “bilgiyi kaydetme, depolama bakımından yeni medya aygıtlarından çok fazlaca yararlanıyorum. Gerekli bilgileri telefonumda, mailde kaydedip depoluyorum” dönüşünü yapmaktadır. BERNA, “bilgiyi kaydetme ve depolama için yeni medyadan sürekli ve çok fazla yararlanıyorum. Telefonumda notlar depolarım, bilgisayarda da eski bilgiler duruyor” demektedir. Aynı şekildeki hareket formu içine yerleşen FEYZA, şu bilgilendirmeyi yapmaktadır:

Yeni medya aygıtlarından bilgi kayıt ve depolama anlamında çok fazla, direkt faydalaniyorum. Yüzde doksan bunlardan yararlanıyorum. Bilgisayar ve telefon özellikle. Önemli her bilgimi bunlarda sakalarım.

Keza EMEL de, onlarla eş yönelimi benimsemekte ve bunu kolaylık arayışı ile gerekçelendirmektedir:

Yeni medyadan bilgi kaydı ve depolaması için yararlanıyorum. Hatta çok fazlasıyla yararlanıyorum. Bilgisayar ve USB kullanıyorum çok. Bilgileri biriktirmek için kolay oluyor. Gelecekte bu bilgilere kolayca ulaşmak için iyi oluyor.

Kent gençlerinden dördünün yeni medya denetimli bilgi kayıt ve depolama işlemleri ile yapay ve mekanik belleğe itimat etme seviyeleri ise, kayıt ve depolanmaya odaklı olarak, sınırlarının gidebileceği en uç noktayı işaret eden şu niceliksel düzeylerdedir: “Elimden geldiğince çok”, “telefon ve bilgisayarımın hafızalarının yetebildiği kadar”, “sonuna kadar, olabildiğince, mümkün olduğunca”, “olabildiği kadar, bayağı”. Bu gençlerden biri olan YAĞIZ, “elimden geldiğince çok bilgi kaydetme ve depolama olanaklarından faydalaniyorum. Gün içinde sürekli olarak veri kaydediyor ve erişim sağlıyorum” şeklinde aktivitesini serimlemektedir. Bir diğeri ÖMER, “telefon ve bilgisayarımın hafızalarının yetebildiği kadar yeni medya aygıtlarından bilgi kayıt ve depolama için faydalaniyorum” biçiminde kısaca işini betimlemektedir. Bir başka genç ZEYNEP, “yeni medya ortamlarından bilgi kayıt ve depolama bakımından sonuna kadar, olabildiğince, mümkün olduğunca faydalaniyorum. Yaşadığım anıları, fotoğrafları, bilgileri, mesajları, kişisel konuşmaları bu aygıtlarda depolamaktayım” paylaşımını yapmaktadır. Onlarla aynı grupta yer alan OĞUZ ise, şu veriyi sunmakta ve her şeyi, her türlü bilgiyi kayıt etme tutumu ile de bilgiye mutlak sahip olma takıntısı içine yerleşmiş sayılmaktadır:

Yeni medyayı kendime ait bilgiyi kaydetme ve depolama için olabildiği kadar, bayağı kullanıyorum. Her şeyim, her türlü bilğim bilgisayarında kayıtlı. Ödevlerim, hocaların verdiği notlar, eğitim notları, hepsi bilgisayarda dosyalar halinde var. Ayrıca bunları USB'ye de kaydedip saklıyorum.

Marcuse, teknolojik, araçsalçı rasyonalitenin insanın dürtülerine sokulduğunu ve bu dürtülerin yerleşik düzene uyum sağladığını dile getirmektedir (1991:56). Bu düşünüme dayanarak, bu çalışma bağlamında, bilgi kayıt ve depolamada dijital ortamlara başvurmanın kent gençlerinde, artık, bir dürtü halini almış olduğu saptamasını yapmak mümkündür. Zira görüşmelerde alınan yanıtlar, gençlerin, yeni medya aygıt ve ortamlarına, bilgiyi kaydetme ve depolama bakımından dereceleri çeşitlilik gösteren şekillerde ve kayıt ve depolama niteliklerden birisini ya da her ikisini birden kullanmak üzere başvurduklarını sergilemektedir. Nitekim cevaplarda yer alan şu nicelendirmelerle gençler aslında, bilgiyi kaydetme ve depolamada yeni medya araç ve ortamlarının yapay belleğine eklemlenme raddelerini açıkça gözler önüne sermektedirler: “Oldukça”, “çok fazla(ca)”, “fazla(ca)”, “en çok”, “elimden geldiğince çok”, “telefon ve bilgisayarımın hafızalarının yetebildiği kadar”, “sonuna kadar, olabildiğince, mümkün olduğunca”, “olabildiği kadar, bayağı”. Bu anlamda en çok uyum gösterilen mekanik belleklerin ise bilgisayar, telefon, USB, mail, Harici Disk, tablet, Whatsapp vs. olduğu bilgisi edinilmektedir. Gerçekleştirilen depolamaların ise, bilgisel olarak, mesajları, notları, fotoğrafları, konuşmaları, eski bilgileri, önemli ve gerekli bilgileri, ders notları ve slaytlarını vs.’yi kapsamakta olduğunu belirtmekte yarar görülmektedir.

Görüşmelerde gelen yanıtlar vesilesi ile elde edilen ve paylaşılması elzem olan bir bulgu daha bulunmaktadır. Şöyle ki, burada enteresan bir veri olarak, bu gençlerin elektronik olarak sakladıkları söz konusu bilgilerin içeriğini hatırlamayıp, sadece o bilgileri nerede, yani hangi dijital mecra da kayıt edip, depolayıp sakladıklarına dair bilgiyi kendi belleklerinde tuttukları açığa çıkarılmaktadır. Bu bulgu, kent gençlerinin

kendi bellekleriyle hatırladıklarının da, kayıtlı ve depolu bilgiye teknolojik erişim stratejilerine dair veriden ibaret olduğunu işaret etmektedir. Söz konusu durum da, bu gençlerin bellek ve hatırlamalarının yeni medya ürünlerine uyumlu ve güdümlü hale getirilmesinin ne denli ileri seviyeye taşındığının göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

VIII.IV. Bilgi İşlemlerinde Yeni Medya Aygıtlarından Yararlanma Nedenleri

Yeni medya endüstrisinin arz ettiği iletişim teknolojilerinin kullanılmasıyla iletişimin ivme kazanıyor olması olumlu karşılanabilecek bir olgu olsa da, sunduğu bellek imkânlarını kullanma vesilesiyle biyolojik belleğe dayalı hatırlama ediminde oluşan kısıtlılık ve zayıflık dolayısıyla negatif değerlendirilmeyi de hak etmektedir. Nitekim çalışmada varılan yerden dönüp bakıldığında önceki yanıtların gösterdiği gibi, kent gençlerinin hatırlama pratiklerinde de bu olumsuz durumun engellenemez biçimde tezahür ettiği su götürmez bir gerçektir. Yani bu gençlerin bilgilerini kaydedip, depolama ve o depodan araştırıp bulup geri getirmesi olarak tarif edilebilecek hatırlama işleminin artık, yeni medya temelli yapay bellek ürünlerinin işleyiş, yetenek, ilke ve sınırlarına tabi olduğu tespit edilen en temel bulgudur. Bilgiyi kaydedip, depolama ve o depodan arayıp bulma edimlerini içeren bilgi işlemlerini hangi yeni medya ürünleriyle yaptıklarını ve bunun nedenini öğrenme amaçlı bu soruyla elde edilecek verinin de, söz konusu tespiti tamamlayacağı düşünülmektedir.

Fizyolojik belleğin doğasına yabancı dijital bellek, kent gençlerinin yeni hatırlama aparatını teşkil etmektedir. Bu vesileyle hatırlama eylemi, git gide, bu genç bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerinin, öz yeteneklerinin ve ussal çabalarının dışı vurumu bir aktivite olmaktan uzaklaşmaktadır. Böylelikle gençlerin hatırlama durumları da, artık, bir yeni medya ürününe tek parmakla yapılacak tıklama ile depolardan bilgilerin bulunup önüne serilmesini sağlayacak bir faaliyete sıkıştırılmaktadır. Öyle ki görüşme yapılan gençlerden hepsinin, bilgiyi kayıt, depolama ve arayıp bulma dizisi olarak hatırlama

ediminde çeşitli dijital cihazları ve ortamları kullanıp kendi belleklerine dışsal hale geldikleri saptaması, aşağıda sıralanan yanıtlarla daha aşık hale gelmektedir. Zira bu gençlerin hepsinin, bilgiyi kayıt, depolama ve arayıp bulmayı içine alan bilgi işlemlerinde kendi bellekleri yerine birden çok dijital aygıta başvurmakta oldukları görülmektedir.

Araştırmada kent gençlerinin üçünün bilgiyi kaydetmek, depolamak ve arayıp bulmak işlemlerini yapma bakımından bilgisayar ve telefon aygıtlarının denetimine tabi olarak kendi hatırlamalarını edilgin kıldıkları saptanmaktadır. Bu gençlerden biri olan DERYA, “bilgiyi depolamak için bilgisayar ve telefondan faydalanırım. Neden dersem, büyük konfor yaratıyor olması ve bu araçların depolama ve arama için avantaj olması” paylaşımını yapmakta ve konfor ve avantaj arayışını dijital hatırlama tercihinin bahane etmektedir. MÜGE, “bilgiyi kaydetmek ve depolamak ve bulmak için bilgisayarım ve telefonumdan yararlanırım. Nedeni ise, e, erişim kolaylığı olduğu için, hızlı, bilgiye kolay ulaşmayı sağladığı için” diye konuşmakta ve bilgiye hızlı ve kolay erişim isteği ile hatırlamasını dijitalliğe teslim etmektedir. CEM, “bilgi kaydı ve depolaması konusunda bilgisayar ve telefondan yararlanırım. Bunun nedeni ise ulaşmanın, bulmanın daha kolay ve pratik olması, aradığıma bundan kolay ulaşmam” ifadesiyle, dijital belleğin rehberliğini kabulünü kolaylık ve rahatlık bahanesiyle haklı gösterme çabasıdır. Bilgisayar ve telefonun kullanmada onlarla birleşen ve ek olarak Whatsapp’ı da bu işlemlerde kolaylık için kullanan AYŞE ise, “kayıt ve depolamada en çok bilgisayar, telefon ve Whatsapp. Nedeni, kolayca ve istediğimde o bilgiye gidebilmem” demektedir.

Kent gençlerinin bilgiyi kayıt, depolama ve onu arayıp bulma edimi bakımından yeni medya ürünlerinin yeteneğiyle sınırlandırılmasının bir başka tezahürünü üç genç, bu işlemler için telefon, bilgisayar ve tablet kullanmalarıyla üretmektedir. Söz gelimi BERNA, “bilgiyi kaydetmek, depolamak ve bulmak anlamında genellikle telefonumu, bilgisayarımı ve tabletimi sürekli kullanıyorum. Çünkü böyle bilgi saklamak garanti

oluyor, kolay erişmek garanti oluyor” demektedir. BERNA, bilgiyi saklama garantisi ve kolay erişim gerekçeleriyle dijital hatırlamayı meşrulaştırmaktadır. Bilgiye kolay ulaşma ve bilginin elinin altında olması gerekçesiyle dijital hatırlamaya sarılan EMEL, “bilgiyi kaydetmek, depolamak ve bulmak için daha çok bilgisayar, telefon ve tablet kullanırım. Çünkü bunlardan bilgiye ulaşmak çok kolay oluyor, hep elimin altında yani” yanıtında bulunmaktadır. Bilgisayar, telefon ve tablete ek olarak Harici Disk de kullanan UFUK, “bilgisayar, tablet, telefon ve Harici Disk kullanıyorum. İleride gerekince bakmak için, araştırıp bulmak için yani bunlarda saklıyorum” demektedir. UFUK, ilerde gerekince bakma arayışı ile de, dijital hatırlama işleyişinin tam olarak göbeğine yerleştiğini teyit etmiş olmaktadır.

Çalışmada yer alan iki kent gencinin bilgiyi kayıt, depolama ve o depolardan bulma süreçlerinde ortak olarak, telefon, bilgisayar, telefon galerisi ve mailden faydalanyor olması, kent gençlerinin hatırlama edimlerindeki yeni medya temelli yapay belleğin manipölasyonuna dair başka bir kanıttır. Örneğin FEYZA, “kayıt, depolama ve bulma için telefon, bilgisayar, telefon galerisi, mail vazgeçilmezim. Sebebi, bir sürü bilgiyi biriktirmeme ve öğrenmeye yardım ettiği için diyebilirim” anlatımında bulunmaktadır. Bununla ortaya koyduğu bilgiyi biriktirme ve öğrenmede yardım istenciyle de, söz konusu manipölasyonu pekiştirmiş sayılmaktadır. Telefon, bilgisayar, telefon galerisi, mailin yanında Flash bellek ve Google Drive’ı da bu işlemde kullanan ÖMER ise, güvenlik ve bilgiye çabuk ulaşma yönelimiyle hatırlamasını yeni medyanın mekanik belleğinin yönlendirmesine rıza göstermiş durumdadır:

Bilgiyi kaydetmek ve depolamak, bulmak için bilgisayarımı kullanırım. Bunun dışında telefon, telefon galerisi, mail de kullanırım. Çünkü daha güvenli olduğu için. Yine, Flash bellek ve Google Drive da bunun için kullanıyorum. Çünkü bilgiye çabuk ulaştırıyor.

Görüşmeci iki gencin bilgi kayıt, depolama ve onu araştırıp bulma edimi için akıllı telefon, bilgisayar, mail, USB ve CD'ye başvurmaları, kent gençlerinin hatırlama aktivitelerinde dijitalliğin kılavuzluğuna sığınmalarının bir diğer yeniden canlandırılmasıdır. Söz gelimi TUĞÇE, bilgiyi hatırlamada rahatlık, pratiklik, hız ve elinin altında tutma bahaneleriyle bu kılavuzluğa razı gelmekte ve şunu söylemektedir:

Bilgi kaydetme ve depolama ve bulmak için akıllı telefon, bilgisayar, mail, USB, CD kullanırım. Nedeni, rahatlık sağlıyor diyebilirim. Ha, bir de, pratik oluyor, hızlı oluyor. Aradığında ulaşılır olduğu için, elimin altında hazır olduğu için bunları kullanırım.

Onunla eş alet kullanımı yapan OĞUZ ise, Hard Disk'i de bu faaliyet için tercih etmekte ve bilgi kaybını önlemek için bu yapay hatırlama metodunu içselleştirmektedir:

Bilgiyi kaydetmek, depolamak, araştırıp bulmak için genelde akıllı telefon, bilgisayar kullanırım. Onların dışında, e-mail, USB'yi, bazen de CD kullanıyorum. Çok zaman Hard Disk kullandığım da olur. Bilgi kaybolmasın, ne olur ne olmaz diye bunlara koyarım.

Görüşmeye katılım gösteren gençlerin ikisinin, laptop, mail, cep telefonunda notlar ve galeri ve USB ürünlerini bilgiyi kaydetme, depolama ve onu arayıp bulma amaçlı kullanımları, kent gençlerinin hatırlamalarının dijital belleğin kısılcasına alınmasının bir başka göstergesidir. Bu gençlerden birisi olan SELİM, “bu anlamda en çok laptop, mail, cep telefonunda notlar, galeri, USB kullanıyorum. Böylece bilgilerim kalıcı oluyor” cevabını vermekte ve kalıcılık arayışı ile bu kısılcaya yakalanmış olduğu düşünülmektedir. İREM ise, pratiklik elde etme dürtüsüyle hatırlamasını dijitalliğin emrine vermiş gözükmektedir:

Bilgi kaydetmek için telefon galerisini, not uygulamasını kullanırım. Laptop, tablet, USB ve mailimde de kaydederim bilgileri. Yani bilgilerimi kayıt, depolama ve bulurken bunları kullanırım. Çünkü pratiklik yaratıyor.

Çalışmada kent gençlerinin bilgi kaydetme, depolama ve onu depodan araştırıp getirme şeklinde yürüyen hatırlama işlemi bakımından yeni medya bellek komutlarına uyumlu hale gelmelerinin bir örneği de, iki görüşmecinin sergilediği USB ve mail kullanma rutini olarak tespit edilmektedir. Bunlardan biri olarak GİZEM, bu şekilde bir hatırlama ediminin güdümünü kabul etmesi halini, bilgide güvenlik istenci ile savunmaktadır:

USB'den, mailden yararlanıyorum bu anlamda. Çünkü daha güvenli. Aslında mail bu anlamda daha güvenli. En azından silindi, virüs girdi derdin yok.

Mail ve USB kullanmakta onunla ortaklaşan, ek olarak Hard Disk, CD'yi de bu türden işlemde kullanan NECİP ise, bilgi kayıpları yaşamamak gayesi ile dijital hatırlamaya uygun hareket tarzını benimsemektedir. Bu manada NECİP, “mail, Hard Disk, CD, USB teknolojilerini kullanıyorum bilgi depolama ve arayıp bulma için. Çünkü bunlarda, yani önemli bir durum olmadıkça, kayıp olma durumu daha az” demektedir.

Bilgiyi kaydetme, depolama ve o depodan arama eylemlerinin aktive ettiği hatırlama işleminde yeni medya güdümlü yapay belleğin yönlendirmelerine rıza göstererek yapay hatırlamanın edilgin halkası olma konumu, kent gençlerinde tespit edilen geçerli bir durumu oluşturmaktadır. Bu gençler için edilgen hatırlamayı realize eden bir diğer değişken de, iki görüşmecinin söz konusu işlemde Harici Bellek, Hard Disk ve USB'den faydalanma halleridir. Bunlardan ŞEYDA, geniş hafıza ve yol göstericilik arayışını tatmin etme ile bu edilgin konumuna da meşruiyet yaratmış gözükmektedir:

Bilgi kaydı ve depolama ve aradığımda bulmak için en çok Harici Bellek'ten, Hard Disk'ten, USB'den faydalanıyorum. Çünkü burada daha fazla bilgi saklanabiliyor. Çünkü hafızası çok geniş. Çünkü yol gösterici oluyor.

Onunla eş yönelimli HAKAN ise, bilgi kayıplarını önleme amacını paylaşmakla bu konuma razı gelmesine bir haklılık zemini aramaktadır:

Hard Disk, Harici Bellek kullanırım. Bunlar dışında USB kullanırım. Yeni olarak da sanal depolamayı kullanmaya başladım. Bunları bilgi kayıpları yaşanmasın diye yapıyorum.

Kent gençlerinin bilgiyi kayıt, depolama ve arayıp bulma bakımından yeni medya destekli belleğin hatırlama koşullarına eklemli olma halinin bir başka örneği de, iki görüşmeci gencin Bulut Hesabı, Harici Disk, USB ve Harici Bellek kullanmada ortaklaşması üzerinden yaşanmaktadır. ZEYNEP, bilgi kayıplarının az olması ve aranana hemen ulaşma düşüncümü ile bu yapay hatırlama mekanizmasına eklemli hale gelmektedir:

Depolama için, Bulut Hesabı, Harici Disk, USB’lerden yararlanıyorum. Harici Bellek cihazları daha kullanışlı oluyor. Bilgi kayıpları daha az oluyor diye bunları kullanıyorum. Çünkü aranana hemen ulaşmayı sağlıyor.

Bu ürünlere ek olarak CD’yi de bu işlemde kullanan RIFAT da, kolaylık, zaman kaybı yaşamama ve bilgiyi elinin altında tutma istenci ile bu yapay hatırlamanın söz sahipliği durumunu pekiştirmektedir:

Bulut teknolojisi, Harici Disk, Harici Bellek, USB, CD kullanıyorum depolamada ve bulmada. Öyle kalsın diye bunu yapıyorum. Niye, çünkü, elimin altında. Bunun dışında, kolay ve zaman almıyor.

Onlarla tek ortak noktası bilgi depolama ve bulmada Bulut Hesap kullanmak olan YAĞIZ ise, her yerden ulaşma özelliğine cezb olarak bu mekanik hatırlama işleyişine yerleşmektedir. YAĞIZ, “özellikle Bulut depolama ortamlarını kullanıyorum. Her yerden ulaşma imkânı olduğu için bu sistemleri tercih ediyorum” yanıtında bulunmaktadır.

Yukarıda serimlenen verilerden hareketle kent gençlerinin, istisna olmadan, kendilerini sarmalayan yeni medyanın ileri teknolojik ürün ve uygulamalarının sunduğu bellek, kayıt ve depolama imkânlarını kullandıkları görülmektedir. Her türlü enformasyonu dijital mecralar vasıtasıyla kaydetme, depolama, biriktirme ve arayıp bulma şeklindeki bilgi işlemleri ile de bu gençlerin, dijitalliğin emrine girerek bilgiyi hatırlamayı garantilemekte oldukları kesinleştirilmektedir. Bu çerçevede, bilgiyi kayıt, depolama ve onu arayıp bulup getirme şeklinde sıralanan hatırlama işleminde en çok itimat gösterilen yapay hatırlama aygıt ve ortamları ise, bilgisayar, telefon, tablet, Whatsapp, USB, CD, Harici Bellek, Harici Disk, Bulut Hesabı, Google Drive olarak saptanmaktadır.

Yeni medya teknolojilerinin bellek rolü gören ve yukarıda isimleri zikredilen aygıt, ortam ve uygulamalarını kullanmaları, bu gençlerin biyolojik belleğinin hatırlama işleyiş dengeleri yerine dijital bir hatırlamayı egemen kılmaktadır. Böylelikle bilginin kayıt, depolama ve o depolardan araştırılıp bulunması şeklinde varoluş gösteren hatırlama işleyiş dizgesini, standart, mekanik ve statik bir bellek yapısı ve onun yapay hatırlama niteliğine hapsedmektedir. Bu gençlerin kendi fizyolojik belleklerinin kayıt, depolama ve bulma işleyişini kullanmakla en çok başarılı olacakları hatırlamanın içeriğinin de, yine bu dijital ürünlere dair olacağını tahmin etmek güç değildir. Çünkü bu gençlerin kendi bellekleriyle çabalayarak yaptıkları en kolay hatırlama ediminin içeriğini de, bilgiyi hangi yeni medya mecrasında kayıt, depolama yaptıkları ve hangi elektronik mecra vasıtasıyla arayıp bulabileceklerine dair verinin oluşturduğu tespit edilmektedir. Bu saptamayı da, kent gençlerinin bellek ve hatırlama döngülerinin yeni medya teknolojik belleğe uygun ve güdümlü işleyiş seyrine sokulmasının bir başka biçimi olarak kabul etmek akla yatkın bulunmaktadır.

IX. Hatırlamada, Unutmada, Veri Kaybında Ve Arşivlemeye Güvende Yeni Medya

Bu ana başlık altında sıralanan alt başlıklar, araştırma bakımından varılan son aşamanın ikinci ve son basamağını teşkil etmektedir. Burada, görüşmeye katılım gösteren kent gençlerinin yeni medya aygıtlarına hatırlama ve unutma bakımından atfettikleri öneme, varsa gençlerin bu bellekler bağlamında oluşan veri kayıp deneyimlerine ve gençlerin internet arşivleme ortamlarına ve bunlardaki arşivlenmiş verilere olan güven durumlarına dair sonuçların netliğe kavuşturulması yoluyla en nihai tespiti ulaşılmak temel erektir. Bu bakımdan bu ana başlık altında, görüşme sorularındaki otuz bir, otuz iki ve otuz üçüncü sorulara gençlerden gelen cevaplar alt başlıklar dahilinde sıralanmaktadır.

IX.I. Yeni Medya Aygıtlarının Hatırlama Ve Unutma Bakımından Önemi

Genç insanlar yeni medya teknoloji ile bellek ürünleri kullanmakla, hatırlama işlemlerini çok katmanlı ve yüksek kalite ve performanstaki bir etkinlik düzeyine taşıyarak sürdürme olanağına sahip hale gelmektedir. Ancak ne var ki dijital bellek kolaylıklarını kullanma ile yürütülen hatırlama faaliyetinin bu gençleri, örtük bir biçimde, dijital bellek tutsaklığına dönüştürmesi de, ne yazık ki onların farkında olmadıkları bir gerçektir. Zira görüşmede şimdiye kadar edinilen veride ortaya çıktığı gibi bu gençlerin dijital aygıt ve uygulamaları kullanmayla sağladıkları hatırlama durumunu kimi zaman sanki kendi biyolojik belleklerinin bir marifetiymiş gibi değerlendirmeleri de, bu farkında olmamaya bir kanıttır. Söz konusu bellek teknolojilerini kullanıma sunan sistemin ürünlerinin tercih edilme oranını maksimize etmek adına getirdiği vaatlerin cazibesine kapılan bu gençlerin, o vaatleri kullanım gerekçesi olarak benimseyip sahiplenmelerinin söz konusu tutsaklığı görmelerini engellemekte olduğuna inanılmaktadır.

Yukarıda ortaya konulan düşünüm temel alınarak, kent gençlerinin hatırlama edimi bakımından dijitalliğe esir olduklarını anlamalarını neyin ve hangi gerekçelerinin engellediğini görmek için, onların bu yapay belleğin hangi niteliğini sahiplendiğini öğrenmek de elzem olmaktadır. Dolayısıyla da görüşmecilerden yeni medya aygıtlarının

bellek, hatırlama ve unutma açısından taşıdığı önemi üç maddede belirtmeleri istenmektedir. Gelen yanıtlar hemen hemen aynı kapıya çıkmakta olduğundan, çalışma açısından bir karmaşıklık oluşmasını engellemek adına en fazla kesişen cevaplar bir arada serimlenmektedir.

Kent gençlerinin bellek ve hatırlamalarının yeni medya mecraları kaynaklı hatırlama dinamiklerinin esaretinde olduğunu görmelerinin önündeki engellerden biri, dört gencin cevaplarında kesiştiği mantıkta açık hale gelmektedir. Ki o da özet bir formla, sınırsız bellekli yeni medya ortamlarında bilginin kaybolmaması ve güvende olmasının hatırlamayı desteklediği düşüncesi ile yapay belleğe cezbolma halidir. Bu manada AYŞE, “bir, güvenli bu anlamda, bilgi kaybolmuyor; iki, hatırlama konusunda iyi; üç, bellekleri sınırlı değil” olarak cevap vermektedir. Aynı doğrultuda YAĞIZ, “yeni medya aygıtlarının benim için bu bakımdan önemi, bellek miktarının fazla olması, sınırının olmaması ve bilgi güvende olduğu için hatırlamayı artırmasıdır” biçiminde kısaca kendini ifade etmektedir. ZEYNEP’in de eş güdümlü düşünümü şu ayrıntıdaki bilgiden elde edilmektedir:

Birincisi, yeni medyada hazır olan bilgiye ulaşma çok kolay oluyor. İkincisi, hatırlamak artık daha garanti oluyor. Unutma olmuyor ve bu güvenli oluyor. Üçüncüsü de, belleği sınırsız ve birden çok, farklı farklı kayıtlı bilgiye ulaşabiliyoruz.

Onlarla aynı mantık zemininde buluşan OĞUZ ise, bu fikrini şu beyanıyla açmaktadır:

Burada, önce, yeni medya araçları hatırlama açısından çok iyi. Her şeyi hatırlayabiliyor. İki, unutma şansı yok oluyor. Unutsa, kaybetse bile, bilgiyi geri getirmek, kurtarma şansı çok yüksek. Bu açıdan da güvenli. Üçüncü de, sınırsız bellek ve her şey kalıyor, kalıcı oluyor.

Yeni medya bellek özelliklerini kullanmanın hatırlama edimlerini bu teknolojik ürünlerin işleyiş düzenine hapsedtiği durumunun bu gençlerce algılanmasını önleyen bir

başka unsur, üç görüşmecinin yaşadığı bir yanılsamasından ileri gelmektedir. Bu yanılsama da, bu gençlerin, dijital ürünlerle oluşan her şeyi hatırlama halinin ve unutmanın olmaması ya da nadirleşmesi durumunun sanki kendi fizyolojik belleklerinin bir eseri olduğu duygusunu, zımni olarak, yaşamalarıdır. Bu gençlerden BERNA, “yeni medya, bir, bilgiyi uzun süre saklıyor ve garanti hatırlıyorum; iki, istenen bilgi kolay ve anında bulunuyor; üç, unutmak yok oluyor” şeklinde bu yanılsamayı belli etmektedir. MÜGE, “bir, kendim için önemli olan şeyleri ona kaydedip hatırlamam önemli; iki, bilgileri unutmam olmuyor, hemen ulaşmak önemli yarar sağlıyor ve üç, ders notlarımı kalıcı, bir arada tutmak, süreklilik sağlamak için de önemli ve gerekli” ile bu yanılgı durumunu açığa vurmaktadır. Onlarla aynı handikapta olan EMEL ise, bu durumunu şu aktarımıyla ele vermektedir:

Üç önemi söylersem, evet, a) Hatırlamam rahatlıyor. Fotoğraflarımı görüp olanları hatırlayabiliyorum örnek. b) Bilgileri kaybetme zor oluyor. Çünkü dosyalar birçok yerde oluyor, bilgisayar, USB falan. c) Unutma olmuyor.

Yukarıdaki gençlerinkine benzer bir yanılgı içerisinde olması dolayısıyla hatırlamasını yeni medya kaynaklı bir belleğin kontrol ettiğine dair farkındalıktan uzaklaşmakta olan gençlerden biri de, TUĞÇE kodlu görüşmecidir. TUĞÇE’nin yanılgısını, dijital ürünlerin realize ettiği unutmanın olmaması durumunu kendi biyolojik belleğinin yerine getirdiği bir iş olarak görüyor olması şeklinde formüle etmek mümkündür. TUĞÇE, bu yanılsamasını şu bildirimle birlikte ortaya koymaktadır:

Şimdi, a) Hatırlamayı kolaylaştırıyor. Hatırlamak, istediğim her şeyi kaydedip daha sonra kolay hatırlamayı sağlıyor, yani. b) Geniş hafızası var. İstediğim bilgiyi koyabiliyorum. Böylece unuttuğum olmuyor ve unutma olasılığım düşüyor. Bu kadar.

Kent gençlerinin, dijital bellek olanaklarını kullanmanın hatırlama edimlerini bir mekanik belleğin manipülasyonuna tabi ettiği gerçeğinin farkında olmasına bir engel de,

üç gencin durumundan kaynaklanmaktadır. Bu da, onların yanıtlarında, yeni medyanın geniş ve sınırsız belleğine daha fazla güven atfetmeleri ve yukarıdaki gençlerle ortak yanılsamayla dijitalliğin hep hatırlama ve unutmama niteliğini, zımni biçimde, kendi fizyolojilerinin bir getirisi gibi içselleştirmeleridir. O gençlerden ŞEYDA bu manada, “en başta, hatırlamam kolaylaşıyor; ikinci, geniş bellekleri var ve kendi belleğimden yapabileceğimden daha fazla bilgiyi kaydetmeyi ve saklamayı sağlıyor; üç, unutmayı köreltiliyor” şeklinde veri sunmaktadır. Aynı durumu paylaşan İREM, bunu, şu düşünceleriyle açık etmektedir:

Birinci olarak, her şey kayıtlı. İstendiğinde girip bakabiliyorsun. Dolayısıyla unutmam mümkün olmuyor artık. İkinci olarak, artık her şey hatırlanıyor. Unutma şansı olmuyor. Üçüncü olarak, bellek sınırsız oluyor, artık.

Keza ÖMER de onlarla aynı güdümdeki yanıtında görüşlerini şunlarla ayrıntılandırmaktadır:

Öncelikle, yeni medya araçlarının geniş belleklerinin olması büyük avantaj. Böylece hatırlamayı sağlıyor. İkincisi, pratik olması, hemen hatırlamam önemli bir avantaj. Üç, geniş bellekleri var. Çok alet var, telefon, bilgisayar, tablet falan. Böylece unutma riskim hiç yok gibi. Yok yani.

Yeni medya belleğinden faydalanmanın hatırlama edimlerini teknolojik bir hatırlama işleyişinin yönetimine mahkûm etmesi gerçeğini kent gençlerini görmekten alıkoyan bir diğer faktör, üç gencin cevabında çıkarsanan örtük duyguda açık hale gelmektedir. O da, bu gençlerce, cevaplarındaki ifadelerle, yeni medyanın geniş belleğinin kendileri yerine ya da kendileri için hatırlaması ve böylece unutmamayı mümkün kılmasına örtük olarak duyulan hayranlık ve şükran duygusudur. Söz gelimi SELİM, “a) Benim yerime hatırlıyor; b) Hatırladığı için hayatımı kolaylaştırıyor; c)Unutmayı imkânsız hale getiriyor” biçiminde bu duyguyu sezdirmektedir. RIFAT, “bir, yeni bir bellek yaratıyor ve benim için hatırlıyor; iki, hatırlamayı her zaman sağlıyor; üç,

asla unutmuyor ve bunun için kullanıyorum” ile hayranlığını örtük biçimde aktarmaktadır. FEYZA’nın da aynı hissi besliyor olduğu fikri, paylaştığı şu bilgilerden elde edilmektedir:

İlki, yeni medya, hep hatırlıyor, unutmuyor. Ben unutsam da o hatırlıyor ve bana da hatırlatıyor. Kolaylık bu. İkincisi, bilgi silinse de ana bellekte hep kalıyor. Buna bir şekilde ulaşabiliyorum, yani. Üçüncüsü, çok geniş bellek sunuyor, yeni medya.

Kent gençlerinin hatırlama işleyişleri bakımından bir yapay belleğin kıskacında olmaları halinin farkında olmalarının önündeki bir diğer engel durum, üç gencin cevabında saklıdır. O durumu da, bu gençlerin her şeyi akılda tutmanın imkânsız olması yakınmasına ve bahanesine sığınarak bu ürünlerin hatırlama bakımından yarattığı pratiklik ve kolaylığa sorgusuzca teslimiyet halleri olarak özetlemek mümkündür. Söz gelimi kolaylık ve pratiklik arayışındaki CEM, “bir, hatırlama konusunda pratik oluyor, uğraştırmıyor. İki, her şey akılda kalmıyor ve kolaylıkla ulaşmam ve hatırlamam konusunda yardım sağlıyor” olarak durumunu bildirmektedir. Aynı şekilde DERYA da, kolaycılığı temel alan görüşünü şu yorumuyla ortaya koymaktadır:

Birincisi, hatırlamam gereken bilgileri bir arada tutmaya, biriktirmeye yarar. Bu bilgilerin düzenli olmasını sağlar. İkincisi, her şeyi akılda tutmak zor. Kendi belleğimi kullanarak aklımda tutamayacağım bilgileri içerir. Kısacası işimi kolaylaştırır. Üçüncüsü, özetle, hatırlama bakımından büyük avantaj bence.

Aynı şekilde kolay hatırlama ve her bilginin önüne serilmesine cezbolan GİZEM, yanıtında şu ayrıntıları vermektedir:

1) Çoğu şeyin akılda durması imkânsız. Uzun süreli, varlığını unuttuğum bilgileri karşıma çıkarıp hatırlatıyor. 2) Artık, her şeyi kolay hatırlama imkânı var. Lazım olan her bilgi önüme gelebiliyor. c) Bilgi sahibi olmamı sağlıyor yeniden. Bu anlamda öncülük ediyor.

Gençlerin yeni medya belleğini kullanmakla aslında hatırlama edimi bakımından dijitalliğe mahkûm olduklarını anlamalarına engel bir başka durum da, üç görüşmecide mevcut olan teslimiyeti baştan kabullenmiş düşünüş tarzıdır. O da öz olarak, yeni medya teknolojili belleğin her bilgiyi sunmayla hatırlamalarını ve unutmamalarını sağlaması nedeniyle rahatlık yaratması ve kendi belleklerini hatırlamak için uğraştırmanın ve zorlamanın gereksiz bir çaba olması düşüncesidir. Bu fikirdeki gençlerden UFUK, “bir, hazır bilgi oluyor ve beyin jimnastiği yapmamıza gerek kalmıyor ve iki, uzun süreli saklama oluyor ve her şey hatırlanıyor” yorumunda bulunmaktadır. HAKAN, aynı görüş açısını temel aldığını şunu söyleyerek belli etmektedir:

a) Hatırlamayı sağlıyor. b)Unutmayı zorlaştırıyor. c) İnsan hafızasının rahatlamasını sağlıyor, uğraşmasına gerek olmuyor. Her şeyi kafanda tutmak zorunda kalmıyorsun.

Keza NECİP de, aynı kaynaklı düşünümünden beslenen yaklaşımını şunu ifade ederek gerekçelendirmektedir:

Bir, kolaylıkla bilgilerime ulaşıp hatırlamamı sağlıyor. İki, unutulana bize hatırlattığı için, unutmamızı zorlaştırıyor. Yani artık her şey aklımda kalsın diye gereksiz yere yorulmuyorsun da. Üç, bu bellekte sınırsız kalıyor her şey.

Yukarıda anlatılanlara göz gezdirildiğinde kent gençlerinin, yeni medya aygıt ve mecralarının en çok hatırlama dinamiği açısından sunduklarını ön plana almakta ve önemsemekte olduğu görülmektedir. Bu bakımdan yeni medya teknolojili bellek ürünlerinin, kent gençlerinin bellek ve onun hatırlama işleyişini, gösterdikleri sürekli ve yoğun biçimdeki kullanım deneyimleri üzerinden kaçınılmaz olarak kuşatan, esir alan ve denetleyen bir değişken olduğu en temel tespittir. Kent gençlerinin yeni medyanın bellek, hatırlama ve unutma açısından vazgeçilmez gördükleri özelliklerinin cazibesine kapılarak yaşadıkları kimi durumlar, duygular ve yanılsamalar ise, bu kuşatılmışlık içindeki konumlarına dair farkındalıklarına engel yaratmaktadır. Burada bu gençlerin en büyük

yanılışı, sorunu ve belki de karmaşası da, çoğunluklu olarak, endüstriyel olarak yaratılan ve sunulan bu yapay, suni ve mekanik belleklerin hep hatırlama ve unutmama halini, sanki kendi fizyolojik belleklerinin iş görmesi sonucu başardıkları bir edimmiş gibi görmeleri, benimsemeleri, göstermeleri ve aktarmalarıdır.

IX.II. Bilgi Ve Veri Kaybı Veya Çökme Deneyimi

Gelişen ve yaygınlaşan yeni medya araç ve uygulamalarının garantörlüğünü kabul ederek hatırlama aktivitesi bakımından bu ürünlerin kontrolüne giren kent gençleri, bu yapay hatırlamanın devamı için söz konusu teknolojilere uyumlu ve güdümlü davranış benimseyip sürdürmeyi de onaylamış olmaktadır. Şöyle ki, her türlü bilgiyi her zaman hatırlamaya muktedir dijital teknolojilerin belki de en büyük handikapını, herhangi bir sebepten kaynaklı olarak belge ve veri kayıplarıyla her türlü içeriğin yitip gitmesi yaratmaktadır. Böylesine bir kayıp, yapay bir belleğin hatırlama gücüne tabi bir gencin her türlü bilgisini kaybedip yoksunluk ve bir çeşit bellek zayıflığı yaşaması anlamına gelmektedir. Bu nedenledir ki dijital belleklerin denetiminde hatırlamasına yön veren bu gençler, böyle bir olumsuzluğu yaşamayıp yapay hatırlama şartlarını sürdürmek ya da yaşadıklarında da ne yapabileceklerini planlamak bakımından o teknolojiyle uyumlulaşan davranış içine yerleşmeyi kabul etmiş demektir. Kent gençlerinin böyle bağlamda serimledikleri tutum ve davranışların niteliğini öğrenme gayesiyle de araştırmada, bilgi, belge ve verileri depolama bakımından kayıp ya da çökme vs. deneyimi yaşayıp yaşamadıkları ve yaşadılarsa buldukları çözümü yoklayan soru yöneltilmektedir.

Bellek, depolama ve hatırlama bakımından güven duydukları yeni medya bellek ürünlerinin işleyişlerinde oluşabilecek herhangi bir bozulma ile gençlerin onlara bağlı hatırlama işlemleri de sorunlu hale gelecektir. Nitekim değişik sebepler ve özellikle de çökme ile oluşan bilgi, belge kayıplarının, görüşme yapılan gençlerin çoğunluğu

tarafından sıkça yaşanan bir zorluk ya da sorun olduğu görülmektedir. Bunun için çeşitli dijital cihaz ve ortamlarda yedekleme yapma yollarına başvurdıkları, aşağıda serimlenen bulgulara ortaya çıkmaktadır. Bu gençlerin, aşağıda görüldüğü üzere, böyle bir zayıt yaşamamak için bilgi ve belgelerini sürekli surette yedeklemeleri de, söz konusu teknolojilere endeksli bir hatırlama düzenine uyumlu deneyimler içine yerleşmeyle oluşan davranış kalıbı olarak yorumlanmaktadır.

Hatırlamaları yeni medya ürünlerinin bellek becerilerine tabi kent gençlerinin bilgi, belge ve veri kaybı yaşamalarıyla hatırlama pratiğinde müşküle düşmelerinin bir örneği, iki genkte görüldüğü üzere telefonda oluşan çökme sonucu bilgiden yoksun kalma halidir. Bu durumu yeniden yaşamamak için hep ve devamlı yedekleme yapmakla da bu gençler, tekrar söz konusu teknolojilere endeksli davranmış olmaktadır. Bu gençlerden AYŞE, “evet oldu çökme, telefonumda ve fotoğraflarım silindi. Artık hep yedekliyorum” diye konuşmaktadır. Diğer görüşmeci FEYZA da, telefonda yaşadığı çökme ile oluşan kayıp deneyimini şu şekilde aktarmaktadır:

Kayıp, çökme sorunu yaşadım. Telefonuma güncelleme gelmişti. Telefon güncellemeyi kaldıramadı ve çöktü. Çözüm ise, fabrika ayarlarından başlamak oldu. Ama, her şeyim gitti. Fotoğraflar, rehberimdeki numaralar falan hep gitti. Ondan sonra devamlı yedekliyorum.

Yeni medya menşeli yapay belleklerde oluşan bir sorun sonucu bilgi, belge ve verilerin kaybolmasıyla, bunların iş görmesiyle hatırlamasını garantiye alan kent gençlerinin yapay varoluşlu hatırlama hallerinin devamı da sekteye uğramaktadır. Bunun bir örneğini, İREM kodlu genç tarafından deneyimlenmiş olan problem oluşturmaktadır. Yine telefon kaynaklı olan bu sorun, telefonun değiştirilmesi sonucunda oluşan bilgi zafiyetidir:

Bu anlamda bir kayıp yaşadım. Telefonumu değiştirdiince hafızamda kayıplar oldu. Galerimden resimler, müzikler silindi. Telefon numaraları gitti. Bir çökme durumunda bilgi kaybı tekrar yaşamamak için çeşitli kaynaklara

kaydedirim. Mesela artık, telefonumda, laptopumda, tabletimde aynı dosyayı, bilgiyi saklıyorum. Hepsi de bozulmaz herhalde.

Bu şekildeki cevabında İREM, “hafızamda kayıplar oldu” söylemi ile, yapay belleği kendi fizyolojisinin parçası bir bellekmişçesine içselleştirmekte, örtük olarak, bir nevi belleksizleştiğini beyan etmekte ve yapay belleğe olan bağılılık halinin bir başka tezahürünü yaratmaktadır. İREM’in böyle bir sorunun bir oluşması ihtimaline karşı telefonda, laptopta, tablette çoklu yedekleme yapması da, dijitalliğin koşullarına güdümlü davranış şeklidir.

Kent gençlerinin dijitalliğin kısıkacına giren hatırlamalarının ömrü, kullanılan yapay belleğin yaşamasıyla sınırlıdır. Söz konusu yapay bellekte sorun oluşmasıyla bu gençlerin de hatırlamaları bakımından zor durumda kalmalarının bir diğer şekli, bilgisayarın çökmesi sonucu yaşanan bilgi, belge ve veri kayıplarıdır. Bu kayıpları yaşamamayı garantilemek isteme ve bunun için artık hep yedekleme yapma da, yeni medya teknoloji ile hatırlamanın yapısına uyumlu davranış kalıbıdır. Böyle bir kayıp deneyimi yaşayan BERNA, hatırlamasında karşılaştığı sıkıntıyı şu şekilde izah etmektedir:

Evet, böyle bir kayıp yaşadım. Bilgisayarım çöktü. Geçmişteki fotoğraflarımı, anılarımı saklıyordum, onlar kaybolup gitti. Bu benim için bayağı üzücü oldu. Çözüm diye, bazı programlar sayesinde bazılarını geri edinebildim. Ama çoğu gitti. Attık bunu yaşamayayım diye hep yedekleme yapıyorum.

Bilgisayarında çökme sonucu veri kaybına uğrayan DERYA, bu tecrübeye dair şu paylaşımda bulunmaktadır:

Oldu. Her şeyi bilgisayarımda depoladığım için, bilgisayarım çöktüğünde tüm bilgilerimi kaybettim. Bu durum için çözümüm, formatlatma oldu. Ancak, bu olaydan sonra bilgisayarımın yanında flash bellek gibi depolama araçlarını kullanmayı arttırdım.

Onlarla aynı şekilde bilgisayar çökmesi kaynaklı bilgi kaybı yaşayan ZEYNEP, hatırlama durumunda oluşan bu açmaza dair şunları aktarmaktadır:

Depolama bakımından kayıp ve çökme olumsuzluklarını yaşadım. Lisans proje sunumuna üç hafta kala bilgisayarım çökmüştü. Silindiği için yeniden program satın almak zorunda kaldım. Lisans proje sunumum gitti, kayboldu. Çözümde, formatladım, projeyi de yeniden hazırlamak zorunda kaldım. Bir de işte, ofiste çalıştığım proje silindi. Geri kurtarmak için iki gün uğraş verdim, çözüm getirmek için. Şimdi hep yedekleme yapıyorum.

Hatırlama durumlarını yeni medya temelli belleğin teknolojik hatırlama işleminin yönetimine teslim eden kent gençlerinin, bu yapay belleğin işlemez duruma gelmesiyle kendi hatırlamalarının da tehlikeye düşmesinin bir başka örneği üç gençte mevcuttur. Onların yaşadığı bilgi kayıplarında cisimleşen bu durum ise, bilgisayara ya da laptopa virüs girmesiyle oluşan bilgi kaybı deneyimidir. Bu da, yine teknolojiye endekli olarak yedekleme davranışı geliştirmeyi doğurmuştur. Bu gençlerden EMEL, “evet, bilgisayarıma virüs bulaştı ve sistem gitti. Bilgilerimi kaybettim ve ondan beri USB’de bilgileri yedekliyorum” demektedir. ŞEYDA, böyle bir deneyimle yaşadığı bilgi zayıatına dair şunları paylaşmaktadır:

Evet, kayıp yaşadım. Öğrenciyken bilgisayarıma virüs girmişti bir kez. Önemli ödevlerimi, fotoğraflarımı ve müzik arşivimi kaybettim. Yedeklememiştim de. Bunun için artık her şeyi yedekleyerek, başka alanlarda kopyalayarak saklıyorum.

Onlarla aynı kökenli veri kayıpları sorunu yaşayan SELİM de, bu tecrübesini şöyle arz etmektedir:

Bir çökme yaşadım. Laptopuma virüs girdi. Çözüm için bilgisayarcıda format atma zorunluluğu oluştu. Müzikler, oyunlar kayboldu. Ama bilgisayarcı bazılarını kurtardı. Zaten artık Google Drive’ı bu yüzden kullanıyorum. Bilgisayara bir şey olursa bilgiler gitmesin diye.

Bilgisayar tabanlı mekanik belleğin hatırlama özelliklerini kullanıp hatırlamasını onu yönetimine devreden kent gençlerinin bu belleğin tahrip olmasıyla hatırlamalarında oluşan bir başka sıkıntı, OĞUZ kodlu gencin deneyiminde yapılanmaktadır. OĞUZ'un bilgisayarına su dökülmesinden kaynaklı bilgi, belge ve veri kaybı yaşadığı ve bu zorluğun tekrarlamaması için yedeklemeyi artırma yoluna gitmekle teknolojiye uygun davranışına hız verdiği tespit edilmektedir. OĞUZ, bu tecrübesini şunlarla ortaya koymaktadır:

Oldu, eski bilgisayarına su döküldü birkaç yıl önce. Bilgisayar dondu. Her şeyim, fotoğraflar, bilgi dosyaları gibi her şey komple gitti. Üstelik, giden bazı şeylerin içinde ne olduğunu bilmiyorum da. Bilgisayar bir daha açılmadı, çalışmadı, zaten. Çözüm için ne yaptıysam olmadı. Yani açamadım. Allahaan USB ve Disk'lerde kayıtlı şeyler vardı. Şimdi tecrübeliyim. Artık, daha çok, her bilgiyi, ne varsa yedekliyorum, tekrar bir zorluk olmasın diye.

Dijital bellek ürünleri kullanmakla hatırlama edimleri bakımından bu teknolojik ürünlerin işleyiş mekanizmasına entegre olan kent gençlerinin, bu mekanizmanın işlemez hale gelmesiyle hatırlama hallerinde baş gösteren başka sıkıntı, üç gencin tecrübesinde sabitlenmektedir. Bu da, bilgisayarın bilinmeyen bir nedenle aniden çalışamaz hale gelmesiyle veri kaybı oluşması durumudur. Söz konusu kaybın tekrarını önlemek için teknolojiye güdümlü yedekleme yapma davranışı gösterme, bu gençlerde de vardır. RIFAT, bu tecrübe ile yaşadıklarını şöyle dile getirmektedir:

Bilgisayarım beklemediğim bir anda kullanılmaz hale gelince birçok veri kaybı yaşadım. Kendiliğinden dondu, çalışmadı. Tabi ki formatlama yaptırdım. Bazı şeyler kurtarılabildi. Daha sonrasında yedekleme yapmayı adet edindim.

Aynı şekilde bir sorunla veri kayıpları yaşayan HAKAN, oluşan sıkıntıları şöyle ifade etmektedir:

Bilgisayarımda bilmediğim sorun oldu ve birden durdu. Çoğu şey gitmişti. Verileri kurtarmak için önce geri dönüşümü kullanıp format atmadan güvenli modda açtım, kurtarabildiğim verileri Harici Disk'e attım. Sonra tamamen format attım. Artık, her şeyi ama her şeyi yedekliyorum.

Onlarla aynı sorundan kaynaklı mağduriyeti bulunan NECİP ise, bu tecrübesini şu şekilde paylaşmaktadır:

Bilgisayarımda neden bilmiyorum aniden bütün bilgilerim gitmişti. Ama bazıları Harici Hardisk'teydi. Ama artık her şeyi oraya kopyalıyorum. Bilgisayara da format çektim.

Yeni medya teknolojilerinde oluşan arızalardan dolayı bu teknolojilerin bellek imkânlarına endeksli haldeki hatırlama edimleriyle kent gençlerinin zorda kalmalarının bir türevi de, UFUK kodlu gençte söz konusudur. Bu da, bilgisayar ve telefonda oluşan çökmelerden mütevellit yaşanan bilgi kayıplarıdır. UFUK, bu durumla ilgili kısaca şöyle konuşmaktadır:

Çok fazla yaşadım. Hem bilgisayar hem telefonda çökme oldu. Kayıplar tabi ki oldu. Bilgiler, dosyalar, fotoğraflar gitti. Hep format işlemleri ile olumsuzluğu çözdüm.

Dijital bellek aygıtlarının özelliklerinden yararlanarak yapay bir belleğin hatırlama düzenine tabi hale gelen kent gençlerinin, bu aygıtların bozulmasıyla hatırlama bakımından zorluğa düşmelerine bir diğer örnek, GİZEM kodlu görüşmecinin tecrübesinde açığa çıkmaktadır. Bu zorluk, USB'ye virüs bulaşması sonucunda belge ve bilgi kayıplarıdır. GİZEM de, bir daha böyle bir durumun tekrarlanmamasını sağlamak amacıyla yedeklemede kendince güvenli gördüğü yöntemler uygulamakla, diğerleri gibi, teknolojiye uygun davranış geliştirmiş olmaktadır. GİZEM, bu deneyimini şu bildirimi yaparak serimlemektedir:

Bu anlamda bir kayıp yaşadım. USB’me virüs bulaştı. Dosyalarımı kilitledi ve hiçbir dosya görünmüyordu. Formatlama, güncelleme yapıp dosyaların bir kısmını kurtarabildim. Dosyaların orijinallerinin bazıları bilgisayarda da yoktu. USB’de var diye silmiştim. Bu anlamda bir sıkıntıyı bir daha yamamak için her türlü şeyi kendime mail atıp orada tutuyorum kopyasını. Çünkü en güvenli bu.

Görüşmelerde, veri ve bilgi zayıfları yaşayan gençlerin yanı sıra herhangi bir kayıp yaşamadığını belirtenler de bulunmaktadır. Bu gençler, bunu yaşamamak adına baştan hassas ve ihtiyatlı davrandıklarını, yani gerekli önlemleri zaten baştan alıp bilgi ve dosyaları yedeklemeye bağladıklarını özellikle belirtmektedirler. Böyle bir vurguyu da, yapay hatırlamanın kontrolüne tabi bu gençlerin, hatırlama koşullarının güvenliği için söz konusu teknolojilere uyumlu davranmayı önsel olarak benimseyip sürdürmeleri olarak okumak olanaklıdır.

Bilgi, belge ve verileri depolama bakımından yaşadığı herhangi bir kayıp ya da çökme deneyimi bulunmayan görüşmeci genç sayısı, beştir. Bu gençlerden biri olan CEM, “hayır, şu ana kadar böyle bir sorundan kaybım olmadı. Ama, zaten, kayıp olmaması için ben yedekleme yapıyorum mailde, Flash’ta” demektedir. Bir diğer genç YAĞIZ, “herhangi bir veri kaybı yaşamadım ve çökme de olmadı. Yedekleme yaparım zaten” biçiminde vaziyetini özetlemektedir. Bir diğer görüşmeci MÜGE, “bir çökme ya da kaybım olmadı ve bu olmasın diye daha dikkatliyim. Bilgi ve veri kaybı yaşamamak, bunu önlemek için belgeleri, dosyaları yedekliyorum” paylaşımını yapmaktadır. Bir başka görüşmeci TUĞÇE, bilgisel kayıp yaşamama halini şu sözlerle paylaşmaktadır:

Bilgi, belge ve verileri depolamada herhangi bir kayıp yaşamadım. Çünkü bunun için gerekli önlemleri alıyorum. Dosyaları yedekliyorum. Bunu herhangi bir kayıp yaşamamak için yapıyorum.

Onlarla aynı şekilde bu türlü bir tecrübe yaşamamış olan ÖMER de, durumunu şununla belirtmektedir:

Şimdiye kadar bu anlamda hiçbir kayıp yaşamadım. Ama böyle bir kayıp riski her zaman var, tabi ki. Bunun için de bilgilerimi hep yedeklerim. Flash Bellek'te, mailde falan hep yedek dosyalarım var.

Gelinen nokta itibari ile bilgi ve veri kayıpları deneyimi ile hatırlama bakımından müşkülde kalma durumunun, görüşmeci gençlerin büyük bir bölümünün başına geldiği anlaşılmaktadır. Çünkü gençlerin -daha önceki yanıtlarından da çıkarsandığı üzere- yeni medyaya bellek, depolama ve hatırlama noktasında besledikleri güven tam olsa da, bilgi, belge ve veri depolamasında kayıp yaşama riskleri her zaman için mevcudiyetini muhafaza etmektedir. Zaten varoluşunu yeni medya teknolojilerinin bizatihi kendisine borçlu yapay ve mekanik bir bellek, her türlü nedenden bozulma ve aksamaya doğal olarak müsaittir. Böyle riskleri bünyesinde barındıran dijital belleğin hatırlama yeteneğine teslim olma halinin de, kent gençlerini bilgi ve veri kayıplarına maruz bırakarak hatırlama bakımından zorluk yaşamaya sürüklemesi olgusu da gayet anlaşılırdır.

Dijital aygıtların bozulması neticesinde bilgi, belge ve veri kaybı sorununun, görüşme yapılan gençlerin çoğunluğu tarafından tecrübe edildiği ortaya çıkmaktadır. Söz konusu sorunları yaşayan gençlerin, başlarına gelen bu duruma genelde çözüm buldukları ve veri kaybı yaşama halinin de gençlerde bu konuda ihtiyatlı olma gerekliliği duygusunu yerleştirdiği tespit edilmektedir. İhtiyatlı davranarak yapay hatırlama halini devam ettirmek ya da bilgi kaybı yaşadıklarında hatırlama bakımından zorda kalmamak için bu gençlerin veri yedeklemesi yapmaları da, o teknolojiye uyumlu davranış tarzını benimsemeleri demektir. Zira bu türden kayıp yaşayanlar bir daha böyle bir zayıat yaşamamak için artık, bilgi ve belgelerini çeşitli dijital ortamlarda yedekleme yoluna gittiklerini söylemektedirler. Herhangi bir bilgi ve veri kaybına karşı kendini güvene alma için –adeta bir paranoya biçiminde- her şeyi dijital olarak hep yedeklemelerinin de temelini, hatırlamama korkusundan aldığını düşünmek makul bulunmaktadır. Zaten

yedekleme yapıp bir veri zayıfatı yaşamayan gençlerin bu hallerinin de, hatırlamama korkusu duymalarından kaynaklı olduğuna kanaat getirilmektedir.

IX.III. İnternette Depolanmış Verilere Ve Arşivleme Ortamlarına Güven

Yeni medya sistemi, büyük veri mecralarını, kolaylık, pratiklik, rahatlık ve türevi faydalar ile bir cazibe merkezi haline getirerek kent gençlerinin araştırma ve bilgilenme faaliyetlerini bu ortamlara bağlı kılmaktadır. Bununla birlikte yeni medya veri elde etme ortamları da, bellek yönetiminde etkin bir konuma oturmaktadır. Bu bağlamda gençlerin dijitalliğe entegre bilgi edinme yönelimlerinde, internetteki veri alanlarının faal olduğu görülmektedir. Hal böyle olunca bilgiye ulaşmada bu gençlerin vazgeçilemez kaynağı konumu elde eden internetin, onlara kullanışlı bilgi sağlayıp sağlamadığı merak uyandırmaya başlamaktadır. Bu merakı gidermenin bir yolu olabileceğine karar verilerek de, internet ortamında depolanmış veya arşivlenmiş bilgilerin, belgelerin, verilerin gerçekliği ve doğruluğuna ve internetteki arşivleme ortamlarına güvenleri hakkında gençlerin görüşleri alınmaktadır.

Araştırmada geline bu son safhaya dek serimlenen verinin de gösterdiği gibi kent gençlerinin, internet dolayımı yapay, standart ve mekanik belleğin hatırlama gücüne ve yeteneğine güvenleri tamdır. Ancak aşağıda sıralanan yanıtlara bakılınca bu gençlerin çoğunun, internet ortamında depolanmış bilgilerin, belgelerin, verilerin içeriklerinin gerçekliği ve doğruluğu bakımından tam bir güven içinde olmadıkları da tespit edilmektedir. Ama ilginç bir şekilde, tam olmayan güvenlerine rağmen bu gençlerin, bilgi arama ve ele geçirme mecrası olarak interneti istisnasız ve vazgeçilmez bir suretle kullandıkları, böylece internetin enformasyonun örgütlenmesindeki söz sahibi konumuna katkı yaptıkları da saptanmaktadır. Bu bulguyu da bu gençlerin, yeni medya kaynaklı

yapay bellek ve hatırlama seyrine teslimiyet hallerinin başka kılıkta yeniden canlanması diye yorumlamak yanlış olmasa gerektir.

Sunduğu bilgi, belge ve verilerin gerçekliği ve doğruluğuna temkinli yaklaşıma karşın internetin, ilginç biçimde, kent gençlerinin bilgiye ulaşmalarında belirleyici olma konumunu sürdürmesinin bir görünümü, üç gencin cevabında mevcuttur. Bu üç gencin, internetteki bilgileri yüzde yüz doğru olduğuna inanmadıkları halde -hatta doğru ya da yanlış oranlarına dair yüzdeler sundukları halde- kullandıkları görülmektedir. Doğruluğuna güvelerinin tam olmadığı bir kaynağa itibar etmelerini de, her şeye ve her bilgiye kolayca, anında erişim türünden bahaneleriyle kabul edilir hale sokmaktadırlar. Bu gençlerden biri olan SELİM, kendini şöyle ifade etmektedir:

Ben, o verilerin, bilgilerin yüzde yüz doğru olduğuna inanmıyorum. Orada yazıyor diye yüzde yüz doğru olacak değil ya. Ne bileyim yüzde otuzu falan yanlıştır. Ama internetteki bilgileri kullanıyorum. Çünkü erişim kolay her bilgiye.

Aynı durumun içinde bulunan EMEL, bu konudaki düşüncesini şununla izah etmektedir:

İnternette depolanan bilgilerin hepsinin doğru olduğunu sanmıyorum. Ama yüzde altmış, yetmiş doğrudur. İnternetteki bilgilerin hepsi, yani yüzde yüzü doğru olamaz yani. Yanlış olanları da vardır. Ama yine de kullanıyorum bilgilenmek için interneti. Çünkü kolayca ulaşılabilir her şeye.

Onlarla paralel gerekçeler öne süren FEYZA, tam teslim olma anlamı içeren söylemleriyle durumuna şöyle açıklama getirmektedir:

İnternette depolanan bilgiler yüzde yüz doğru değildir. Ben bazılarını inanmıyorum. Yani yüzde sekseni falan doğru olabilir anca. Ama mecbur kullanıyorum. Ne yapacağım ki. Yani güvenmiyorum, ama kullanıyorum. Çünkü bilgiye anında ulaşıyorum. Ansiklopediye bakacak halim yok, yani.

İnternetin, verdiği bilgilerin doğruluğuna tam emin olunmadığı halde gençlerin bilgi edinme süreçlerini denetleme konumunu sürdürmesinin bir hali de dört görüşmecinin tutumunda yapılanmaktadır. Bu gençler, kendilerince ihtiyatlı tutumla, bilgi için internette tek bir kaynakla yetinmek yerine birkaç kaynaktan bakıp doğruluğundan emin olarak bilgiyi kullanmaktadır. İnternette çoklu kaynaktan sorgulama yapımlarıyla da bu gençlerin, yine internete bağımlı araştırma durumlarını devam ettirdikleri görülmektedir. Bu gençlerden biri olan CEM, “bu verilerin doğruluğundan tamamen emin olamam, ama kullanıyorum. Bunun için tek bir yere bağı kalmadan, birkaç yerden bakarım, sonra alır kullanırım bilgiyi” demektedir. Yine UFUK, “gerçek olduğuna kimi zaman inanmıyorum, ama bilgi için internete girerim. Bilginin gerçekliğini başka internet kaynaklarından araştırır ve doğruluğunu kanıtlamaya çalışırım, öyle alırım” şeklinde kendini anlatmaktadır. Keza işini kolaylaştırdığı savunmasıyla internette bilgilenmeye devam eden DERYA, şunu söyleyerek durumunu paylaşmaktadır:

Bazen araştırdığım bir konunun internette ne kadar doğru olduğu konusunda şüphe duyabiliyorum. Bunun için internette farklı kaynaklardan teyit etme yolunu seçiyorum. Yani bu ortamlara koşulsuz inanmıyorum. Bununla birlikte işimi kolaylaştırdığı için interneti kullanmaya devam ediyorum.

Onlarla aynı hareket formu içindeki OĞUZ da, geniş kütüphane olması ve her türlü bilgiye ulaşılması sebepleriyle internetten bilgi elde etmeyi sürdürmesini haklılaştırmaktadır:

İnternet ortamında depolu bulunan bilgiler çoğunluk yanııştır deniyor. O nedenle tek bir site ile yetinmemek lazım. Ben, beş-altı ayrı siteden görüp bilgilenmeliyim. Ama, interneti mecburen kullanıyorum. Çünkü, çok geniş bir kütüphane sunuyor. Her türlü bilgiye ulaşılıyor.

İnternet ortamlarındaki verilerin doğruluğuna sonsuz ya da sınırsız güven içinde olmama vurgusuyla, tıpkı yukarıdaki gençler gibi internette tek bir yere bağı kalmadan

birkaç kaynaktan bakarak doğru bilgiye ulaşan ve kullanan başka gençler de mevcuttur. Böyle bir durum üzerinden internete bağımlı bilgi edinme edimi sürdürmekte ortaklaşan görüşmecî sayısı ise, ikidir. Bu gençlerden biri olan HAKAN, durumunu şöyle olarak özetlemektedir:

Bazı yerlerde doğru bilgi olurken, bazı yerlerde olmuyor. O yüzden farklı kaynaklara bakmak ve aynı bilgi veriliyorsa almak gerek. Sonsuz güven yok yani. Ama interneti bilgi ararken tarıyorum tabi ki.

Diğer genç olan GİZEM, bilgiyi kolayca bulma savunmalı yaklaşımını şu şekilde sözleriyle belli etmektedir:

İnternetteki bilgilerin hepsi doğru değil. Yalan yanlış, çelişkili bilgiler de olabiliyor. Değişik kaynaklardan tarama yapmak gerekiyor bu yüzden. Her yerde aynı şey yazıldıysa, o bilgi doğrudur. Bu anlamda bu arşiv ortamlarına sınırsız güvenim yok. Ama kullanıyorum yine de. Çünkü bilgiyi kolayca buluyorum. Öte yandan her şey yanlış olacak diye bir şey de yok.

Yukarıda bilgileri dile getirilen gençlerle internetteki bilgi ve belgelerin doğruluğuna besledikleri güvenin sonsuz olmamasında ortaklaşarak, buna rağmen internetin bilgiye ulaşma süreçlerini yönlendirmesine müsamaha gösteren üç genç daha bulunmaktadır. Bu gençlerden biri olan TUĞÇE, yanıtında kendini şöyle ifade etmektedir:

İnternet ortamındaki bilgi, belge, verilere güveniyorum, ama, sonsuz bir güven değil bu. Bazen yanlış bilgiler de olabiliyor. Sabit bilgiye güveniyorum, ama yorumlara güvenmiyorum. Ama araştırma için internete bakıyorum.

Aynı yönelimdeki ŞEYDA, vaziyetini şöyle bir bildirim yapmak suretiyle ortaya koymaktadır:

İnternet ortamında karşımıza çıkan bilgilerin tamamen doğruluğuna sonsuz inanmıyorum. Forumlara inanmıyorum örneğin. Bu nedenle, güvendiğim için resmi siteleri takip ediyorum. Yani yine internete bakıyorum bilgi için.

Keza İREM de, pratiklik, kolaylık, kısa zamanda bilgilenme ve el altında tutma şeklindeki pragmatik mantıktan beslenen internet yönelimini, şununla arz etmektedir:

İnternet ortamındaki bilgilerin hepsi doğru olamaz. Yani, sonsuz güven duymuyorum. Her site güvenilir değil yani. Ama yine de internetten bilgi araştırması anlamında faydalaniyorum. Çünkü bu şekilde pratik, kolay oluyor. Kısa zamanda her şey öğreniliyor. Elimin altında oluyor her şey.

Araştırma kapsamında görüşülen gençlerden kimileri de, verilerinin doğruluğuna kanaat getirdikleri siteleri kullanmakla internetin bilgiyi örgütlemelerindeki aktif ve etkin konumunu yeniden üretmektedirler. Örneğin AYŞE bu manada, “belirli sitelere güveniyorum. Ortamda yanlış ve yalan bilgiler var tabi, ama yine de interneti bilgi için kullanıyorum ” demektedir. Onunla aynı şekilde ZEYNEP’in de, en kolay şekilde bilgiye bu yolla ulaştığı için internete bağımlı bilgilenme vaziyetini kabullendiği görülmektedir:

İnternette arşivli bilgi, belge ve verilerin doğruluğuna çok da güvenmiyorum. Evet yani öyle. Onun için bilgisinin doğru olduğuna inandığım siteleri tercih ediyorum. En kolay şekilde bilgiye bu yolla ulaştığım için internette bilgi edinmeyi tercih ediyorum.

İçinde Wikipedia’yı da barındıran internet mecralarını verdiği bilginin doğru olduğuna en fazla inandıkları için kullanarak bilgilenme yapan üç genç de, internetin yönlendiriciliğine bu anlamda tabi olmaktadır. Söz gelimi NECİP, “Wikipedia gibi doğruluğuna inandığım siteleri kullanıyorum ve diğer bilgi kaynaklarının doğruluğu konusunda şüpheliyim. Bazıları doğru, bazıları yanlış bilgi veriyor” diyerek yaklaşımını aktarmaktadır. RIFAT, “internetteki bilgilerin tamamen doğru olması imkânsız. Güvenilir olan kaynakları, daha önceki tecrübelerim ile bildiğim için, mesela, Wikipedia

kullanıyorum” olarak tutumunu dillendirmektedir. Onlarla benzer görüşteki MÜGE de, pratiklik gerekçesiyle internet kaynaklı bilgilenme edimi içine yerleşmektedir:

İnternet ortamında depolu bilgi ve veri için sadece Wikipedia’dakilerin doğruluğa, gerçekliğe sahip olduğuna inanıyorum. Ama diğer ortamlardaki bilgilerin doğruluğuna bazen inanmıyorum. Fakat gerektiği için internete bakıyorum. Pratik çünkü.

Görüşmelerde yer alan iki genç de, internetteki verilerin doğruluğu konusunda bir karar veremedikleri halde kullanmaya devam etmekle internet kaynaklı bilgi işlem sürecinin sürdürülebilirliğine yardım sağlamaktadır. Bunlardan biri olan ÖMER kodlu genç, kolaylık ve rahatlık niteliklerine cezboldarak ve yapacak bir şey olmadığı vurgusuyla söz konusu katkıyı yaratmaktadır:

Bu konuda karasız kaldığımı söyleyebilirim. Oradaki tüm bilgiler doğru diyemem, çoğu yanlış da diyemem. Ama bilgi için internete başvuruyorum. Yapacak bir şey yok. Çünkü, büyük kolaylık ve rahatlık.

Aynı şekilde BERNA da, ne yapabilirim savunmasına girerek edimini paylaşmaktadır:

Bunun için ne desem bilmiyorum. İnternetteki bilgiler açısından, evet çoğu zaman bilgiler doğru olmuyor, doğru bilgiler de var. Yani tam bir kararım, fikrim yok bunda. Mesela reklam içerikli bilgilere genelde güvenim diğerlerine göre daha az. Ama yine de bilgi edinmek için kullanıyorum interneti. Ne yapabilirim ki.

Yukarıda verileri paylaşılan tüm gençlerden farklı olarak YAĞIZ kodlu genç, internetteki verilerin gerçekliğine çoğunluklu olarak inandığını ve kullandığını söylemektedir. Böylelikle YAĞIZ, internetin, kent gençlerinin bilgi araştırma ve bulma edimlerindeki vazgeçilmez unsur oluşunun devamının garantilenmesini başka bir yönelimle üretmiş olmaktadır. YAĞIZ, “bu bilgilerin gerçekliğine çoğunlukla inanıyorum ve kullanıyorum. İnternet depolama ve arşivleme ortamlarının doğru

kullanıldığında güven açısından herhangi bir sorun çıkaracağını sanmıyorum” şeklinde yorumunu dile getirmektedir.

Varılan yer itibari ile bir depolama ortamı olarak internetteki içeriklere duyulan güven ve interneti bilgi için kullanma konusunda kent gençlerinin sergiledikleri ikircikli tavırlarıyla sıra dışı bir konuma yerleştiklerini saptamak mümkündür. Şöyle ki, bu gençlerin, internet ortamında depolanmış veya arşivlenmiş bilgilerin, belgelerin, verilerin gerçekliği ve doğruluğu konusunda tam bir güven duyma durumlarının olmadığı tespit edilmektedir. Bu bağlamda, bazı bilgilerin doğru ve bazı sitelerin güvenilir bulunduğu görülmektedir. Lakin hal böyle iken her şeye rağmen ve ne olursa olsun bu gençlerin, bilgi arama, bulma ve elde etmede internete vazgeçilmez bir suretle bağlı hale geldikleri de ortaya çıkarılmaktadır. Gençlerin interneti bilgi edinmede vazgeçilmez faktör olarak benimsemeleri ve internetin yarattığı veri düzeninin parçası haline gelerek o düzeni meşrulaştırmaları ise, internete dair sunulan şu savunma mekanizmalarında kökleşmektedir: Her şeye ulaşılabilme kolaylığı, pratiklik ve kolaylık, bilgiye ulaşma kolaylığı, işleri kolaylaştırması, bilgiye anında ulaşma, kısa zamanda her şeyin öğrenilmesi, her şeyin el altında olması, çok geniş bir kütüphane sunması vs. gibi. Bu bahanelere sarılarak sunduğu verilere tam güven duymadıkları interneti bilgi kaynağı olarak kullanmaya devam etmeleri de, bu gençlerin bilgilenme faaliyetinin yeni medyanın yapay bellek mekanizmasına endeksli olması halinin başka bir şekilde ete kemiğe bürünmesi olarak okunmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yeni medya iletişim teknolojileri alanında sağlanan yenilik ve ilerlemelerden yararlanma, günümüz bireylerinin göz ardı edilemeyecek gerçeğidir. Ancak yarattığı iletişim olanaklarından yararlanılması vasıtasıyla bireyin hayatına sızan bu teknolojiler, onun tüm hayat pratiklerine de nüfuz ederek ilişkilene biçimlerini de yeniden yapılandırmaktadır. Bu manada karşımıza çıkan en spesifik örnek ise, yeni medya bellek teknolojilerinden faydalanmaları ile kent gençlerinin bellekle ilişkilene tarzının taşındığı yeni boyuttur.

Yeni medya iletişim teknolojilerine yoğun rağbet gösteren kent gençleri, bu ürünlerin bellek olanaklarını kullanarak haber, yorum ve görsellere ulaşmak için, mutlak sahip olmayı diledikleri çeşitli içerikteki bilgi, olay, durum ve tecrübelerini depolamak için çeşitli mecralara sahip hale gelmektedir. Her türlü içeriği dijital platformlardaki belleklerde korumaya almak ve saklamak bu gençler nezdinde yeni medya alanında belirmiş yegâne değerli kazanım olarak benimsense de, madalyonun gerçek yüzü ne yazık ki farklıdır. Çünkü bu yapay belleklerin kullanılmasıyla genç bireylerin kendi bellekleri ve hatırlamaları açısından yitirdiklerinin, dijitalliğin getirilerinden daha önemli ve derin olduğu görünmektedir.

Gerçekleştirilmiş olan bu tez çalışmasında, yeni medya teknolojilerinin kent gençliğine bellek bakımından sunduğu yeni olanaklarla onların kendi bellek ve hatırlama işleyişi bakımından yarattığı sonuç, sorun ve handikapların altıncı bölümde araştırma bulgularında ortaya koyulduğu belirtilmelidir. Bu bölümde de, söz konusu bulgular kompakt olarak ele alınıp varılan en nihai neticenin serimlenmesine çalışılacaktır. Lakin buna geçilmeden evvel, tez çalışmasındaki tüm bilgi uğraklarına kısaca göz atılıp anımsanmasında yarar bulunmaktadır.

Yeni medya, en basit anlatımla, bilgisayar zemini üzerinde temellenen ve bilgisayar vasıtasıyla çalışan aygıt, mecra ya da ortamları bir arada kucaklayan genel bir terimdir. Günümüzde geleneksel iletişim araçlarından ayrı duran sayısal televizyon, internet, GSM, WAP, GPRS, CD, VCD, DVD, etkileşimli CD, çift taraflı CD (bir yüzü CD diğer yüzü DVD) gibi yeni medya teknolojileri, sayısal teknolojiyle üretilmektedir (Törenli, 2005: 87). Bilgisayar aracılı iletişim, e-posta, sohbet odaları, iletişim forumları, ses- görüntü yayınları, World Wide Web, bloglar, sosyal medya siteleri ve mobil telefon vs. de (Lister, Dovey, Giddings, Grand ve Kelly, 2009: 13) yeni medya şemsiyesi altına girmektedir. Her biri bir yapay bellek namzetli olan bu dijital teknolojilere, endüstriyel yapının sergilediği hızlı ilerleme ve gelişim grafiği ile gelecek zamanlarda daha nicelerinin ekleneceği düşünülmektedir.

Yukarıda zikredilen yeni medya teknolojileri, iletişime vesile olmakla birlikte aynı zamanda taşıdıkları bellek özellikleri sayesinde verilerin işlenmesi, kaydedilmesi, depolanması ve yeniden ele alınmasını sağlamaktadır. Bu marifeti dolayısıyla da yeni medya, yeni bir bilgi depolama, yani bellek alanına ontolojik zemin yaratmaktadır. Söz konusu bilgi depolama ve korumayı realize eden geniş yelpazeli ürünleriyle fazlaca mecra bulunmaktadır. Bu yeni depolama ortamlarının ihtiva ettiği değişik bellek formlarının varlığından mütevellit bir veri depolama alanı olan dijital yapay bellek, çok katmanlı ve çok boyutlu bir bellektir.

Yeni medyanın bir belleği yapılandırmayı dijitalleştirmeye borçlu olduğunu, yani yeni medyanın bilgiyi kayıt, depolama ve geri alma özelliğinin dijitalleştirmede temellendiğini belirtmekte yarar vardır. Dijitalleştirme, öz anlatımla, veriyi sayısal hale dönüştürmeyi ifade eden bir kavramdır. Dijitalleştirmeye analog veri ya da materyal, dijital forma ve ikili sayıya çevrilmektedir. Bu vesileyle bir veri içeriği dijital ortamlarda dijital olarak işlenmekte, kaydedilmekte, depolanmakta ve paylaşılmaktadır.

Dijital mecralarda kayıt ve depolama yapma niteliğinin işlerlik göstermesi, bilgisayar mimarisi ve onun bileşenlerini oluşturan yazılım ve donanım sayesinde sağlanmaktadır. Zaten yazılım ve donanım olmadan bu sistemlerin çalıştırılabilmesi olanaksızdır ve mümkün değildir. Dolayısıyla yeni medya destekli belleklerin işlevini yerine getirmesi, varoluşunu, yazılım ve donanımın birlikte iş görür olmasına borçludur. Bu öğelerden biri olarak yazılım, belirli bir görevi yerine getirmek üzere bilgisayarı yönlendiren talimatlardır. Yazılım, bu talimatları donanıma iletmektedir. Donanım ise, bilgisayarın işlevini gerçekleştirmesine katkı sunan ekipmanları içermektedir. Bilgisayar donanımı, yazılımdan gelen komutları gerçekleştirerek veri girişi, veri üretimi, veri işleme ve veri depolama şeklindeki temel fonksiyonları yerine getirmektedir.

Kent gençleri nezdinde yeni medya ve bellek ilişkilerinin izlerini süren bu çalışmada önemli bir çalışma ayağını da, bireysel bellek teşkil etmektedir. Bellek, bireyin öğrendiği bilgiyi depolama, saklama ve kullanma becerisi göstermesini sağlamaktadır ve bilgi kodlama ve depolama yaparak işlevini yerine getirmektedir. Belleğin, zaman ve içerik bakımından farklı türlerinin olduğu anlaşılmaktadır. Zaman boyutu bakımından bellek, kısa süreli ve uzun süreli bellek olmak üzere iki bellek formundan oluşmaktadır. İçerik boyutu olarak da belleğin, açık bellek ve örtük bellek olarak iki ayrı varoluşa sahip olduğu görülmektedir. Açık bellek de, otobiyografik (epizodik) ve semantik olmak üzere iki farklı bellek tipini ihtiva etmektedir.

Bireyin biyolojik belleğinin işleyişi iki dinamik arasında gidip gelen bir akış göstermektedir ve bunlardan biri hatırlamak ve öteki ise unutmaktır. Hatırlama öz olarak, öğrenilen ve bellekte depolanan bilginin tutulduğu yerden aranıp geri getirilmesi işlemini anlatmaktadır. Unutma ise, bilginin kaybını ya da zaman içinde o bilgiyi geri almadaki başarısızlığı ya da hatırlamama durumunu ifade etmektedir.

Yukarıda özetlenen yeni medya ve bellek kavramlarının nasıl bir ilişkilene ile yan yana geldiğine bakacak olduğumuzda karşımıza çıkan manzaraya dair söylenmesi gereken önemli hususlar bulunmaktadır. Bu bağlamda özellikle vurgulanması lazım gelen nokta, yeni medyanın yeni bir belleği yaratıp etkinleştirmekte olduğudur. Zaten yeni medya ürünleri, her tür bilgiyi, olayı ve durumu depolama, biriktirme, muhafaza etme ve hatırlama becerisini gösterecek şekilde yaratılmaktadır. Böylelikle yeni medya teknolojilerini kullanan kişilerin, artık, yeni türde bir belleğe sahip olduğu ve onun da dijital bir bellek olduğu anlaşılmaktadır.

Yeni ve yapay bir bellek olarak yeni medyanın yukarıda serimlenmiş olan tüm aygıt ve ortamları, çeşitli içeriklerdeki bilginin depolanıp saklanmasını sağlayan bellek platformlarına varlık kazandırmaktadır. Söz konusu bellek ortamları arasında Facebook, Twitter, Instagram, Google, Youtube ve Wikipedia'nın (Vikipedi) da önemli bir yeri bulunmaktadır. Bu dijital bellek platformları, kendi karakterlerine uygun olarak veri kayıt, depolama, koruma ve elde etme özelliği gösteren birer dijital bellek platformunu realize etmekte ve böylelikle hatırlama işleminde önemli bir fail konumuna yerleşmektedir.

Yeni medya bellek platformlarının yaratıcısı uygulamalara tek tek bakıldığında, Facebook, fotoğraf ve verilerin depolandığı bir sosyal paylaşım sitesi olarak bir bellek ortamı oluşturmakta ve hatırlamada söz sahibi konuma yerleşmektedir. Yine bir sosyal paylaşım sitesi ve bir web günlüğü olan Twitter, içerik yükleme, veri oluşturma ve başkalarına ait verilere ulaşmayı sağlayarak bir sanal bellek platformu haline almakta ve hatırlama için bir vesile sunmaktadır. Onlarla aynı şekilde bir sosyal medya ağı olan Instagram da, fotoğraf ve video kayıt ve paylaşımı ve onları depolamakla bir bellek ve hatırlama platformu olma niteliği kazanmaktadır. Google, bir arama motoru olarak veri tabanlarında depolu bilgilerle bellek platformu haline gelmekte ve hatırlamanın da önemli

aktörlerinden biri olmaktadır. Bir video paylaşım sitesi olan Youtube da, bir sanal bellek platformunu vücuda getirerek hatırlama işleyişi sergileme becerisi göstermektedir. Bir dijital ansiklopedi olarak Wikipedia ise, bilgiyi taşıması ve araştırıp bulunmaya açık kılmasıyla bir bellek platformu yaratarak bellek ve hatırlamanın sanal failleri arasında yer edinmektedir.

Yukarıda haklarında kısa bilgi arz edilmiş olan sanal bellek platformları, şüphesiz ki, dijital kültür ortamının da önemli aktörlerini temsil etmektedirler. Dijital kültür sürecinde ve ortamında bellek ve hatırlama mekanizmalarının işleyişinin izini sürmek için ise, öncelikle sözlü kültür ve yazılı kültür süreçlerinde belleğin işleyişinin yönünü bilme gerekliliği bulunmaktadır. İletişimsel olarak söze dayanan insan topluluklarının kültürü sözlü kültür ortamında yaşayan bireylerin kullanabileceği bir yapay bellek mecrası yoktur. Dolayısıyla sözellikte öğrenme, bilme ve hatırlama bireyin kendi bellek işleyişinin marifetine dayanmaktadır. Yazıya dayanan yazılı kültür düzleminde, birey için yardımcı bir bellek mecrası da realize olmaktadır. Çünkü kâğıt, üzerindeki bilgileri hatırlanması için korumaktadır. Varoluşunu kâğıt ve yazıda temellendiren bu belleği, dijital belleğe doğru atılan bir adım olarak okumak mantıklı olsa gerektir. Dijital teknoloji ile birlikte şekillenen dijital kültür ise, birey için, kağıdın sunduğu yapay belleğin gücünü ve sınırlarını aşan yeni ve farklı bir yapay bellek yaratmaktadır. Bu bellek, çok geniş bir bellek olmasının yanı sıra, global ölçekte ulaşılan ve kullanılan bir yapı da sunmaktadır. Bu bellek, hatırlamayı sürekli kılmaktadır, ama bunun yapay bir hatırlama biçimi olduğunu bilmekte fayda vardır.

Bu tez çalışmasında yukarıda serimlenen yeni medya ve bellek ilişkilerinin kent gençliği düzleminde kavuştuğu anlam ve boyutları okumayı hedef edinen alan araştırması ile elde edilen veri, kent gençliğinin, yeni medya endüstrisinin yaratımı olan teknolojilerin sunduğu yeni türdeki, biyolojik olmayan, yapay, dışsal ve aracılanmış

belleği istisnasız ve yoğun olarak kullanmakta olduğu argümanını kesinleştirmektedir. Böylelikle bilgiyi kaydetme, depolama, biriktirme, saklama işlemlerinin söz konusu teknolojiye uyumlu gerçekleşir olduğu da görölmektedir. Aynı şekilde, elde edilen veri, bu gençlerin hatırlama işleyişlerinin de bu dijital ve teknolojik bellek ve onun imkân, koşul ve işlerliğine bağımlı hale geldiğini de göstermektedir.

Araştırmada ortaya çıkan bulguya dayanarak yeni medya aygıt, ortam ve uygulamalarını ve onların bellek, kayıt ve depolama imkânlarını kullanma deneyimleri ve onlara atfettikleri önem ve anlam açısından, görüşmeye katılan yirmi genç arasında hiçbir fark bulunmadığı saptanmaktadır. Dolayısıyla bu manada, çalışmada belirlenen temel demografik değişkenler olarak yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, çalışma durumu, ebeveyn meslekleri, aile ve kendilerine ait gelir durumlarının herhangi bir farklılık yaratmadığını söylemekte de fayda vardır. Söz gelimi bu değişkenler açısından aynı grupta bir araya gelemeyecek gençler, verdikleri eş manalı cevaplarla yan yana gelebilmektedir. Bu da bu gençlerin, aralarında söz konusu değişkenlere bağılı olarak oluşan farklılıklarını dijital ve sanal ortamdaki varoluşlarına yansıtmadıkları, şartları değişkenlik gösterse de dijital bellek imkânlarına sahip olup kullanmayla aralarında oluşması muhtemel bir dijital boşluğu da kapattıkları, eşitlendikleri yorumunu doğurmaktadır. Bunu bir nevi, örtük olarak, yapay bellekler arasında bir boşluğun oluşmasını engellemeye hizmet eden bir istenç olarak okumak da mümkün gözükmemektedir.

Yapılan görüşmelerde gençlerin tamamının, yeni medya dendiğinde akıllarında canlanan araç ve vasıtalar konusunda gerçek bilgiye sahip oldukları görölmektedir. Bu manada yeni medyanın onlara, standartlaşmış yanıtlarla, bilgisayar, akıllı telefonları, tabletleri, interneti, sosyal medya mecralarını (facebook, twitter ve instagram), USB ve CD'yi çağrıştırdığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu kent gençlerinin tamamının, hiçbir

istisna ve sapma olmaksızın, yeni medya aygıtlarını kullandıkları anlaşılmaktadır. Ortaya koydukları yanıtlara bakıldığında gençlerin hemen hemen aynı cihazları kullandığı görülmektedir. Bu manada, mobil telefon ve bilgisayar istisnasız biçimde tüm görüşmecilerin kullandığı standart ürünlerdir.

Araştırmada edinilen bilgi, bir yeni cihaz satın alma durumunda kent gençlerinde hâkim olan yönelimin cihazın teknik özelliklerine bakma yönünde olduğunu göstermektedir. Bu anlamda yeni medya ürünlerinin pazarlaması ve reklamında kullanılan teknik nitelikler olarak hafıza, fotoğraf ve kamera özellikleri, hız, kapasite vs.'ye özellikle dikkat edildiği anlaşılmaktadır. Aradıkları bu teknik özellikleri de, kent gençlerine yeni medya sisteminin dayattığı sahte ihtiyaçlar olarak yorumlamak yanlış olmasa gerektir.

Görüşmelerde açığa çıkan verilerle kent gençlerinin, mobil telefonda en çok Samsung ve Iphone markalarını kullandıkları saptanmaktadır. Gençlerin sahip oldukları bilgisayarda belli bir markanın dominant olmadığı belirlenirken, tablette ise çok rastlanılan markanın Apple Ipad olduğu görülmektedir. Sahip olunan bu ürünlerin - özellikle telefonların- fiyatları ile gençlerin aile ve kendi gelir durumları arasındaki dengeye bakıldığında, birkaç genç dışında, böyle bir dengenin varlığından söz etmek mümkün gözükmemektedir. Böyle bir denge bulunmamasına karşın o ürünleri alıp kullanma hallerinin, yine az önce bahsi geçen, dijital uçurumu kapatmak isteme meselesine dayandığı düşünülmektedir. Zira sahip olunan aile ve kendi gelir koşulları ile o ürünü alması pek de olası olmayan bir gencin yin de o ürünü alıp sahip olma durumu, sadece, dijital boşluğun oluşumunun istenmemesi haliyle açık ve anlaşılır kılınabilmektedir.

Yeni medya kavramının neyi işaret ettiğine dair veri, kent gençlerinin yeni medya kavramından, dijital olarak eşitlenmelerine vesile olacak ve diledikleri kazanımı sunacak aygıt ve uygulamaları anlamakta olduklarını ele vermektedir. Dizilen yanıtlar genel olarak incelendiğinde yeni medyanın bir kavram olarak bu gençlerde, internet, akıllı telefonlar, bilgisayar, sosyal medya, Twitter, Facebook, Instagram, Whatsapp, ilerleyen teknoloji, veri ve bilgiye erişimi çağrıştırmakta olduğu görülmektedir. Veri ve bilgi erişimi göndermeli yeni medya kavramı ise, bir gençte yeni medyanın canlandığı imgenin yeni medya tabanlı bellek olduğu şeklinde yorumlanmaya müsait bulunmaktadır.

Farklı yararlar elde etme güdüsünden beslenen nedenlerle yeni medya kullanımına yönelen kent gençlerinden elde edilen bulgu, araştırmacı tarafından sorulan soruda spesifik olarak herhangi bir ilişkilendirme yapılmadığında bile, gençlerin yeni medyayı bellek mekanı olarak kullandıklarını teyit ettiğini kanıtlamaktadır. Çünkü gençlerin yeni medyayı kullanma nedenleri önümüze şunlar olarak dizilmektedir: iletişim kurma, bilgi elde etme, geniş kapsamlı bilgiye ulaşma, haber okuma ve gündem takibi, hızlı haberdar olma, bilgi saklama, eğlence, araştırma yapma, film izleme ve fotoğraf çekme-kayıt, ders ve ödev yapma gibi. Bu veri de, yeni medya teknolojilerinin günümüzde kent gençlerinin bellek işlemlerini denetleyen bir aktör konumunda olduğu tezini daha da sağlamlaştırmaktadır. Gençlerin yeni medyayı kullanmak suretiyle elde ettiklerini düşündükleri getirilerin de, bellek ve hatırlama işleyişlerinde yeni medya teknolojilerinin kontrol edici vaziyetini görmelerinin önüne bir set çekip, onları, bu yapay denetleyenin konumunu sorgusuz sualsiz kabul ederek normalleştirmeye kanalize ettiği kanaatine varılmaktadır.

Kent gençlerinin yeni medya kullanımıyla elde ettiği faydalar, hız, kolay erişim, pratiklik, kolaylık, zamandan tasarruf, el altında olma ve türevi şeklindedir ve aslında yeni medya sisteminin yaratımı olan vaatlerde temellenmektedir. Nitekim gençlerin yeni

medyadan faydalanmalarındaki önemli gördükleri gerekçeler, yani iletişim veya haberleşme, haber ve gündem takibi, güncel bilgi edinme, geniş kapsamlı bilgiye erişim, eğitim, ödev, oyun ve eğlence, geniş kullanım kitlesine sahip olması, bir yeri bulma, arşivleme ve yedekleme vs. de bu pragmatist zeminde köklenmektedir. Öte yandan sıraladıkları bu gerekçeleri de, gençlerin yine bellek ve depolama ihtiyacını gidermeye dönük kazanımları sağlamak için yeni medya bellek teknolojilerinin yönlendiriciliğini benimsemeleri durumunu üretmektedir.

Gençlerin yeni medyayı kullanım gerekçeleri olarak elde edilen veri, hatırlama edimini daimi kılmak için kendi biyolojik gerçekleri olmayan, yapay, mekanik bir belleğin kontrolüne ve güdümüne girdikleri savını destekler niteliktedir. Hatırlama denetçisi olarak iş başında olan bu yapay belleğin ontolojisinin temellendiği bir ögenin de sosyal medya ağları olduğu, yapılan araştırma ile kesinlik kazanmaktadır. Nitekim görüşmeci gençlerin tamamının sosyal medya mecralarında bir varlık gösterdiğini ortaya koyan veri, bellek, depolama ve geri getirme temelli şu amaçları gerçekleştirmek için sosyal ağlarda bir kimlik edindiklerini göstermektedir: Haber ve gündem takibi, güncel olaylar hakkında bilgi alma, eğlence, bilgi edinme, başka kişilerin yaptıklarına dair merakı giderme, hayatını paylaşma, fotoğraf ve video paylaşımı, hocalarla iletişim, ders notu paylaşımı, boş vakilerini değerlendirme amaçları için kullanım yapılmaktadır. Bu bilgi de, sosyal medyanın da belleğin dijitalleşmesinde etkin ve söz sahibi bir fail olduğu savının desteklenmesi olarak kabul edilmektedir. Kent gençlerinin hatırlamalarını yöneten sosyal medya ağları da, araştırma neticesinde, Facebook, Instagram ve Twitter olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sosyal ağlar, gençlerin bellek ve hatırlama ilişkisini yapısal dönüşüme tabi tutarak, hatıralarının kalıcılığını ve hatırlanmalarını dijital ve sanal form ve koşulların varlığına muhtaç bir duruma sokmaktadır.

Yapılan araştırmada elde edilen veri, yeni medya ile ortaya çıkan yaratım, mekanik ve yapay belleğın gençleri kısılcasına alma adımlarından birinin, dijital arşivleme edimi ile atıldığını işaret etmektedir. Çünkü görüşmeye katılan kent gençlerinin tamamının kendilerine ait tuttukları çeşitli arşivleri dijital vasıtaları kullanarak oluşturdukları ve sakladıkları ortaya çıkmaktadır. Bilgisayar, akıllı telefonlar, e-mail, USB, Harici Bellek, Harici Disk, Google Drive ve Bulut Hesabı'nın etkin olduğu arşivlemede fotoğraflar, ders notları ve ödevler, araştırmalar, anılar, mesajlar, önemli notlar, önemli bilgi ve belgeler, filmler, müzikler, projeler, faturalar vs., korunan içerikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu suretle dijitalleşmiş arşivler de, söz konusu içeriklere yeniden gidebilmeye, yani onları bulma ve hatırlamaya vesile olmaktadır. Böylece, edinilen veri, yeni medya teknolojilerinin, tüketicisi olan kent gençlerinin bu bağlamdaki hatırlamalarını da dijitalleştirip denetlediği ve onları bir içeriği hatırlamak üzere sürekli bir teknolojik aparatın yardımına sığınan kişiler durumuna soktuğu tezini doğrulamaktadır. Gençlerin yerleştirildikleri bu edilgin konumu itirazsız benimseyişlerinin kaynağını oluşturan sebebin ise, söz konusu araç, uygulama ve mecraları kullanarak arşivlemede sağladıklarını tasavvur ettikleri kazanç ve faydalar olduğu düşünülmektedir.

Araştırma neticesinde edinilen bilgi, kent gençlerinin bilgi edinmede yeni medya teknoloji ile bellek ortamlarının kılavuzluğuna ve denetimine tabi hale geldiği savını doğrulamaktadır. Bilinmeyen bir konuda öğrenme eylemi gerçekleştirme bağlamında bağımlı hale gelinen öncelikli dijital belleğın, Google olduğu tespit edilmektedir. Bilinmeyen bir konu hakkında bilgilenmek amacıyla gençlerin yönlendirmesine girdiği bir diğer yapay bellek de, sanal ansiklopedi Wikipedia'dır. Dolayısıyla artık, gençlerin bilinmeyen bir konuda bilgi sahibi olma edimlerinin sınırları, dijitallik tarafından çizilmekte ve bu ereve içine yerleşerek yürütülmektedir. Bu şekilde yapay, mekanik ve yaratım bir belleğın işleyişine bağımlı kalarak ilerleyen bilgilenme ediminin ise, bu

gençlerin kendi bellek işleyişlerine dışsal hale gelmeleri anlamında bir zafiyete uğramalarına sebebiyet verebileceği düşünülmektedir. Çünkü artık, bu gençlerin, bilgi edinme eylemlerinin dijital belleğin işleyişine uyumlu hal almasıyla, söz konusu dijital teknolojinin yarattığı yapay bellek ve hatırlamanın formuna, işleyişine, koşullarına da muhtaç kalacağı anlaşılmaktadır. Bu yeni edilgin konumları, kent gençlerini dijital teknolojinin sunduğu bellek ve hatırlama imkânlarını kullanmaya kanalize ederken, bunun aynı zamanda, onların kendi biyolojik bellek ve hatırlama pratiklerinden uzaklaşma ve belki de ileride yabancılaşma biçiminde bir handikapa düşmelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

Kent gençleri üzerine yürütülen bu çalışma, bu gençlerin yeni medyayı bir bellek mecrası olarak kullanmalarındaki en spesifik amacın, hatırlama edimini mutlak ve daimi kılmak olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak mutlak kılınan bu hatırlama işleminin ontolojik kökeni, bu gençlerin kendi biyolojik belleklerine değil, dijital bir cihaz veya aplikasyonun düzenlediği, yürüttüğü ve sınırlarını belirlediği bir belleğe dayanmaktadır. Hal böyle olunca kent gençlerinin, kendi belleklerini yoklamayla gerçekleştirebilecekleri hatırlama işlemleri bakımından bile bir zafiyet ve sıkıntı yaşaması kaçınılmaz olmaktadır. Örneğin araştırma, bu gençlerin kendi fizyolojik bellekleriyle olaylara, tarihlere ve mekanlara ait verileri, istisnalar dışında, kolaylıkla hatırlamadıklarını ve bu anlamda kimi hatırlama zayıflıkları ya da sıkıntıları çektiklerini ele vermektedir. Burada gençlerin hatırlama zafiyetinin, yeni medya teknolojili mekanik ve yapay belleklerin hatırlama yetisine teslim olup ona uyum sağlamada cisimleştiği anlaşılmaktadır.

Gerçekleştirilen çalışmanın sonucu, kent gençlerinin kendi biyolojik belleklerinin yaratımı olmayan bir hatırlama durumunun, telefon numaralarını hatırlama ediminde de oluştuğunu açığa çıkarmaktadır. Nitekim elde edilen veri, bu gençlerin, çoğunluk olarak, kendi bellekleriyle telefon numaralarını hatırlamadığını, telefon numarası hatırlama

faaliyeti bakımından, çoğunluklu olarak, yeni medya teknolojili belleklerin (özellikle mobil telefon rehberi) hatırlama gücüne bağımlı hale geldiklerini göstermektedir. Bir başka anlatımla bu gençlerin yaratılan rahatlık ve kolaylığın rehabetine kapılmalarıyla, kendi belleklerinin kolaylıkla başarabileceği telefon numaralarını hatırlama işleminin dijital hatırlama karşısında otonomluğunu yitirmekte olduğu tespit edilmektedir. Böylelikle de bu gençlerin telefon numaralarını hatırlamayı yapay ve mekanik belleğin marifetine havale etmeleriyle elde ettiklerini sandıkları faydanın, kazanım olmaktan öte bir başka bellek zafiyeti ve tembelliği olarak onlara dönmekte olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim numara ezberlemeye gerek olmadığı, bunun gereksiz bir çaba olacağı, numaraların telefon rehberinde zaten olduğu ve sosyal medyadan da öğrenilebileceği gibi fikirlerin bu gençler tarafından sıkça dillendirilmesi de, onlardaki bellek tembelliğinin varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan bizatihi kendi belleklerinde köklenmiş bir hatırlama edimini işaret etmemesine rağmen, telefon rehberinden ya da başka bir dijital bellekten yapılan numarayı bulma işlemini kendi biyolojik belleğinin hatırlama işleyişinin ürünü gibi yaşayıp veya değerlendirip yansıtmaları da, bu gençlerin içine düştükleri önemli bir yanılsama ve açmaz olarak karşımızda durmaktadır.

Araştırmada, kent gençlerinin yeni medya teknolojileri ile yapılan hatırlama pratiklerinden birinin de, adres bulma olduğu ortaya çıkarılmaktadır. Zira edinilen bilgi, bu genç bireylerin bir adresi öğrenme ya da bulma deneyimlerinin de dijital belleğin yönlendirmesinde olduğunu aşikar hale getirmektedir. Yani bu gençlerin, bir adresi öğrenmek ya da bulmak için yapay ve teknolojik belleklerin kılavuzluğuna sığınmak suretiyle bunlarla yürütülen mekanik hatırlama işlemine endeksli hale geldikleri saptanmaktadır. Bununla da gençlerin, adres bulmada elektronik bir yapay belleğin hatırlama yeteneğine ve gücüne muhtaç duruma geldikleri belirlenmektedir. Bu bağlamda kent gençlerinin adres öğrenme ve bulma ediminde teknolojik aygıt veya uygulamaların

bellek, öğrenme ve hatırlama pratiklerine eklenmesinin ise, navigasyon, telefon navigasyonu, Google, Google Haritalar (Google Maps), internet ve Yandex'ten bakma ve konum isteme ile realize olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu mecraların adres bulmada etkin bellek konumu edinmeleri meşruiyetini ise, gençlerin adres bulma bakımından söz konusu dijital bellek ürünlerine duydukları güvenden elde ettiği görülmektedir. Hal böyle olunca araştırmaya katılan gençlerin tamamının dijital belleklerin sağladığı adres bulma rahatlığına kapılarak, adres öğrenme, bulma bakımından da kendi biyolojik belleklerini yoklama işleminden uzaklaştıkları ve böylece yeniden bir biyolojik bellek tembelliğine düştükleri saptanmaktadır. Çünkü bu gençlerin hiçbiri, bulacakları adresi herhangi bir kişiye sorup öğrenmediği için, hem onun hatırlamasını hem de kendi sonradan hatırlama amaçlı öğrenmesini aktive etmemektedir. Böyle yürüyen süreçte de bu gençler, kendilerinin ya da başkasının biyolojik belleğini yoklama işlemini işin içine dahil etmeden, yeni medya bellek destekli adres bulma stratejilerini kullanarak problemi çözdüğü duygusunu yaşamaktadır. Ancak kendi belleklerinden azade olan bu işleyişin onları bir yapay belleğin hatırlama yeteneğine tutsak veya mahkûm hale getirdiğini görmekten uzak bu gençlerin, farkında olmadıkları bir açmazın içinde yaşadıklarına inanılmaktadır.

Görüşmelerde ulaşılan veri, kent gençlerinin yeni medya rasyonalitesinin yönlendirme ve denetimine tabi kalarak yürüttüğü bir bellek işleminin de, fotoğraf saklama ve depolama edimi olduğunu kanıtlamaktadır. Zira araştırma, bu gençlerin tamamının, fotoğraf kaydetme ve depolamada yeni medya cihaz ve uygulamalarını, istisnasız olarak, sonuna kadar kullandığı sonucunu göstermektedir. Böylece, yaşadıklarını dijital teknolojilerden faydalanarak yaratılmış, kaydedilmiş ve depolanmış fotoğraflarla hatırlanmak üzere saklamakla bu gençlerin, bu şekildeki bir dijital bellek ve onun hatırlama işlemine eklendiği de saptanmaktadır. Bu gençlerin fotoğraf depolama

aktivitesinde uyum gösterip bağı hâle geldikleri yapay hatırlamanın ise, telefon galerisi, Google Drive, bilgisayar, USB, Instagram, Facebook, CD, Bulut Hesabı, mail, tablet, Harici Bellek ve Hard Disk tarafından yapılandırıldığı saptanmaktadır. Gençleri fotoğraf bağlamında söz konusu yapay belleğin hatırlama akışına uyumlu pratik içine yerleştiren dürtünün ise, vaat edilen kalıcılık veya fotoğrafların kaybolma riskini elimine edip hatırlamayı garantilemek olduğu görüşüne ulaşılmaktadır. Bu tablo ise, kent gençliğinin bir bellek işleyiş mekanizması olarak hatırlama ediminde dijitalliğin yönlendirme ve denetiminin yeniden üretildiği görünümünden birini de, fotoğraf kaydı ve depolaması olarak karşımıza çıkarmaktadır.

Ele geçen bulgular, kent gençlerinin bir dijital ürünün himayesine girerek önemli gün ve tarihleri hatırlamakla, kendi fizyolojik bellekleriyle gayet kolaylıkla başarabilecekleri temel bir bellek işlemini bile yapay bir belleğin varlığına bağımlı kılıp ona teslim ettikleri varsayımını da doğrulamaktadır. Nitekim görüşme yapılan gençlerin hepsinin, kendileri için bir önem ve anlam taşıyan gün ve tarihleri hatırlamayı, kendi fizyolojisine yabancı ve yapay, dışsal bir belleğe uyum sağlama suretiyle yerine getirmekte olduğu verilerle saptanmaktadır. Cep telefonu takvimine hatırlatma koyma, telefon not kısmına yazıp alarm kurma, sosyal medya hesabından bakma, bilgisayarda ajanda şeklinde oluşturulan dosyaya yazıp oradan görüp hatırlama vs.'yi, önemli gün ve tarihleri hatırlamada gençlerce benimsenen dijital stratejiler olarak teşhis etmek mümkündür. Tüm bu manzaraya bakıldığında bu gençlerin, önemli gün ve tarihleri hatırlamak için kendi fizyolojik belleklerini işletmeyi atlayarak yapay bir belleğin himayesine sığınmakla, bu bağlamda da yeniden bir bellek tembelliğine sürüklendiği neticesine varılmaktadır. Öte yandan bu gençlerin kendi belleklerinden kaynaklanmayan ve bir yapay belleğin gerçekleştirdiği tarih hatırlama aktivitesini sanki kendi bellek gerçekliğinin ürünüymüş gibi sahiplenip yansıtmaları ise, dijital teknolojilerin

bellek gücüne ve yetisine mahkûm ve bağılı hale getirilmelerinin kendilerine yaşattığı bir başka handikap olarak değerlendirmek makuldür.

Araştırma neticesinde elde edilen bilgi, kent gençlerinin, önemli anları, olayları ve durumları hatırlamak açısından da dijital teknolojinin kuşatması altında olduklarını ve bunları hatırlama aktivitesini gerçekleştirme bakımından da yapay belleğin denetimine girdiklerini göstermektedir. Dolayısıyla bu gençlerin önemli anları, olayları ve durumları hatırlama eylemini de, kendi bellek ürünleri hatırlama yetisini ıskalayarak, yeni medya aygıt ve ortamlarıyla yaratılan belleğin rehberliğine başvurarak gerçekleştirdikleri tespit edilmektedir. Telefonla fotoğraflama ve videolama, telefonda not etme, bilgisayarda özel dosya oluşturarak buna not alma, bu manada gençlerin uyum sağlayarak hatırlamalarını garantiledikleri dijital yöntemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Böyle işleyen ve ilerleyen hatırlama işlemi ile birlikte ise, artık, hatıraların bizatihi kendisine de dijital ve mekanik bir karakter kazandırılmaktadır. Öte yandan bu gençlerin, önemli olay ve durumları yapay, dijital ve mekanik bellek formuna girerek hatırlama eylemini sanki kendi biyolojik belleklerini yoklamaları sonucu hayata geçirdikleri bir aktiviteymiş gibi algılama ve yansıtma sorunları, dijital bellekle ilişkilenmekle bellek ve hatırlama bağlamında yaşadıkları açmazın bir başka boyutunu ele vermektedir.

Kent gençlerinin hatırlama edimlerinin yeni medya teknolojili belleğin mekanik hatırlama rasyonalitesinin sarmalına girdiğinin göstergelerinden birinin de, gerekli olan bilgileri hatırlamaları noktasında inşa olduğunu ve bu araştırmada elde edilen bulgularla kesinleştiğini belirtmekte yarar vardır. Zira, bu gençlerin gerekli bilgileri hatırlamalarında da yapay belleğin dominant bir konuma yerleştiği saptanmaktadır. Yani, gençlerin gerekli bilgileri hatırlamak için kendi fizyolojik belleklerini çalıştırmak yerine dijital teknolojiye dayalı harici ve yapay bir belleğin depolama ve saklama koşul ve ilkelerine ayak uydurdukları ortaya çıkmaktadır. Cep telefonunda notlara koyma, takvime kaydetme,

bilgisayarda tutulan dosyaya yazma, USB’de saklama, maile atma şeklinde bu gençler tarafından gerekli bilgileri hatırlamak için uygulanan stratejiler ise, gerekli bilgileri hatırlama işlemini mekanikleştirmenin adımlarını teşkil etmektedir. Öte yandan bu dijital varoluşa sahip hatırlamayı fiiliyatta sanki gerçek bir biyolojik bellek hatırlama ürünüyümüş gibi kendilerine ait kılma ve yansıtmaya hali, bu gençlerde gerekli bilgileri hatırlama bağlamında da tezahür eden bir sıkıntıdır. Zira bu durum, gençlerin, gerekli bilgileri hatırlama bakımından yeni medya teknolojilerinin yapay belleğinin hatırlama gücüne tabi olmakla da yaşadıkları bir açmaz ve yanılsamayı teşkil etmektedir.

Yapılan çalışma, kent gençlerinin, yeni medya sistemi yaratımı büyük veri bankalarını kullanmak suretiyle, bilinmeyen bir konuyu araştırmaları bağlamındaki bellek işleminde de dijitalliğe bağımlı hale getirildiklerini kanıtlamaktadır. Böylece yeni medya teknolojileri, gençlerin bilgiyi örgütlenme adımlarından biri olarak araştırma safhasında da etkin ve işler bir bellek statüsü elde etmektedir. Bu konumu elde eden yapay bellek mecraları ise, internet, Google, Wikipedia, Yandex, Youtube, sözlükler ve forum sayfaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gençlerin araştırma faaliyetinde bu dijital bellek mecralarına tabi hale gelmelerine hızlılık, kolaylık, pratiklik, elinin altında ve ulaşılabilir olma ve türevi gerekçelere sarılarak haklılık zemini aramaları ise, esasında, bu yapay bellek mecralarının konumunu daha da sağlam ve sarsılmaz kılmaya hizmet etmektedir.

Araştırmada elde edilen veri, yeni medya aygıt ve aplikasyonlarının hayat verdiği yapay belleğin, kent gençlerinin bilgi üretimi ve saklama aşamalarını da denetlemekte olduğunu kesinliğe kavuşturmaktadır. Daha açık bir anlatımla kent gençlerinin, bilgiyi işleyip üretme ve saklama bakımından da yeni medya teknolojilerinin ürünü belleğin kontrolüne girmekte olduğu görülmektedir. Burada bilgi üretme safhasında himayesine girilen standart dijital bellek vasıtaları, bilgisayar, Microsoft Office programları (Word,

Excel, PowerPoint) ve Google olarak belirlenmektedir. Gençlerin ürettikleri bilgileri saklamak aşamasında uyum sağladıkları yapay bellek ortamları ise, bilgisayar, USB, mail, Harici Bellek, Hard Disk, Flash Disk, Google Drive olarak saptanmaktadır. Bu gençlerin dijital belleklere bağımlı bilgi üretme ve saklama edimlerini kabul edilebilir kılmak için saydıkları gerekçelerin ise, aslında, yapay hatırlamaya haklılık sağlamaya yönelik olduğu görülmektedir. Zira bilgileri kalıcı yapma ve el altında bulundurma, bilgi kaybını önleme, bilgileri koruma, bilgiyi güvene alma ve garantileme vs. olarak sunulan gerekçeler, özünde, hatırlamaya yönelik stratejileri temsil etmektedir. Söz konusu gerekçelere dayanıp bilgi üretim ve depolamalarını sayılan yeni medya bellek ortamlarına endeksli hale getirmeleri ise, bu gençlerin bilgi örgütleme aşamalarında yeni medya regülasyonuna mahkûm olmasına yol açmaktadır.

Çalışmada ulaşılan bilgi, kent gençlerinin, yeni medya bellek ortamlarından faydalanmakla bilgi kayıt ve depolama faaliyetleri bakımından da yapay belleğin kısılcına alındıklarını göstermektedir. Hatırlamak amacıyla bilgiyi kaydedip depolama ve saklamayı dijital mecralar dolayısıyla yapan kent gençlerinin böylelikle bir yapay ve mekanik bellek işleyişine tabi hale gelmelerinin, çeşitli kullanım derecelendirmeleri üzerinden ve kayıt ve depolama adımlarından birine ya da ikisine dayanarak yapıldığı tespit edilmektedir. Gençlerin bilgiyi kayıt ve depolama bağlamındaki bellek ediminin yeni medya araçları tarafından manüpile edilme dereceleri ise, kendilerine ait nicelendirmelerle, şunlar olarak belirlenmektedir: “Oldukça”, “çok fazla(ca)”, “fazla(ca)”, “en çok”, “elimden geldiğince çok”, “telefon ve bilgisayarımın hafızalarının yetebildiği kadar”, “sonuna kadar, olabildiğince, mümkün olduğunca”, “olabildiği kadar, bayağı”. Bilgi kayıt ve depolamada en fazla uyum gösterilen mekanik belleklerin ise, bilgisayar, telefon, USB, mail, Harici Disk, tablet, Whatsapp vs. olduğu açıkça çıkmaktadır. Burada ilgi çekici ve belki de şaşırtıcı bir şekilde, bu gençlerin, dijital olarak

sakladıkları söz konusu verilerin içeriğini hatırlamayıp, sadece o verilerin hangi dijital ortamlarda kayıtlı ve depolanmış olduğuna dair bilgiyi kendi belleklerinde tuttukları tespit edilmektedir. Bu saptama, kent gençlerinin kendi bellekleriyle hatırladıkları içeriğin dahi, kayıtlı ve depolu bilgiye ulaştıran dijital kanallara ve yapay hatırlama stratejilerine dair veriden ibaret olduğunu göstermektedir. Saptanan bu vaziyetleri de, gençlerin bellek ve hatırlamalarının yeni medya temelli yapay ve teknolojik belleğe uyumlu ve güdümlü hale getirilmesinin ne denli ileri seviyeye taşındığının göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Yürütülen araştırmada elde edilen veri, kent gençlerinin, bilgileri kaydedip, depolama ve o depodan arayıp bulup geri getirme olarak vücuda gelen hatırlama ediminin de, artık, yeni medya temelli yapay, dışsal ve mekanik belleklerin işleyiş, yetenek, ilke, koşul ve sınırları tarafından yönetilmekte olduğu savını doğrulamaktadır. Zira çalışmadaki gençlerden tamamının, bilgiyi kayıt, depolama ve arayıp bulma dizisi olarak hatırlama ediminde çeşitli dijital cihazların ve ortamların yol göstericiliğini kabullenip, bu işlemleri görmede kendi belleklerini dışladıkları aşıkarcılık kazanmaktadır. Buna bağlı olarak da, hatırlamanın, bir dijital aygıta tek parmakla yapılacak tıklama sonucu depolardan bilgilerin bulunup önüne gelmesini sağlayacak bir faaliyete indirgendiği ve böylece bireyin hatırlama yetisinin edilgenleştirildiği saptanmaktadır. Zira bu gençlerin hepsinin, kendi bellekleri yerine, bilgiyi kayıt, depolama ve arayıp bulmada bilgisayar, telefon, tablet, Whatsapp, USB, CD, Harici Bellek, Harici Disk, Bulut Hesabı, Google Drive gibi dijital bellek kanallarının kılavuzluğuna başvurdıkları ortaya çıkarılmaktadır. Zikredilen aygıt, ortam ve uygulamaları kullanmaları da, bu gençlerin biyolojik belleğinin hatırlama işleyiş dengeleri yerine yapay, mekanik ve statik bir belleğin becerisi dijital bir hatırlamayı egemen kılmaktadır. Bu gençlerin kendi fizyolojik belleklerinin çabası ve iş görmesiyle oluşan kayıt, depolama ve bulma işleyişi sonucunda başarılı

olacakları hatırlamanın içeriğini ise, bilgiyi hangi yeni medya mecrasında kaydedip depoladıkları ve onu hangi dijital mecra vasıtasıyla arayıp bulabileceklerine dair verinin oluşturduğu saptanmaktadır. Bu bulguyu da, kent gençlerinin bellek ve hatırlama dengelerinin dijital ve mekanik belleğe uyumlu ve güdümlü işleyiş düzenine dahil edilmesinin bir başka tezahürü olarak yorumlamak mantıklı bir yaklaşımı teşkil etse gerektir.

Yapılan çalışmada, yeni medya teknolojili bellek ürünlerinin, kent gençlerinin bellek ve onun hatırlama mekanizmasını, gençlerin sürekli ve yoğun biçimdeki yeni medya kullanım pratikleri vasıtasıyla kaçınılmaz olarak kısacına alıp kuşattığı, sarmalina alıp kendisine mahkûm ettiği ve kontrol ettiği saptanmaktadır. Öte yandan kent gençlerinin de pragmatik tutumla en çok, yeni medya aygıt ve mecralarının hatırlama dinamiği açısından yarattığı imkân, fayda ve opsiyonlar üzerinde durup onları önemsedikleri tespit edilmektedir. Kent gençlerinin, yeni medyanın bellek, hatırlama ve unutma bakımından vazgeçilemez ve bırakılamaz olarak addettikleri özelliklerine cezboldarak sürüklendikleri kimi durumlar, duygular ve yanılsamalar ise, bu kuşatılmışlık altındaki konumlarına dair farkındalık geliştirmelerine engel teşkil etmektedir. Burada bu gençlerin en büyük yanılsaması, sorunu ve handikapı da, çoğunluklu olarak, endüstriyel yaratım bu yapay, suni, statik ve mekanik belleklerin hep hatırlama ve hiç unutmama niteliğini, sanki kendi biyolojik belleklerinin çabası sonucu gerçekleşen bir edimmiş gibi değerlendirmeleri, benimsemeleri ve yansıtmalarıdır.

Her türlü bilgiyi her zaman hatırlamaya ve hiç unutmamaya muktedir dijital, yapay, suni, statik ve mekanik belleklerin en büyük handikapını, herhangi bir sebepten bozulma sonucu oluşacak belge ve veri kayıplarıyla her türlü içeriğin yitip gitmesi oluşturmaktadır. Bu kayıp ise, yapay bir belleğin hatırlama gücüne tabi ve onun denetiminde hatırlamasına yön veren bir gencin, her türlü bilgisini yitirip hatırlamada yoksunluk çekmesi ve bir çeşit

bellek zayıflığı yaşayıp müşkülde kalması anlamını taşımaktadır. Nitekim çalışmada, bilgi ve veri kayıpları deneyimi ile hatırlama bakımından sıkıntıya düşme haline, görüşmeci gençlerin büyük bir bölümünde rastlandığı görülmektedir. Söz konusu sorunları tecrübe eden gençlerin, artık, ihtiyatlı davranarak yapay hatırlamayı sürekli ve mutlak kılmak için veri yedeklemesi yapmaları da, yine dijitalliğe güdümlü davranış tarzı içine yerleşmelerini ifade etmektedir. Zira bu türden bir kayba uğrayanların bir daha böyle bir zayıat yaşamamak ve herhangi bir bilgi ve veri kaybına karşı kendini emniyete almak için –adeta bir paranoya halinde- her şeyi dijital olarak hep yedeklemelerinin de temelini, hatırlamama korkusu ve bilgiye mutlak sahip olma takıntısından aldığına kanaat getirilmektedir.

Araştırmada açığa çıkan bulgu, kent gençlerinin, internet destekli yapay, statik ve mekanik bellek kanallarının hatırlama gücüne tam güven duymalarına rağmen, çoğunluk olarak, internet ortamında depolanmış bilgilerin, belgelerin, verilerin içeriklerinin gerçekliği ve doğruluğuna tam bir güven içinde olmadıklarını göstermektedir. Ancak hayret dedirtici biçimde, tam olmayan güvenlerine karşın bu gençlerin, bilgi arama ve bulma mecrası olarak interneti istisnasız ve vazgeçilmez bir suretle kullanmayla, internetin bilginin örgütlenmesindeki söz sahibi ve etkin konumunu sağlamlaştırdıkları saptanmaktadır. Böylelikle de, kent gençlerinin bilgiye ulaşmalarında internetin belirleyen ve kontrol eden bir bellek olma konumunu sürdürmesinin yapılandığı sonucuna varılmaktadır. Söz konusu saptamayı da, bu gençlerin, yeni medya kaynaklı yapay ve standart bellek ve onun hatırlama dinamiğinin egemenliği altına girmelerinin başka bir temsili olarak değerlendirmek mümkün gözükmemektedir.

Bu tez çalışmasının altıncı bölümünde ayrıntılandırılıp yukarıda da genel değerlendirilmesi serimlenmiş bulunan araştırma verilerinden elde edilen tüm saptamalar düzleminde hareket edilecek olduğunda, bu çalışma neticesinde,

başlangıçta kalkış noktası olarak benimsenen tüm argümanların doğrulanmakta olduğu görülmektedir. Zira araştırmada, mevcut yeni medya sisteminin, çeşitli ürün seçenekleriyle getirdiği bellek olanakları ve kolaylıklarından yararlanmayı kent gençlerinde bir alışkanlık olarak yerleştirip, onları kısıpaca aldığı aşıkarak kılınmaktadır. Bunu, gerçekleştirilen tez çalışmasının kuramsal temeleni teşkil eden Frankfurt Okulu teorisyenlerinin dile getirdiği teknik aygıt ve bağımlılık ilişkisinin günümüz toplumlarında görülen bir türevi olarak kabul etmek mümkündür. Yani bu tez çalışmasıyla, Frankfurt Okulu teorisyenlerinin sözünü ettiğı bu bağımlılık ilişkisinin günümüzde yeni medya teknolojileriyle kent gençlerinin bellek ve hatırlama işlevlerinin denetim altına alınmış olmasıyla devam ettiğı ortaya konulmaktadır. Nitekim Adorno ve Horkheimer’a göre iktisadi üretkenliğin artışı, teknik aygıta ve onun kontrolünü elinde tutan sosyal gruplara nüfusun geri kalanı üzerinde ölçüsüz bir üstünlük sağlamaktadır. Böylece birey kullandığı aygıt önünde görünmez hale gelirken, geçimi bu aygıt tarafından hiç olmadığı kadar iyi bir şekilde karşılanmaktadır. Bu adil olmayan durumda kitlelerin onlara dağıtılan metaların niceliğıyle birlikte kontrol edilebilmeleri de artmaktadır (Horkheimer ve Adorno, 2010: 14). Bu saptamaya denk düşecek biçimde bu tez çalışmasında kent gençlerinin, yeni medya endüstrisinin kendileri için bir opsiyon olarak var ettiğı bellek ürünlerini yapay ihtiyaçların karşılanması için tüketerek, kaçınılamaz biçimde, bu teknolojilerin sarmalına girdikleri saptanmaktadır. Böylelikle yeni medya aygıt ve uygulamaları da, artık, dijital olarak veriyi işleyen, kaydeden ve depolayan, bir araya toplayan, paylaşma açan bir bellek aktörü halini almaktadır. İnsan fizyolojisinin bir parçası olmayan bu bellek, yapay, mekanik, sanal, dijital, suni, harici, katı ve cisimsel bir bellektir. Söz konusu bu yapay belleğin ontolojik unsurlarının çeşitlilik arz etmesinden mütevellit, bu belleğe dayalı olarak gerçekleştirilen hatırlamalar da çok katmanlı karakterdedir.

Yapılan çalışma uyarınca, kent gençlerinin, yeni türden, kendi fizyolojik bir uzuvları olmayan, yapay bir belleğin denetimine girerek hatırlamayı garantilemekte oldukları tespit edilmektedir. Bu bellek, genç bireylerin bir şeyi öğrenme ve hatırlamasını kendi himayesinde gerçekleştiren bir faaliyet yaparak, onların kendi hatırlama işlevlerini edilginleştirmektedir. Bununla da kent gençleri, artık, hatırlama işlemini yerine getirmede kendi bellek yeteneklerinden uzaklaşıp, dijital ve yapay belleğin iş başında ve çalışır olmasına sığınır hal almaktadır. Gençlerin kendi hatırlamalarının bu şekilde edilgin hale getirilmesi, onların kendi bellek yeteneklerine karşı körelmesine ve bellek becerilerini ıskalamalarına da yol açmaktadır. Çalışmada kent gençlerine dair bu tespit de, Marcuse ile birleşilen bir noktayı meydana getirmektedir. Şöyle ki, Marcuse’a göre ileri sanayi toplumlarının üretkenliği insan gereksinim ve yetilerinin özgür gelişimini artıracak yerde tersine doğru işlemektedir (2010: 9). Marcuse’un sözünü ettiği bu durumun günümüz toplumlarında yeni medya teknolojileri egemenliğinde geçerliliğini koruduğu bu tez çalışması ile açığa çıkarılmaktadır. Çünkü yapılan çalışmada, gençlerin bellek ve hatırlama işleyişindeki pratiklerini bir teknolojik aygıtın denetimine vermekle aynı zamanda bu yapay belleğin tutsağı haline dönüşmekte oldukları saptanmaktadır. Öte yandan gençlerin, yüksek teknolojik kalite ve hızdaki yapay belleğe bağlı kalmakla hatırlama durumları sürekli bir varoluşa kavuşurken, hatırlamalar ve anılar ise yaşanmışlıklarını ve otantikliklerini yitirerek mekanikleşmektedir. Bu bağlamda yeni medya teknolojili bellek ürünlerini kullanmayı sıradan bir aktivitesi haline getiren kent gençlerinin bununla yaşadığı en büyük yanılsama, açmaz ve handikap ise, dijital ve yapay belleğin marifetinin başarısı olan hep hatırlama ve hiç unutmama vaziyetini sanki kendi biyolojik belleklerinin iş görmesiymiş gibi algılama ve yansıtma halleri olarak saptanmaktadır.

Yeni medya teknolojilerini sıklıkla kullanan kent gençliği, geniş kapasiteli ve yüksek hızda yeni türden bir belleğe de sahip hale gelmektedir. Bu bellek olanakları, ontolojik temelini endüstriyel bir üretim sürecinden alan, yani bireyin fizyolojisinden başka bir yerde var olan yeni bir bellek ortaya koymaktadır. Bununla, kent gençleri nezdinde bellekler ve hatırlamalar da teknolojikleşmekte ve dijitalleşmektedir. Bu ise, esasında, sorunlu bir hali arz etmektedir. Çünkü araştırmada kent gençlerinin, bu yeni türden ve sanal hatırlama mekanizmasını sahiplendikleri saptanmaktadır. Oysa ki bu hatırlama, dijital medya ile aracılanan, yeni medya tabanlı teknolojilere bağımlı ve muhtaç bir hatırlamadır. Ancak bu gençlerin, çoğunluklu olarak, endüstriyel olarak yaratılan ve sunulan bu yapay ve suni belleklerin edimlerini, bilhassa hatırlama edimini, sanki kendi fizyolojik belleklerinin iş görmesi sonucu başardıkları bir edimmiş gibi görüp benimsedikleri ve aktardıkları tespit edilmektedir. Söz konusu sorun ya da handikapı görmekten uzak bu gençlerin, bu handikapı farketmelerini önleyen bir durum olarak, kendilerini, hatırlama imkânları bakımından yaratılan bu konfor ve avantajlara teslim ettikleri saptanmaktadır.

Kent gençlerinde böyle bir bellek ve hatırlamayı hayata geçirebilmek için bu teknolojilere sahip olma istemi ve ihtiyacı, bu teknolojileri üreten ve hizmete sunan endüstriyel yapı tarafından yapılandırılmakta, yerleştirilmekte ve benimsetilmektedir. Söz konusu teknolojik bellek imkânlarını var ederek tedavüle sokan endüstriyel yapı, kent gençlerini bunların kolaylığına, hızına, rahatlığına alıştırmakla, onların kendi biyolojik belleklerini kullanarak yapabilecekleri hatırlama ediminde tembelliğe sürüklenmelerine sebebiyet vermektedir. Zira bu gençlerin hatırlama dinamiğinin işleyişinin, yeni medya aygıt ve ortamlarının işleyiş, hız, kapasite ve yeteneklerine bağımlı bir hale gelmekte olduğu belirlenmektedir. Bunu da, Horkheimer'ın vurguladığı aygıt-kontrol ilişkisinin günümüzde yeni medya teknolojileri üzerinden ortaya koyulan bir türevi olarak okumak

mümkündür. Bu manada Horkheimer'a göre kitle kültürü'nün sunduğu bütün araç ve kolaylıklar, bireysellik üzerindeki baskıları güçlendirmektedir (1994: 166). Bu bağlamda bu tez çalışmasında da gençlerin, bellek ve onun hatırlama etkinliklerini bir dijital ürünün denetimine sunmakta olduğu çıkarımına varılmaktadır.

Yapılan bu tez çalışmasında gelinen bu noktada varılan en temel sonuç, kent gençlerinin bellek ve hatırlama bağlamında yeni medya teknolojilerinin denetimine tabi hale getirilmiş olduğu, bu gençlerin yeni medyanın kendilerini bu manada regüle ettiğinin farkında olmadığı ve bir gün farkına varacak olsalar bile bundan rahatsız olmayacakları şeklinde tespit edilmektedir. Yapılan araştırma ile, günümüz yeni medya bellek teknolojilerinin hüküm sürdüğü halihazırdaki konjonktürde kent gençliğinin bellekle ilişkilenme tarzında gösterdiği ve unsurları yukarıda sıralanan yeni bir eğilime tanık olunmaktadır. Gençlerin rağbet ettiği dijital aygıt ve ortamlar, onlar için, yapay, performatif, statik, mekanik, sürekli biriken ve çok katmanlı bellek biçimini yapılandırmaktadır. Söz konusu bu belleğin hatırlama rasyonalitesi de, kendi koşul ve ilkelerine uygun olarak şekillenmektedir. Sözün özü yeni medya, kent gençlerinin hatırlama edimleri üzerinde, artık, etkin, faal ve denetleyici konumdaki bir bellek aktörüdür. Böyle bir mekanik hatırlama mekanizmasına sığınma hali ise, bu gençlerin, kendi biyolojik uzuvları olan belleklerini kullanmada ya da çalıştırmada zafiyet yaşamalarına ön ayak olmaktadır. Dolayısıyla bu teknolojik konfigürasyonda gençlerin bellek ve hatırlamalarının tümünün, yeni medya teknolojilerinin bellek katmanlarının yaşamda kalmasına muhtaç hale büründüğü düşünülmektedir. Bir gün herhangi bir nedene bağlı olarak yeni medya şemşiyesi altında topladığımız tüm aygıt, vasıta ve ortamların topyekûn ortadan kalktıklarını ya da kaybolduklarını bir varsayım olarak ele alacak olursak, böyle bir durumda genç bireylerin bellek bakımından yaşayacağı durumun ne olacağı merakı cezbetmektedir. Zira böyle bir durumun baş göstermesinin

onlarda belleksizleşme, bir boşluğa düşme veya hiçlik duygusunun oluşmasına yol açıp açmayacağı cevap bekleyen büyük bir soru olarak karşımızda durmaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, Sami, Gürsoy, Hülya, Ünsal, Nimet Özgül, “İlişkisel Toplumda Sosyal İş Ağlarının Kariyer Gelişimi Açısından Önemi: LinkedIn Örneği”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, 2014, S. Ağustos 2014 BÜROKON Özel Sayısı, s.17-34.

Acquisti, Alessandro, Gross, Ralph, “Imagined Communities: Awareness, Information Sharing and Privacy on The Facebook”, **PET 2006**, 2006, s.1-22.

Adorno, Theodor W., “Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünmek”, **Kitle İletişim Kuramları**, Erol Mutlu (der.), 2005a, Ankara: Ütopya Yayınevi, s.240-250.

Adorno, Theodor W, **Minima Moralia: Sakatlanmış Yaşamdan Yansımalar**, Orhan Koçak & Ahmet Doğukan (çev), İstanbul: Metis Yayınları, 2005b.

Aladağ, İdil, Yağbasan, Mustafa, “Yeni Medya Akımlarına Türk İnsanın Uyum Sağlama Süreci (İstanbul İli Örneği)”, **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**, 2013, S. XVI, s.673-688.

Altmann, Erik M., Gray, Wayne D., “Forgetting to Remember: The Functional Relationship of Decay and Interference”, **Psychological Science**, 2002, S.13, s. 27-33.

Anastasio, Thomas J., Ehrenberger, Kristen Ann, Watson, Patrick, Zhang, Wenyi **Individual And Collective Memory Consolidation: Analogous Processes On Different Levels**. Cambridge: The MIT Press, 2012.

Asproth, Viveca, “Information Technology Challenges For Long-Term Preservation Of Electronic Information”, **International Journal Of Public Information Systems (IJPIS)** 2005, S.1, s. 27-37.

Asproth, Viveca, “Integrated Information Systems – A Challenge for Long-Term Digital Preservation”, **Interdisciplinary Journal of Information, Knowledge, and Management**, 2007, S.2, s. 89-98.

Ayanbode, Oluyemi, “Library Digitisation: A Strategy to Bridge Information and Knowledge Divides”, **European Journal of Scientific Research**, 2011, S. 56, s.212-218.

Bailey, Craig H., Bartsch, Dusan, Kandel, Eric R., “Toward a Molecular Definition of Long-term Memory Storage”, **Proc. National Academy of Science USA 93/ Colloquium Paper** , 1996, S. 93, s.13445–13452.

Bakhshi, Saeideh, Shamma, David A. ve Gilbert, Eric, “Faces Engage Us: Photos with Faces Attract More Likes and Comments on Instagram”, **CHI 2014**, 2014, s:965-974.

Balbi, Gabriele, “Doing Media History in 2050”, **Westminster Papers in Communication and Culture**, 2011, S.8, s.113- 135.

Balle, Fransic, Eymery, Gerard, **Yeni Medyalar**. Mehmet Selami Şakiroğlu (çev.), İstanbul: İletişim Yay, 1991.

Barthel, Ralph, Mackley, Kerstin Leder, Hudson-Smith, Andrew, Karpovich, Angelina, Jode, Martin de, Speed, Chris, “An Internet Of Old Things as Augmented Memory System”, **Personal and Ubiquitous Computing**, 2013, S.17, s.321 - 333.

Barnes, Susan B., “Education and Technology: A Cultural Faustian Bargain”, **Bulletin of Science, Technology & Society**, 1999, S. 19, s.11-16.

Barroso, Luiz André, Dean, Jeffrey, Hölzle, Urs, “Web search for a planet: The Google cluster architecture”, **IEEE Micro**, 2003, S.23, s.22 -28.

Bjork, Robert A., “Positive Forgetting: The Noninterference of Items Intentionally Forgotten”, **Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior**, 1970, S.9, s.255-268 .

Block, Richard A., “Effects OF Instructions To Forget In Short-Term Memory”, **Journal of Experimental Psychology**, 1971, S. 89, s. 1-9.

Boyd, Danah M. ve Ellison, Nicole B., “Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship”, **Journal of Computer-Mediated Communication**, 2007, Sayı:13, s. 210-230.

Boyd, Danah, Crawford, Kate, “Critical Questions For Big Data: Provocations For A Cultural, Technological, and Scholarly Phenomenon”, **Information, Communication & Society**, 2012, S.15, s. 662-679.

Bozkurt, Nimet Işıl, Utkan, Tijen, Arıcıoğlu, Feyza, “Agmatinin Kognitif Fonksiyonlara Etkisinin Araştırılması”, **MÜSBED**, 2011, S.1(1), s. 8-16.

Brady, Timothy F. , Konkle, Talia, Alvarez, George A., Oliva, Aude , “Visual Long-term Memory Has a Massive Storage Capacity for Object Details”, **PNAS**, 2008, S.105, s.14325-14329.

Buckner, Randy L., Wheeler, Mark E., “The Cognitive Neuroscience Of Remembering”, **Nature Reviews**, 2001, S.2, s. 624-634.

Budak, Selçuk, **Psikoloji Sözlüğü**, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2000.

Burgess, Jean, Green, Joshua, **YouTube: Online Video and Participatory Culture**, Cambridge: Polity Press, 2009.

Bruns, Axel, **Blogs, Wikipedia, Second Life, and Beyond: From Production to Produsage**, New York: Peter Lang Publishing, 2008.

Cangöz, Banu, “İleri Yaşlılar İle Genç Yetişkinlerde Kodlama Düzeyinin Örtük ve Açık Bellek Üzerindeki Etkisi”, **Geriatri (Turkish Journal of Geriatrics)**, 2002, S.5, s.125-131.

Carr, Nicholas, “Is Google Making Us Stupid?”, **The Atlantic Online**, 2008, S. July/August 2008, s. 1-17.

Carr, Nicholas, **The Shallows: How the Internet is Changing the Way We Think, Read and Remember**, New York: W. W. Norton and Company, 2010.

Casalegno, Federico, “Thought on the Convergence of Digital Media, Memory, and Social and Urban Spaces”, **Space & Culture**, 2004, S.7, s. 313-326.

Casey, Edward S., **Remembering: A Phenomenological Study**, 2. Baskı, USA: Indiana Universty Press, 2000.

Ceruzzi, Paul, **A History of Modern Computing**, 2. Basım, Cambridge: MIT Press, 2003.

Cevizci, Ahmet, **Felsefe Sözlüğü**, 2.Basım, Ankara: Ekin Yay, 1997.

Chattopadhyay, Samir, “Digital Preservation In The Twenty First Century: Concept, Needs, Problems And Solutions”, **4th Convention PLANNER, Mizoram University, Aizawl Nov.09-10**, 2006, s.166-172.

Chen, Hsinchun, Chiang, Roger H. L. , Storey, Veda C., “Business Intelligence and Analytics: From Big Data To Big Impact”, **MIS Quarterly**, 2012, S.36, s. 1165-1188.

Chun, Wendy Hui Kyong, “On Software or the Persistence of Visual Knowledge”, **Grey Room 18**, 2004, S. Winter 2004, s. 26-51.

Chun, Wendy Hui Kyong, **Programmed Visions: Software And Memory**, Cambridge: MIT Press, 2011.

Cilibrasi, Rudi L., Vitányi, Paul M.B., “The Google Similarity Distance”, **IEEE Transactions On Knowledge And Data Engineering**, 2007, S.19, s.370-383.

Clements, Alan, **The Principles Of Computer Hardware**, Dördüncü Baskı, USA: Oxford Universty Press, 2006.

Conway, Paul, “Preservation in the Age of Google: Digitization, Digital Preservation, and Dilemmas”, **Library Quarterly**, 2010, S.80, s. 61-79.

Coyle, Karen, “Managing Technology: One World Digital”, **The Journal of Academic Librarianship**, 2006, S.32, s.205-207.

Craik, Fergus I. M., Lockhari Robert S., “Levels of Processing: A Framework for Memory Research”, **Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior**, 1972, S.11, s.671-684 .

Cubelli, Roberto, “A New Taxonomy of Memory and Forgetting”, **Forgetting**, Sergio Della Sala (ed.), 2010, New York: Psychology Press, s. 35-48.

Cuc, Alenxandru, Koppel, Jonathan, Hirst, William, “Silence Is Not Golden:A Case for Socially Shared Retrieval-Induced Forgetting”, **Psychological Science**, 2007, S.18, s.727-733.

Cüceloğlu, Doğan, **İnsan ve Davranışı**, Yedinci Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1997.

Depeli, Gülsüm, “Görsellik ve Kültürel Bellek İlişkisi: Göçmenin Evi”, **Kültür ve İletişim (Culture & Communication)**, 2010, S.13, s. 9-39.

Deuze, Mark, “Participation, Remediation, Bricolage: Considering Principal Components of a Digital Culture”, **The Information Society**, 2006, S.22, s.63–75.

Denoyer, Ludovic, Gallinari, Patrick, “The Wikipedia XML Corpus”, **Comparative Evaluation of XML Information Retrieval Systems: 5th International Workshop of the Initiative for the Evaluation of XML Retrieval, INEX 2006**, 2007, Norbert Fuhr, Mounia Lalmas ve Andrew Trotman (ed.), Berlin Heidelberg: Springer, s. 12-19.

Dilmen, Necmi Emel, “Yeni Medya Kavramı Çerçevesinde İnternet Günlükleri-Bloglar ve Gazeteciliğe Yansımaları”, **Marmara İletişim Dergisi**, 2007, S.12 (Şubat), s.113-123.

Dijk van, Jan A. G. M., **The Network Society: Social Aspects of New Media**, 2. Basım, London: Sage Publications, 2006.

Dijck, Jose´ Van, “From Shoebox to Performative Agent: The Computer As Personal Memory Machine”, **New Media & Society**, 2005, S.7, s. 311–332

Dijck, José Van, **Mediated Memories In The Digital Age**, California: Stanford University Press, 2007.

Donk, Andre, “The Digitization of Memory: Blessing or Curse?”, **Media in Transition Conference MIT6: Stone and Papyrus, Storage and Transmission April 24-26 2009**, 2009, Boston: Massachusetts Institute of Technology, s. 1-17.

Doueih, Milad, **Digital Cultures**, Cambridge: Harvard University Press, 2011.

Dunn, John C., “Remember–Know: A Matter of Confidence”, **Psychological Review**, 2004, S.111, s.524 -542.

Eacott, Madeline J., Easton, Alexander, “Remembering The Past And Thinking About The Future: Is It Really About Time? ”, **Learning and Motivation**, 2012, S.43, s. 200-208.

Elmasri, Ramez, Navathe, Shamkant B., **Fundamentals of Database Systems**, 6. Basım, USA: Addison Wesley, 2011.

Elmes, David G., Adams, Carl, Roediger, Henry L., “Cued Forgetting In Short-term Memory: Response Selection”, **Journal of Experimental Psychology**, 1970, S.86, s.103–107.

Emmungil, Levent, **Bilgisayar Donanımı**, Ankara: Levent Emmungil, 2010.

Engin, Ali Osman, Calapoğlu, Mustafa, Gürbüzöğlü, Sibel, “Uzun Süreli Bellek Ve Öğrenme”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (Journal of the Institute of Social Sciences)**, 2008, S.2, s. 251-262

Englander, Irv, **The Architecture of Computer Hardware, System Software and Networking: AN Information Technology Approach**, 4. Basım, USA: Wiley, 2009.

Evans-Roberts, Cathryn E. Y., Turnbull, Oliver H., “Remembering Relationships: Preserved Emotion-based Learning in Alzheimer’s Disease”, **Experimental Aging Research**, 2011, S.37, s. 1–16.

Fawns, Tim, “Blended Memory: The Changing Balance of Technologically-Mediated Semantic and Episodic Memory”, **Navigating Landscapes of Mediated Memory**, Paul Wilson ve Patrick McEntaggart (ed.), 2012, Oxford, United Kingdom: InterDisciplinary Press, s. 121-131.

Frostig, Karen, “Data as Memory and Memory as Data”, **Digital Memories: Exploring Critical Issues**, Anna Maj ve Daniel Riha (ed.), 2009, Oxford, United Kingdom: Inter-Disciplinary Press. s.161-166.

Gabrieli, John D. E., “Cognitive Neuroscience of Human Memory”, **Annual Reviews Psychol**, 1998, S.49, s. 87-115.

Gabrilovich, Evgeniy, Markovich, Shaul, “Computing Semantic Relatedness using Wikipedia-based Explicit Semantic Analysis”, **Proceedings of the 20th International Joint Conference on Artificial Intelligence (IJCAI’07)**, 2007, s.1606-1611.

Galotti, Kathleen M., Fernandes, Myra, Fugelsang, Jonathan, Stolz, Jennifer, **Cognitive Psychology: In and Out of the Laboratory**, Kanada Birinci Baskısı, USA: Nelson, 2010.

Garde-Hansen, Joanne, **Media and Memory**, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2011.

Geray, Haluk, **Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş**, 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2006.

Gere, Charlie, **Digital Culture**, İkinci Basım, London: Reaktion Books Ltd., 2008.

Gross, Alan E., Barresi, John, Smith, Edward E., “Voluntary Forgetting Of A Shared Memory Load”, **Psychonomic Science**, 1970, S. 20, s. 73-75.

Gülnar, Birol, Balcı, Şükrü, **Yeni Medya ve K lt rle en Toplum**, Konya: Literatürk Yayınları, 2011.

Gündüz, Nazlı, “Computer Assisted Language Learning”, **Journal of Language and Linguistic Studies**, 2005, S.1, s.193-214.

Gürel, Emet, Yakın, Mehmet, “Ek i Sözlük: Postmodern Elektronik Kültür”, **Selçuk İletişim**, 2007, S.4, s. 203-219.

Hadot, Pierre, **Wittgenstein ve Dilin Sınırları**, Murat Er en ( ev.), 2. Baskı, Ankara: Do u Batı Yayınları, 2011.

Hargittai, Eszter, “Second-level Digital Divide: Differences In People’s Online Skills”, **29th Research Conference on Communication, Information and Internet Policy**, 2001, s. 2-19.

Haythornthwaite, Caroline, “Strong, Weak, and Latent Ties and the Impact of New Media”, **The Information Society**, 2002, S. 18, s.385-401.

Hedstrom, Margaret, “Archives, Memory, and Interfaces With The Past”, **Archival Science**, 2002, S.2, s. 21-43.

Hinsz, Verlin B., Tindale, R. Scott, Vollrath, David A., “The Emerging Conceptualization of Groups as Information Processors”, **Psychological Bulletin**, 1997, S.121, s. 43-64.

Hira, İsmail, “Sosyal Bilimler: Yasa Koyucu Tasarımdan Yorumcu Tasarıma”, **Bilgi Dergi** (3), 2000, S. 2000/2, s. 81-96.

Horkheimer, Max, **Akıl Tutulması**, Orhan Koçak (çev.), Üçüncü Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 1994.

Horkheimer, Max, Adorno, Theodor W., **Dialectic Of Enlightenment**, Gunzelin Schmid Noerr (ed.), Stanford: Stanford University Press, 2002.

Horkheimer, Max, Adorno, Theodor W., **Aydınlanmanın Diyalektiği**, Nihat Ülner ve Elif Öztarhan Karadoğan (çev.), İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2010.

Hoskins, Andrew, “The Mediatisation of Memory”, **Save As... : Digital Memories**, Joanne Garde-Hansen, Andrew Hoskins ve Anna Reading (ed.), United Kingdom: Palgrave Macmillan, 2009, s. 27-43.

Hoskins, Andrew, “Media, Memory, Metaphor: Remembering and the Connective Turn”, **Parallax**, 2011, S.17, s.19-31.

Hu, Yuheng, Manikonda, Lydia, Kambhampati, Subbarao, “What We Instagram: A First Analysis of Instagram Photo Content and User Types”, **Proceedings of the Eighth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media**, 2014, s. 595-598.

Huang, Han-Way, **PIC Microcontroller: An Introduction to Software and Hardware Interfacing**, USA: Thomson Delmar Learning’s, 2005.

Inglis, Fred, “Frankfurt Okulu”, **Kitle İletişim Kuramları**, Erol Mutlu (der.), 2005, Ankara: Ütopya Yayınevi, s.221-227.

Ito, Mizuko, Horst, Heather, Bittanti, Matteo, Boyd, Danah, Herr-Stephenson, Becky, Lange, Patricia G., Pascoe, CJ, Robinson, Laura, **Living and Learning with New Media: Summary of Findings from the Digital Youth Project**, Cambridge: The MIT Press (The Massachusetts Institute of Technology), 2009.

Jacoby, Larry L., Hollingshead, Ann, “Direct Versus Indirect Tests of Memory for Source: Judgments of Modality”, **Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition**, 1989, S.15, s.1101-1108.

Jacoby, Larry L., “A Process Dissociation Framework: Separating Automatic from Intentional Uses of Memory”, **Journal of Memory and Language**, 1991, S.30, s.513-541.

Johnson, Marcia K., “Mem: Mechanisms of Recollection”, **Journal of Cognitive Neuroscience**, 1992, S.4, s.268-280.

Joly-Corcoran, Marc, “Original Cinephany and Reappropriation: The Original Affect and its Reactualization through Emerging Digital Technologies”, **Digital Memories: Exploring Critical Issues**, Anna Maj ve Daniel Riha (ed.), 2009, Oxford, United Kingdom: Inter-Disciplinary Press, s.43-50.

Jonker, Tanya R., Seli, Paul, MacLeod, Colin M., “Retrieval-Induced Forgetting and Context”, **Current Directions in Psychological Science**, 2015, S.24, s. 273-278.

Karabekiroğlu, Koray, Gırmaz, Aylan, Berkem, Meral, “Psikiyatrik Bozukluklarda Bellek Sorunları”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 2005, S.6, s.188-196.

Karpicke, Jeffrey D., “Retrieval-Based Learning: Active Retrieval Promotes Meaningful Learning”, **Current Directions in Psychological Science**, 2012, S.21, s.157-163.

Kaun, Anne, Stiernstedt, Fredrik, “Media memories: The case of Youth Radio DT64”, **Participations (Journal of Audience & Reception Studies)**, 2012, S.9, s.337-359.

Kaynak, Hande, Cangöz, Banu, “Anlık ve Gecikmeli Örtük Bellek Performansı Yaşlanmadan Etkilenir mi?”, **Turkish Journal of Geriatrics**, 2010, S.13, s. 26-35.

Kelly, Russel, “Digital Preservation: Ensuring Access To Digital Materials Into The Future”, **Serials**, 1999, S.12, s. 259-267.

Kesinger, Elizabeth A., “Remembering the Details: Effects of Emotion”, **Emotion Review**, 2009, S.1, s. 99-113.

Kırıkkaya Buluş, Esmâ, Güllü, Doğan “İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Isı - Sıcaklık ve Buharlama - Kaynama Konularındaki Kavram Yanılgıları”, **Elementary Education Online**, 2008, S.7(1), s.15-27.

Koops, Bert-Jaap, "Forgetting Footprints, Shunning Shadows: A Critical Analysis Of The “Right To Be Forgotten” In Big Data Practice", **Scripted**, 2011, S.8, s.230-256.

Korkmaz, Özgen, Mahiroğlu, Ahmet, “Beyin, Bellek Ve Öğrenme”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 2007, S.15, s. 93-104.

Köseoğlu, Özgür, “Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma”, **Selçuk İletişim**, 2012, S.7, s. 58-81.

Kress, Gunter, **Literacy In The New Media Age**, New York: Routledge, 2003.

Kulkofsky, Sarah, Wang, Qi, Hou, Yubo, “Why I remember That: The Influence of Contextual Factors on Beliefs About Everyday Memory”, **Memory & Cognition**, 2010, S.38, s. 461-473.

Kwak, Haewoon, Lee, Changhyun, Park, Hosung, Moon, Sue, “What is Twitter, a Social Network or a News Media?”, **WWW 2010 (April 26–30)**, 2010, s. 591-600.

Lange, Patricia G., “Publicly Private and Privately Public: Social Networking On YouTube”, **Journal of Computer-Mediated Communication**, 2008, S.13, s.361-380.

Larrain, Jorge, **İdeoloji ve Kültürel Kimlik: Üçüncü Dünya Gerçeği**, Neşe Nur Domaniç (çev.), İstanbul: Sarmal Yayınları, 1995.

Lee, Taeyeong, “Sözlü ve Yazılı Kültür”, **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 2014, S.21, s. 349-352.

Lin, Tzu -Bin, Li, Jen-Yi, Deng, Feng, Lee, Ling, “Understanding New Media Literacy: An Explorative Theoretical Framework”, **Educational Technology & Society**, 2013, S.16, s.160-170.

Lister, Martin, Dovey, Jon, Giddings, Seth, Grand, Iain, Kelly, Kieran, **New Media: A Critical Introduction**, 2. Baskı, USA: Routledge, 2009.

Lovejoy, Grant, “The Extent Of Orality”, **The Journal For Baptist Theology And Ministry**, 2008, S.5, s.121-133.

Lunn, Eugene, **Marksizim ve Modernizm**, Yavuz Alogan (çev.), İstanbul: Alan Yayınları, 1995.

Macnamara, Jim, “ ‘Emergent’ Media And Public Communication: Understanding The Changing Mediascape”, **Public Communication Review**, 2010, S.1, s. 3-17.

Maj, Anna, Riha, Daniel, “Introduction”, **Digital Memories: Exploring Critical Issues**, Anna Maj ve Daniel Riha (ed.), 2009, Oxford, United Kingdom: Inter-Disciplinary Press, s. 1-9.

Manovich, Lev, **The Language of New Media**, London: The MIT Press, 2001.

Marcuse, Herbert, **Karşıdevrim Ve Başkaldırı**, Gürol Koca ve Volkan Ersoy (çev.), Birinci Basım, İstanbul: Ara Yayıncılık, 1991.

Marcuse, Herbert, “Some Social Implications Of Modern Technology”, **Essential Frankfurt School Reader**, Andrew Arato ve Eike Gebhardt (ed.), 1998, New York: The Continuum Publishing, s.138-162.

Marcuse, Herbert, **One-Dimensional Man: Studies In The Ideology Of Advanced Industrial Society**, New York: Routledge Classics, 2002.

Marcuse, Herbert, **Tek Boyutlu İnsan: İleri İşleyim Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler**, Aziz Yardımlı (çev.), Dördüncü Basım, İstanbul: İdea Yayınevi, 2010.

Marcuse, Herbert, “From Ontology To Technology: Fundamental Tendencies Of Industrial Society”, **Philosophy, Psychoanalysis And Emancipation: Collected Papers Of Herbert Marcuse, Volume Five**, Douglas Kellner ve Clayton Pierce (ed.), 2011, New York: Routledge, s. 132-140.

Mavroskoufis, Dimitris K., “Memory, Forgetting And History Education In Greece: The Case Of Greek Jews History As An Example Of Catastrophe Didactics”, **International Journal of Humanities and Social Science**, 2012, S. 2, s. 55-64.

Mayer-Schönberger, Viktor, **Delete: The Virtue Of Forgetting In The Digital Age**, USA: Princeton University Press, 2009.

McQuail, Denis, **McQuail’s Mass Communication Theory**, Beşinci Baskı, London: Sage Publications, 2005.

Menell, Peter S., “Tailoring Legal Protection For Computer Software”, **Stanford Law Review**, 1987, S. 39, s. 1329-1372.

Menotti, Gabriel, “Executable Movies: On The Existence And Propriety Of Networked Images”, **Matrizes**, 2015, S. 9, s. 243-261.

Mensink, Ger-Jan, Raaijmakers, Jeroen G. W., “A Model For Interference And Forgetting”, **Psychological Review**, 1988, S. 95, s. 434-455.

Miletsky, Jason, **Principles Of Internet Marketing**, Boston: Cengage Learning, 2010.

Milne, David, Witten, Ian H., “An Open-source Toolkit For Mining Wikipedia”, **Artificial Intelligence**, 2013, S. 194, s. 222-239.

Miyashita, Yasushi, Kameyama, Masashi, Hasegawa, Isao, Fukushima, Tetsuya, “Consolidation Of Visual Associative Long-Term Memory In The Temporal Cortex Of Primates”, **Neurobiology of Learning And Memory**, 1998, S.70, s.197- 211.

Morkoç, Dilek Kekeç, Erdönmez, Cumhuri, “Web 2.0 Uygulamalarının Eğitim Süreçlerine Etkisi: Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokul Örneği”, **AJIT-e: Online Academic Journal Of Information Technology**, 2014, S.15, s. 25-48.

Mutlu, Erol, **İletişim Sözlüğü**, Altıncı Basım, Ankara: Sofos Yayınları, 2012.

Nyirubugara, Olivier, “Clickable Memories: Hyperlinking And Memory Contextualization”, **Digital Memories: Exploring Critical Issues**, Anna Maj ve Daniel Riha (ed.), 2009, Oxford, United Kingdom: Inter-Disciplinary Press, s. 63-72.

O’Hara, Kieron, Morris, Richard, Shadbolt, Nigel , Hitch, Graham J, Hall, Wendy, Beagrie, Neil , “Memories For Life: A Review Of The Science And Technology”, **Journal Of The Royal Society Interface**, 2006, S.3, s. 351-365.

Ong, Walter J., **Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüñ Teknolojikleşmesi**, Sema Postacıoğlu Banon (çev.), Birinci Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 1995.

Ong, Walter, “Orality, Literacy And Modern Media”, **Communication In History: Technology, Culture, Society**, David Crowley ve Paul Heyer (ed.), 1999, Üçüncü Basım, New York: Longman, s. 60-67.

Özak Öymen, Nilüfer, Gökmen Pulat, Gülçin, “Bellek Ve Mekan İlişkisi Üzerine Bir Model Önerisi”, **İtüdergisi/a :Mimarlık, Planlama, Tasarım**, 2009, S.8, s.145-155.

Özen Erberk, Nurper, Rezaki, Murat, “Prefrontal Korteks: Bellek İşlevi Ve Bunama İle İlişkisi”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 2007, S.18, s. 262-269.

Parikka, Jussi, **What Is Media Archaeology?**, Cambridge: Polity Press, 2012.

Patterson, David A., Hennessy, John L., **Computer Organization and Design: The Hardware / Software Interface**, Beşinci Basım, US: Morgan Kaufmann Press, 2014.

Pempek, Tiffany A., Yermolayeva, Yevdokiya A., Calvert, Sandra L., "College Students' Social Networking Experiences On Facebook", **Journal Of Applied Developmental Psychology**, 2009, S.30, s. 227-238.

Pentzold, Christian, "Fixing The Floating Gap: The Online Encyclopedia Wikipedia As A Global Memory Place", **Memory Studies**, 2009, S. 2, s. 255-272.

Petrescu, Maria, "Digitisation Of Cultural Documents", **Philobiblon: Transylvanian Journal Of Multidisciplinary Research In Humanities**, 2008, S.13, s. 547-557.

Phelps, Elizabeth A., "Human Emotion And Memory: Interactions Of The Amygdala And Hippocampal Complex", **Current Opinion In Neurobiology**, 2004, S.14, s.198-202.

Picard, Robert G., **Mapping Digital Media: Digitization And Media Business Models**, London: Open Society Foundation, 2011.

Pogačar, Martin, "(New) Media And Representations Of The Past", **Digital Memories: Exploring Critical Issues**, Anna Maj ve Daniel Riha (ed.), 2009, Oxford, United Kingdom: Inter-Disciplinary Press, s. 23-29.

Provost, Foster, Fawcett, Tom, "Data Science And Its Relationship To Big Data And Data-Driven Decision Making", **Big Data**, 2013, S.1, s. 51-59.

Raman, Murali, "Wik Technology As A "Free" Collaborative Tool Within An Organizational Setting", **Information Systems Management**, 2006, S. Fall 2006, s.59-66.

Reading, Anna, "The Globytal: Towards An Understanding Of Globalised Memories In The Digital Age", **Digital Memories: Exploring Critical Issues**, Anna Maj ve Daniel Riha (ed.), 2009, Oxford, United Kingdom: Inter-Disciplinary Press, s. 31-40.

Reading, Anna, "Memory And Digital Media: Six Dynamics Of The Global Memory Field", **On Media Memory: Collective Memory In A New Media Age**, Motti Neiger, Oren Meyers ve Eyal Zandberg (ed.), 2011, London: Palgrave MacMillan, s. 241-252.

Ribot, Théodule Armand, **Disiases of Memory: An Essay In The Positive Psychology**, New York: Appleton, 1982.

Robbins, Jessica, "Technology: The Cause Of Negative Neurological Changes Or An Extension Of Oneself?", **Berkeley Scientific Journal**, 2012, S.15, s.1-4.

Richardson-Klavehn, Alan, Bjork, Robert A., "Measures Of Memory", **Annual Reviews Of Psychology**, 1988, S. 39, s. 475-543.

Ricoeur, Paul, "Memory And Forgetting", **Questioning Ethics: Contemporary Debates In Philosophy**, Richard Kearney ve Mark Dooley (ed.), 1999, London : Routledge, s. 5-11.

Roediger, Henry L., 'Memory Metaphors In Cognitive Psychology', **Memory & Cognition**, 1980, S. 8, s. 231-246.

Roediger, Henry L., Weinstein, Yana, Agarwal, Pooja K., “Forgetting: Preliminary Considerations”, **Forgetting**, Sergio Della Sala (ed.), 2010, New York: Psychology Press, s. 1-22.

Ross, Seamus, **Changing Trains At Wigan: Digital Preservation And The Future Of Scholarship**, London: National Preservation Office, 2000.

Rugg, Michael D., Wilding, Edward L., “Retrieval Processing And Episodic Memory”, **Trends In Cognitive Sciences**, 2000, S.4, s. 108-115.

Rusten, Eric, Hudson, Heather E., “Infrastructure: Hardware, Software And Connectivity”, **Technologies For Education: Potentials, Parameters And Prospects**, Wadi D. Haddad ve Alexandra Draxler (ed.), 2002, Paris: Unesco, s. 76-93.

Sá, Alberto, “Can Web 2.0 Shape Metamemory?”, **Digital Memories: Exploring Critical Issues**, Anna Maj ve Daniel Riha (ed.), 2009, Oxford, United Kingdom: Inter-Disciplinary Press, s. 51-61.

Sağlam, Mehmet, **Beynin Kimliği Ve Becerileri**, İstanbul: Denge Yayınları, 1997.

Salomon, Danielle, “Moving On From Facebook: Using Instagram To Connect With Undergraduates And Engage In Teaching And Learning”, **College & Research Libraries News**, 2013, S. 74, s. 408-412.

Sanders, Barry, **Öküzün A’sı: Elektronik Çağda Yazılı Kültürün Çöküşü Ve Şiddetin Yükselişi**, Şehnaz Tahir (çev.), Birinci Basım, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999.

Sara, Susan J., “Retrieval And Reconsolidation: Toward A Neurobiology Of Remembering”, **Learning & Memory**, 2000, S.7, s. 73–84.

Schacter, Daniel L., Addis, Donna Rose, Hassabis, Demis, Martin, Victoria C., Spreng, R. Nathan, Szpunar, Karl K., “The Future Of Memory: Remembering, Imagining And The Brain”, **Neuron Review**, 2012, S. 76, s. 677-694.

Sellen, Abigail, Whittaker, Steve, “Beyond Total Capture: A Constructive Critique Of Lifelogging”, **Communications Of The ACM**, 2010, S. 53, s. 70-77.

Schuster, Laura, “The Trouble With Memory: Reco(r)ding The Mind In Code 46”, **Digital Memories: Exploring Critical Issues**, Anna Maj ve Daniel Riha (ed.), 2009, Oxford, United Kingdom: Inter-Disciplinary Press, s. 13-22.

Simon, Brenda M., “The Implications Of Technological Advancement For Obviousness”, **Michigan Telecommunications And Technology Law Review**, 2013, S.19, s. 331-377.

Singh, Rampal, Kumar, Sawan, Agrahari, Shani Kumar, “Ensuring Data Storage Security In Cloud Computing”, **IOSR Journal Of Engineering**, 2012, S. 2, s. 17-21.

Sloss, Andrew N., Symes, Dominic, Wright, Chris, **ARM System Developer's Guide: Designing And Optimizing System Software**, San Francisco: Morgan Kaufmann Publishers, 2004.

Smith, Andrew N., Fischer, Eileen, Yongjian, Chen, “How Does Brand-related User-generated Content Differ Across YouTube, Facebook And Twitter?”, **Journal Of Interactive Marketing**, 2012, S. 26, s.102-113.

Sparrow, Betsy, Liu, Jenny, Wegne, Daniel M. “Google Effects On Memory: Cognitive Consequences Of Having Information At Our Fingertips”, **Science**, 2011, S. 333, s. 776-778.

Sözen, Didem, “Sbst Sözel Bellek Ve Wms Görsel Bellek Testleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, 2005, S. 8, s.73-83.

Steinmetz, Ralf, Nahrstedt, Klara, **Multimedia Applications**, Berlin: Springer Verlag, 2004.

Subrt, Jiri, Valisova, Alena, “New Media And The Educational Process: The Problem Of Time And Memory”, **Latest Advances In Educational Technologies**, Nikos E. Mastorakis, Valeri Mladenov ve Zoran Bojkovic (ed.), 2012, Singapur : Wseas Press, s. 100-104.

Sumer, Haluk, Erer, Mert, “Yazılımların (TMS 38’e Göre) Değerlemesi”, **Mali Çözüm**, 2010, S. 98, s. 25-40.

Şeker, Şadi Evren, “Dijitalleşme (Digitalization)”, **Yönetim Bilişim Sistemleri (YBS) Ansiklopedisi**, 2014, S.1, s. 6-8.

Taburoğlu, Özgür, “Söz, Yazı Ve Bellek: Ünal Nalbantoğlu’nun Yapıtı”, **Erdem İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, 2014, S.67, s. 105-123.

Thumim, Nancy, **Self-Representation And Digital Culture**, London: Palgrave MacMillan, 2012.

Tilson, David, Lyytinen, Kalle, Sorensen, Carsten, “Digital Infrastructures: The Missing IS Research Agenda”, **Information Systems Research**, 2010, S. 21, s.748-759.

Törenli, Nurcan, **Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı: Bilişim Teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Yeniden Biçimlenişi**, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2005.

Tulving, Endel, “Préceis Elements Of Episodic Memory”, **The Bhevioral And Brain Science**, 1984, S. 7, s. 223-268.

Tulving, Endel, “Multiple Memory Systems And Consciousness”, **Human Neurobiology**, 1987, S. 6, s. 67-80.

Vural Akıncı, Z. Beril, Bat, Mikail, “Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Olarak Bir Çalışma”, **Journal Of Yaşar University**, 2010, S. 20, s. 3348-3382.

Wagner, Anthony D., Schacter, Daniel L., Rotte, Michael, Koutstaal, Wilma, Maril, Anat, Dale, Anders M., Rosen, Bruce R., Buckner, Randy L., “Building Memories: Remembering And Forgetting Of Verbal Experiences As Predicted By Brain Activity”, **Science**, 1998, S. 281, s.1188-1191.

Wagner, Anthony D., “Working Memory Contributions To Human Learning And Remembering”, **Neuron**, 1999, S. 22, s.19-22.

Wickelgren, Wayne A., “Human Learning And Memory”, **Annual Reviews Psychology**, 1981, S.32, s. 21-52.

Wilken, Rowan, “Video Stores, Media Technologies And Memory”, **Media Fields Journal**, 2010, S.1, s.1-9.

Williams, Frederick, Rice, Ronald E., Rogers, Everett M., **Research Methods And The New Media**, New York: The Free Press, 1988.

Wixted, John T., Ebbesen, Ebbe B., “On The Form Of Forgetting”, **Psychological Science**, 1991, S. 2, s. 409-415.

Woodward, Addison E., Bjork, Robert A., “Forgetting And Remembering In Free Recall: Intentional And Unintentional”, **Journal Of Experimental Psychology**, 1971, S. 89, s. 109-116.

Zhao, Jishen, Xu, Cong, Chi, Ping, Xie, Yuan, “Memory And Storage System Design With Nonvolatile Memory Technologies”, **IPSI Transactions On System LSI Design Methodology**, 2015, S.2, s. 2-11.

Zipes, Jack, “Frankfurt Okulu Ve Kültür Eleştirisi”, **Kitle İletişim Kuramları**, Erol Mutlu (der.), 2005, Ankara: Ütopya Yayınevi, s. 227-233.

İnternet Kaynakları

<https://about.twitter.com/company>

<https://www.google.com/googlebooks/about/index.html>

<https://www.google.com/intl/en/about/products>

<http://www.grafikerler.net/autocad-nedir-t5233.html>

<https://www.instagram.com/about/us>

<https://www.istanbulbilisim.com.tr>

<https://newsroom.fb.com/company-info>

www.siliconvalley.com/sv2020

<http://www.teknokulis.com/galeri/teknoloji/en-degerli-teknoloji-sirketleri/20>

<http://www.teknosa.com>

<http://urun.gittigidiyor.com>

<http://urun.n11.com>

<http://www.vatanbilgisayar.com>

<http://webrazzi.com/2012/07/31/silikon-vadisinin-onde-gelen-150-sirketi>

<https://wmaraci.com/nedir/flickr>

[www.yok.gov.tr/ulusal tez merkezi/tarama](http://www.yok.gov.tr/ulusal_tez_merkezi/tarama)

ÖZET

Bu çalışmada, yeni medya ve yeni medya teknolojilerinin bilgi kayıt ve depolama imkânları; yeni medya bellek olanaklarının kent gençliğinin bellek, hatırlama ve unutma dinamikleri bakımından getirdiği sonuçlar; var ise, bellek ve hatırlama yetilerini kullanmaları bakımından yarattığı sorun veya kısıtlamalar tespit edilmeye çalışılmaktadır. Böylece, yeni medya, bellek, yeni medya ve bellek ilişkisi ve yeni medya belleklerini kullanan yirmi kent genci üzerine yapılmış alan araştırması bu çalışmanın ana eksenlerini meydana getirmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde yeni medya, yeni medya depolaması, dijitalleştirme, bilgisayar mimarisi ve onun öğeleri olarak yazılım ve donanım ayrı başlıklar altında incelenmektedir.

İkinci bölümde, belleğin ne olduğu, hangi bellek türlerini içerdiği ve nasıl işlem gördüğü ve hatırlama ve unutma mekanizmaları hakkında aydınlanmaya çalışılmaktadır.

Üçüncü bölümde, yeni medya ve bellek arasındaki ilişkinin ortaya koymak temel amaçtır. Bu anlamda, yeni medya ve bellek ilişkisinin nasıl değerlendirildiği serimlenmeye çalışılmaktadır.

Dördüncü bölümde, yeni medyanın bir bellek mecrası yaratan ve sunan uygulamaları olarak Facebook, Twitter, Instagram, Google, Youtube ve Wikipedia (Vikipedi) ayrı başlıklar altında ele alınmaktadır.

Beşinci bölümde, kültürel düzleme göre belleğin gösterdiği işleyiş tarzı görülmeye çalışılmaktadır. Bunun için, ilk olarak Sözlü Kültür’de bellek, ikinci

olarak Yazılı Kültür’de bellek ve üçüncü olarak da Dijital Kültür’de bellek çalışılmaktadır.

Altıncı ve son bölümünde, yirmi kent genci üzerine yapılmış olan alan araştırmasının bulguları ortaya konmakta ve yorumlamaktadır. Yöneltilen sorularla elde edilen verilerle, kent gençlerinin yeni medya bellek olanakları kullanmalarının kendi bellek ve hatırlamaları bakımından yarattığı sonuçlar ve handikaplar görülmeye çalışılmaktadır.

Sonuç bölümünde ise, yeni medya, bellek, yeni medya ve bellek ilişkisi ve yeni medya belleklerini kullanan kent gençlerinin bellek ve hatırlama durumu değerlendirilmektedir

ABSTRACT

In this work, we have tried to determine new media and information recording and storage facilities of new media technologies; the results that the new media memory facilities bring about the memory, remember and forgetting dynamics of metropol youth; if so, problems or restrictions that it creates from the point of view their use of memory and recall faculties. Thus, new media, memory, new media and memory relation and a field research that conducted on twenty kentitan youht who use new media memory are the main axes of this study.

In the first section, new media storage, digitalization, computer architecture and software and hardware as its items are examined under separate headings.

In the second section, we have tred to enlighten about what it is memory, which memory types it contains, and how it works and remembering and forgetting mechanisms.

In the third section, the main objective is to expose the relationship between the new media and memory. In this sense, we have tried to demonstrate how is evaluated the relationship between new media and memory.

In the fourth section, as applications that create and present a memory platform of the new media, Facebook, Twitter, Instagram, Google, Youtube ve Wikipedia (Vikipedi) are discussed under separate headings.

In the fifth section, we have tried to determine the functioning mechanism of memory according to cultural platform. Therefore, firstly, the memory in Oral

Culture, secondly, the memory in written culture and thirdly, the memory in Digital Culture is studied.

In the sixth and last section, the findings of the field research that conducted on twenty metropol youth are revealed and interpreted. With the data obtained from the asked questions, we have tried to see the results and handicaps in terms of their memory and remembrances that created by kentitan youth's using of the new media memory facilities.

In the section of the conclusion, new media, memory, new media and memory relation and the situation of memory and recall of metropol youth who using new media memory are evaluated.

EKLER

Ek1: Doktora Tezi'nin Alan Araştırması İçin Hazırlanan Görüşme Soruları

- 1) Cinsiyet
- 2) Yaş
- 3) Öğrenim Durumu
- 4) Çalışma Durumu
- 5) Çalışıyor iseniz aylık gelirin ne kadardır?
- 6) Anne ve babanızın mesleği nedir?
- 7) Ailenizin toplam aylık geliri ne kadardır?
- 8) Yeni medya dendiğinde aklınıza gelen araçlar ya da vasıtalar nelerdir?
- 9) Yeni medya aygıtlarını kullanıyor musunuz ?
- 10) Hangi yeni medya cihazlarını (mobil telefon, bilgisayar, tablet vs.) kullanmaktasınız?
- 11) Bir yeni medya cihazı alırken fiyatı mı yoksa teknik özellikleri mi sizin için ağır basmaktadır?
- 12) Kullanmakta olduğunuz yeni medya aygıtlarında tercih ettiğiniz markalar hangileridir?
- 13) Yeni medya kavramı size neyi çağrıştırmaktadır?
- 14) Yeni medyayı ne için ya da hangi amaçlar için kullanmaktasınız ?
- 15) Yeni medyadan faydalanmanın neden önemli olduğunu değerlendirirseniz bu anlamda sizin kendiniz için önemli olarak gördüğünüz 3 sebebi sıralar mısınız?
- 16) Sosyal medya hesabınız var mı? Var ise hangi sosyal medya sitelerine üyeliğiniz bulunmakta?
- 17) Sosyal medyayı hangi amaçlar için kullanmaktasınız?
- 18) Sizce arşiv nedir? Herhangi bir şeyin arşivini tutmakta mısınız? Tutuyorsanız bunun için hangi vasıta ya da kanalları kullanmaktasınız?
- 19) Bilmediğiniz bir konuda bilgi sahibi olmak için ne yaparsınız? Hangi vasıtaları kullanırsınız?
- 20) Kendi yaşamınızdan en kolay hatırlayabildiğiniz veriler (isimler, olaylar, yerler, mekanlar, tarih verileri vs.) nelerdir?

- 21) Sizin için önemli olan telefon numaralarını (ev, iş, cep numaraları, aile, arkadaş vs. telefon numaraları (ev, cep, iş)) hatırlayabiliyor musunuz? Bu telefon numaralarını hatırlamak için ne yaparsınız? Nasıl hatırlarsınız?
- 22) Herhangi bir adresi öğrenmek ya da bulmak için ne yaparsınız?
- 23) Fotoğraflarınızı nasıl saklarsınız?
- 24) Sizin için bir önem ve anlam taşıyan gün ve tarihleri hatırlamak için ne yaparsınız?
- 25) Sizin için önemli olan anları, olayları, durumları daha sonra hatırlamak için ne yaparsınız? Bu anlamda bir deneyiminiz varsa aktarır mısınız?
- 26) Sizin için gerekli olan bilgileri hatırlamak için ne yaparsınız? Bu anlamda bir tecrübeniz varsa aktarır mısınız?
- 27) Bir konu üzerinde araştırma yaparken nereden ve neden yararlanıyorsunuz? Bunun gerekçelerini sıralayabilir misiniz?
- 28) Bireysel olarak bilgi üretmek ve bunları saklamak için hangi vasıta ya da kanalları kullanmaktasınız? Neden?
- 29) Yeni medya aygıtlarından ve ortamlarından bilgiyi kaydetme ve depolama bakımından ne kadar ve nasıl faydalanmaktasınız?
- 30) Bilgiyi kaydetmek, depolamak ve onu arayıp bulmak için daha çok hangi yeni medya araç ve ortamlarından yararlanmaktasınız? Neden?
- 31) Yeni medya aygıtlarının bellek, hatırlama ve unutma açısından taşıdığı önemi 3 maddede sıralayabilir misiniz?
- 32) Bilgi, belge ve verileri depolama bakımından yaşadığınız herhangi bir kayıp ya da çökme vb. gibi bir deneyiminiz oldu mu? Olduysa anlatır mısınız? Çözüm geliştirebildiniz mi?
- 33) İnternet ortamındaki depolanmış veya arşivlenmiş bilgilerin, belgelerin, verilerin gerçekliği ve doğruluğu konusunda ne düşünüyorsunuz? İnternet depolama ve arşivleme ortamlarına güveniyor musunuz? Açıklayınız